Cum era? Cam așa...
Amintiri din anii comunismului (românesc)

Curtea veche Publishing, București, 2006

© autorilor, 2006

Cum era? Cam așa...

Amintiri
din anii comunismului
(românesc)

Volum coordonat de
Călin-Andrei Mihăilescu

Ilustrații de
Ștefan Anastasiu

Curtea veche

Înainte

Acum câțiva ani, un gentil necunoscut mi-a trimis următoarea colecție anonimă, colectivă, multiplă și stratificată de amintiri din anii comunismului românesc:

Inventarul unei lumi apuse

... Maresiev, Galia Koroliova, Alexandr Matrosov, Pavlik, Stahanov, Valeri Cikalov, Ivan Budionîi, Ceapaev. Mai vreți? Vodopianov, Ostrovski (ăla cu *Așa s-a călit oțelul*), Fadeev, *Comunistul*, *Fata cu părul cărunt*, *Libelula*, *Piati minuuuut*... *Alarmă în munți*, Sadko, *Cazacii de pe Don*, Tamara Makarova, Vesna, Kalman Latabar, *Alerg după o stea*, Norman Wisdom... sufertaș, Duba Neagră, baia comunală, motoreta Puch, motoreta ILO, bicicleta Wanderer, Submarinul Dox, stamba, țesătura anti-jeg, burtiere, pantofi cu talpă de rafie/paie, sandale cu talpă de lemn, cafeaua Meinl, ghetele de baschet cehești, chinezești, ceasuri Schaffhausen, Doxa, Telus, geamgii, iaurgii, lăptari, zarzavagii, sacagii, tocilari, săpunul Cheia, magiunul fiert în conforca din curte, „Cleopatra, ochii-ți ard ca flacăra!“, „Cumpărați curent de la IREB!“, „Dați copiilor bomboane!“, stația de radioficare, dușumele de lut, pantaloni de doc, fotbal cu nasturi, bluze de nailon străvezii prin care se zăreau bretelele de la sutien și șuncile de la talie, legături de schi „Kandahar“, pantalonul-pană, pantalonii pescărești, frizură-periuță, vase de bucătărie emailate, discurile „Elite special“, patefonul cu ac, gramofonul, rufe înghețate, puse iarna afară la uscat, caimac, chiloți de diftină, ierbar, „Ana, Luca și cu Dej bagă spaima în burgheji“, mingi de cârpă, raglan de gabardină serj, turbănel, baticuri, pantofi de la

„Dermata“, pantofi de la „Guban“, drot de făcut bucle, IJ-urile, „Ramona-Ramona“, Miluță Gheorghiu...

... scrobeală de rufe. Albăstreala de rufe se numea (cel puțin la Focșani) „sineală“. „Colecția de 15 lei“, „doxuri“, spirt medicinal pe post de after shave, briantină din ulei de nuc... fustă soleil, combinezon de crepdeșin, mânecuțe tricotate pe cinci andrele, bocanci cu blacheuri, tocuri luichenz, cazacă, bolerou, decolteu encoeur, decolteu *en bateau*, perdelușe de marchizet, cuvertură de pluș roșu sau verde, carpete de chilim, telefoane (cozi rulate peste urechi), tuns nemțește, „Ora veselă“ cu Stroe și Vasilache. „Alo, aici e Stroe / și roagă să-i dați voie / o clipă să vă-nveselească / să glumească iar cu voi“. Schmoll Pasta, Gladys, Frank Cafea, „Bob, Bob, e-un săpun /Bob, Bob, cel mai bun, / Bob, Bob, ideal, / un săpun fenomenal.“, „Hau, hau, hau, la Sabego!“, „Johnny e-un băiat de treabă / toată lumea se întreabă / cum de e atât de negru și lucios. Toată ziua-n ascensor / ba mă sui, ba mă cobor, / sunt (firul conducător?) sus, jos și iar sus...“. Balene, clame, invizibile, fileu (de păr) rulou, tunsoare *à la garçonne*, coafură paj, coafură *à la* Alida Vali, scandal (corset), ciorapi de muslin, ciorapi tricotați, ciorapi de mătase naturală Kunert, jambiere, *cache-nez* (atunci când am întrebat în clasa I primară cine mi-a luat *cache-nez*-ul vernil, o colegă mi-a spus că nu înțelege evreiește). „Femeia, eterna poveste, / Nu-ntreba cine este, / ci iubește-o mereu. / Iubesc femeia /de dor nebună / blondă sau brună, / îmi e totuna... Să nu iubești prea mult femeia...“. „Căsuța noastră / cuibușor de nebunii / te așteaptă ca să vii...“. Înghețată pe băț, ruși cu ceapă, nechezol, telemea de paișpe, frații Petreuș, adidași, brânză regală, patricieni, vată de zahăr (pe băț), stofă pe puncte, loden, transperante, briz-bizuri, „La patru pași de o excursie“, „Cerbul de aur“, „Steaua fără nume“, „Floarea din grădină“, „Crizantema de aur“, „Daniela și Așchiuță“, „Căpitanul Val-Vârtej“, „La leul și cârnatul“, „La trei ochi sub plapumă“, „Pariziana“, „Roata lumii“, Teatrul Mogador, Popești-Leordeni, Bumbești- Livezeni, Salva-Vișeu și „hei-rup“-urile de rigoare....

...teatru radiofonic, Iosif Sava, „Unda veselă“, „Cine știe câștigă“, revista *Urzica*, revista *Secolul XX*, revista *Magazin istoric*, covrigi cu iaurt, „Dialog la distanță“, căpățâni de zahăr candel, Alexandru Stark, „Metronom“-Chiriac, la Europa liberă, radio Luxemburg, „Timur și băieții lui“, „Los Paraguayos“ în turneu, magnetofonul Tesla, „Șoferul de la ONT conduce mașina în zbor“, ceaiurile cu lumina stinsă și Pink Floyd, șnițel la pachet în drum spre tabără, cordeluță, matricolă și uniformă, studenții de la

arhitectură pictând icoane pe geamurile de la „Ion Mincu“ în iarna lui ’68, portocale în foiță Jaffa, remaiem ciorapi, formația Mondial, ședințele de exmatriculare ale celor care plecau cu părinții în Israel ori Germania, formularele mici, formularele mari, „Dați-vă cu DTT, să vedeți ce bine e“, balul de la Arhitectură, Liviu Ciulei, Țiriac și Năstase, mănușile cu vârfurile tăiate să poți ține Rotringul în mână atunci când desenezi în atelier la Mincu, Festivalul de Jazz de la Sibiu și Johnny Răducanu, „Ambasadorii prieteniei“, corurile americane, „Macarale, râd în soare argintii“, prietenii plecând în Israel, Ricky Dandel, au intrat rușii în Cehoslovacia, unt, făină, pâine, zahăr și ulei pe cartelă, ouă roșii cu matza, pantaloni supraelastici, *coteleapelordunării*, „tacâmuri“, salam cu soia, cafea cu năut, îmbrăcat „din pachet“, „schlafensiedeutsch“, Doi Mai, Vama Veche, blatul pe tren de la Războieni, autostop, colecția romanului de 5 lei, Seder la sinagoga de pe strada Școlii, cantonamentele echipei de volei, încălzit apa pe reșou, nu poți lua premiul unu cu așa un nume, dar trebuie să știi, așa, neoficial, că ești cea mai cea, „Tanța și Costel“, Zizi Șerban, studenții din Vietnam, *make-love-not-war*, repartiția la țară, Gluvilact la de cinci ori prețul, Radu Vulpescu, subtextele din *Elisabeta I* la Bulandra, Marin Moraru și Toma Caragiu, șopârlița liberă, Miriam Răducanu, Gheorghe Căciuleanu, Ioan Grigorescu....

... la Canal, la stuf, la Sighet, în gulaguri la dracu-n praznic — la Magadan, Vorkuta, Kolâma –, la Jilava, la Aiud, plumb la Baia Sprie, excese asiatice la Pitești, apoi clinicile psihiatrice speciale, de modelat disidenți...

... ceaun din fontă, cravata de pionier, borcanele borțoase cu bomboane sticloase de toate culorile, alviță ciubuc, sirop de 50 de bani, casata de la cofetăria din centru, statuia lui Vasile Roaită, șosete trei-sferturi cu pompoane, fuste din tergal, penare din lemn, costume de baie croșetate de mână, evantai din pene de struț, hârtie albastră de învelit caietele, păr pe moațe, fier de călcat cu cărbuni încinși, plutele de pe Bistrița, aparatele de radio cât dulapul, bentița albă regulamentară, uniformele școlare bleumarin cu guleraș alb, tocul cu peniță, săniile trase de cai, galoșii, butoiul în care se adună apa de ploaie pentru spălat părul, *Wundertopf*, dunga dintre perete și tavan, îndopatul gâștelor, jocul cu cercul, bocitoarele de la cimitir, fragi cu smântână, fetele care, în lipsa fardului, își ciupeau obrajii „să-și facă bujori“, portocala anuală adusă de Moș Gerilă, televiziunea alb-negru, farfuriile din porțelan vechi legate cu sârmă, dopurile din cocean, acul de remaiat ciorapi, unt în frunză de brusture (sau de viță), creionul chimic, cojile de mere pe plita încinsă, gutuile puse la copt pe dulap, manșonul, George Vraca, așternuturi brodate

de mână, căni de tablă, ulei de ricin pentru gene frumoase, jupoane, L. Sturdza-Bulandra, indigo, scrisori scrise de mână, plăpumărese, spălătorese, birjari, pantofi cu talpă de crep, malagambiști, sugative, „Marina-Marina-Marina", șoșoni, foto-minut, caramele, primii ciorapi de mătase cu dungă și talon, manichiurista care vine acasă, piața cu găinile în cotețe de lemn, Orășelul Copiilor, Ion Dacian, umbrelușe de soare din dantelă, moda dinților de aur, căciuli rusești cu urechi, fâșuri, cicoare, sfeșnicele de Șabat păstrate în catifea vișinie cu broderie din fir aurit, somierele, șifonierele cu oglinzi groase de cristal, combinezoane din nailon, parfum de trandafiri bulgăresc în sticle în formă de mașinuță (se deschide pe la eșapament), păpuși din cârpă, sifoane din sticlă colorată, mașina de tocat carne, covata de frământat aluatul, cazanul de fiert rufe; mașina de cusut cu pedală din fier forjat, pe care scria „Singer", geamuri cu flori de gheață, omul de zapadă cu cărbuni în loc de nasturi, teracota fierbinte, în fața prăvăliilor se stropește trotuarul cu apă, să nu se adune praful, *Cireșarii*, bibelouri, statuia lui Lenin, cobilițele de care atârnau cofele cu mere murate, cocoșei din zahăr ars, „mileuri" din borangic și dantelă, cișmeaua de pe stradă, borș în borcan sau în sticlă de lapte, trăsuri, ospățul cu țurțuri de gheață, sutienele „fără capac", murăturile din beci, gogoșarii, varza, soba cu lemne, lumina misterioasă a lămpii cu gaz, fotografiile de familie, alb-negru: mătuși cu pălării, unchi țepeni, bunici severi, flașneta din fața teatrului, papagalul cu norocul în cioc, Celentano, defilarea de 23 August, aia de 1 Mai, crenvurști cu mușchi, mititei la grătar în Parcul Libertății, cireșele-cercei la urechi, gara cu zgomote și miros de despărțire...

... da' de pufoaicele alea cenușii ce zici? Și de apărătoarele de ploaie de cap, de damă, pliabile (nu știu dacă ordinea atributelor e bună...), alea care arată ca o pungă de plastic cu două bretele, numai bună s-o pui peste un permanent proaspăt.... Ce zici de helancă? De geaca dermă bărbați? De izmenele de damă chinezești, flaușate, roz sau vernil, transformate cu abilitate în căciuli de damă „moderne"? ... de pixurile de la expoziția americană, de *Avaramu*, văzut de nu știu câte ori, de *Vandana* (un film despre dragoste și transplant de organe)... de traducătoarea de la cinematecă... de taxiurile „Pobeda" — dar și de ceasurile „Pobeda"... de merdenelele din Kogălniceanu, de cremșniturile de la Casata?...

... un Gründig cât un sicriu, așternuturi brodate de mână, lăsate „pentru copiii voștri", și nu știu cum să fac să le arunc fără să se prindă consoarta. Rita Pavone, cravata de pionier... cu colțurile roase, făcute ferfeniță. Distincțiile pionierești clasa I și a II-a, Autobuz Mao-tze-dun, insignele FGMA, FGAPS; lalelеee, lalelеeeee; macarale; când la

trap, când la galop; Dorina Drăghici, Maria Lătărețu, Sergiu Malagamba, Trio Caban, Trio Grigoriu, TARS; ZIS; ZIM; Molotov; GAZ; MAZ; mingi din crep; biciclete MIFA, MOVE, Tatraplan; legea 324; Ion Talianu, Calboreanu, „Călimara cu cerneală", Cinema Muncitoru, Fory Etterle, badanagii, spoitori, bulibașă, chimir; miliția economică, Jean Marais, Raf Valone, Luigi Ionescu, *Scânteia pionierului*, Teatrul Țăndărică, Teatrul Licurici; Gabriel Popescu și Alexandru Demetriad la închisoare pentru homosexualitate; Arta Florescu, țigări Naționale sau Olt/Mureș pentru bunica, de un leu; salicilat; penicilină uleioasă, festivalul tineretului, lipii...

... minți ca o gazetă americană, „Cavit 9" pentru pofta de mâncare, te-slăvim-România-pământ-părintesc, pronosport („Pentru tine, pentru sport, Loto pronosport"), loz-în-plic-dai-3-lei-și-iei-nimic, bomboane agricole, fondante, parizer, icre de Manciuria, cartofi noi, înghețată pe băț, la microfon Noël Bernard, artista poporului Lica Gheorghiu, mișto-nasol-gagiu intră în vernacular, controverse la curul lui Graur, filme „psihologice" sovietice, *Zboară cocorii*, *Al patruzeci și unulea*, filme lacrimogene italienești, Alain Delon... pe care l-am trădat cu Simon Templar, alias „The Saint", rochița de catifea, trening, bascheți, îmbrăcăminte de la „pachet", pantofi Guban, poșete „plic", pantaloni evazați, covoare „Răpirea din serai", scrumiere în formă de pește, ghiuluri, tablouri cu sirene — marfă de contrabandă adusă de vaporenii întreprinzători și *connoisseurs* de rafinamente proletcultiste. „De câte ori ascult tangoul de demult", „Trandafirii tăi", Beng beng, „Unde ie iluziile mele care le-am avut?", „Țărăncuță, țărăncuță"; „My, my, my Delilah", breton Beatles, clasificarea muzicii în ușoară, grea și populară, primele auto(de)serviri, „Dialog la distanță", telefoane cuplate, program de apă caldă, decreței, creioane chimice și HB, ascuțitori chinezești, noile uniforme școlare, tovarășa dirigintă, mărțișoare, cadouri de 8 martie, plocoane pentru scutiri la educație fizică, „Snagov" fumat în WC-ul cimitirului tinereții mele, panglica obligatorie, braga și plăcintele dobrogene, frigider „Zil", aspirator „Buran", camera „Laika", poze cu dedicație pe verso, *Vaillant*, *Pif le chien*, *Revista mea*, *Paris Match*...

... Bulă și bancuri cu cutremurul; căderea templelor profiterolului (Nestor, Scala, Casata), BT-uri, sticla de bere tip CAER, cico, prăjituri cu nume antiapetisante: „Buturuga", „Cartof" (delicios, plin cu nucă), „Buzdugan cu frișcă", „Ora 12"; „de la comuniști învățăm cutezanța"... Maria Tănase, Fărâmiță Lambru, „Inel, inel de aur, cu piatră la mijloc, eu te-am iubit, copilo, dar n-am avut noroc", „Sui-te mamă sus pe cruce

să vezi duba cum mă duce", stewardesele de pe ITB, blatul studențesc la teatre, blaturi albe sau negre la clasa I; nașul și supracontrolul; cursuri de socialism științific, cartușul de Kent și sticla de whisky, chibrituri care nu se aprindeau, palincă, Bloody Mary, ness-caffé cu apă minerală, „Noapte bună, copii...". Un' doi trei la perete stai: fațea (de-a v-ați ascunselea), baba-oarba, castelul, rațele și vânătorii, țară-țară, vrem ostași, leapșa, sticluța cu otravă, pac-pac, hoții și vardiștii (Cu fața lipită, lipită zid, să știe copilul ce-nseamnă Partid!). Trombon, popa-prostu', tabinet, rent, whist, canastă; remi (pietre) și yams, și Monopoly, și domino...

... Virginia, Select, Carpați (de Sfântu Gheorghe, nu de Râmnicu Sărat), Plugar, Tractor, Bucium, Rarău; Zamfir, Benone, Irina Loghin, Dolănescu; de la 5 lei în sus, Litoral, Amiral, Snagov; invazia albaneză (Arberia și altele) și chinezească (Torch, Ancient Porcelain, Double Horse) de pe lângă BT-uri; „Sfatul medicului — gripa"; muncă voluntară la „Polivalentă", concerte Phoenix, folk, Dan Aldea și *Sfinxul* cu mugul, Cenaclul Flacăra; articolul 400-foc-continuu", Pacepa, sandviciuri fără unt și fără brânză, nu lumină, nu gaze; parizer prăjit („unde sunt cârnăciorii din obsedantul deceniu?"); Cristian Țopescu și handbalul patriotic; „Maiestate de vizitat", „România a ales: socialism, pace, progres!"; Goma, Negoițescu, SLOMR, Popa Calciu, Dorin Tudoran; duminici fără mașini cu numere pare; cu numere impare. Europa liberă forever — Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Ion Ioanid, Emil Georgescu, Nae Constantin Munteanu, Gelu Ionescu, Emil Hurezeanu, Raluca Petrulian; închiderea cluburilor de bridge; avorturile — iar interzise; cozi peste cozi; prigoana meditaționiștilor transcendentali; Covagin, spumă de drojdie, lichior de ouă, coneac Triumpf, cabernet cu pepsi, căpșunică, zaibăr, whisky Brădet („învechire naturală în butoaie de stejar"), Săniuță, „Doi ochi albaștri", „Adio, mamă!". Nu contează, Jean boxează.

... minunat inventarul planetei pe care am fost cu toții mai mult sau mai puțin contemporani, mai mult sau mai puțin vecini. Pentru aceia care s-au strămutat în lumi mai sofisticate, am vești: alvița se poate mânca și acum, mititeii fripți pe grătar, în parcuri, de asemenea. Au dispărut doar merele murate și braga. Hârtia albastră de învelit caietele se vinde și se folosește și azi, la concurență cu învelitorile de plastic. Bocitoarele sunt prezente și azi la înmormântări, mai ales (dar nu numai) la țară. Plăpumăresele continuă să facă plăpumi la domiciliu. Se mănâncă și azi caramele tip *Stolwerk*. Manichiuristele și pedichiuristele pensionate prestează servicii la domiciliul clienților. Orășelul Copiilor

supraviețuiește în mizerie. Mulți se fălesc cu dinții lor de aur. Există somiere, sifoane din sticlă colorată, mașini de tocat carne și mai ales geamuri cu flori de gheață în casele prost încălzite. În fața prăvăliilor se stropește trotuarul cu apă. Bibelouri se cumpără cu ghiotura, figurine, căței, căluți și altele asemenea și se expun ostentativ în vitrina din sufragerie. *Nivea*, în aceleași cutii plate, albastre, este o cremă mai scumpă decât multe altele. Anunțul „borș proaspăt" poate fi citit la multe ferestre, mai ales de subsol. Murăturile din beci, sobele cu lemne supraviețuiesc, de asemenea, în multe case. Și mai avem, mai avem... closete în fundul curții la țară, copii înfășați strâns, țigănci care ghicesc în palmă, în ghioc și în cărți, babe care leagă și dezleagă farmece, uniforme cu guleraș, fundă și șorțuleț și felurite alte relicve ale străvechii civilizații daco-romane.

(Cu mulțumiri celor care și-au amintit, aflați acum în Canada, Germania, Israel, România și Statele Unite).

Primind această tablă de materii a patru decenii de supraviețuire românească, i-am răspuns fără preget expeditorului, întrebându-l dacă are ceva împotriva publicării ei. Dar acela, cuminte, n-a vrut să-mi răspundă. Cum am putut vedea mai în urmă, nu sunt singurul care crede că, prin caznele melancoliei, râs dezarmant, uimire ori dezgust, enumerarea de mai sus închipuie esența unei lumi aproape-apuse.

Luați restul acestui volum ca pe o serie de note de subsol personal, scrise de intelectuali români, unii rămași în țară, alții plecați, care mai puțin tineri, care mai mult, care mai neanomim decât celălalt. Ei își amintesc aici de vremea în care comunismul ne prinsese națiа în foc încrucișat cu balcanismul, în care omagiile fierbinți țineau loc de mic dejun, griul — de culori, soldații — de muncitori, elevii — de țărani — de carne de tun, în care securistul suna întotdeauna de douăsprezece ori, copiii erau împinși, tot înainte, să se grăbească înspre adulterul cu viața matură pentru ca, odată ajunși acolo, să fie infantilizați în vată de sticlă, în care rotația cadrelor și absurdul mecanic de la circul de partid și de stat amețea șueta desuetă, coada la mai orice era umbra împielițată a nației expuse diverselor forme de iradiere stalinistă, în care cinismul, bancul și neputința închipuiau uniunea slăbiciunilor în stat, iar tremuratul părea expresia proprie a resentimentului românesc al ființei.

Întrucât fiecăruia dintre participanți i-a căzut în poală câte o literă, prin tragere la sorți, volumul urmează dezordinea rânduită a alfabetului. Copiii mei, Ilinca și Andrei, inocenții de serviciu,

au tras, dintr-o căciulă, litere, și, dintr-alta, numele autorilor pe care îi veți citi mai jos. Le mulțumesc lor, lui Ștefan Anastasiu pentru ilustrații și Cristinei Ionică pentru ajutorul editorial.

Cum era? Cam așa... este caleidoscopul alcătuit din răspunsurile celor douăzeci și patru de memorialiști; ele nu se sinchisesc cine știe ce de clasificările nutrite din vreo imagine cuprinzătoare a României comuniste — căci generalizarea, care pe vremea aceea ne apăra, cu patima năravului, de urgia și de lipsa concretului, nu ar fi acum decât o neghioabă etichetă de îngropăciune a trecutului. Cum procesele comunismului continuă să fie amânate și diluate, acestea se împărtășesc din amânarea și diluarea ce constituiau trăsături centrale ale vieții sub comunism. Nu judecăți, ci amintiri — personale, particulare, vii și, uneori, revelatorii — veți găsi în această carte ce vă invită să rememorăm împreună o epocă pe care nu o putem lăsa să se îndepărteze de noi, cu una, cu două.

Cu îngeri noi și demoni vechi, la bună amintire, așadar !

Călin-Andrei Mihăilescu

A

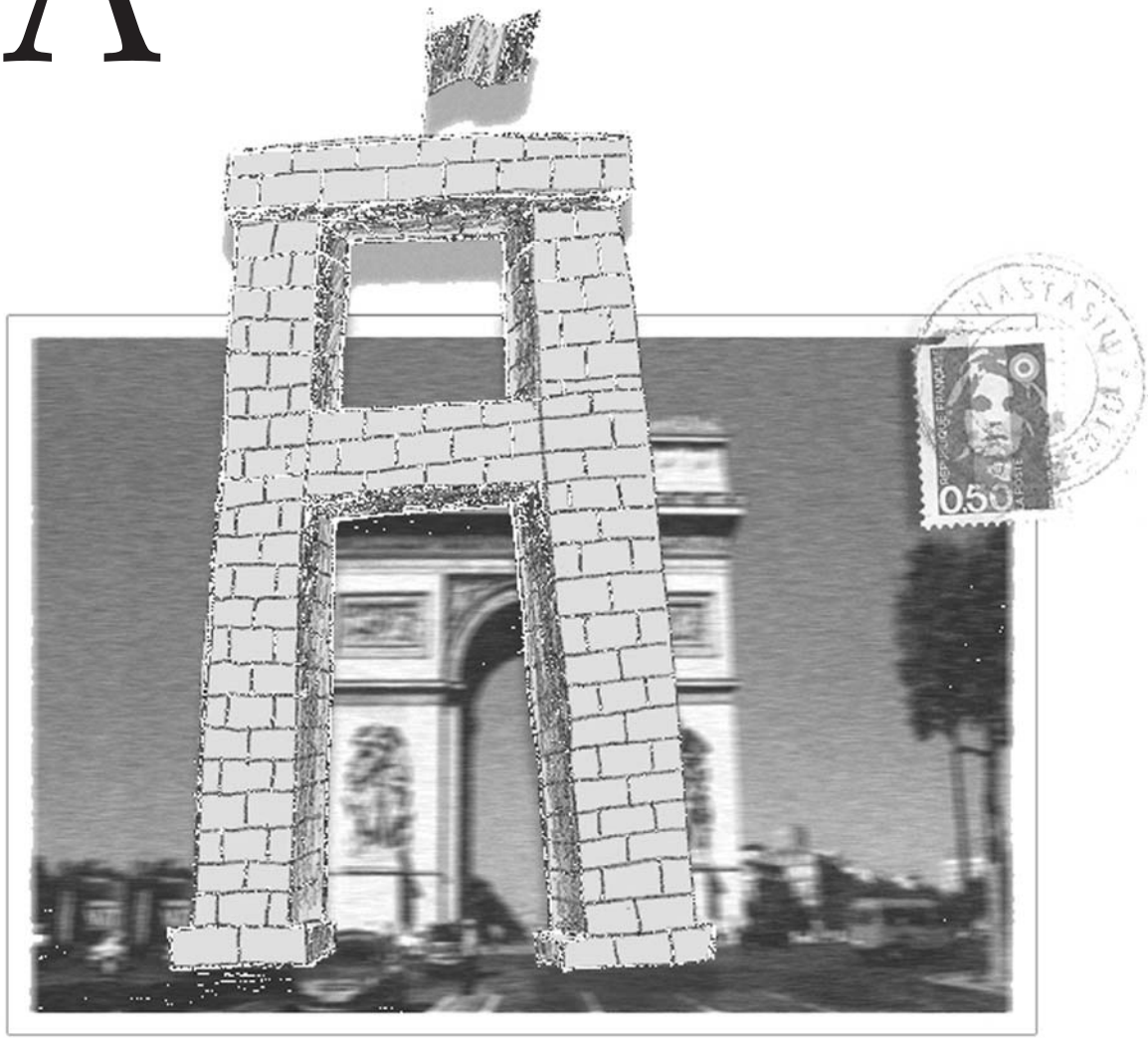

MIHAI ȘORA

Atunci: Nasul Cleopatrei… sau Despre Providență

Așa mi-a fost pesemne dat: să mă întorc la obârșie în același fel în care, printr-o infimă fisură în lanțul continuu al curgerii timpului, am plecat din țară, licențiat cu brio și proaspăt căsătorit, cu „serviciul militar" satisfăcut și cu două burse de studii în buzunar — și, evident (deși nebănuit în desfășurarea lui efectivă), cu viitorul în față.

Să precizăm întâi momentul plecării: prima săptămână a anului 1939. Îmi făcusem, într-adevăr, serviciul militar concomitent cu ultimul an de facultate, ca să am trecutul la spate, iar viitorul să-mi fie liber de orice obligații. În afară de faptul că mă voi căsători, nu aveam nicio altă certitudine în privința acestui viitor — cu excepția totuși a celor două burse care urmau să ne asigure, atât mie, cât și viitoarei mele soții, mijloacele de existență pentru anul universitar în curs.

Cât privește bursele acestea, ele ne-au căzut plocon din cer. Nu intraseră deloc în calculele noastre de viitor. Mai mult: nu fuseseră nici măcar solicitate de vreunul dintre noi. Se legau însă de o întâmplare punctuală, petrecută cu mai bine de patru ani în urmă, la liceul „Constantin Diaconovici-Loga" din Timișoara — care întâmplare, de altfel, s-ar fi putut tot atât de bine să nici nu fi avut loc, din mii de motive indiscernabile și aleatorii, dar în urma căreia s-a brodit să primesc un premiu de excelență al „Institutului Francez" din București, ceea ce avea să aibă urmări nebănuite. Premiul acela — de care se-nțelege de la sine că m-am bucurat când l-am primit (în preajma bacalaureatului) — a fost repede uitat în forfota Capitalei, unde venisem nu doar eu, ci, ca din

întâmplare, și viitoarea mea soție (niciunul dintre noi nebănuind atunci că urma să străbatem împreună întreg lungul-vieții), întru continuarea studiilor.

Se vede treaba că, deși îl uitasem, „premiul" (ca să-i zic așa) nu m-a uitat pe mine. Într-adevăr, la sfârșitul ciclului universitar îmi doream o bursă care să-mi permită să studiez în continuare filosofia cu Heidegger, ceea ce, desigur, ar fi implicat demersuri nenumărate, necesitând un timp îndelungat, fără certitudinea unei reușite. Izbânda, neașteptată, s-a datorat unui micro-eveniment de mult uitat: profesorul meu de franceză, Marcel Griffoin, ne-a invitat, pe mine și pe alți doi colegi ai mei, să venim la școală în Dumineca de Florii 1934, la un concurs organizat de Institutul Francez din București. Cum îl simpatizam și nu voiam să-l supăr, am renunțat la prima mea zi de vacanță și m-am dus la școală… Efectul — după mai bine de patru ani plini de „descoperiri", una mai uluitoare decât alta, cum sunt toate descoperirile tinereții de-abia ieșite din adolescență — îl poate bănui cineva? Desigur, nu — cum nici eu nu l-am bănuit atunci când, la chemarea profesorului Dupront, m-am prezentat la Institutul Francez, al cărui director era, pentru a afla din gura lui că am o bursă pentru Franța. O bursă pe care nici măcar n-o solicitasem. Și pe care am avut chiar tupeul de a o refuza…

Motivul?

Voiam să mă însor — și, ca atare, nu puteam pleca singur.

Efectul?

O săptămână mai târziu, a primit bursă și soția mea (pe atunci doar „viitoare").

Și uite-așa am ajuns în Franța la începutul lunii ianuarie 1939, strecurându-mă printr-o mică fisură în țesătura deasă a fluxului istoriei. Spun „fisură", pentru că nici n-a apucat să treacă luna ianuarie și contingentul meu, de-abia lăsat la vatră, a fost din nou „chemat sub arme", — soartă ce m-ar fi așteptat și pe mine dacă aș fi optat (așa cum, de fapt, avansasem intenția) pentru solicitarea unei burse care să-mi deschidă calea uceniciei filosofice în preajma lui Heidegger.

„N-aduce anul ce-aduce ceasul!"

* * *

Și tot printr-o „fisură", pesemne, a neiertătorului timp (care fisură însă a binevoit, de astă dată, să se închidă în urma mea), am fost reținut în patria de care mi se făcuse dor după zece ani de absență și din care, odată reîntors, n-a mai fost chip să ies, nici măcar până la Rusciuk, timp de douăzeci de ani bătuți pe muchie.

Și doar venisem „acasă“ (nu la pușcărie) — și avusesem și un precedent liniștitor, de vreme ce, cu doar un an în urmă, soția mea, căreia i se făcuse și ei dor de casă, sosise din Franța în România să-și revadă părinții, iar după ce și-a potolit dorul, s-a întors frumușel în Franța, fără nici-un fel de probleme.

De ce ea da, de ce eu nu?

De ce? De ce? De ce?

* * *

De ce, de ne-ce, fapt e că meleagurile natale m-au prins în lat și că viața mea (iar la puțin timp după aceea, viața noastră — căci soția mi s-a întors ulterior și ea împreună cu primii noștri doi copii, ambii născuți în Franța), după o trezire nespus de dură la realitatea inconturnabilă, a luat șontâc-șontâc un cu totul alt curs, ba, cu vremea, și-a găsit chiar și o chemare, pentru îndeplinirea căreia* cei zece ani de buchiseală metodică petrecuți în Franța s-au dovedit a fi fost indispensabili.

Merita? Nu merita?

Oricum (și orice-am face), urma alege.

S-ar fi putut tot așa de bine să nici nu fi avut șansa de a petrece zece ani de zile din tinerețea mea în Franța. Sau nu? Binecuvântată fie deci soarta care, pe căi doar de ea știute, mi-a îngăduit până în clipa de față să le dau semenilor mei, după puterile mele, ce mi s-a părut mie a fi rodul unei vieți. Al unei existențe împlinite fără crispare, de om atoateîncrezător în soarta lui. În pofida festelor pe care aceasta i le-a jucat pe parcurs.

* E vorba, printre altele, de „Biblioteca pentru toți“.

Ă

VINTILĂ MIHĂILESCU

Ăștia eram noi

Era firesc să ne asociem, într-un final. Nu pentru că eram „petrecăreți", ci deoarece o făceam cu profesionalism. Adică temeinic și cu abnegație. Nu eram împotriva instituțiilor, militant și acru, dar făceam tot ceea ce puteam pentru a rămâne undeva la umbra lor, înflorind precum alții la umbra fetelor în floare. Aveam să aflăm mai târziu că aceasta se cheamă „rezistență prin cultură". Atunci nu știam. Pur și simplu, petreceam. În sensul acela mai profund pe care aveam să-l aflăm de la Noica vorbind despre *petrecerea* timpului și a vieții. Ăștia am fost noi atunci: APP, Asociația Petrecăreților Profesioniști. Iar mai târziu, către sfârșitul anilor '80, atunci când am ajuns la maturitate instituțională, Academia Petrecăreților Profesioniști. Știu că sună a *those were the days, my friend*, dar a fost altceva. Cred...

Primele semne ale acestei vocații le-am dat încă de tineri, bineînțeles, adică din facultate. Eu de-abia din anul II, căci în anul întâi am fost la ore, convins că aceasta era menirea studentului. Din anul doi însă am simțit și eu chemarea vocației care avea să pună stăpânire pe viața mea. Echipa de la *Universitas*, cu Jana Gheorghiu și Pety Cionof, își terminase „mandatul" și o nouă echipă, din care făceau parte și câțiva viitori academicieni, i-a luat locul. Făceam parte din această echipă. Am fost, pe rând, redactor, secretar (uneori șef) de redacție, redactor șef adjunct și iar redactor, întrucât, de la un număr la altul, nu mai țineam minte cine ce funcție are — și oricum nu era important.

A început astfel o viață cu totul nouă. Având o „activitate obștească", eram scutiți de un număr de ore, pe care l-am maximizat cu multă sârguință. Un amic a reușit chiar să-și facă un

certificat de boală („scutire") pe mai multe zile decât avea trimestrul. Altuia i-am procurat eu o astfel de „scutire", șterpelită de la mama mea, fără să țin seama de faptul că era ginecolog. Secretara șefă, care gestiona toate aceste probleme, ne știa însă, ne certa atunci când o făceam prea de oaie, dar ne și proteja părintește, ca pe „băieții" ei.

Pe măsură ce mai deprindeam din „tainele meseriei" (pornisem de la zero absolut) și începeau să ne mai vină idei, petreceam tot mai mult timp la „Pisica", pregătind numărul următor, și în tipografie, la *Informația*, urmărind tirajul. Pe care, de două ori, l-am uitat acolo, în tipografie, astfel încât niciun cititor nu a avut parte de minunatele noastre scrieri. Noi însă eram epuizați și fericiți și, după câteva zile, ne întorceam la „Pisica" pentru a gândi următorul număr. Ne-am calificat astfel la locul de muncă în ceea ce se cheamă „artă pentru artă" sau „gratuitate" a culturii și niciodată de atunci nu ne-a tentat vanitatea de autor, „creația" fiind, de cele mai multe ori, de domeniul iubirilor de duminică. Aveam, în această privință, și un model în persoana lui Aurel Manolescu, profesorul de muzică și dirigintele câtorva dintre noi, artist mitizat de către noi, și pe care soția sa — „autoare" serioasă — îl admonesta adesea, reproșându-i că „a ajuns folclor".

Dacă nu eram suficient de mândri pentru a ne prezenta ca individualități creatoare, de unele dintre aceste numere realizate în comun eram foarte mândri. Am scos, de pildă, un număr (aproape) întreg despre poeții uitați ai anilor '50, Ghiță Mărgărit, Tonegaru și compania, sub influența — și coordonarea — aceluiași Aurel Manolescu, „poet decadent" de aceeași stirpe. La un alt număr, dedicat balcanismului, am lucrat foarte mult, dar am ajuns să-l tipărim într-un „moment politic total neprielnic", în care numai evocarea „balcanismului" putea fi considerată o acțiune subversivă. Nu aceasta fusese intenția noastră, dar sărmanul domn' profesor (academicianul Gheorghe Vlăduțescu, pe atunci redactorul nostru șef, care nu citea niciodată — așa cum era sarcina lui de partid — ceea ce scriam noi), a încasat din acest motiv o teribilă săpuneală de la cenzură, care era să ne coste pe toți foarte scump. Alteori aveam inovații ciudate și total desprinse de orice context, precum acel poster uriaș, cu o fotografie crudă a unui ofițer din armata lui Pol Pot împușcând un „rebel". Sub o lozincă foarte militantă, ce îndemna la responsabilitatea lumii, era, mic, un desen al lui Don Quijote, de Picasso. Mesajul era foarte ambiguu, dar nouă ni s-a părut extrem de subtil.

Cu alt număr am avut însă mult mai puțin succes. Tocmai inventasem ceva în plus, două pagini interioare de fotografii și colaje dintre cele mai diverse. Pentru că ne mai rămăsese un spațiu într-un colț de pagină, am compus o „reclamă" (cam stupidă) la *Universitas*, care arăta astfel: o masă de bibliotecă pe care se aflau cărți „grele" de filosofie, acoperite însă de un *Sportul* pe care

studentul cu pricina tocmai îl citea. Textul suna și mai stupid: „Peisaj anormal de bibliotecă. Nu citiți *Sportul*, citiți *Universitas*!" Lucrurile s-ar fi oprit aici dacă pe pagina din *Sportul*, care se vedea cât se poate de bine în fotografia noastră, nu ar fi scris, cu litere de-o șchioapă, *Hotărârile Conferinței Naționale ale PCR*. Cel care a sesizat acest lucru a fost nimeni altul decât Nicu Ceaușescu, care, în plus, era în permanente „înțepături" cu Jean Maurer, proaspăt căsătorit cu o colegă de redacție. „Înțepătură" a însemnat de data aceasta exmatricularea întregii redacții: „Cum, tovarășu' Cazan" — s-a rățoit Nicu Ceaușescu la secretarul de partid — „adică studenții să nu citească Hotărârile Conferinței Naționale?" Din fericire, după două zile, „părțile" au căzut la pace și am fost reprimiți la locurile noastre ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Urmările le-au simțit însă toate revistele studențești din țară, care a trebuit să-și schimbe numele (*Universitas* a devenit *Convingeri comuniste*), și mai ales conținutul. Gafa noastră tipografică fusese semnalul că lucrurile scăpaseră de sub control și trebuia să revină la normal. Noi, în schimb, n-am mai revenit niciodată la *Universitas*.

Casă de piatră

S-a terminat și facultatea și am început să ne tragem pe la casele noastre. Unii s-au tras de tot și i-am pierdut tot mai mult din vedere. Câțiva dintre noi am ajuns să visăm însă la o casă comună, un fel de falanster mic-burghez în condiții comuniste. Ne-a împins la aceasta și nevoia. N. își furase soția aproape din sala de bacalaureat și se ascunsese de furia familiei în casa mea — drept pentru care câteva luni am dormit sub masa florentină din sufragerie, pentru a lăsa tinerilor căsătoriți plăcerile dormitorului. La câtva timp l-am urmat eu, răpindu-mi, de asemenea, viitoarea soție, cu copil și cădiță, dintr-un bloc în Pantelimon și pomenindu-mă brusc în voia sorții. Ne-am adăpostit o vreme, în disperare de cauză, într-o garsonieră a socrilor lui N., cu care acesta căzuse la pace între timp. Dar lucrurile nu puteau continua așa. Ne-am hotărât, așadar, să ne găsim casă. Și cum niciunul nu se scălda în bani, am decis să punem mână de la mână și să ne luăm o casă în comun. Spre disperarea familiei mele de data aceasta, care, dacă ajunsese să accepte inevitabilul căsătoriei, nu se împăca deloc cu gândul că frumoasa casă familială pe care reușiseră să o ridice, după o viață de muncă, în Sfântul Elefterie, avea să fie abandonată de urmașii pentru care fusese construită. Dar asta a fost, decizia noastră era fermă și eram convinși că este și genială.

Ne-am apucat, în consecință, să căutăm casă și, în relativ scurt timp, am găsit una pe strada Teleajen (fostă Gândacilor), într-un fost sat aglutinat de expansiunea Bucureștilor și cuprins astăzi

între Popa Nan și Matei Voievod. Era o casă solidă, cu parter și etaj, dar fără o bucată semnificativă de acoperiș. Proprietarii — un cuplu în vârstă care locuia la parter — o vindeau convenabil. Ceea ce nu însemna însă și suficient de ieftin pentru noi. Ne-am apucat, așadar, să strângem banii (am vândut Fiatul meu 600, soția mea a pus la bătaie un CEC de 10000 de lei pentru zile negre, N. a vândut și el nu mai știu ce... și tot nu s-au adunat destui bani. Nu mai puteam aștepta, așa că am făcut actele, iar la notariat, când trebuia să plătim, ne-am acuzat reciproc că am uitat banii acasă. Se pare că am fost convingători, căci săracii bătrânei au acceptat să le aducem restul de bani a doua zi dimineață. Cu forța disperării — și excitația jocului... — am făcut turul prietenilor și cunoștințelor și până dimineața ne-am întors cu restul de bani. Eram acum proprietarii unei case fără acoperiș, dar cu etaj.

La câteva zile după, ne-am convins și că făcusem o alegere corectă: ieșind într-o dimineață „la portiță", ne-a întâmpinat nimeni altul decât responsabilul de la „Pisica", vecinul nostru. Într-un elan de misticism *ad hoc*, ne-a devenit, evident, că ajunsesem *acasă*.

Au urmat 12 ani în care am tot refăcut locuința pe gustul nostru. Nu era simplu, pentru că, pe de o parte, nu aveam bani, iar pe de alta (și mai ales), deoarece nu aveam voie să construim nimic. Cu o aprobare de a repara gardul (practic inexistent) și de a muta garajul (un soi de magazie de beton plasată inexplicabil în mijlocul micii noastre curți), ne-am apucat însă de construcții. Evident, ilegale.

Ne-am tocmit un „maistru", om de viață și bine înfipt în șantierele patriei, care ne aducea materiale din demolări și „cife" de beton de la Casa Poporului, pe care le plăteam parțial cu bani, parțial cu chefuri și mese prin cârciumile frecventate de muncitori. Acolo se făceau și „negocierile" pentru următorii pași ai construcției. Tratative care, după un număr corespunzător de beri, se terminau aproape invariabil cu fraza: „Bine, băieți, mai dați un rând și om vedea noi cum o rezolvăm!" Și, de cele mai multe ori, se rezolva. Alteori luam țeapă...

Apogeul acestei haiduceli pe șantierele patriei l-a constituit turnarea planșeului care trebuia să despartă etajul existent de viitoarea mansardă (înălțată tot ilegal). Toată acțiunea trebuia să se desfășoare noaptea, căci presupunea un număr mare de cife, un „elefant" (pompă de beton), pe scurt, o desfășurare de forțe prea bătătoare la ochi. Rezultatul a fost că tot cartierul era la ferestre și urmărea acțiunile ca la un meci de fotbal.

Ne-am împărțit cu grijă sarcinile, ca totul să se termine cât mai repede. În ceea ce mă privește, am fost repartizat la „trompă", urmând să împrăștii în mod uniform betonul pe întreaga suprafață, pe măsură ce acesta era scuipat de „elefant". Nimic mai simplu. Doar că habar n-aveam ce

înseamnă forța unui astfel de „elefant“ și am încălecat pe furtun cu nonșalanță, ca și cum aș fi stropit florile. În momentul în care pompa de beton s-a pus în mișcare, m-am văzut astfel proiectat în aer, călare pe „trompă“ precum Harry Potter pe mătură, la câțiva centimetri deasupra solului și țipând în gura mare să fiu dat jos. Între timp, betonul se aduna într-o grămadă tot mai mare în mijlocul planșeului de lemn, care dădea toate semnele că nu are de gând să mai reziste mult. D., singura minte limpede în această tevatură, m-a lăsat, așadar, să levitez pe „trompă“ și s-a repezit jos la soția mea, care zăcea, gravidă și în pragul nevrozei, printre „popii“ de lemn ce o despărțeau de planșeu: „Fugi că se dărâmă !“ — i-a urlat el, cu o viziune apocaliptică în priviri. Dar nu s-a dărâmat și, până dimineața, am avut și planșeu.

Tot D., care ni se alăturase și își dorea și el o garsonieră la mansardă, a fost principalul arhitect al casei. Totul era gândit cât se poate de „funcțional”: la subsol am săpat o „cramă“ pentru petrecerile noastre profesioniste, la parter și etaj erau apartamentele familiale, cu intrări separate, în care „femeile“ trebuia să aibă toate cele necesare și să se simtă bine, iar la mansardă era spațiul intelectual rezervat „bărbaților“, cu o bibliotecă pentru toți și birourile fiecăruia dintre noi. Foarte machist-intelectualistă această împărțire, dacă stau să mă gândesc sau dacă nu! Pe de altă parte, totul era gândit pentru a ne asigura o existență liniștită și la adăpost de vicisitudinile lumii „de afară“: un gard de cărămidă de doi metri, rezervoare de motorină aduse de prin demolări, care urmau să ne dea autonomie energetică pe doi ani, un sistem de baterii de tractor care trebuia să ne asigure, în caz de nevoie, curentul electric pe șase luni, ba chiar și un puț de apă, care putea să ne pună la adăpost de stresantul program de apă rece și apă caldă. Și totul făcut să dureze cât comunismul — adică veșnic.

În sfârșit, după ani de trudă, casa era aproape gata. Era ziua soției mele și am hotărât să folosim ocazia pentru o inaugurare *di granda*. Era în februarie; era frig. Injectorul din demolări, câtuși de puțin automat, nu era tocmai performant, motorina, prea vâscoasă, ajungea cu greu la injector și uite așa riscam să rămânem pe frig în plin chef. Am hotărât deci să facem o improvizație pentru a evita pericolul. Ne-a ajutat un alt amic, designer, care a „împrumutat“ de la mătușa lui un butoi de plastic pentru murături, în care a dat o gaură, racordându-l direct la injector. Am pus butoiul pe niște cauciucuri de camion, l-am umplut cu motorină și am realizat astfel o alimentare prin „cădere“. Totul mergea strună, aprovizionările fuseseră făcute, iar în casă era cald și bine. Doar că, jumătate de oră înainte de venirea oaspeților, o scurtă pană de curent a oprit injectorul și în casă a început să se răcorească. Am coborât alarmat să văd ce se întâmplase și am văzut că, bineînțeles, se oprise injectorul. Am aprins un ziar pentru a-l porni din nou. Doar că în tot acest

timp motorina se tot scursese din butoiul de plastic peste cauciucuri și pe jos era deja o baltă pe care, în excitația mea de gazdă, nu o remarcasem; balta a luat foc pe dată. Din fericire, fiind îndoită cu apă, după obiceiul vremurilor, motorina nu a explodat. A ars însă mocnit, cu tot cu butoiul de murături și cauciucurile de sub acesta, și un fum gros a cuprins în curând toată casa, apoi întregul cartier. Am scos din locuință musafirii, care tocmai ajunseseră, am baricadat ușile de la apartament cu saltele și am chemat pompierii. Nu au venit, așa că după o vreme, când s-a mai potolit focul, ne-am întors în casă, am salvat ce s-a mai putut salva din mâncare (untul din răcitorul de la etaj era negru) și am început petrecerea. Am dansat două zile și două nopți, cu două pauze de ciorbă de burtă la „birou", cârciuma de cartier din colțul străzii. La miezul primei nopți, un vecin a sunat la poartă și ne-a anunțat, cam speriat, că pe coșul nostru iese o flacără mare. Era feeric !

Acasă la APP

Teoretic, statutul APP prevedea câte o întrunire pe lună, organizată, cu rândul, la câte unul dintre noi. Cum însă în Teleajen era mai bine, cu timpul majoritatea petrecerilor s-a ținut aici. Adesea făceam baluri mascate și aproape totdeauna inventam „concursuri", de care ne ocupam noi doi, soția mea și cu mine. De pildă: băieții trebuia să stea, aliniați, cu câte un ou proaspăt în gură și să sufle în lumânarea pe care partenerele lor o țineau la un metru în fața lor, încercând să o stingă. Trebuie să spun că detest „jocurile de societate", dar în aceste cazuri mă amuzam copios, mai ales cu inventarea lor.

Cel mai de succes joc pe care l-am regizat a fost însă propria noastră nuntă. Divorțați și unul, și celălalt, stresați de viața noastră semi-clandestină, soția mea și cu mine nu apucasem să ne căsătorim religios. Trecuseră mai mulți ani de când eram căsătoriți civil și ne cam luasem gândul. Într-o zi însă, nevastă-mea mă întreabă așa, într-o doară: „Ce-ar fi să facem o nuntă APP?" Zis și făcut. Am vorbit în secret cu o pereche din APP să ne fie nași, am anunțat la biserica din cartier și într-o sâmbătă, pe când era petrecere APP, ne-am așteptat invitații la poartă cu o căciulă în care erau biletele cu diferitele roluri pe care urmau să le joace. Unii au ajuns astfel socri mari, unii socri mici, alții cavaleri de onoare și așa mai departe. După primul moment de dubii, și-au intrat cu toții în rol și am pornit spre biserică. Preotul a avut o presimțire de când ne-a văzut intrând, a întrebat unde sunt părinții, noi am zâmbit, a zâmbit și el, complice, și a început cea mai frumoasă slujbă religioasă la care am asitat vreodată. La întoarcere mi-am purtat soția peste prag sub ploaia de

boabe de grâu și privirile nedumerite ale vecinilor. A urmat tot ritualul de nuntă, cu adusul zestrei, furatul miresei și toate celea, inclusiv petrecut (aproape) trei zile și trei nopți ca'n povești.

O altă petrecere de pomină a avut loc în deplasare, la Tescani. Ajunsesem acolo prin fata lui Paul Everac, membră titulară APP, care îi ceruse tatălui său, la insistențele noastre, să ne rezerve câteva camere de Crăciun la „Casa de creație". Spre disperarea aproape evidentă a obișnuiților locului, foarte puțin încântați de compania noastră! Pentru a ne face acceptați — și să ne simțim și noi în largul nostru –, ne-am apucat pe loc să facem ceea ce știam mai bine: am pus-o de-un carnaval. Peste noapte am încropit recuzita pentru „Curtea lui Coacăză împărat", rol jucat de N., mic, negru și creț, având la dreapta sa pe frumoasa prințesă Cocăzica, un prieten compozitor, înalt și slab ca o zi de post, iar la stânga sa pe D., înalt și masiv, care-l juca pe piticul sovietic, cel mai mare pitic din lume. Eu eram o femeie din popor, alăptând la sânu-mi generos un prunc, interpretat cu inocență de soția mea.

Văzând că suntem mai degrabă inofensivi (poate chiar oameni de treabă, cine știe!), legitimii conacului s-au prins și ei în joc. Ba chiar au intrat într-un soi de competiție. A fost organizat *ad hoc* și un concurs Miss Tescani, câștigat de soția mea, care a primit drept premiu un pachet uriaș pe care, când l-a deschis, a avut surpriza teribilă să descopere ochii jalnici ai câinelui conacului, îmbătat cu vodcă de către obișnuiții locului. Nu cred că vreun bețiv a reușit să lase vreodată urme mai împleticite decât cele pe care le-am descoperit a doua zi în zăpada proaspătă din curte!

Totul s-a încheiat cu o „ședință de partid" de dare de seamă și concluzii asupra Crăciunului, prezidată de nimeni alții decât Marx, Engels și Lenin. Eu eram Engels și îi dădeam tot timpul dreptate lui Marx, care nu mai știu cine era. Nimeni dintre noi trei nu a zâmbit o clipă, în timp ce în sală se râdea în hohote. De atunci îmi e foarte greu să mă mai iau în serios când trebuie să prezidez vreo ședință...

Cel mai mult timp îl petreceam însă în discuții interminabile despre toate problemele mari ale Omului și Lumii. Majoritatea se desfășura în grupuri mai mici, între „adunările generale". Dezvoltasem — nu știu dacă în mod conștient sau nu — o anumită strategie retorică, astfel încât discuțiile noastre nu se terminau niciodată, căci, în momentul în care plutea în aer o idee de consens, unul dintre noi începea automat să argumenteze, vehement, contrariul. Precum în 1001 de nopți, nici poveștile noastre nu trebuia să conducă undeva, ci doar să dureze.

Multe dintre aceste discuții aveau loc la „Bolta Rece", unde eram clienți fideli (o dată, când s-a întâmplat să nu mai trecem câteva zile pe acolo, nea Vasile, responsabilul de sală, l-a sunat pe N. să-l întrebe dacă suntem bolnavi și dacă poate să ne ajute cu ceva). Acestea aveau însă un incon-

venient: trebuia să se oprească la ora închiderii. Când aveam ceva mai serios de discutat, rămâneam, așadar, acasă la unul sau la altul.

Ca pe vremea *Universitas*-ului, nu prea ne interesa ce se alege din discuțiile și ideile noastre. Săraca Angela Botez, foarte activă în Comitetul de Istorie a Științei (sau cam așa ceva...) al Academiei, ne tot alerga să participăm cu comunicări, să ne implicăm, să schimbăm una și alta în viața academică. *Moi, qui étais le plus fier de moi* — vorba lui Brel — prezentasem odată o comunicare, cu un oarecare succes, pare-se. Am fost dat ca exemplu pentru a-i ambiționa și pe ceilalți. Am acceptat astfel să lucrăm împreună la o comunicare importantă, pe nu mai știu ce temă, dar ceva revoluționar în orice caz. După câteva zile și nopți de discuții neîntrerupte, de-a lungul cărora mă culcam mai devreme, decât D. și B., care continuau dezbaterile, lui D. a început să-i curgă sânge pe nas și urechi, așa că nevasta lui ne-a dat afară pe toți și și-a trimis soțul cu forța la culcare. A doua zi, la marea sesiune a Academiei, m-am dus singur, fără nicio comunicare, în timp ce D. și N. reluaseră discuțiile.

Dacă stau să mă gândesc bine, era totuși o temă centrală, în jurul căreia gravitau multe discuții disparate. D., specialist în cuantică, era obsedat de inteligibilitatea ecuațiilor și de problema traductibilității lor în limbaj natural. Eu și cu J. ne apropiaserăm de antropologie, nemulțumiți fiecare de limitele de limbaj și comprehensiune ale propriei discipline, psihologia, respectiv filosofia. N., gorjan și sceptic, se îndoia sistematic de toate căutările noastre. Împreună visam însă, confuz, la un soi de nouă Limbă de Aur, un fel de *New Age* al științei, care să ne conducă la re-compunerea unei imagini globale și inteligibile a universului. Și cum „știința normală" nu o ducea prea bine în acei ani și nicio șansă de realizare intelectuală nu ne zâmbea de la orizont, ne dedicam cu trup și suflet acestor îndeletniciri utopice, dar plăcute.

O confirmare a legitimității căutărilor noastre am considerat-o, la un moment dat, cartea *The Tao of Physics*, scrisă de Fritjof Capra, premiului Nobel pentru fizică. Ce înțelegeam noi era că viziunea și limbajul taoist sunt mai adecvate pentru a rosti adevărurile ascunse în ecuațiile noilor descoperiri din fizică decât o puteau face limbile noastre europene. În același sens, dar la cealaltă extremă, l-am citit pe Whorf, oaia neagră a „relativismului cultural", de la care ne interesau mai ales particularitățile limbii Hopi. În gramatica acestora, de pildă, în loc de trecut, prezent și viitor, verbele nu cunosc decât ceea ce Whorf numea „forma actuală" și „forma potențială". D. a încercat să ne convingă — și să se convingă — că această structură gramaticală este mult mai apropiată de spiritul fizicii quantice decât gramatica noastră, ce decupează timpul în secvențe univoce.

Tot din această perspectivă am ajuns și la Noica, și la Blaga. Lui Noica chiar am avut ingenuitatea să-i povestesc despre filiera care duce, în antropologie, de la Herder, prin Humboldt, la

Franz Boas, părintele culturalismului american, apoi la asistentul acestuia, Edwar Sapir, și, în final, la studentul său, Benjamin Lee Whorf, titularul „relativismului cultural", și că dânsul se înscrie, *sui generis*, în altă ramură a aceleiași filiații. „Adică mă faci antropolog?" — s-a înfuriat Noica și aproape că m-a dat afară din casă.

Cum noi eram însă în căutarea *viziunii* și a *sintezei,* descoperirea celor doi filosofi români ne-a fost mai la îndemână. Am încercat să punem în „rostire românească" ideile și cunoștințele din domeniile noastre de studiu. Aveam impresia că multe se limpezesc în acest fel. Prizonieri ai acestei perspective, nu ne-am prins când Noica, Blaga și alții au început să fie „recuperați" de protocronism, iar noi să fim percepuți ca adepți ai acestuia. N., mereu sceptic, cel mai puțin; *Moi, qui suis resté le plus fier de moi* — vorba aceluiași Brel — cel mai mult.

De fapt, eram cu toții un fel de „adolescenți din pădurea adormită a comunismului". Ajunseserăm la vârsta viselor și eram cutremurați de energia visării, când o baghetă magică ne-a înghețat creșterea. Am continuat cu patosul vârstei noastre suspendate în timp visările și voluptățile adolescenței, doar că timpul trecea pe lângă noi, și ar fi trebuit să devenim adulți. Nu am devenit.

După (aproape) 20 de ani

Atunci când a venit dezvrăjirea din 1990 și pădurea adormită s-a trezit, ne-am pomenit brusc, cu toții, maturi. Doar că ne lipsea modul de întrebuințare. Unii s-au descompus astfel aproape instantaneu, ca o mumie pusă brusc în contact cu aerul și soarele. S-a ales praful de ei în câțiva ani, fără ca ei să înțeleagă măcar ce li se întâmplă. Alții s-au aruncat, cu același elan adolescentin și macho-intelectualist, în lumea nouă și năvalnică a afacerilor și a politicului. Doar că acolo erau deja meseriașii adulți, așa încât, în scurt timp, o parte dintre ei și-a rupt gâtul, iar alții s-au repliat, la timp, pe poziții mai modeste, dar mai potrivite. În sfârșit, alții s-au întors la meseriile lor de bază, încercând să le facă, acum, așa cum trebuie. Era însă prea târziu pentru adevărata performanță.

În mai puțin de un an, din APP nu mai rămăsese nimic.

Ne mai întâlnim, din când în când, la moartea fulgerătoarea a vreunuia dintre noi. Ne uităm în sicriu și nu ne vine să credem că ni se poate întâmpla și nouă așa ceva. Apoi ne privim, pe furiș: oare ăștia am fost *Noi*? Orice am fi devenit între timp, ceva nu se potrivește cu imaginea pe care o avem despre noi înșine și unii despre ceilalți.

B

Dumitru Radu Popa

B

Tovarășul Balog și tovarășul Barta

(povestioară cu tâlc, pentru șoimii patriei și pionierii de toate vârstele[1])

Tovarășul Balog și tovarășul Barta nu s-au cunoscut, din nefericire, niciodată... Și e mare păcat! Pe de altă parte, e așa cum vine: nimeni nu se poate opune fatalității și nici formei sale celei mai dialectice de manifestare: *necesitatea!* Dar nu orice fel de necesitate, ci necesitatea pe deplin înțeleasă, care nu e altceva decât pură Libertate! Păi, ia gândiți-vă un strop: nu e ca și cum ai scuipa, te-ai băși sau te-ai pișa hojma, pe unde se nimerește...

De așa libertate, mai bine lipsă...

Tovarășul Balog și tovarășul Barta nu s-au cunoscut tocmai pentru că au înțeles profund necesitatea și i s-au conformat ca atare. Chiar cu sacrificiul unei puternice prietenii ratate! În primul rând, tovarășul Balog purta mustață, câtă vreme tovarășul Barta avea obrazul ras și neted ca un cur de prunc. Bine, veți zice, asta nu-i împiedica neapărat să se cunoască. E drept, însă tovarășul Balog mergea pe jos, în vreme ce tovarășul Barta călărea o bicicletă și toată lumea îl putea recunoaște cu ușurință după clamele cu care își strângea manșeta pantalonilor, grijuliu să nu-și prindă nădragii în spițele roții. Și pedala, pedala tovarășul Balog, ca și cum s-ar fi pregătit, încă din toamnă, să întâmpine ziua de 1 Mai! Nu se lăsa nici tovarășul Barta mai prejos: el umbla, făcea

1 Lectură recomandată îndeosebi pentru focurile de tabără sau acțiunile de colectare a fierului vechi.

kilometri după kilometri, fără să-i pese de oboseală sau de faptul că i se stricau pantofii. „Un deputat de stradă trebuie să fie un adevărat exemplu!“, își spunea el, ori de câte ori osteneala îl răpunea sau când alte pofte îi dădeau ghes... Și tovarășul Balog — ah! măcar o dată în viață dacă s-ar fi cunoscut! — i-ar fi răspuns „Îhî!“, sau „Evident!“, „ Mai e vorbă?“, „E clar!“ „Bagă mare!“, în mod cert ceva încurajator, de genul ăsta.

Cum nu apăreau niciodată amândoi în același loc — cunoscut fiind că un biciclist are întotdeauna avantaj asupra unui pieton, oricât de tenace ar fi acesta[2] –, nu știau, firește, nimic unul despre celălalt. Necunoașterea exactă a lucrurilor duce în mod necesar la suspiciune, astfel că nu-i de mirare cum că tovarășul Balog și tovarășul Barta au sfârșit prin a scrie unul despre celălalt tot felul de porcărele ordinare și diferite delațiuni — totul cu cele mai bune și curate intenții.

În scurtă vreme, organele s-au sesizat, astfel încât și tovarășul Balog, și tovarășul Barta au sfârșit-o la bașcă. Unul la bașca de bicicliști, celălalt la bașca de pietoni, așa cum se cuvine.

Și acolo or mai fi fiind și în ziulica de azi, dacă n-or fi fost reabilitați ieri!

Barbu și beldie

Barbu nu avea beldie… Mult și-a mai visat el beldia aia, despre care nici bine nu știa ce e, dar cum *să știi*, când societatea ți-e potrivnică, ba chiar încurajează ignoranța prin tertipuri cum ar fi „nu da idealul jos de pe piedestal!“ ca și cum ți-ar spune „scoate degetul din nas, că te vede mai știu eu cine“, sau idealul ăla ar fi vreun bibelou care să se spargă[3]...

Ce mai atâta vorbă: cunoașterea este un proces de identificare. Așadar, care era diferența dintre *Barbu* și *beldie*? Ușor de întrebat, anevoie de răspuns! Unii susțin — sus și tare — că Barbu ar fi fost reperat la diferite binale căutând beldia și zicându-și: „Dacă eu sunt *Barbu*, asta tebuie să fie *beldia!*“ Cum nimeni nu îi putea confirma această aserțiune, beldia nefăcând parte din fondul principal de cuvinte[4] ci toooocmai, hăt, din restul vocabularului, și cum Academicianul Graur murise

[2] În mod opțional, instructorii de pionieri sau educatorii pot să se refere vag la paradoxul lui Ahile cel iute de picior — care nu poate ajunge broasca țestoasă –, fără trimiteri la filosofia idealistă.

[3] Satira autorului se îndreaptă, aici, către falsele idealuri, lipsite de vigoarea celor călite în focul luptei de clasă (n. ed.).

[4] Autorul șfichiuiește aici tendințele de senzaționalism ieftin, de paradă, tipic societății burgheze. Clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea progresistă nu fac abuz de cuvinte rare (n. ed.).

de mult și nu mai era nimeni care să ne învețe *Cum vorbim*, Barbu își zise că ar putea să definească beldia tocmai în contrast cu noțiunea de *Barbu*, despre care știa că era chiar el. Lucrul părea bine cugetat și eventual lesne de făcut, decât că lui *Barbu* fiind nume propriu, îi lipsea definiția din dicționar.

„Să nu-mi zică mie *Barbu* dacă n-o să găbjesc eu beldia!" Cum de găbjit n-o găbjea deloc, ba mai degrabă s-ar putea spune că dimpotrivă, nimeni nu îl mai chema Barbu. A supraviețuit el așa, o vreme, cu această teribilă criză de identitate zicându-și: „Na! Asta mi-a mai trebuit! Două necunoscute: până mai adineaori știam cel puțin ce e *Barbu*, acum nu mai știu nici ce e *Barbu*, nici ce e *beldia*."

Într-o bună zi, cum dilema se făcea tot mai cotoioasă, Barbu a dispărut. Pur și simplu, nu a mai fost de găsit, nici măcar de către cei ce obișnuiau să-l strige Barbu, asta înainte ca el să nu fie în stare să găbjească beldia. Unii spun că ar fi fost trimis la re-educare, lucru nu tocmai neobișnuit pentru persoanele care, în urma unei crize de identitate, trebuie să capete o nouă personalitate. Mai plauzibilă pare însă teoria că, odată dispărut din raza de percepție a beldiei, Barbu a încetat să mai existe[5]. Și, uite-așa, cu „iaca Barbu/nu e Barbu!", din lipsa unui concept care să i se opună sau la care să poată să se refere, a dispărut totodată și beldia.[6]

Odată recuperat prin re-educare drastică și voluntară, Barbu s-a angajat muncitor necalificat și urmează cu succes cursuri elementare serale.

Baba, moșul și beleaua[7]

Se face că era odată o babă, care însă nu trăia la oraș. Ea trăia la țară, mai bine zis împreună cu moșul ei și făceau pe colectiviștii la CAP. Ei credeau că se fac că muncesc, și tot astfel se gândeau că statul se va face că îi plătește. Baba, robace și optimistă, de la o vreme o tot freca pe lângă cutia de scrisori — vorbă să fie, că era mai mult un fel de galoș rămas fără pereche, legat cu un

curmei și așezat lângă clanța ușii. Moșul, pesimist și reacționar, era tot mai enervat de frăsuiala babei și bombănea mereu: „Las' că o să vezi tu ce mai *canci* o să primin noi de la ăștia..." Toate ca toate, până într-o zi în care baba veni cu mare grabă de la cutia de scrisori fostă galoș, își potrivi cu iscusință ochelarii plesniți și lipiți cu leucoplast pe nas și începu să citească răvașul proaspăt sosit.

Și unde nu se pune baba deodată pe înjurat și blestemat cu cele mai scârbavnice vorbe, de parcă ar fi fost, nici mai mult, nici mai puțin decât un muscal beat.[8]

„Seca-le-ar luminițele ochișorilor de bandiți, care nu-ți mai dau pace cu răutățile lor... Bată-i Dumnezeu de ticăloși, cu tot CAP-ul lor... Să nu se odihnească nici în mormânt, ei și tot neamul lor, cum ne-au pus pe noi la belea așa să aibă și ei parte pe lumea cealaltă de criminali..."

Și câte și mai câte n-a mai boscorodit baba, până să n-o întrerupă moșul:

„Ho, măi femeie, da' ce ești așa de buruenoasă la gură, ori te-ai dres dis-de-dimineață? Acuși ți-oi trage un toc de bătaie, încaltea să-ți mai treacă pofta să spurci ziua cu măscările tale!"

Baba tăcu mâlc și, cu mâna tremurândă, întinse scrisoarea moșului. Acesta se scobi îndelung prin buzunare, căută pe șopron, pe urmă în corlată și, băgând seama că avea ochelarii pe nas, se apucă să buchisească răvașul. Mult nu-i trebui ca să înjure și să pizduiască mai abitir decât baba:

„Băga-mi-aș gujorii în gâții cui i-o învățat, oameni fără suflet și criminali! 'Tu-le aia și aialaltă, cădea-le-ar fuduliile scopite și zvârlite la câni, crește-le-ar trânji la cur, plezni-le-ar ochișorii să nu mai vadă lumina zilei, 'tu-i în zbanț de nemernici..." și câte și mai câte, de parcă se băgase dracul în el și-ți venea mai-mai să chemi vreo vlădică dintre cei mari ca să-i citească. Și cum isprăvea moșul și își mai trăgea suflarea, iarăși începea baba, și tot așa, câteva ceasuri bune.

În sfârșit, sleiți de-atâta osteneală, se opriră.

„Ce-i de făcut?", întrebă, într-un târziu, cătrănită, baba.

„Eu nu mă las așa, cu una cu două!", făcu moșul. „Mergem la conducerea CAP, să dea ei seama de năpasta și buclul în care ne-au băgat. Hai femeie, că dreptate trebuie să mai fie pe lumea asta."

Grăind acestea, își îndreptă binișor nădragii cu ruptura în spate, se încălță la iuțeală într-un picior cu un tenis fără talpă și cu un cartuș de Kent murdar și hărtănit în celălalt, prins de laba piciorului cu un zgârci, potrivi cu iscusință toporul deasupra ușii care tot nu avea încuietoare, cu ascuțișul în jos, își luă baba și plecă.

Ajunseră la sediul conducerii CAP cam pe la amiază. Tovarășul Butușină tocmai terminase de citit ziarul și își căuta acum de lucru scărpinându-se ba în ureche, ba pe la nas, ba în cur, după cum îi venea și omului mai la îndemână. Când i-au arătat hârtia, i-a privit îndelung, ca și cum s-ar fi uitat la niște condamnați la moarte.

„Ați belit-o!", exclamă el după o vreme. „Acu' ce caii mei vreți voi ca să fac?"

„Poate să vorbiți la tovarășul prim... să se uite el care e situația, poate ne-o mai ierta... poate o mai amâna puțin...", încercă baba, spășită.

„Ce vorbă-i asta?", se încruntă tovarășul Butușină. „Să-mi pun eu coaiele în juvăț pentru beleaua voastră? Da' știi că ai haz!"

Nu mult mai târziu erau în birou la tovarășul prim, iar moșul călca cu sfială pe covor, potrivindu-și din timp în timp cu mâna ba tenisul fără talpă, ba cartușul fost de Kent, legat cu zgârci. Cum tovarășul prim era ocupat cu alți doi cetățeni, în cele din urmă, moșul se așează pe o bancă.

Când îi veni rândul:

„Ei, moșule, cu dumneata vorbesc, ia fă-te mai vizibil, ridică-te în picioare și vino'ncoace, nu sta așa, ca un popândău!"

„Ba io, să iertați și dumneavoastră, aș cam sta așezat!", răspunse moșul cu fereală.

„Ce vorbă mai e și asta, vino'ncoace la iuțeală!", se burzului tovarășul Nale, tovarășul prim.

„Aș veni, numai că mi's nădragii rupți în cur!"

„Ce dacă, moșule, se înveseli tovarășul Nale. Păi ai dumneata la cunoștință că în Botswana și... în general în Africa sunt oameni care umblă toată ziua goi-goluți și nici că au văzut la viața lor haine?"

„Bag seamă, aceia or fi colectiviști mai vechi!", bolmoji moșul și se ridică apoi cu stânjeneală de pe bancă.

„Care-i pricina?", urmă grăbit tovarășul prim.

„Ce să fie?", se băgă baba și îi vârî sub nas depeșa primită dimineața.

„Ne-am gândit că trebuie să fie o greșeală... Chiar așa belea pe capul nostru — nu se poate!"

Tovarășul Nale scoase dintr-un sertar un calculator marca „Zenit", pe care îl mânuia cu mare dexteritate.

„Ce greșeală să fie, oameni buni? Avem care va să zică așa: 270 de zile muncite, dau total 1500 kg de grâu, 700 de secară, 900 de orz, 14 000 de lei, plus bonus de fruntaș încă o mie..."

„Și ce să facem cu toate astea? izbucni cu ciudă baba, că ni-s încă pline hambarele de anul trecut, iar pe cecuri avem peste 50 de mii de lei."

„Dați și voi la copii, ce știu eu!", făcu tovarășul Nale plictisit.

„Ușor de zis", pufni cu năduf moșul... „Păi ai noștri tocmai au dat vacile afară din grajd ca să pună două Dacii și au zis că să nu ne prindă pe-acolo cu produse sau bani, că altfel ne rup picioarele!"

„Ce-au mai ajuns și copiii ăștia în ziua de azi!", se smiorcăi baba de aproape, că îl îmbună până și pe inflexibilul tovarăș Nale.

„Uite, hai, făcu el într-un târziu, că vă văd bătrâni și la ananghie: o să pun o vorbă la județeană să primească toate astea înapoi." Și privindu-i cu o căutătură ucigătoare: „Vă avertizez însă, *e pentru prima și ultima oară!* S-a înțeles?"

Și așa a fost!

C

RODICA ZAFIU

C

... care ar putea fi o literă-cheie a comunismului: cu conferințele și congresele C.C. (al P.C.R.), cu comandantul-suprem, conducătorul iubit, ctitorul și cârmaciul Ceaușescu, cu chiaburii duși la Canal, intrați apoi (în caz de supraviețuire) în C.A.P.; cu calorifere reci, cu goana după carne și cafea, cu — în locul lor — creveți (vietnamezi). Cu drumul în timp între Casa Scânteii și (mai îndesată, mai cocoțată și cu moțul tăiat) Casa Poporului.

Am cuvinte, dar zău dacă mai am amintiri.

Ceaușescu

Îmi amintesc vag peretele din față al sălii de clasă (clasa I B), cu fotografiile membrilor C.C. al P.C.R., aliniate. Cam pe atunci (era prin ’65) cred că au fost date jos, rămânând pe perete, deasupra tablei, fotografia lucioasă a unui bărbat cu păr oarecum creț, parcă nu tocmai bătrân. Cu timpul, aveam să aflăm că pe același perete nu mai putea sta nimic altceva (doar, dedesubt, tabla: o neagră absență, dar și un risc permanent, pentru că pe ea se putea scrie orice). Mult mai târziu, ajunsă profesoară, am aflat că nici pe peretele opus (cel din spatele clasei, tradițional împodobit cu hartă, animale domestice, structura amoebei sau deplasările Vitoriei Lipan în căutarea lui Nechifor) nu mai putea fi nimic: deoarece într-acolo se uita El; dacă îi urmăreai privirea, era clar că nu putea să se oprească în, mă rog, diagramele scrierii cu cratimă. În anii următori (de liceu, de facultate), fotografia inițială a mai fost schimbată, pare-mi-se, de două ori: maturizându-se și

modernizându-se, în pas cu epoca. Prima actualizare, abia atârnată în cui, a fost scoasă rapid din toate școlile țării; se zicea că motivul fusese apariția unui joc de cuvinte, despre semiprofilul celui care, pus pe perete, era *într-o ureche*... Versiunea fotografică următoare, cu zâmbetul optimist văzut din față, între două urechi bine plasate, a rămas până la sfârșit pe pereți, pe primele pagini ale manualelor, ale revistelor; în ciuda îmbătrânirii persoanei și deși această imagine avea și ea o legendă: se susținea că modelul cam straniu de pe cravată reprezenta niște blacheuri, emblemă profesională a cizmarului... Mai aveam, în urmă cu câțiva ani, o colecție de fotografii geniale, decupate din ziare: El și Elena, la muzeu, reculeși în fața unui tablou enorm; tot împreună, în trăsura reginei Angliei; amândoi, la mică distanță, la demonstrații la care era evident că nu participaseră, pentru că din mulțime se ițeau două poze de buletin, inserții de montaj, cu câte un cap mai sus decât toți manifestanții înghesuiți în gloata istoriei; el, cu trei mâini, la întâlnirea cu nu-știu-ce șef de stat, într-o compoziție grăbită (apărută pe prima pagină din *Scânteia*), în care se suprapuneau o mână din realitate și două din prototipul veșnic tânăr... Îmi amintesc că prenumele *Nicolae* (rimă la *văpaie*) nu-i putea fi niciodată abreviat (*Ceaușescu* rima, anevoie, cu *te slăvescu* sau *îți dăruiescu*). Îmi amintesc și de performanțele de pe la petreceri ale numeroșilor săi imitatori ocazionali sau profesioniști (avea nu numai pronunția incultă, chinuită, ci și pauze plasate prost, gesturi defazate și un timbru inconfundabil).

Fapt rușinos și îngrijorător, din anii '80 am și o colecție personală de vise cu Ceaușescu: obsesia națională se întâlnea cu cele private, producând frustrarea de a te dovedi laș și oportunist chiar și în vis. Îmi mai amintesc câteva (le-am tot povestit, autocritic): unul suna mai optimist, fiind, de fapt, fără Ceaușescu, pe care se făcea că îl căutau, cu câini și polițiști, în munți, unde (oarecum premonitoriu) fugise. Altul era ambiguu: mă aflam într-un grup de persoane, într-o cameră în care era și Ceaușescu, bolnav, pe moarte. La un moment dat, îmi făcea semn să mă apropii și mă întreba, șoptit: „Spune-mi, am fost nebun?" Moment în care mă fâstâceam, nu știam ce să spun, apoi, în fine, îngăimam: „De fapt, toți suntem nebuni, nu contează...".

Cochirleni

Două puncte de contact cu realitatea: Cochirleni (satul practicii agricole) și Ciorogârla (satul repartiției de după absolvire). La Cochirleni eram duși, cu colegi și profesori, la cules de struguri; îmi revine imaginea tulbure a unor distinși universitari plasați la cap de rând, la pontaj, numărând

lădițe, precum și aceea a altora, mai puțin distinși, alergând printre rânduri și răcnind: „Strângeți toate bobițele!“ O senzație de greață: mustul băut direct din camion, cu furtunul, leșinător. Un acces la secretele sistemului: lădițele cu etichete „Export“ în care puneam timp de două zile struguri mari, copți; în lădițe cu același fel de etichete, în cea de-a treia zi, depuneam, disciplinat, agurida rămasă în vârful vrejurilor, ciorchinii necopți care făceau gura pungă. Erau, cu siguranță, destinați consumatorului național, celui care probabil că aștepta deja la coadă lădițele noastre, și care avea să se bucure (doar pentru puțin timp!) de presupusul chilipir refuzat la export; apoi avea să-și închipuie, poate, că și destinatarii exportului mâncau struguri acri.

Ciorogârla

La Ciorogârla, școala era gard în gard cu primăria, de unde se alcătuia programul cursurilor. Nici vorbă să înceapă școala până când nu dădea bruma, de obicei prin noiembrie. Până atunci, eram cu toții pe câmp, la cules porumb, ori pe lângă silozuri, la depănușat; în ultima duminică a sezonului, pentru că tot ne chemaseră și nu mai era nimic de făcut, copiii au măturat de zor frunzele uscate din curtea Ceapeului. Peste o lună, în școală era secție de vot, așa că iarăși nu se făceau ore: se coseau panglicuțe pe urne, se alcătuiau lozinci din litere decupate, aurii pe fond roșu. Spre vară, se mergea în grup organizat, cu toată școala, la cules de mușețel și păducel. Iar când s-a constatat că e secetă, școala a ieșit, zile la rând, cu profesori și învățători, cu elevi de la clasa I la clasa a VIII-a, la udat câmpurile. Unul cu o găleată, altul cu o stropitoare, în marginea lanului de grâu excesiv de larg. Urmau să ne vadă de sus, se aștepta o vizită de lucru cu elicopterele. Pe cei de la grădiniță, educatoarele îi mai luau în brațe; aveau stropitori de jucărie și profesorul de română le spusese să numere bine, să nu pună mai mult de trei picături de apă la rădăcina fiecărui fir de porumb. În vacanță se culegeau foi de dud: pe băncile din sălile de curs, acoperite cu hârtie de ziar, viermuiau neadormit viermii de mătase, rozând lacom frunzele (imagine corozivă, fixată o vreme pe retină). Oricum, primărița aduna cadrele școlii și ținea discursuri matern-dojenitoare: „Voi, profesorii, sunteți ca vaca. Umpleți găleata cu lapte, și pe urmă tot voi îi dați cu piciorul și o vărsați.“

Cotele apelor Dunării

Încerc să-mi explic emoția extraordinară pe care mi-o provoacă formula –remarcabilă în sine, în perfectul ei ritm dactilic. E mai ales un soi de madlenă auditivă, cu nostalgia pură a copilăriei (o ascultam la masa de prânz, în timp ce mă pregăteam să plec la școală, la orele de după-amiază), dar cred că însemna mai mult decât atât. Mă îndoiesc că simțeam în ea, pe atunci, o legătură cu trecutul, un rest din noblețea europeană a Comisiunii Dunării. Însă Dunărea era oricum o legătură fascinantă între lumi — venea de Dincolo, constant, inevitabil, mai sigur decât melodiile la modă sau revistele de stânga pentru copii. Și textul însuși era deschis spre lume, fiind, zilnic, dublat — în rusă, dar și în franceză: *Le niveau des eaux du Danube*... Ca și *è pericoloso sporgersi*, era o dovadă că limbile străine nu există numai în cărți sau în filme, ci și printre oameni (în copilărie, mai auzeai turiști străini, în București și mai ales la mare; cu timpul, deveniseră tot mai rari). Clujul, Sibiul și Timișoara îmi plăceau, pentru că erau altfel — un fel de străinătate în țară. La mare, spre 2 Mai, intrai în zonă de frontieră, se controlau buletinele, grănicerii patrulau seara pe plajă și cereau să se dezumfle bărcuțele de cauciuc, cu care se presupunea că ai fi putut ajunge, grație unor curenți favorabili, în Turcia.

Coada

Lipsa cozii din tabloul și din dicționarul epocii ar fi o trădare. Din păcate, despre permanenta coadă la mâncare știu prea puțin: la ea stăteau părinții și mai ales bunicii, care se întorceau obosiți, nervoși sau triumfători. În schimb, am practicat cu succes coada la benzină, care ajunsese pe la mijlocul anilor ’80 să dureze, în medie, 12 ore. Mă suiam în mașină, înarmat cu o păturică, o lanternă, cărți de citit, mâncare și o sticlă cu cafea. Mai întâi trebuia descoperit capul cozii, care șerpuia pe străzi lăturalnice. Te așezai și începeai să urmărești ritmul — se înainta cu câțiva metri pe oră, sau nu se înainta deloc (ceea ce însemna că încă nu aduseseră benzină la stație). Era important să știi când poți pleca pentru o jumătate de oră (îi anunțai pe șoferul mașinii din față și pe cel din spate). Când se întuneca, de-a lungul cozii, toamna și primăvara, se făceau focuri; bărbații stăteau în jurul lor, povesteau, jucau table. Mulți decideau că nu e cazul să mai consume benzină și la coadă, așa că împingeau mașina de la un loc la altul. Am mers într-o vară la mare cu amicii, în mașina cu bateria consumată sau poate cu o altă piesă esențială stricată. Musai ca la orice

deplasare să fie cel puțin trei persoane, pentru că mașina nu pornea decât prin împingere. Pe de altă parte, îmi amintesc și că, la un moment dat, a apărut un decret care interzicea ca în mașini să circule, risipitor, doar șoferul, pentru o deplasare cu automobilul propriu fiind nevoie de cel puțin doi oameni. N-am auzit ca dispoziția să fi fost aplicată, dar începusem deja să ne gândim la bunicuțe de închiriat — care, așa cum stăteau la coadă pentru vecini, ar fi fost purtate în mașină, ca șoferul să nu fie niciodată singur). Oricum, de pe vremea aceea mi-a rămas obiceiul trusei de supraviețuire: să ai oricând, în poșetă, o lanternă (pentru momentul în care se stinge lumina pe scări), o sticluță cu apă (pentru oprirea apei), un borcănaș cu ness, câteva cuburi de zahăr, biscuiți, un briceag...

Cafeaua

Se pare că refuzul de a renunța total la normalitate a fost întruchipat — în mod oarecum inexplicabil — de cafea. La mijlocul anilor '80, o jumătate (riguros calculată) din salariul meu de la Institutul de lingvistică se ducea pe cele 2-3 pachete de cafea pe care le cumpăram de prin alte birouri (de la cei care primeau ajutoare de la rudele din străinătate). Cafeaua boabe era uneori prăjită și întotdeauna râșnită acasă (pe lista obiectelor indispensabile într-o călătorie se afla, negreșit, și râșnița). În completare, se bea și nechezolul care se mai găsea prin magazine, în pungi maronii și cu arome neliniștitoare. Se dezvolta intens arta surogatelor, în care statul și cetățeanul se luau la întrecere, cu maximum de ingeniozitate: acasă făceam din lapte praf, frișcă; din pâine înmuiată în lapte, pizza; din corcoduțe, țuică (la alambicul de apartament). Dar cafeaua trebuia să fie cafea, măcar atât...

* * *

Ce-ar mai fi ? Poate o listă de asociații: *careu* (la care sunt scoși elevii care au făcut ceva inadmisibil, o rușine pentru școala noastră), *Carpați fără* (țigara snobilor de la facultate; cu snobii din liceu fumasem Mărășești: diferența era insesizabilă, aceleași crenguțe noduroase de tutun care se agățau de buze), *caramele* (de cacao: tari, lipicioase, aproape întotdeauna scoteau plombele sau câte o bucată de dinte), *cartuș* (un cartuș de Kent pentru doctor, pentru ceva mai serios, poate o operație?), *cauză* („pentru cauza Partidului și înflorirea României Socialiste — înainte!"), *ceai* (acolo Partidul nu intra — era numai între prieteni), *CEC* („azi la CEC un leu depui, mâine el va face

pui"), *Cenaclul Flacăra* (nu trebuie să-l mai evoc eu, oricum din când în când apare noaptea pe la televizor, cu mentor cu tot), *Centrul civic* (n-am călcat pe-acolo, între ruine, mormane de pământ, bălării, macarale, soldați), *cico* și *cip* (bucuria copiilor, galben sintetic cu bule, respectiv bulinuțe sintetice multicolore: galben, portocaliu, roz, roșu, mov, verde, albastru — și ce arome, în cutiuța lor rotundă de plastic !), *Cincinalu'* ('n patru ani și jumătate), *conserve de porc cu fasole* (CPF — bagajul ideal când mergi cu cortul pe munte), *cravatamea* (sunt pionier! și mă mândresc cu ea — sunt pionier!), *cravataroșiecutricolor* (altă generație, mai patriotică), *Cutezătorii* (abonament prin școală), *cuvintele* și *cuvântările* lor, *conștiință* (avansată; în acțiune), *constructori* (ai societății), *contribuție* (hotărâtoare la dezvoltarea...), *clarviziune, convocator* (davai *cotizația*!), *comunist de omenie, colaborare, cuceriri, condiții* (minunate), *contradicții* (care se mai manifestă), *concepții* (științifice), *creștere* (și înflorire), *continuă, continuu, în continuu...* Și iar o luăm de la-nceput: *Columna* (l-am revăzut de curând: soția geto-dacă îl corectează pe nobilul roman atunci când acesta citează greșit din Virgiliu; e atestată și pictura de frescă omagială, pe pereții de la Sarmizegetusa), *corespunzător, compunere...*

* * *

... Așadar, după 15 ani, s-a cam zis cu amintirile. Sigur, date există, dar nu-mi mai provoacă cine știe ce emoție; de fapt, nici nu mai par prea credibile, nu mai știu dacă sunt exacte, în orice caz, nu simt că mi s-ar fi întâmplat chiar mie. Contextul s-a cam scuturat de pe lucruri.... Dar rămân câteva piese din Colecția Personală de Documente Neesențiale.

Caiete de desen

Liniuțe oblice, spre stânga, spre dreapta. Un dreptunghi cu bețe care se transformă în pionieră cu fustă creață, cravată la gât și funde în codițe. Aceeași pionieră, lungită pe podea (fără cravată la gât). Șase pionieri în jurul unui foc voios în mijlocul pădurii, printre copaci, privesc spre public ca la fotograf. Cravate înroșite cu carioca. O singură fată nu are cravată. Nu e semn de nonconformism: pionierul de la ușa cortului are ceva roșu în mână, probabil că se grăbește să i-o aducă pentru poză. Desen decorativ: chenar de trandafiri roz, ca pe margine de farfurie. Cratiță în perspectivă (cu umbre). Schior cu căciuliță roșie, printre brazi. Narcise în vază. Chenar decorativ: iepure, morcov, iepure, morcov, iepure, morcov... Pionieri sădesc pomi. Prințesă aruncă mărul din

balcon, către prințul călare. Chenar decorativ: seceră cu ciocan, seceră cu ciocan, seceră cu ciocan, seceră cu ciocan... La mijloc, seceră cu ciocan. Un toc cu peniță, un creion. Ghiocelul. Drapelul Republicii Socialiste România. Drapelul Partidului Comunist Român. Pisică la gaură, pândind șoareci; șoareci așteptând să plece pisica. Lalea în chenar de lalele. Elevă cu ghiozdan în spate și cipilică roșie, în plin peisaj de toamnă (ciori, gard, copaci în desfrunzire).

Caiet de lecturi

Titlul cărții: V.I. Lenin. Autor: — . Conținutul cărții. Lenin a avut 5 frați. Tuturor copiilor, părinții le-au dat o educație bună, iar aceștia au ajuns toți revoluționari. Lenin era zglobiu, vesel și plin de viață. La 5 ani a învățat să citească, iar la 9 ani era în clasa I de liceu. Lenin învăța cu seriozitate și tragere de inimă și citea mult, de aceea el lua mereu premiul I. (...) În acest timp Lenin studiază, face sport și muzică. Astfel, într-un an și jumătate studiază pentru patru ani și trece examenul cu diploma de gradul întâi. Lenin a mai organizat și cercuri revoluționare. El, prin studiu îndelungat, a ajuns un om vestit în lumea întreagă.

Caiet de citire și compunere

Ce foloase aduce ariciul?

Ariciul ne aduce foloase mâncând șerpi, șoareci, insecte și mortăciuni.

De ce trebuie să ne odihnim după muncă? Noi trebuie să ne odihnim după ce muncim, deoarece muncind noi obosim.

Care este cea mai bună odihnă? Cea mai bună odihnă este somnul, pentru că atunci când dormim nu ne mai mișcăm și nu ne mai obosim, așa că tot corpul nostru se odihnește. Mai sunt și alte odihne, dar somnul este cea mai plăcută și cea mai odihnitoare dintre ele.

D

IOANA PÂRVULESCU

Dicționarul navetei

Fac parte din „generația navetei". Începând cu poemul „Budila Express", de Alexandru Mușina, tema a fost dominată în literatura optzecistă de toposul *tren*. Am cunoscut cealaltă variantă de navetă, „de șosea" și, în șapte ani ca șapte vaci sfrijite, am avut ocazia să-i bifez toate încercările. Dacă îi spui unui occidental că ai făcut naveta, lucrul i se pare firesc: trenuri silențioase, încălzite iarna, aerisite vara, în care poți citi și scrie, pasageri eleganți și politicoși sau propriul automobil alunecând pe șosele bine asfaltate și gândurile tale mângâiate de o muzică plăcută, un concert baroc, în surdină. Or, aici, în est, pe „tărâmul celălalt", sensul cuvântului e cu totul altul.

AUTOBUZ — Toată lumea îi spune *rată* și, cu toate că e din neamul autobuzelor, pare un soi de rudă îndepărtată și tristă a acestora, oaia neagră a familiei de mașini. Îți amintește de căruțele de poștă din secolul al XIX-lea. S-ar zice că e fără suspensii, te hurducăie și te umple de praf, gata să se dezmembreze la prima groapă a drumului. Uneori rata e atât de plină, încât te miri că presiunea din interior nu o face să pleznească. Ușile nu se închid bine, cauciucurile sunt tocite, scaunele — tari și scorojite, cu câte trei-patru oameni pe două locuri, găuri în podea, prin care vezi cum pământul îți fuge de sub picioare. Ansamblul acesta precar se strică măcar o dată pe săptămână. În universul misterios al corespondențelor, al sinesteziilor navetei, zgomotului de fiare vechi lovite una de alta îi răspunde mirosul de metal încins și de haine stătute, iar cenușiului fețelor și culorilor mohorâte ale paltoanelor îi răspund peticele de toate culorile ale caroseriei și

geamurile murdare. Voci sudice, accent de Bolintin, gureșe vecine bârfitoare, sforăit de muncitori obosiți după schimbul de noapte și surpriza câte unui sughiț ca din trompetă.

(În șapte ani, am stat jos de vreo șapte ori.)

AUTOSTOP — Acest joc de noroc se organizează numai la întoarcere, ca să nu mai aștepți rata de ora 5. Sunt câteva grupuri la un anume cot al șoselei și nici nu e nevoie de semne, șoferii sunt la curent cu obiceiul locului. Nu știi cine va opri, și ce va opri, și lângă cine va opri. De cum te sui în mașină, după primul minut, stabilești verdictul, dintr-o îndelung exersată capacitate critică: dacă e un șofer bun sau unul duminical, care riscă să te bage în șanț, dacă e un om cumsecade sau un escroc, dacă o să ajungi repede, bine și gratis sau vor fi probleme de tot soiul. Când discuția începe cu tema costurilor de întreținere a unei mașini, înseamnă că vei fi jecmănit. De aceea, în genere, discuți prețul înainte de a urca (normal, 25 de lei, dar unii cer 50, mai ales iarna, pe ger — asta în cazul în care abonamentul pe o lună e 100, iar salariul, 1400). Bucuria navetiștilor sunt așa-numitele „mocănițe", un soi de dube în care încap toți laolaltă, în care nu conversezi cu șoferul și din care, la sfârșit, scapi cu un preț minim — cât te lasă inima. Rareori ajungi dintr-o singură încercare până la București — trebuie să reiei jocul de noroc din locul în care se oprește cel care te luase. Mașinile sunt destul de rare și destul de Dacii.

(De-a lungul celor șapte ani de navetă n-am avut nici măcar o dată norocul să treacă vreun cunoscut care să mă ducă la București.)

CÂRLIGUL NAVETISTULUI — Ingratitudinea istoriei nu ne-a păstrat numele celui care a inventat cârligul navetistului de autobuz, un instrument ingenios în simplitatea sa, care-ți face viața cu câteva grame mai ușoară. Seamănă cu cârligul unui umeraș, doar că e îndoit și în partea de jos, ca un *S* mare, de tipar metalic. Se transmite ca o ștafetă, de la cei care scapă de navetă la colegii proaspăt intrați în cursă. Se agață de barele de la spătarele scaunelor și funcționează ca un cuier pentru genți, sacoșele și greutățile pe care le cari după tine. Nu încurcă locul și nu te obligă să pui nimic pe podeaua plină, după anotimp, de praf sau de noroi.

(L-am păstrat într-un sertar, ca pe o amintire prețioasă și, ori de câte ori îl zăresc, îi arunc o privire recunoscătoare, ca și cum am fi făcut împreună războiul.)

FRANZELĂ — De la București se transportă sacoșe întregi cu franzele. La brutăria din Militari, de lângă autogară, e coadă în fiecare dimineață.

(Îmi amintesc că am văzut într-o zi o mașină răsturnată: în jurul acesteia, ca petalele, zeci de franzele albe.)

INTEROGATORIUL — La călătoria cu autostopul se ivesc trei posibilități: să ai parte de un drum în tăcere (varianta cea mai rară și cea mai dorită), să ți se pună o casetă cu muzică (de obicei stridentă, folclor nou), gest considerat o favoare și un semn de simpatie, sau să ți se ia interogatoriul, mai ales dacă ești tânără și singură. Întrebările sunt aceleași, ca într-un formular-tip: vârstă, studii, ocupație, stare civilă etc. Urmează aceleași comentarii, întru totul previzibile: lexic, sintaxă, nuanță, accent, totul e știut. Ca să nu te plictisești de moarte să tot repeți dialogul standard, poți să faci, ca Pessoa, exerciții de împielițare. Îți inventezi biografii, în funcție de interlocutor. Intră în preț.

(Interlocutorii cei mai deschiși și mai plăcuți au fost, în acești ani, șoferii de camion. Asemenea oamenilor din porturi, trăiau în contact cu mai multe „lumi" deodată, și aveau minți receptive și iuți. Conduceau repede, sigur și aveau un bun simț reconfortant.)

IARNA — Costumația de iarnă a navetistului ar merita un poem. Se face schimb de experiență, se inventează combinații vestimentare norocoase, se discută îndelung pe temă, se detaliază numărul straturilor suprapuse, niciodată mai mic de 5. Extremitățile sunt necazul cel mai mare. Oricâte haine ți-ai pune și oricum le-ai distribui, când aștepți în ianuarie rata de ora 5 seara, care poate veni cu o jumătate de oră înainte, cu o jumătate de oră după, cu două ore după sau *deloc*, te simți în pericol de moarte prin îngheț. Unii tropăie mărunt, alții stau neclintiți, ca să nu consumi energie calorică, unii își aprind țigări, să se poată încălzi de la fumul lor. Dacă ești femeie, poți încerca avantajele broboadei înnodate la spate, lăudând în gând înțelepciunea țărăncilor, sau îți poți pune, peste pantaloni, multe fuste lungi una peste alta, ca țigăncile din filmul *Șatra*, ori poți încerca (din comerțul local) căciula rusească de iepure, cu clape, și mănușile cu un deget, îmblănite, trase peste altele de lână. Totul e zadarnic: Siberia e-n tine.

(Lăsate, într-o seară geroasă, la o intersecție a șoselei cu un drum lateral — șoferul o apucase către nu știu ce sat –, am luat în considerare posibilitatea de a înnopta în câmp: trei tinere profesoare în floare de gheață. Telefonul: ca și cum nu ar fi fost inventat. Altă dată, un șofer milos ne-a luat pe toți — eram șase în seara aceea — de la colțul navetiștilor: cinci claie peste grămadă în mașină și un domn mărunt, căruia i se spunea Nimbus, în portbagaj. Fără îndoială că a fost un mare moment de fericire colectivă. Am făcut pneumonie încă din primul an.)

MÂNCARE — Din când în când, câte un profesor aflat „în fereastră“ ia inițiativa: să trimită pe cineva după covrigi calzi la fabrica de pâine sau după mititei, la o cârciumă din apropierea școlii. Inițiatorul proiectului se duce din clasă în clasă cu un tabel și, conspirativ, întreabă doar *câți?* Te întrerupi din lecția *Dans l'atelier de serrurerie*, dai răspunsul și banii. Apoi, în pauză, în cancelarie, e un moment de veselie copilărească la strigarea cifrelor: 2! 5! 3! 4! 6! (ooh!)

(În ultimii ani înainte de '89 , cârciuma se închisese, iar fabrica de pâine nu mai făcea covrigi.)

PEISAJ — Cei 50 de kilometri de câmpie au câteva bucurii pentru ochi: când dă grâul, de un verde crud, și când înfloresc lalelele roșii, galbene, mov, netede sau crețe, în curțile din satele pe care le străbate rata.

(Rimam în gând?)

TRASEU ZILNIC — Dimineața, la 6:30, de pe strada Galați (azi, Vasile Lascăr), pe jos, până în Piața Cosmonauților (azi, Lahovary), de acolo cu autobuzul până la stația Eroilor, de acolo cu metroul până la autogara Militari, de acolo cu o rată, cam o oră, până la Roata de Jos. La întoarcere, la 5 după-masă: de la Roata, cu rata, o oră, până la autogara Militari, de acolo cu metroul până la Eroilor, de acolo cu autobuzul până la Piața Cosmonauților, de acolo, pe jos, până pe strada Galați, seara, la 7. De regulă, totul în picioare.

(Probabil, dacă aș socoti kilometrii străbătuți, cam 120 pe zi, 7 ani la rând, ar rezulta că aș fi putut înconjura Pământul prin zona sa cea mai bombată.)

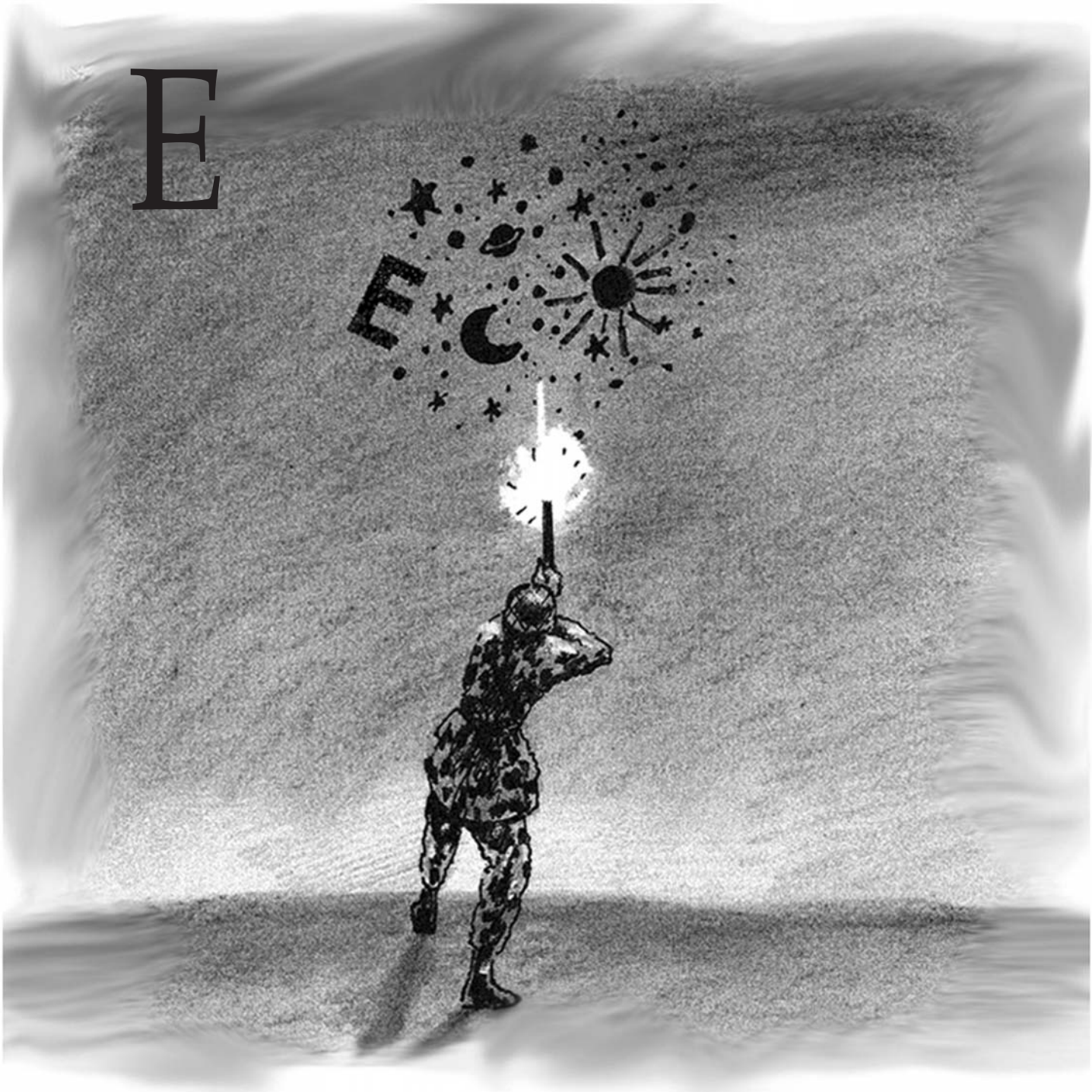
E

CĂLIN-ANDREI MIHĂILESCU

Egzerciț

— Evrika!
— Ete, na-ți-o!

Cum mă spălam pe dinți, pe seară, cu sârg, aplecat deasupra chiuvetei din salonul ORL al Spitalului Militar Central, unde ne lingeam rănile șaptesprezece ostași în cel mult șaișpe paturi, am dat a crede că amețisem de la spălatul prea entuziast; la a doua zguduire mi-am dat seama că răul venea de dinafară. M-am uitat în oglindă, iar o zguduială teribilă, nu eram acolo; am înțepenit; inima mă pleznea din piept la foc automat, un koan(?) de-o palmă. În plină moarte, fără de habar; trecea Apocalipsa oarbă prin mine: au intrat rușii în țară... a explodat reactorul de la Măgurele... balaurul calcă peste oraș! Unghiurile camerei se ascuțeau, se lăbărțau; pereții scuipau câte o cărămidă, trei; noi — stană. A mai trecut o veșnicie; s-a potolit; am fugit toți pe scări, am ajuns jos, era un frig... nu-l prea simțeam; unul mai puriu în halat gros s-a pus pe răcnit isteric; l-am pocnit; s-a ridicat, și-a dres halatul și mi-a spus din adânc, strângându-mi mâna, „Mulțumesc, tovarășe!“ (a doua zi l-am văzut îmbrăcat în colonel și mi-a crescut inima). M-am uitat spre cornul Lunii, trecea un avion, rusul a invadat, numele rusului de neuitat! Apoi cineva ne-a spus că fusese cutremur, l-am crezut, eram puști, eram soldați. Ne-am dus înapoi să ne luăm hainele, tiptili și mici și tremurânzi de frică să nu mai vină încă unul, ne-am îmbrăcat într-o lipsă de clipă (ce mândru ar fi fost caporalul nostru din perioadă), ne-am dus să ajutăm la descărcarea Salvărilor. Orașul a vuit o vreme, am aflat mai târziu că era zgomotul clădirilor care cădeau;

vuietul s-a rupt apoi în vaiete. Am cărat brancarde o parte din noapte, pe unii de-abia vii, alții morți, trupuri strivite, o amestecătură de tot la marginea gropii. Eram dincolo de mine — rar am mai ajuns acolo de atunci. A doua zi am ieșit din spital, m-am întors la unitate, am bătut orașul ziua și noaptea în săptămânile următoare, cu sarcini de serviciu, cu carnet de serviciu, cu permis de serviciu, respuneam la nesfârșit bancurile ieșite peste noapte din seninismul nostru imperturbabil („— Alo, familia Popescu? — Nu, un trecător"; „Ai coborât cu liftul? — Nu, cu balconul"); vedeam scene crâncene, de care ne apăram trecându-le în bancuri, cum e aceea cu o bătrână care, văzând în ziua de după cutremur o mare de oameni în stația de troleibuz, a bodogănit: „Da' mulți ați mai rămas!" Negru pe negru, lumina se scremea să iasă, iar reflectoarele aruncau raze roz peste dărâmături; în roz i-am văzut pe elvețienii cocheți și concentrați, cu saint bernarzii lor amușinând nenorocirea, și cruciulițele albe pe roșu, și soldații care săpau ca demenții, și pe unul care ajunsese după vreo două zile în subsolul de la „Dunărea", găsise câțiva supraviețuitori, îi scosese la lumină, apoi se întorsese în hău să-și bea mințile. Era unul mic, subțire, vânjos însă, a ieșit de-acolo așa de beat, că un general cu voce de stentor și vreo doi metri de trup mândru i-a pus în vedere gravitatea. Ăsta micu', nici două, i-a tras una din săritură, de l-a pus jos. D-ale carnavalului! Au tăbărât pe el, l-au luat la unitate (era chiar în spatele IOR-ului, în parcul Gloria din Balta Albă), i l-au repartizat gardiștilor să-l dea în tărbacă în mijlocul curții. Băieți înalți și strașnici bătăuși aceia, mai cu seamă șeful gărzii, sergentul Boantă, care bătea ca Ahile. Boantă își făcuse atâția dușmani, și ăștia se organizaseră așa de bine, că în ziua în care s-a liberat și a luat tramvaiul 24 să se ducă la gară — că la tren, că la Moldova lui de obârșie... — în fiecare stație se urca câte un grup de ostași ieșiți din unitate și-l bătea țapăn până la următoare, cobora, se urca alt grup, altă stație, altă bătaie... nouăsprezece stații am numărat până la gară. Multă vreme înainte de a se întâmpla asta, gardiștii lui Boantă dădeau în micul clăpăug cu pumnii, își mânjeau de el bocancii făcuți oglindă de arestați, aveau ordin și voie să-l rupă; ăsta mic era vânăt de frig — doar într-un slip, început de martie rece — a înghițit cât a putut, i se înmulțeau dârele de sânge; a făcut pe el, gardiștii râdeau plăcut dezgustați. L-au lăsat să se ducă la closetul din baracă; a fugit pe fereastră. Dă-i și caută-l, toți vreo mie câți eram în unitate am început să alergăm după el; am scotocit tot cartierul. Până la urmă l-au găsit într-un coteț de găini, la câțiva kilometri. L-au dus direct la batalionul disciplinar, n-am mai auzit de el.

Dar și-a lăsat asemănarea în urmă, că era picătură ruptă cu alți doi clăpăugi pe care i-am întâlnit în armată. Pe primul, la Spitalul Militar, unde își băteau toți joc de el, că spunea că e surd și nimeni nu-l credea, bănuindu-l că se preface pentru a fi reformat. Cruzi, oștenii își izbeau palmele

chiar lângă urechile mari și surde; sau îi făceau bau! din spate pe întuneric, sau, de unde îi vorbeau mulcom, deodată-i răcneau în față ca fiarele. Clăpăugul nu clintea. M-am amicalizat cu el, eu vorbeam, el se făcea că nu aude și mă tot ruga fonfănit să repet, eu îi ziceam câte altceva, el iar așa, până când l-am încercat: „Știu că te prefaci că ești surd.“ Nu știu de ce a avut încredere în mine. De atunci ne-am apucat să vorbim, în șoaptă, prin parcul spitalului, să nu ne audă ceilalți. Auzea bine, dar vorbea anodin și m-am bucurat să-l văd plecând către satul lui, cu patalama că era surd tun. Nu îmi amintesc de vreunul mai stoic.

Pe celălalt l-am întâlnit în prima zi de armată. Asta se întâmpla după ce, în noaptea de dinainte, una de februarie, uscată ca baba de geografie, m-am adunat cu Bebe, Dan și Radu în apartamentul din Militari (ce premoniție!) al celui din urmă, ca să bem s-avem plăcere să ne luăm la revedere. Am băut în patru o damigeană mare de cabernet și, cum ne apțiguiserăm vârtos, am supt și nectarul de caise din covorul gros pe care cursese, ca aspiratoarele, târându-ne în patru labe, că eram uniți în toate și ni s-a făcut un rău unanim, de-am ieșit pe balcon și i-am înapoiat cabernetul naturii. Vremea? Trecea! Cum vântul bătea spre bloc, cele patru dâre bordó atunci imprimate au rămas să marcheze rapidist edificiul de la etajul șapte-n jos. Și au făcut-o vreme de vreun deceniu, deși, cu trecerea anilor, vânturile-ploile au început să lase blocul orfan de culoare, cum probabil li se întâmplase demult și statuilor grecești.

Palizi, abia ajunși la unitate, ne-au ras în cap — unuia îi trecea frizerul mașina de tuns prin pleată — „Uite, bă, din Eminescu te-am făcut Coșbuc!“ –, ne-au despuiat de hainele noastre hăhăind a „adio, civilie!“, ne-au dat uniforme de postav, aveam scoarță nouă, ne mânca pielea ca dracu, la început nu ne-am scărpinat, parcă nu se făcea, apoi am început să vorbim cine știe ce prostii și să ne scărpinăm prea mult, a camaraderie timidă. Ne-au dat paturi, ne mai lungeam în ele, mai trăgeam o țigară, mai nu ne găseam locul...; ne-au pus gradații muzică, un nenorocit de disc cu câte un cântec pe fiecare față, Dolănescu / Irina Loghin. O mână rea îl întoarcea în picătură chinezească: Dolănescu-Loghin-Dolănescu-Loghin-Dolă-Irina-Dologhin-Irion-Mamă-mămamă. Clăpăugul de care zic se bagă și el cu vocea, împins la meci de doruri. Repertoriul lui avea tot două pese: „Trandafir cu craca-n apă“ și „Vin’ mândro la vorbitor“, cel din urmă pe două voci: „— Vin’, mândro, la vorbitor!“, susura el subțirel. Și ea-ua din cântec, cu voce îngroșată a refuz: „— Nu vin!“ Dialogul muzical dintre om și *picap* a ținut până noaptea. Eram terminați, gata să jurăm orice cu mâna strânsă pe drapel, chiar înainte de prima zi de târâș. Așa că instrucția a venit ca o ușurare.

Cu toată nenorocirea pe care o purtam în piept — mai și fumasem vreo patru pachete de „Carpați“ aplecat deasupra valizei de lemn bleu în dimineața aspră petrecută la comisariatul militar de pe „Căderea Bastiliei“ (cădea-le-ar, comisari nu mai erau de mult!) —, am fost ușurat să constat că mă repartizaseră să satisfac la o unitate din București — mama pusese o pilă și mersese. Taică-miu însă era plecat de mult în Vest, așa că, element nesigur, am fost repartizat la diribau (geniu neoperativ, construcții adică, la o unitate al cărei număr începea cu 017 — nu dau ultimele două cifre, deoarece știu să țin un secret). Acolo, cam doi din trei oșteni erau adânciți în cazier. Unii ieșiseră de la Jilava de oameni; alții, găinarii, intraseră-ieșiseră din pușcărie, nici ei nu-și mai aminteau de câte ori; alții făcuseră batalionul disciplinar, care cică era mai rău decât orice pușcărie, dar ceva mai bine decât Piteștiul anilor ’50 sau spitalele psihiatrice „speciale“ ale anilor-lumină, despre care aflam de la Europa Liberă, pusă tare la difuzor în nopțile de după cutremur, de se auzea în toată unitatea reflectată din zidul chIOR-ului, pe când ofițerii se făceau că plouă. M-au luat de fraged la egzerciț — că nu pot să-i spun chiar „armată“: n-am ținut pușcă-n mână, glonț pe țeavă, baionetă în gâtul dușmanului; n-am făcut manevre, n-am deminat câmpuri, n-am dezarmat compatrioți de-ai mei sau de-ai altora. La mijlocul anilor ’70, în afară de restul lumii, de care noi aveam doar un sâmbure de habar, egzercițul nostru nu avea rival.

Interscriptum: Armatei i se spunea *exercitus* în latina pe care nu o vorbeau curat decât puțini dintre oștenii reprezentând SPQR — abrevierea lui „Senatus Populusque Romanus” — (de-acolo să vină obiceiul decimării?); la spanioli, vorba a rămas ca „ejército“, francezii clasici mai foloseau „exercice“ cu sensul de «armată a Domnului» și până și titirul Dumitrache „izirciț“ îi spunea gvardiei naționale, la lucrările căreia participa furtunos pe înnoptate, taman bine ca să atenteze Vetă-sa la onoarea lui de familist, pasămite cu Chiriac (căruia uneori îi mai scapă cultul „ezirciț“).

Diribaul ne era, așadar, o armată goală de miez, un egzerciț în care doar repetițiile erau reale (mai cu seamă munca de pe șantier, de unde oștenii veneau prea zdrobiți ca să mai facă prăpădul pe care fiecare îl visa), că reprezentațiile (defilări etc.) erau făcături. Parcă eram dintr-un film DEFA Berlin, în care actorii, gata să fie prinși asupra faptului de a intra în rol, caută complicitate în ochii spectatorilor. La egzerciț superiorii își exercită, iar inferiorii sunt exersați de alții, apoi de ei înșiși (nu mai sunt „de ciclul I“, pifani, pufani, pufi sau pufarezi). Totul are aerul unui experiment în care lucrurile nu sunt duse până la capăt ori puse la locul lor: e adesea epuizant, uneori înspăimântător și niciodată calm. Ca viermii, însă puțin altfel organizată, armata era neadormită.

Experimentam — habar n-aveam ce, dar, mie, unuia mi-a prins bine mai târziu, atunci când ea de viață dădea să mă vâre prin nu'ș ce cotloane și eu tot nu mă dădeam dus. Căci învățasem să nu-mi prea pese de lucrurile care se întâmplau atunci-și-acolo — cum să le iei în serios, doar erau un fel de repetiție? Curat Minister al Apărării pe care îl serveam noi, că ne servea și el: avantaj serviciu! Nu ne era dat să avem experiențe, ci doar prilejuri de a le povesti mai târziu; atunci domnea supinul catastrofal: prin ce trec e de (ne)povestit; ruptura dintre ceea ce ți se întâmplă și ce sens poți da întâmplărilor; pervertirea experienței; ruptura interioară. Plod infuzat de comunism cu o jucată inocență, știam de mic că una spui acasă și alta afară, că *double talk* pe ici și colo și că-n public *double entendre*, adică jumate vorbă și restul tăcere. La egzerciț am învățat însă că dedublarea asta nu-mi mai stătea mie la îndemână, ci altc(in)eva o făcea pentru mine, un sistem care mă despărțea de mine și care se hrănea din asta. Așa că am intrat la diribau unul și am ieșit doi, reconstruit ca român neoperativ. Mi-a luat o vreme — și mult noroc, cu care doar femeile au știut să mă dăruiască — să reînvăț cum să te arunci în viață așa, pur și simplu. Însă ne-simțirea care poate părea încredere în mine și autoironia care o combate pe aceasta, egzercițul mi le-a dat.

De pe-atunci m-am întrebat de unde vine ciudatul sentiment de libertate care te încearcă în uniforma soldățească. Pe de o parte, priponit în postavul aspru menit să te facă să te simți neînsemnat, deprinzi noi gesturi și obiceiuri, ești la dispoziția altor oameni, obiceiuri și gesturi. Mereu „la stâângá!" dar la stânga-mprejur, te învârți în loc și pas de te mai regăsește! Dai raportul la stâlp, râzi și tu pe dinăuntru; te trezesc unii în miez de noapte, curat culcat în noroiul înghețat sub reflectoare, felinare, sub ochii bovini ai gradaților; ajunge să-ți placă ora de învățământ politic ori lectura presei, te doare-n cot de gloria comandantului suprem, e doar cald și ceva liniște până la noul „Bă, soldat, pe când eram eu în armată, tu te jucai cu puța-n țărână și spuneai: «Uite, mamă, trec militarii», ori până la succintul: «Bă, tu mai ai armată cât calul lui Berilă!»" (la Alba Iulia, referindu-se la partea brează a ecvestrei Mihai Viteazul, care ținea un picior ridicat majestuos, vorba era: «Când și-o pune calul ăla copita jos, atunci o să te liberezi și tu!»). Cu una, cu alta, înveți că lucrurile care se întâmplă acolo nu ți se întâmplă numai ție și, de fapt, nici măcar nu ți se întâmplă ție. I se întâmplă altuia, li se întâmplă altora. Armata e o poveste gălăgioasă și repetitivă a unei vieți amuțite. Acolo, toate erau mai hacana, să-ți hiperbați capul să pricepi: „Atențiune! Faceți ceva? Încetați! Stați smirnă? Continuați!" Acolo nu se făcea, dar se făcea că se făcea — nici o problemă, deși anxietate berechet, adică probleme, apoi traumele psihice și morale ale celor care se fac că fac apar, melancolic, în timp. Acolo nu se fura, se completa (și, cine putea, completa, armata fiind un joc de trib endogam, iar în cazul diribaului nostru, o chintesență

a derutantei imoralități a vremii). Acolo șeful nu dormea, se odihnea (dar pe unul mai al dracului l-am chinuit o noapte întreagă: am bătut un cui în tocul ferestrei, cât să-i atingă floarea sticla, am legat o ață neagră de el și am tras-o vreo sută de metri până la noi în baracă. Atunci când l-am simțit culcat, am întins ața bine și unul a început să frece de aceasta o bucată de sacâz; vibrația fină a aței, atingând geamul, făcea un zgomot de „intră marțienii-n sat" în camera ofițerului de gardă, ceva teribil; cred că l-am trezit din somn de vreo zece ori în noaptea aia și, cu toate perchezițiile, am ieșit basma curată). În armată, doar pedeapsa rămânea nepedepsită, dar nu și toți pedepsitorii. De aici, ciudata libertate din colivia de postav. Să-ți tot vină să fluieri, ca un pedepsitor nepăsător. Ori să cânți în cor, prost, dar tare, pentru a nu fi bănuit de muzică. Ne unduiam între un vag mișto cântat și un entuziasm care nu știu de unde venea, poate de la un Dionisos mai flasc și necăjit că e așa. Cum o fi fost, ce-oi fi pățit, ți se permitea să fii gros de vulgar. Erai apărat de asemănarea cu ceilalți, așa că îți permiteai să te-arunci înainte, ca la loterie.

Vreo două luni am fost plutonier de companie (omul cu magazia) la Târgoviște, în perioada festivalului de romanțe — care să-ți întoarcă mațele de dor — „Crizantema de aur". Eram campați într-o fostă colonie penitenciară, numită Colanu, aflată, prin noroaiele unei toamne ploioase, lângă oțelăria din pântecele căreia ieșeau noaptea zgomote crâncene și adânci, iscate de frecarea metalului de neant. Într-o după amiază am trimis șase soldați să expedieze de la poșta din oraș o droaie de saci cu hainele civile ale proaspeților recruți. S-au întors târziu, beți, murdari și fericiți. I-am întrebat ce făcuseră. Mândri (cu zâmbete, râsete, rânjete, behăituri — era câte ceva din fiecare), mi-au arătat buletinul de identitate, delabrat ca și posesoarea, al unei femei de mai bine de cincizeci de ani. O luaseră la băut, apoi o duseseră cu camionul în afara orașului, „într-un crâng", mi-au zis, nu că ar fi violat-o ei pe ea, mai mult ea pe ei. Se întrerupeau, cam stânjeniți, poate unde povestea nu se lega bine; le-a trecut arătându-mi iarăși buletinul. „Dacă iese rău?", zic. „Ce să iasă rău, șefule, vine ea să-și ia buletinul și să ne mai tragă o tură.." Ne obișnuiserăm cu plopii plânși pe marginea gropii. Ce Bacovia? Ce Gorki? Erau acolo, toate, doar să întinzi mâna să te mânjești. În barăcile de lângă unitate trăiau tot soiul de oameni, unii mai amărâți decât noi. O familie era formată din șase copii, de la o nou-născută la un băiețel de șase ani; mamă, o ochioasă de nouăsprezece ani; tatăl, fotograf de bulevar', gras și unsuros, care să fi avut vreo treizeci și. Tatăl își mișca impunător burta; mama, sensibilă la maghiară, se culca mai ales cu soldații din Ardeal; iar unul dintre copilași, cu ochi mari-albaștri și zulufi de înger nemțesc, trăgea aprig dintr-o mărășească. Poate că băiețelul de șase ani se lăsase deja de fumat. Ne simțeam liberi în mijlocul mizeriei. Sergentul Cucu — băietan frumos, înalt, roșu-măr și beat de ce făcea ca un erou, de sânge

— dansa în noroiul până la glezne, în cizme de cauciuc, pe care și le-a scos ca să simtă clefăiturile pământului patriei și să empatizeze mai abitir cu pifanii în pijamale, care îl priveau de după ferești. Sergentul Cucu, spulberat de un camion la câteva zile de la liberare. Și, cu toată gheața care îmi trecea prin vinele șirei spinării, am simțit libertatea aia ciudată până și într-o bătaie omerică între un baricadat pentagon maramureșean (cei cinci însumau vreo juma de veac de ocnă) și câteva sute de soldați care încercau să-i aducă la uzul rațiunii de afară; cei din urmă, care nu puteau intra decât unul câte altul în baracă, ieșeau bătuți măr, cu câte un pomete spart, tăiați pe față cu lama de expertul de dinăuntru sau cu hainele făcute ferfeniță și cu ochii plânși, până când colonelul a ordonat să-i fie dat foc barăcii, că altfel nu puteau să-i scoată afară pe maramureșeni. Atunci când ăștia au ieșit mânați de foc, au fost bătuți atât de amarnic, încât unul dintre ei a murit pe drum spre batalionul disciplinar. Acolo nu se aplică regula celeilalte rulete; în armată *tout va, plus ou moins*.

Și, cum ce e permis acolo e naturalmente obligatoriu, te simțit silit să fii vulgar, să te arunci în vrie pe sectoare cu mobra, pe iarbă cu pensula cu vopsea verde, ori, beat, sau nici măcar, să sari la superior, ca și cum te-ai arunca înaintea ta în timp fără să-ți fie teamă că o să te calce locomotiva prezentului. Ai spatele asigurat. Bazăă: înainte, marș! Libertatea militară te proiectează în viitor: ești pentru că vei fi (*à propos*, marota zilei de azi, globalizarea, este doar în subsidiar un concept economic și teologic: mai întâi de toate, este unul militar).

Fericit însă cel care, ca mine, de pildă, a cutreierat tăcerea imenselor magazii, șirurile nesfârșite de câte-două-până-la-șase paturi suprapuse, pe care erau stratificate geologic straie știoc sau — toalént, ăstea-s de mân'a doa! — miriade de ciorapi de bumbac, tunici de postav (nu tu pașpoal ofițeresc, nu tu vipușcă), bocanci de scoarță, „și pecliță, și igsine, tov. majur", apoi centuri cu paftale și șireturi de piele — pe care ți le luau atunci când te băgau la arest ca să nu-ți vină să te spânzuri independent, ci ca să dormi pe țambal, să faci sectoare până la amorțeală și să numeri câte zile ți-AMR. Prin unele magazii, ca acelea de pe „13 Septembrie", pe dealul Muzeului Militar, ieșea insidios rugina pe emailul budelor turcești-urbane năimite pe la '910, lipăiau șobolani fugind de hidoșenia lor — dar ăștia nu mai aveau mult –, țevile de apă scârțâiau când nu huruiau, când nu bubuiau, nopțile erau înalte, de catifea, singurătatea părea nesigură, maiștrii cizmari și croitori — binevoitor retardându-ne pe noi; ofițerii — în inspecție, pe treabă: „pingelește-mi și mie cizmele astea, nea Flutur!", „ia bagă, mă Vodre, niște benzină în Dacia mea! E aia albă. Douăjde de litri!"

La „13 Septembrie“ făceam de planton câte două-trei schimburi pe noapte. Camarazii, unii cizmari, croitori, șoferi, alții nu, erau fericiți că stătea altul treaz noaptea. Citeam într-un birou sau trântit prin vreun pat pe care așteptau împăturite cămăși și pantaloni de trupă. Citeam eu ce citeam, însă cu o traducere franțuzească din Unamuno era să o pățesc: m-a prins ofițerul de contrainformații asupra faptului și mi-a tras un perdaf... „Permiteți să raportez“, am murmurat, „e o carte de înțelepciune, despre sufletul omenesc“. — „E în limbi străine, soldat!“, a răcnit căpitanul. „Așa ceva nu se există în armata română. Să nu te mai prind!“ Nu m-a mai prins.

Cititul fusese nacafaua mea; dar și caligrafia. Pe baza celeia din urmă am ajuns furier (rimează strâmb cu boier, dar atunci chiar asta și însemna). Până să ajung intelectual de sprijin al colonelului de ață, Pandele, în perioadă le scriam comilitonilor răvașe către mândrele lăsate în urmă, că urbane, că nu. Îi puneam pe semnatari să deseneze ei chenarele — liliac, trandafiri, arabescuri, cum era sezonul — și apoi le țineam bine niscai versuri (cel puțin unul șchiop — să-i stimuleze apetitul andrisantei, presupuneam eu), pe urmă câte o porție de proză. Muza cu diagonală nu m-a părăsit: scriam ca pe apă, mai ales duminica după-amiaza. Misive sute am compus și îmi place să cred că am contribuit — din cazarmă, caz cu caz și foc cu foc — la starea civilă a patriei mele. Când a venit vremea să ne facem poze albe-negre pentru carnetele de serviciu, le-am desenat camarazilor mustăți, cu carioca greu de spălat — cu negru bruneților, cu verde blonzilor; apoi, așa hitlerizați, eram așezați pe o bancă, câte patru, la o palmă distanță între noi. Fotograful trăgea poza, o developa, apoi tăia rezultatul în patru fâșiuțe, fiecare cu câte un chip pe ea, „indentitate“ sadea pentru duiumul nostru tăiat pe măsură.

La încheierea perioadei de două luni, după ce am fost uns furier, am căpătat o mapă care multe avea să vadă, și am primit și libertate de mișcare să hălăduiesc prin tot Bucureștiul, prin mahalalele sale de beton, prin mijloace de transport care-și erau scopuri în sine, prin tramvaiul 9 de Berceni, roșu, butucănos, care hurducăia de la BIG până la IMGB, purtându-mă, chior de nesomn, printre lanuri, încet ca să nu se contrazică oprindu-se, ca în marea filmografie rusă, în care însă nu mergea să te cobori din mers. Am bântuit tot Bucureștiul, pe care l-am găsit mai mare și mai întâmplător, mai înspăimântător și mai neputincios decât îl știusem, am bătut pas de defilare cu un camarad pe vechiul Grant, reușind să facem podul să tremure, însă foarte puțin, am bătut același pas viguros, dar de spectacol, prin Cișmigiu (mai să-mi cadă mapa), salutând un pâlc de generali care discutau nonșalant etapa din ajun și trăgeau cu coada ochiului la moș-șahiștii locului. Și prin locurile copilăriei mele adesea am trecut, pe Ștefan cel Mare, pe Viilor, pe Jules Michelet, ori prin spatele parcului „Dinamo“ ca să ajung în Florească, să nu mai dau de mine.

Îmi câștigam prin muncă jumătăți de zi în oraș sau nopți petrecute acasă. Îi scriam lecțiile politico-istorice, la cererea acestuia, unui maior șâșâit, care mai apoi ne recita pe buchisitelea aventurile caragialiene ale armatei române în primăvara lui '45 în munții Tatra, ori niscai citate din generali inventați, tocmite să te facă să gâlgâi de râs, ori gândurile prohibiționiste ale lui Burebista. Concentrându-se nevoie mare la silabisire, maiorul Preda nu apuca să prindă poantele și inepțiile pe care i le caligrafiam impecabil, așa ca vreo doi-trei dintre noi să poată chicoti discret. Ceilalți oșteni dormeau fericiți în poziția șezând. Apoi am evoluat: îi scriam eseuri și prezentări de seminar progeniturii ASE-iste a unui lent-colonel care îmi dădea câte două zile acasă per text. Toată lumea mulțumită, că nimeni nu pierde nimic unde nu se prepune vreo fiță morală. Care vițiu? La din contra, totul se termina mai bine în râs, vorba încheietorului de pluton.

Râdeam de șozuri trecute din gură-n vorbă, de mozartianul marș, reformat cu câțiva ani înainte de a fi luat eu, „Ofițerii știe multe / și ne-nvață și pe noi / Cum să ținem arma-n mână, / Cum să fim pe ea stăpână / Contra unui nou război." Ori de articolul centraulic al unui manual soldățesc de ani '50: „Pentru camparea cu calul în câmp deschis, se bate un țăruș adânc în pământ și calul se leagă la dreapta țărușului." Ori de întâmplările de armată ale unui văr mai mare care își făcuse TR-ul la Topraisar și îmi povestea cum jucau tabinet în marșul companiei sau cum se puneau ciopor pe tanc și trăgeau o fugă până la mare să facă baie, ei pe tanc și el ducându-i. Ori de un iușchiuzarlâc care trebuie că ni s-a întâmplat nouă, de vreme ce și noi jucam jocul ăla: adjutantul îi prinde pe oșteni cu lumina aprinsă la miezul nopții: „Bă, ce faceți voi aici!?"; — „Permiteți să raportez: jucăm bridge"; — „Dacă vă mai prind, vă cofisc mingea!". Ori de — încă în vigoare la vremea noastră — filmulețul de încălzit inima: „Mare e lopata mică" (în caz de atac atomic, săriți peste gardul unității și vă săpați tranșeul folosind lopata din dotare). Ori de ofițerul de serviciu care l-a prins pe Ioșca încercând să se strecoare în unitate după o partidă alcoolerotică în oraș, l-a mustrat vreo zece minute, nu că ar fi fost imprecis, dar așa cerea pedanța, după care l-a întrebat concluziv: „Ioșca, dacă-i spun mâine tovarășului colonel ce-ai făcut, pe unde scoți cămașa?"; — „Pérmiteți să roportez", răpăi Ioșca, „noi prédat cămășile săptămuna dé ieri". Și câte nu ne mai făceam, flăcăi fiind: ne legam unii altora, -n puterea nopții, jde noduri la șireturile bocancilor, apoi le udam sârguincios; ori ne puneam pește (*Scânteia* făcută sul și aprinsă înainte de a i-o băga victimei între degetele de la picioare să-i tresalte somnul dulce); sau îndesam magiun gros și restul apă în bocanci. Pe-un imberb care dormea ca proasta-n târg l-am scos, cu pat cu tot, în mijlocul careului, unde a continuat să doarmă până l-a sculat însuși Geangu, comandantul unității, care venea agale la muncă. Îmi amintesc (?) de unul care studiase regulamentul de ordine interioară și

care din prima zi i-a atras atenția caporalului că trebuie să ne dea zece minute de pauză la fiecare oră de instrucție, că așa e regula. Caporalul s-a conformat, pauza s-a terminat, după care ne-a reglementat sălbatic la instrucție. Așa că în timpul nopții care, fatalmente, a urmat, plantonul l-a sculat pe soldatul cel corect din fix în fix, dându-i zece minute de pauză, că și somnul e activitate militară. Rezon, planton! Eram în armată trup, suflet și coșmar.

Eram așa de la început, neștiind-o — de când bunica mea, draga de Tedi, îmi aducea duminica de mâncare, mai ales cremșnituri fine, subțiri, divine (Tedi, care, în noaptea cutremurului, a venit pe jos jumătate de oraș să-mi aducă pâine și lapte), ori pe când mama îmi strecura vin în sticluțe fumurii de sirop de tuse — și până la sfârșit, atunci când mi-a fost dat să înțeleg lucruri de dincolo de mercenara facultate a închipuirii, căci am petrecut o lună la sortat (de fapt, mai mult la citit) dosarele Procuraturii Militare. Acolo am început să înțeleg cât de tentacular fusese monstrul primelor decenii comuniste, cum legea ajunsese să arate ca o păpușă dezmembrată; mi-a jucat în fața ochilor caleidoscopul mizeriei securismului pompând țara cu realitatea celui mai mic momitor comun. Am citit mii de dosare de vieți distruse, șantaje, trădări, asasinate și sinucideri, despre bunul plac al celor care își găseau mântuirea în delațiune, despre lipsa de limită și imaginație a violenței de partid și de stat, despre banalitatea mașinii de mâncat oameni. Și, parcă, la fiecare revelație atroce, cineva dinlăuntru exulta: „Evrika!"; dar o altă voce îi răspundea pe dată în ecou șucar: „Ete, na-ți-o!" Adică: „Im-po-si-bil să fi fost așa!", dar și „Mare brânză!" — până când amândouă sensurile se contopeau în sfera lui „Nici vorbă!" — unde mutismu-aton e domn și orizontul, fleșcăit.

F

F.

(dar nu de Dumitru Radu Popescu, ci de Dumitru Radu Popa)

FAVORIT a fost prima marcă de țigări pe care am fumat-o. Eram în clasa unșpea și teribil de imberb (la propriu!), doar cu un păr imens și buclat, tip Angela Davis. Arătam, ce mai încolo și încoace, ca un pușți, oarecum simpatic (sigur, obraznic!), dar în niciun caz ca un bărbat, sau un tip de care să se lege gagicile. Admirat mai mult pentru isteține — dar asta n-avea trecere prea mare la femei. Vă știu eu cum sunteți: trepidați de nerăbdare să folosesc termenul despre povestea aia care se face cu femeile, zis verde, pe românește, căci vă așteptați ca, de vreme ce mi-a căzut această deocheată literă... Ei bine, „frabia Mihai Fiteazu“ — nu spun nimic!

Când m-am dus la pozat pentru fotografia de bacalaureat, la frizeria de pe Dorobanți, și m-am așezat, ca orice adult, pe unul dintre acele scaune cu sprijinitoare de cap care îmi depășea statura cu vreo două palme — eram și foarte scund — un frizer s-a răstit la mine: „Ce, nu vezi cât e de aglomerat, băi «firfirică» (căci eram și foarte slab), treci dincolo, la secția «ciufulici», unde ți-e locul!“

Frontal, ferm, fără fasoane!

M-am dus. Acolo, o fetișoară amabilă m-a întâmpinat cu:

— Unde vrei să ți-o fac? Pe elefânțeeel sau pe focuuuță?

Am început să plâng: de frustrare, de necaz, de neputință (ah, cum de nu mi-a căzut litera N!). Oribilă alcătuire a lucrurilor, discriminare și lume socialistă care frastorna fireasca dorință a unui

adolescent firav de a fi tratat ca un bărbat! Atunci am început să fumez. Mi-am zis că asta va favoriza fizionomia mea de bărbat. Țigările „Favorit“ le cumpăram pentru un leu de la tutungerie, câte șase într-un căuș de hârtie. Doamne, cum mai vărsam, ce rău îmi era, cât le detestam, cum mai amețeam de abia mă puteam ține pe picioare, dar îmi ziceam că, în ciuda nepotrivirii dintre forțele și relațiile de productie, conflict continuu care, pesemne, determinase și felul meu de a fi — până la urmă, ideologia biruitoare va reuși să mă facă să fumez cu plăcere ceva care se numea „Favorit“. Păi, cum altfel? Se reușise cu chiaburii, cu tractoarele, cu mai știu eu ce... Și, astfel, am intrat, mai mult sau mai puțin convins, în clubul fumătorilor, unde am rămas până în ziua de azi, fără să-mi dau prea bine seama dacă asta a catalizat sau nu succesul meu la femei (survenit, indubitabil, în timp)...

Mai târziu, în timpul facultății, dar mai ales după, când îmi „puteam permite“, am abandonat „Favoritele“ pentru „Papastratos-Hellas“, în cutii de carton alb și cu o mică foiță ce avea tipărită harta Greciei... Acestea au durat cât „dezghețul“, adică destul de puțin, așa încât am trecut la „Luna“ — astea erau bulgărești, ca mai tot ce ajunsese să fie bun pe vremea aia la noi: cabernet bulgăresc, țigări bulgărești, brânză bulgărească, seriale bulgărești (adică cele englezești), meciurile de fotbal internaționale: toți ne instalaserăm neuitatele ligheane-antenă pe balcon, ca să „prindem bulgarii“, așa încât, văzut de sus, Pantelimonul strălucea în lumina tare a soarelui imparțial și, vai, apolitic!, mai ceva decât fantoșa numită Manhattan, unde negrii erau omorâți zilnic — ba, cei mai recalcitranți, chiar de câteva ori pe zi, dacă ar fi să credem „Scânteia“ acelor ani. Din perioada de la Editura Albatros, să notez că gustul țigărilor „Luna“ mi-aduce aminte, proustian, de zilnicul „Fernet Sibiu“, o băutură cu o culoare de otravă, un fel de bordo aproape mov, un lichid uleios și mai degrabă dulce decât amar, căruia îi adăugam o cantitate respectabilă de sifon ca să-l putem înghiți și să-și facă treaba... Dar treaba și-o făcea, până la urmă, iar ceea ce rămânea era o teribilă durere de cap, mai ales spre ceafă, încât adesea vedeam teribil și simțeam monstruos..., ori vice-versa. Adio, copilărie!

FANDANGO

Futil fernet, fel favorit
Frige-o feeric, fără fumigenă -
Fugi, fulgerat, fosilă fotogenă,
Forșpan forjabil — fusar fitilit!

Furlandisind furnicături furișe
Furași furori, famelic faraon?
Făcea flebită, funde, fluierice
Flamandul-fleașcă, filfizon...

FETID era aerul în clasele de filosofie de la Facultatea de filologie! Platon (ce flăcău firitisit de soartă cu favoarea de a fi fost fătat înainte de inventarea sindicatelor!). Căci altminteri, toată filosofia lui nu era decât o flagrantă farsă falacioasă, făcând jocul filfizonilor americani care îndemnau la un nou flagel final, fioros și făcător de... rele. Încât, Hegel, cel care nu fărădelegiuise decât că îl întorsese pe Marx cu firescul cap în jos, când el încă nici nu bindisise să spuie vreo vorbă (ăsta, da protocronism!), finalmente făcea figură mai bună: firește, fără spirăluța lui filiformă (vezi Feuerbach) ar fi făcăluit fasolea capitalismului până în fatidica zi de azi! Fahrenheit, putere de ori câte grade, nu ar fi sfiit fatalitatea fătălăului de profesor să îndrepte măcar o linie: „Bertrand Russel, pseudo-om de știință, pseudo-filosof, care îi împiedică pe muncitori să se organizeze în sindicate și îndeamnă omenirea la un nou război mondial." Numai Fuckinski rămânea: el, fecundul și fără de fălincă! Fuckinski sau Fugarski, Ferebudski ori Fundaliev — tot aia! Nu inventase el și gândirea abstractă, și apa rece, și mersul pe jos, și bujia, și claxonul, și fereastra (de Trabant sau Moskvici, indubitabil!), ba și neonul, și pâinea cu unt, și radioul, dar mai ales gaura covrigului și faetonul, probabil, dar asta nu mai înainte de a-mi da eu examenul de filosofie și să pun toate fantasticele, fabuluoasele, fenomenalele fericiri cotidiene pe seama farurilor fandacsiei lui fibrilante!

Subiect: Enumerați-i pe cei mai importanți filosofi marxiști contemporani din lumea capitalistă. Alegeți unul și explicați teoria.

Cu o noapte în urmă, uitând aproape de examen, privisem la televizor meciurile de box de la Olimpiadă (pe bulgari).

„Feodor Feodotiev, am răspuns (câștigase la categoria „mijlocie"). A introdus o nouă teorie despre falaciozitatea filosofiei bazată pe filonul feuerbachian al criticii incomplete a lui Hegel. Împreună cu Laszlo Papp (alt neuitat campion în arta pugilatului!), în Republica Federală Germană și, mai târziu, în Andorra, unde lucrurile o sfecliseră rău de tot, au demonstrat necesitatea conceptului «staresenaguastaru» în legătură cu «blevetirea pe plăftoase» a inechității sociale."

Spus repede, sigur, hotărât.

Cum ceilalți supleanți la trecerea cu bine a examenului de filosofie pufneau pe înfundate, uitând parcă de majorele subiecte ce le căzuseră (din pricina gravității, probabil, care făcea ca orice obiect să fie atras de pământ cu 9,81 newtoni), blânda și inocenta tovarășă F. a spus: „Destul, tovarășe Popa, până și colegii dumitale au observat că ai depășit subiectul pe care, dealtfel, îl cunoști atât de bine." După examenul trecut cu nota 10 (zece), mi-a cerut informații bibliografice despre Feodotiev și Laszlo Papp. Voia, fără îndoială, să-i introducă în curs. Cum niciodată nu mi-a plăcut să păstrez bruma de știință acumulată cu efort intelectual doar pentru mine, am servit-o prompt.

FANDANGO

Fetid farsor, fost — fie! — filosof
Falic frânar, fibulă felurită
Fățarnic foc, fereastră fandosită
Fanar: fatalul fierbe
fragmentar.
Fondant fonetic, fonfăit foraibăr
Fler flocăiai - fluid flotant
Fluier floranț, filtru filosofant
Fiindcă fedeleșul, frază'n Fa
fandactiza, fandactiza...

FANFARONI erau mulți dintre profesorii noștri, aburcați la catedre, de care se țineau foarte bine, cu cerbicia dulăului care a înhățat un os. Ce fanfaroni? — sunt eu blând: veritabile FRAUDE intelectuale. Unul dintre ei se lăuda că, în Franța, unde fusese trimis lector de română, a descoperit amabilitatea romanică a fraților noștrii de gintă latină. La obiecția că nu știe franceza și că, în consecință, nu avea cum să comunice cu studenții francezi, se pare că răspunsese: „Da' ce, pe Romică Munteanu l-a fătat mă-sa cu franțuzeasca în gură?" Argument irefutabil! La întoarcere povestea fără complexe cum, conducând ca un zănatec prin Paris, șoferii galici îl scuzau cu mărinimie strigându-i „Salaud!", adică — explica el — „Salut! Salut!". Sunt sigur că a pus-o și în sacrosancta „informare" despre minunatele sale succese în Occident, progresele făcute în limba franceză și firescul respect pentru România socialistă!

Altul ne tot îndemna să fim, ca studenți, mai „prolicși“, adică să scriem mai mult... L-am reîntâlnit la Roma, în 1974, pe vremea când avusesem o bursă mizeră — dar ce experiență minunată! — pe culoarele Accademiei di Romania, unde el avea un apartament, iar eu împărțeam o mansardă fară baie cu pictorul Ilie Boca, sculptorul Horia Flămându și cu un medic care avea să rămână în Elveția. „Steaua“ îi mai căzuse, așa că se jeluia, cui voia sau nu să-l asculte, că: „Uite, m-au trimis în iulie, când toată viața universitară e moartă aici! N-apuc să întâlnesc și eu pe... sau pe...“ se pare că numele „mari“ nu-i prea veneau pe limbă, așa că am zis: „Leopardi?“ A fost o pauză de foarte mare efect, după care a adăugat: „Înțelegi, așadaaar — că vorbea lăbărțat și cu un vechi accent ardelenesc — cam ce vreau să spuuun!“ Ideea că n-ar fi fost chiar sigur dacă „în sezon“ ar fi putut cu adevărat să-l întâlnească pe Leopardi — despre a cărui dată de naștere și moarte părea să nu aibă habar, pentru a nu mai vorbi despre operă, care, orișicât, își avea părțile ei! — ne-a încântat grozav pe cei câțiva șoltici din acel grup neuitat... Peste câteva zile, am dat de el în Piaza del Popolo, fericit, nădușit, în costum impecabil, cu cravata strangulându-i gâtul grăsuț, și nelipsitul fâș pe mână (ploaia era un factor pe care toți ca el îl aveau în computerul complicat al minții). „Uite, dragă, mai este o dreptate pe lumea asta“, a exclamat, „nu-i așaaa, și valooooriiileee se recunosc până la urmăăă!“ Pe vorbele astea mi-a scos din geantă un firman aurit prin care era numit „Membru de Onoare al Academiei Tiburtine“. Cine ar fi citit „the small print“, cum zicem noi pe aici, ar fi constatat că așa-zisa academie nu avea nicio competență, iar hârtia, oricât de frumos împodobită, era bună de șters la fund (de n-ar fi avut și niscai abrazive forme în relief). L-am felicitat din suflet (la Academie ne obișnuisem cu acest tip de gușteri împăiați ai „Tiburtinei“) și am sugerat că ar trebui să facem o petrecere... M-a privit gânditor, dar fără să-i treacă entuziasmul, pe urmă a bolmojit ceva în legătură cu faptul că nu îi mai rămăsese prea mult din diurnă, mai trebuia să stea o zi în Veneția, căci nu fusese niciodată, plus că îi promisese soției câteva perechi de ciorapi de nailon cu dungă și... și... nu știu mai ce farafastâcuri de la bazarul „Porta Portese“. Fapt este că, seara, atunci când a apărut în sala cu televizor (era Campionatul mondial de fotbal din 1974!), am izbucnit cu toții într-un cor (diavolește organizat de mine) cu „Vivat Academia, Vivant Profesores!“, ceea ce i-a produs lacrimi, la început, apoi un gest „pe sub mână“ către „tovarășul Alecu“, un românaș foarte arămiu care era pe post de administrator, dar, de fapt, conducea, ca în atâtea alte locuri ale „externelor“ noastre, toate problemele „interne“... Au apărut imediat sticle, pahare, gustări — se pare că ciorapii de nailon cu dungă și cele farafastâcuri se duseseră pe... apa gloriei! Am insistat ca profesorul să repete, în versiuni ce niciodată nu mai concordau — dar mai era timp de filologie? — decernarea acelei diplome, mai întâi de către un

portar, singurul „pârât“ al stabilimentului care trebuia să fie acolo pe arșița de vară, apoi de către un Director de Studii (terminologie românească!), în sfârșit, un nemuritor academician înveșmântat cu toate atributele cinului... Vinul m-a facut să-mi mai treacă supărarea pentru necalificarea Italiei, eliminată sec de Polonia marelui Deyna... Cam după miezul nopții, aflând că distinsul meu profesor era cam lefter și se pregătea să plece a doua zi spre Veneția, am mai avut neobrăzarea să-i recomand ca, înainte de Veneția, să se oprească și la Tuffa, o localitate ignorată astăzi, dar atât de interesantă ca fenomen natural. „Dar ce eeste acooooloo?“, a piuit neuitatul meu profesor. „Păi, ce să fie“, am zis eu, „o plantă care nu crește mai nicăieri, o tufă extraordinară, înaltă...cum să zic... cam cât dumneavoastră!“

Tufa de Veneția, am aflat ulterior, rămăsese, pentru ani buni, în ghidul turistic al studenților care voiau să petreacă pe diurna bunicică a gonflaților profesori amatori de onoruri academice tiburtine, sau de orice alt fel la care italienii — geantă latină! — sunt neîntrecuți!

FANDANGO

Femur festiv, fornăitor falstafic
Fastidios, fugace flecăreai,
Famelice! Fardată furgăseală
Fin fanfaron, forțat fotolizai
Feniramin:
Fracționat, felin...
Fânațuri feciorește federate
Fui febrifug făcăluind fecioara
Fantasma... fustulița, felioara:
Fâșie fajolată, fâlfâind...
Femeie, flanc, flașnetă,
Flamengo fâțâit — fobie!
Foarfece folosit — fe-ro-ne-rie...

FELDIOARA era numele unui bufet la care mergeam adesea, cu grupul nostru, între care și Ioan Petru Culianu. Mai toate restaurantele și bodegile aveau nume geografice românești. Un fel de „să învățăm geografia României, bând“, ca un pandant la faimoasa „să învățăm limba rusă

cântând". Trebuie să spun că eram un student foarte bun la asta. Fetești, Făget, Feleac, Firiza, Focșani — am studiat la toate, asta numai ca să mă țin în limitele literei care mi-a fost hărăzită, parcă, în linia mallarmeanului „un coup de dès jamais n'abolira le hazard". Ar fi de observat că această pasiune pentru geografia românească era foarte în ton cu politica de partid și de stat. Dacă „omul nou" se troscănea oricum — ăsta e un fapt, ce mai încolo și încoace! –, de ce să nu o comită cu mândrie patriotică, în cârciumi amintind de minunatele locuri ale patriei! Doar nu era să numești o cârciumă „Bene Bibendi", ca pe vremuri — formulă care, pe lângă că ar fi exprimat un elitism evident, ar fi sugerat, poate, că e bine să bei, lucru cu totul inacceptabil pentru un sistem în care, la beție, eventual ai fi putut chiar, din slăbirea firească a vigilenței caracteristice omului de tip nou, să-ți îmbrățișezi, nici mai mult, nici mai puțin, dușmanul de clasă! Tot astfel, caricaturile, pentru cine își mai amintește, se restrângeau la lumea atât de mică — dar cât de pitorească! — a vânătorilor și pescarilor sportivi, plus a chelnerilor! În așa fel, încât, dacă cineva, după sute de ani, ar fi descoperit caricatura română ca singur testimoniu valabil pentru existența acestui popor viguros, ar fi ajuns la fireasca și nu mai puțin deconcertanta concluzie că am fi fost un neam de pescari, vânători sportivi și... chelneri!

Dar ce atâta cazuistică inutilă?

Unul dintre restaurantele care mi-au rămas în minte, și nu fără temei, este „Poarta Albă". Cam șopârloasă denumire, căci, dacă pe de o parte evoca un mirific colț al patriei noastre, pe de alta, cum știa mai toată lumea, Poarta Albă fusese unul dintre locurile predilecte de exterminare a dușmanilor de clasă. Acolo urma să ne întâlnim, într-o seară de început de iunie, cu un grup de prieteni ai distinsului nostru profesor Sorin Alexandrescu. El urma să plece în Olanda peste două zile, ca lector la catedra de românistică. Ei, să-mi intru și eu în voce acum: ca în neegalatele noastre balade populare (vezi, mai cu seamă, „Meșterul Manole"), dintre toți cei convocați la întâlnirea sub coloanele florăriei din Piața Romană (restaurantul era la numai doi pași, acolo unde azi e Hotelul Dorobanți — sau cum i-o mai fi zicând după măreața Revoluție), m-am arătat numai eu. O ploaie teribilă, cu puțină grindină la început, i-a descurajat pe participanți. Cu Sorin am adăstat în local până pe la trei dimineața, vorbind de tot felul, în fața țoiurilor cu țuică de Turț și a gustărilor simple: chifle, măsline, salam, brânză sărată. Era în 1969. Oare de ce a avut toată seara aceea un impact atât de puternic asupra noastră, a tuturor, a celor care nu veniseră, a mea, a lui Sorin, care avea să plece și să rămână în Olanda (de unde s-a repatriat cu nu mulți ani în urmă)? Sorin însuși remarca, într-un interviu, cred, semnificația emblematică a acelei seri. Probabil că sunt mai mulți factori concurenți: faptul că toată seara am vorbit despre orice altceva decât despre Olanda viitorului lui (cred că, cel mai mult, am vorbit despre Unamuno); apoi, pentru cei care nu

au venit, probabil că a însemnat lipsa la apel lansată de o perioadă de „dezgheț“ care avea să treacă și să se transforme curând în coșmar. Câți mai sunt în țară dintre cei care trebuia să ne întâlnim acolo? Mai bine nu mai număr, căci unii sunt în Grecia, alții în America, Germania sau Franța, ori dincolo de fruntariile acestei lumi... Iar unii mai beau la bufetul „Feldioara“, ca să închid această prea largă și, poate, fastidioasă ansă. „Feldioara“, azi „Monte Carlo“, mă rog... iar pe fereastra din dreapta se poate citi: „Servim tradiționalul mixtes-grilles mocănesc“. Vorba lui Nenea Iancu: „Nu pot să corespund la un asemenea rezon fără motiv!“

FANDANGO

Făgăraș, Feldioara, Fieni
Fundacu, Fierbinți, Făcăieni
Flămânzi, Fundătura, Fetești
Fărmacu, Feleac, Fătulești
Fumaru, Fântâna, Fundeni,
Fărcașa, Fărgău, Feliceni,
Feneș, Filiași, Ferendia,
Filipești, Filitelnic, Filia
Filipsu, Finiș, Finifinta
Fălticeni, Firiza, Fălinta
Făuroaie, Farliug, Fărcășești
Filiași, Floroaica, Furculești
Frumoasa, Frumosu, Frumușani
Frumușei, Frumușica, Focșani
Fotin?
Frasin!

G
G

Răzvan Petrescu

G-text

Nu vreau să cad în capcana impecabil pusă-n sepia de Andrei Koncealovski în *Riaba*, *găinușa mea*. Acolo e un sat. Cu excepția numelor și a limbii, locul este identic cu unul românesc. Și eroina principală, o femeie trecută de cincizeci de ani, care-ncearcă să facă o mică afacere și nu-i iese, de altminteri nu reușește nimic, nu-nțelege nimic din societatea de după '90, dar nici n-o ocărăște, fix în mijlocul filmului colorat violent ca lumea din jur, are un mic flash-back maroniu, de prin anii '50, și o vedem împreună cu iubitul ei pe câmpul sovietic, la coasă, imaginile sunt precum secvențele de propagandă cunoscute, diferind ușor prin câte-o scenă cu el fumând o țigară, cu ea privindu-l cu dragoste, cu amândoi în căpiță. Nu e vorba de vreo nostalgie masochistă după vremurile comuniste, ci de melancolia trezită-n noi de timpul în care viața avea parfum, pentru că indiferent unde i-am petrecut, exceptând închisoarea, sunt anii când eram tineri. Koncealovski face o demonstrație. E valabilă pentru foarte mulți. Pentru mine, nu. Nici urmă de nostalgie, dimpotrivă: groază. Și o nesfârșită ură. Începând de la 14 ani, atunci când a fost interzisă brusc muzica străină la radio și abia intrasem la liceu și tata îmi cumpărase drept răsplată un magnetofon Tesla B 46, stereo, cu care nu mai puteam înregistra nimic, nici un Beatles, nici un Elvis Presley, doar pe Margareta Pâslaru pe care nu voiam s-o înregistrez nici pe hârtie liniată, continuând la scurt timp, după o vară, cu directorul liceului care ne obliga să ne tundem pionier pierdut, stătea cu mașina de tuns la ușă și, cum vedea pe vreunul dintre noi cu părul depășindu-i c-un milimetru vârful urechii, cum îi trăgea nefericitului o dungă pe creștet cu aparatul mârâind electric, poate-și ratase vocația, trebuia să se facă frizer, nu director, l-am bătut la terminarea liceului punându-i un

sac de cartofi pe cap ca să nu ne recunoască, dar n-am simțit nicio satisfacție, niciun cartof, trecuseră patru ani în care fuseserăm ahtiați după blugi și noi purtaserăm sinistra uniformă cu număr pe braț, patru ani de rock și noi eram tunși numărul doi, se dusese totul dracului; pe urmă a venit Facultatea de Medicină, când am fost picat la primul examen de profesorul de anatomie pe motiv că purtam părul lung, legat cu un elastic și ascuns după gulerul halatului scrobit, dar el tot l-a văzut și mi-a dat 4 ca să vin și în vară, voia să mă mai vadă, pe urmă milițienii care te opreau pe stradă după ora zece seara și-ți cereau buletinul ca să apere populația de criminali, și ne luau în bășcălie dacă le arătam carnetul de student, tot pentru a-și face datoria, asta amintindu-mi, nelăsându-mă să uit același liceu unde am luat mereu premiul întâi și n-am învățat nimic, în schimb m-a exmatriculat trei zile profesorul de geografie (oribilă materie), fiindcă m-a văzut fumând lângă Gostat, a oprit Dacia-n fața mea, a deschis geamul și mi-a cerut să-i arăt numărul matricol pe care nu-l aveam pe braț, îl prindeam c-un ac de siguranță și-l scoteam când scăpam din liceu, ei, bine, greșeală fatală, trebuia să-l port tot timpul, probabil și acasă, la masă, pe munte, la cinema, în pat, înfipt în carne, înainte sau înapoi la facultate, ce groaznică instituție, făceau prezența la seminarii, dar tot nu ne duceam, eu și Mașa, iubita mea de-atunci, acum soție și mamă, dar la fel de suplă siberie față de toate fleacurile atât de importante care ne-au ros mie și altora existența, făceam cursurile de anatomie *live*, la mine-acasă, în clasa a șasea de facultate era să mă oblige să repet anul un profesor de igienă, pentru că mă pârâse un coleg — era în ASC și-a rămas în București, deoarece pâra frumos, chiar și prietenii — că-l înjurasem pe el, pe profesor, pe culoare, de altfel sictiream întreaga lume socialistă, în perioada de stagiu medicii făceau la început cercuri largi în jurul meu, de parc-aș fi fost o pietricică aruncată-n mijlocul lor când deschideam gura și-l bălăceăream cu ochii holbați, probabil misterios, pe Geniul Carpaților, credeau că sunt provocator, așa și eram, mi se părea că sunt curajos și mi-era teamă, dar nu reușeam să mă abțin, să tac, o boală, poate, de asta și detest anii tinereții, inclusiv armata, care face crevase de dor pe culmile amintirilor celor mai mulți, la Topraisar, unde-a trebuit să îndur gerul și cei mai imbecili oameni din lumea vizibilă, militarii de profesie, stăteam de gardă în gheretă-n noapte și nu mă gândeam să mă sinucid, ci cum să-i împușc pe ofițerii care sforăiau beți în clădirea lor albă chiar și pe-ntuneric, cum să-i mitraliez pe toți, eram un cetățean al universului ca Lennon, pacifist, e imposibil să-mi amintesc câte gânduri asasine mi-au trecut prin minte (ca și acum), câte planuri de-a arunca o grenadă în capul celui mai cretin dintre pământeni, am urât din adâncul sufletului anii ăia, cu toată ființa, cu fiecare por, celulă, ribozom, genă și fir de păr. Am urât *Greierele și furnica*, pentru că-i o mare porcărie, funerară și injustă, greierul fiind cât se poate de simpatic, cântă

și e vesel, iar furnica, o creatură antipatică și scârboasă, care cară paie ca idioata și-l lasă pe muzician să moară de foame, este simbolul absolut al lipsei de talent, de umanism, al repetiției, e mama tâmpeniei, a muncii cu un singur obiectiv, mâncarea, țelul istoric al românilor, probabil că La Fontaine și-a plagiat mizeria după vreo baladă de-a noastră de la Tecuci.

Gelos pe folclorul românesc, cum am fost și eu în ultimele luni de armată: iubeam o fată superbă (acum arată ciudat), și venind odată în permisie m-am gândit să-i fac o surpriză și m-am dus s-o văd fără s-o anunț, cu un buchet uriaș de garoafe-n mână, îmbrăcat așa cum plecasem cu trenul blindat din unitate, țintele bocancilor făceau un plăcut zgomot cazon pe caldarâmul ud, m-am ridicat puțin pe vârfuri — locuia la parterul unui bloc din Cotroceni — ca să-mi surprind marea iubire într-o poziție visătoare, citind sau ascultând muzică clasică gândindu-se la mine, și tot ce-am reușit să văd a fost un tip blond ce-mi mozolea febril iubita deloc visătoare, ci foarte ocupată, am aruncat buchetul lângă o motocicletă, era o Kawasaki, m-am gândit că trebuie să-i aparțină blondului și l-am blestemat din toată inima mea devastată, doar că blestemul a nimerit puțin pe-alături și i-au murit părinții la cutremur, el a scăpat, dar tot m-am bucurat, rămăsese orfan, fără casă, și mai era și pitic.

Am plâns când a murit Gheorghe Gheorghiu-Dej la radio, eram în sufragerie și ascultam cum bocea lumea la difuzor la înmormântare, aveam opt ani și murise omul acela care semăna cu un tătic de-al doilea, și am bâzâit până m-a cârpit tata, n-a mai suportat atâta durere și m-a trimis în camera mea cu un habar n-ai de nimic.

Și iar înapoi la medicină, pe când am învățat să cânt la ghitară, cu stativ, portativ, note și profesorul cu care m-am împrietenit și-a fugit în ’87 în Germania Federală ca să moară cinci ani mai târziu în drum spre Germania în propria mașină făcută praf de-un autobuz, mai ales jazz, dar și giga și gavota foarte la modă pe-atunci la 2 Mai, unde m-am dus doi ani, în primul marea era acoperită de meduze și plaja de gunoaie, în al doilea nu se găsea de mâncare, la Dobrogeanu era închis din motive ermetice, am mâncat trei zile biscuiți și-n a patra au adus mititei pe faleză, s-a făcut coadă, eram ultimul, și-n câteva minute rândul s-a dizolvat ca prin minune și m-am trezit primul, salivând în fața grămăjoarelor de carne tocată de culoarea mării, George, un băiat din gașca noastră ce-avea să plece-n Brazilia, a venit la mine și mi-a spus tocmai când eram cu baniin mână: „Bă, nu lua, nu vezi că-s verzi și umblă mușțele pe ei?“; văzusem, dar foamea la care se adăuga sentimentul fantastic că am ajuns și eu o dată primul la o coadă au învins și-am cumpărat o duzină, și-am vărsat după aia trei zile dârdâind sub pături cu blonda pe care-abia o cucerisem, dar care m-a părăsit dezgustată de târâtul meu aproape neîntrerupt spre WC, pe urmă m-am mai

destins, stăteam cazați la o babă cu drosofile unde mirosea înfiorător a bătrâni pe moarte și făceam duș turnând pe noi apa de ploaie strânsă într-un butoi agățat de-o țeavă, numai că nu ploua, isterizam liceence în minijupe cu Cohen și Bach în re minor, beam șampanie din găleată, am făcut encefalită, drept pentru care am cântat și prin restaurante, îmi înghețau buricele degetelor pe coarde și drăcuiam în alterații și clienții mâncau fasole în ger cu căciulile pe cap, chiar și la nunți, voiau muzică populară, le-o executam până se-mbătau și-apoi dansau în cojoace pe adaptările noastre după Coltrane, Mingus și Miles Davis până la 12 noaptea, când se-nchidea localul și rămâneam doar noi să mâncăm și să bem ce mai rămăsese la bucătărie, ne-mbătam feroce, crâncen, negru, anatemizând întreg universul, cu restaurant cu tot, într-un limbaj îmbogățit de Graur, el ne-a spus că-n anumite circumstanțe cuvântul cur e legal.

Frații Grimm și Grieg

Îl înjuram pe Ceaușescu pentru orice, pentru că nu țâșnea apa la țâșnitoare, pentru că nu se găseau amandine, pentru că nu venea troleibuzul, pentru că nu se-nchideau ușile, pentru că apărea defecțiune tehnică pe ecran, pentru că apărea el pe ecran, pentru că apăreau guzgani pe ecran și la subsol, și în baie, pentru că nu se găseau discuri, pentru că nu dădeau filme adevărate la televizor, pentru că se strica televizorul și altul nu mai aveam, pentru că era frig în casă, pentru ora de vară, pentru că ne stingea lumina, suprema umilință, și furia nemăsurată, și frustrarea, se stingea atunci când te așteptai mai puțin și erai gata să atingi punctul G sau învățai, aveai examene și nu știai cât va dura bezna și-aprindeai o lampă cu gaz la etajul doi, asemănătoare cu aia pe care-o aprindeam mai târziu la dispensarul unde-am fost azvârlit — așa al unsprezecelea pe țară cum terminasem facultatea –, la Gura-Bărbuleț, lângă cimitir, un sat gotic într-un glod galben și gazda nu pricepea de ce mă enervez, păi noi suntem obișnuiți cu lampa de când eram mici, zicea, mirat, îmi venea să-l gazez ori să-i înfig o seringă Guyon în bulb, și-l înjuram pe Ceaușescu chiar și atunci când eram cu vreo iubită în poziția grănicerului, visam America, visam grăniceri cu puști cu lunetă trăgând în aer, în ’82 am fost cerut în căsătorie de o colegă, nu era excesiv de frumoasă, în schimb era inteligentă, calitate interesantă, dar nu neapărat necesară la o femeie, m-a invitat la Berlin și acolo, la o masă, mi-a cerut mâna, vorbea serios și a fost cât pe ce să mă înec cu berea Azuga caldă, părinții ei erau deja stabiliți la Toronto, și toate formalitățile ca și rezolvate, ni se punea la dispoziție și un cabinet particular acolo, în Canada, tot ce mai lipsea era să spun da. Am

zis c-o să mă gândesc și-am ieșit glonț din restaurant și m-am făcut beton în camera mea, nu puteam să plec, o iubeam pe Mașa, am dat o țară imensă, electrificată, pentru o medicinistă, am renunțat la libertatea atât de îndelung și cu înverșunare dorită pentru o brunetă născută la Leningrad. Și am continuat să blestem granițele, gardurile, ghiuleaua de la picior, gloata, galeria de personaje grotești din jur, grohăitul, guițatul, galaxia de gunoaie cu față umană, bestială, coșmarescă, de Bosch la cub, greutatea de fier a socialismului, uriașa sa forță de gravitație, grepfrutul care tocmai de aceea nu venea din Guatemala, Goya animat brusc chiar lângă mine, în fiecare zi, gnomii, gros-planurile cu indivizi grosolani, groapa-n care respiram, grinda, grijania și biserica, în epoca de gheață, să ne mai punem o haină pe noi, în morții mă-sii, c-așa a și murit, cu paltonul pe el, galoșii pe care am refuzat să-i port, radioul cu galenă din copilărie, efectul razelor gama asupra anemonei care eram, unul miraculos, m-a transformat în zombi, așa am izbutit să supraviețuiesc și să invectivez cu răcnete de 10 ori pe zi de 35 de ani, gândacii, o lume înțesată de traseele lor roșii, mișunând peste tot, în spitale, în cameră, prin crăpături, după cruci, simboluri ale vitalității, garsoniera cu oglinzi paralele a bunicii care fusese atât de bogată, îl blestemam pentru cămășile care se desfăceau la cusături, pentru sticla de Cico în loc de Pepsi la care făceai coadă degeaba, în vreme ce gardienii păcii ne asfixiau cu bule galbene acidulate încetul cu încetul, pentru bomba cu hidrogen, marș de protest, pentru toate marșurile de protest și mitingurile și 23 august, pentru geamandurile portocalii, generațiile pierdute, sacrificate, aruncate-n grajdul timpului, generația ’56, ’80, ’90, toate groggy, toate suportând galvanoterapii de durată, pe toată durata acelei perioade a gamaglobulinei atât de dureroase și de inutile, a acelui timp în care aș fi plecat chiar și-n Gabon, dar nu mă mai cerea nimeni de bărbat, nici măcar o negresă cu pene la urechi, iar grupurile de peste trei persoane și gândurile erau confuze, așadar dușmance ale poporului, gangrena societății, pentru gangsterii pe care-i vedeam doar în filme, iar acum apar la televizor și li se mai dau și bani pentru emisiune, pentru gripă, pentru oripilanta Gară de Nord, pentru genealogie, Gelu, Glad și Genumorut galopând în blănuri pline de păduchi spre ciorba din colibă, pentru genetica mea imperfectă, de ghiaur cu ascendență grecească, dac-aș fi fost evreu aș fi plecat demult, poate puteam să plec și-atunci, cu o circumcizie, dar nu era foarte sigur că-mi vor da drumul și rămâneam mutilat pe viață, uram grătarele în aer liber și ghearele grifonului care fâlfâia deasupra noastră în zilele fără soț, uram gogoșile, gondolele, gladiolele, gustul care nu se discută, ba se discută, nu și pe Moș Gerilă, (Simon &) Garfunkel și Gogol, și Dizzy Gillespie, iar *Greața* lui Sartre era minoră față de greața mea apocaliptică.

Noroc cu punctul G. L-am căutat de când eram mic. Uneori îl găseam, alteori îmi scăpa sub dulap, și nu-mi ajungea mâna să-l apuc și să-l pun la loc. Cât am cotrobăit după el, femei de toate vârstele, unele gonflabile, le spuneam să stea, deoarece munca mea are-un scop educativ, ele stăteau și rămâneau așa, fără punctul G, am vrut întotdeauna să ajung gigolo și ginecolog, mă dureau gonadele, singurele ființe acceptabile-n socialism fiind gheișele, chiar dacă la o femeie apreciez mai întâi gleznele și gheișele nu au glezne, urmează însă gambele, giugiulelile, pulpele, deși nu sunt cu *g*, și nici puțin mai sus nu e cu *g*, dar e tare frumos. Pe urmă a-nceput să-mi placă să scriu, am renunțat la punctele erotice discutabile și mi-am dat seama destul de repede că nu sunt geniu, ci pe-aproape, așa că am continuat din sadism. În schimb, prin anii '80 nu-mi plăceau goarnele, gasteropodele, gospodarii, găleata cu care căram apă de la cișmea până-n casă vărsând jumătate din conținut pe ulița copilăriei lor și foarte multe alte lucruri, inombrabile, gonococul, găinile, gajurile ba, dar nu le mai jucam în curtea școlii, crescusem, nu mai eram la școală cu fetele cu sâni, de 12 ani, fierbinți, pe care le sărutam pe gură, eram la țară, acolo unde, cu siguranță, s-a născut veșnicia stupidității absolute.

În '79 mi-a murit un prieten, avea 22 de ani, a făcut un seminom și s-a prăpădit în șase luni. Era muzician. Prin urmare, groparii n-au înțeles de ce-am pus un casetofon pe mormânt și-a început să se audă un cântec de Dylan. Eram toți foarte tineri. Eram toți foarte triști, *Riaba, găinușa mea, as I lay, in my bed, once again.*

Friedrich Gulda interpretând sonatele pentru pian de Beethoven, Gainsborough, Gagarin și omulețul lui Gopo. Galați. Galsworthy miercuri seara la televizor, Galileo Galilei zilnic, Gauss aplicând metode matematice în studiul magnetismului, magnetismul lui Giacometti, Gutenberg pentru muncitori, guturai pentru copii, basmele vrăjite ale lui Gabriel García și a nesăbuitei sale bunici, Gauguin *Și aurul trupurilor lor* care nu m-au convins, Geneva, Glasgow și Göteborg pe care n-am să le văd vreodată, ghepardul tinereții alergând în cercuri tot mai mici și pierzându-și dinții în sens invers acelor de ceasornic din *Jurnalul* lui Gide citit la Pietroșița printre gușați, Van Gogh care m-a ajutat să intru la psihiatrie, *Autoportret*, Grigorescu nu. Gâdea.

În '82, Mașa, de care m-am îndrăgostit la cutremurul din '77 și-am continuat să mă îndrăgostesc în sala de disecție unde-i puneam câte unui cadavru mai trist un chiștoc aprins în gura fără buze, prima lui țigară în noua atitudine, pe care ea o arunca furioasă, s-a îmbolnăvit de un sindrom alergic ultrarar, Stevens Johnson, nimeni de la Victor Babeș nu știa ce-i ăsta, nu văzuseră așa ceva, și veneau cu tot felul de diagnostice exotice, leishmanioză, de pildă, o boală tropicală, și între timp ei îi era tot mai rău, slăbea întruna, 9 kilograme într-o săptămână, saliva continuu, tușea con-

tinuu, avea febră continuu, nu putea dormi, scuipa și făcea pipi cu sânge, sângera pe nas, pe gură, prin urechi, i se descuamează toate mucoasele, mi-a explicat șeful de secție, ce interesant, cu toate antibioticele injectate în splendidele ei fese, în spital aproape nimeni nu știa că ne iubeam, așa că se mirau că făceam toate gărzile colegilor, presupunând însă că nu voiam să ratez șansa de-a căpăta experiență noaptea în direct, stăteam acolo non-stop îngrozit, distrus, înnebunit, privind-o cum dispare zilnic puțin câte puțin din fața mea și primind în plină figură loviturile somităților chemate pentru a elucida cazul, e tarată, zicea unul, privindu-mă ca pe un stagiar plin de dorința de-a învăța cât mai mult, dacă îi rezistă inima și rinichii, scapă, zicea altul, privindu-mă ca primul, dar nu cred că-i vor rezista, într-o dimineață i-am observat sclerele complet roșii și-am auzit-o spunându-mi că nu mai vede bine, orbea, iar în seara de Crăciun m-am dus, cu două flaconașe de sânge al Mașei ținute cu căpăcelu-n sus ca să nu se răstoarne, cu tramvaiul beat la Urgență, doar acolo mai funcționa laboratorul în asemenea zile, erau analize vitale pentru a exclude un cancer, în tramvai mirosea a țuică, cârnați și-a transpirație de sărbătoare și mai era un singur călător, cu urechile căciulii plutind în aerul rece ce intra printr-un geam spart, cânta domol, era puțin plecat, și eu mă rugam la 2000 de volți, și toată grozăvia a durat până când au venit chemați de tata profesorii Căruntu și Duminică, și au pus diagnosticul, și au stabilit tratamentul, și după asta am aflat cu toții că pericolul cel mai mare, pe lângă moartea în chinuri, la o asemenea maladie este orbirea totală, pe urmă a trecut o lună în care și-a revenit încetișor, eu l-am întâlnit pe Dumnezeu lângă pavilionul numărul trei și, cu vreo două zile înainte de externare, mă cheamă doctorul de salon, Georgescu, și-mi spune conspirativ agitându-și mânuțele albe, moi, pufoase: „Vino să-ți arăt ceva", mă duce la morga spitalului, intrăm, și pe masa de marmură văd o fată blondă, cu fâșii de piele atârnând, desprinse de pe brațe, torace și picioare, și fără globi oculari, se topiseră. „Uite", zice Georgescu, „și ea are tot 25 de ani, și tot un sindrom alergic, numai că ăsta-i Lyell, dermatita combustiformă." M-am uitat la moartă, m-am uitat la el și mi-a venit să-l pocnesc cu toată forța, acolo, lângă dermatita combustiformă, să-i rup lambouri de piele cu dinții, omul s-a dat un pas înapoi, și am ieșit fără să văd pe unde calc, am călcat într-un impresionant căcat de om. Gata. *Gata.*

Am văzut chipul celor două Gorgone, a treia decedase la radio, cum spuneam, și-n anii următori am murit conform legendei, transformat într-un zombi de calcar încântat că Gorki s-a sinucis și enervat că Gorbaciov a venit prea târziu sau prea devreme, dând drumul din casele de piatră de toleranță oligofrenilor securistici fortificați rapid în vile cu garduri de oțel cu vizetă, ca să apuc în prezent vremea gorilelor pe planeta dobitocilor și a turbării în așteptarea lui Godot, într-o nouă

eră în care oamenii mor mai frenetic, mai zguduit, mai uimiți ca niciodată, iluziile s-au făcut terci, nu asta e America pe care-o visam.

Așadar, încă nu e gata.

Totuși nu cred că aș face pactul lui Goethe, doar aș repune în funcțiune ghilotina.

O întâmplare povestită demult de Paul Simionescu: când a murit Stalin, profesorul s-a dus la biserică pentru a-i mulțumi Tatălui nostru carele ești în ceruri și preotul tocmai îl căina pe Iosif Visarionovici, arătându-se topit de grijă pentru toate popoarele prietene și îndurerate și ce-o să ne facem noi de-acum încolo fără Marele Conducător și așa mai departe. În cele din urmă, a încheiat cu „Dumnezeu să-l ierte". La care o bătrânică a șoptit: „Dac-o putea."

H

George Astaloș

Hazaika romanski
Primul carambolaj cu hegemonia roșie

Aveam unsprezece ani și trei luni — era în ianuarie 1945. Războiul nu se terminase, dar își trăgea ultimele gloanțe înainte de a reduce Berlinul la tăcere. Sovieticii erau însă la noi din vara anului '44, armistițiul fusese semnat, armata îmblânzită și trimisă pe frontul de Vest — nu ne mai rămăsese decât să ne pupăm pe gură cu noul nostru aliat. Și iată că noaptea pupăturii a sosit. Iarnă grea, nămeți, ger și toate ingredientele anotimpului. În casă era cald, tata venise de pe front, eu mergeam la școală, mama gătea — casa își vedea de treburile ei ca în timp de pace.

Printre alte proiecte luminoase, URSS își propusese să repună în funcțiune minele de cărbuni din Dombas, care își încetaseră activitatea nu în noiembrie 1917, anul Revoluției bolșevice din octombrie, ci în 1912. Cu cine se pot extrage cărbunii unei mine sovietice scoase din cimitirul economic ? Cu nemți. Dar de unde atâția nemți? Pierzând războiul (deznodământul înfruntării își arătase culoarea încă din 1943, de la Stalingrad), nemții trebuia lăsați la ei acasă unde aveau de repus teutonia pe picioare. „Luăm nemții pe care îi vom găsi în drumul nostru spre Berlin". Or, nemții de găsit în drum nu erau decât în România. „Sunt buni și-ăștia", și-au spus planificatorii cărbunarilor sovietici, și i-au luat pe nemții noștri. Printre ei s-a numărat și tatăl meu, neamț din tată-n fiu (Astalosch Gustav/ Bucovina), ca și mine, ca să zic așa.

Eu m-am născut în casa în care s-a născut mama, iar mama s-a născut în casa în care se născuse tatăl ei (bunicul meu, Gheorghe Tănăsescu), pe Calea Călărașilor 125, București, sectorul 2.

Casa există și azi, numărul de la poartă este același. Fac această piruetă cadastrală pentru a spune că eram cunoscuți în cartier. Comisarul circumscripției de poliție de care aparțineam, fiu al cartierului și el, fusese chiar coleg de clasă cu fratele mamei, Petrică Tănăsescu, la Sfântul Andrei, școala germană din colțul străzii, unde mai târziu am învățat și eu (și verii mei), eu fiind coleg de clasă cu Andrei Blaier, Romulus Vulpescu, și cu Nae Penciu, rugbistul. Cu un an mai mici, în efectivele Sfântului Andrei intrau actorul Mircea Albulescu și alt rugbist, Lulu Constantinescu.

Rușii n-au ieșit la cules nemți decât o singură noapte. Neamțul care n-a fost acasă în noaptea respectivă a scăpat. Pe la 10 dimineața, tata a ieșit să se ducă la un rendez-vous, oprindu-se la tutungerie să-și ia țigări. În prăvălie îl întâlnește pe comisarul de la circa de poliție din cartier. „Faceți în așa fel, încât să nu dormiți acasă la noapte, că am primit lista cu românii de origine germană din parohia mea care vor fi ridicați de ruși, eu fiind însărcinat să-i însoțesc pe sovietici". Tata și-a văzut de treburi, și-a cumpărat două sticle de rom (știa unde merge, că doar luptase pe frontul de Est), câteva pachete uriașe de țigări (fuma „Naționale" și mult) și s-a întors acasă, nespunându-i niciun cuvânt mamei. Nu a ascultat sfatul comisarului, pentru că i-a fost frică să nu ni se întâmple nouă ceva — mie și maică-mi. După cină eu m-am culcat (dormeam în sufragerie, unde era mai cald), mama s-a dus în dormitor și taică-meu în camera în care obișnuia să lucreze sau să citească, după caz. În seara cu pricina, lucrul său era de altă natură.

La ora două noaptea au răsunat bubuiturile în ușă ale NKVD-ului (mai apoi, KGB). Poliția politică nu sună la ușă — bate cu pumnul. Evident, tata, care își pregătise valiza pentru excursia lui etnică în URSS, era îmbrăcat, așteptând bubuiturile ca să deschidă ușa. Operațiunea a avut loc în sufragerie, unde dormeam eu. Erau șapte inși — i-am numărat. Un ofițer sovietic (NKVD-istul), doi subofițeri sovietici și un soldat cu armă (din partea armatei roșii), comisarul de poliție, un subofițer și un soldat fără armă, din partea română, ridicarea și arestarea românului de origine etnică germană făcându-se „în prezența autorităților române".

Maică-mea era în capot spre mirarea NKVD-istului, care voia să îmbarce pe toată lumea. Se uită la comisar și întreabă mirat: „Haziaica?" La care comisarul răspunde brusc: „Hazaika romanski". A venit rândul meu, care eram sub pled. Ofițerul sovietic i-a făcut un semn unuia dintre subofițeri, arătând spre mine. Eram luați la metru — NKVD-istul voia să vadă dacă eram bun de muncă. M-a dezvelit și nu eram. Aveam unsprezece ani și trei luni.

I

Sanda Golopenția

Inchiziții

Ședințele de demascare de la Dinamo au fost unul dintre momentele de vârf ale unui proces continuu, care începuse cu mult înaintea lor și a continuat după acestea. Intrasem în 1956 la Facultatea de Filologie, Limba și Literatura Română, eludând prin diplomă de merit competiția de dosar. Preocupată să aleg între franceză, engleză și română, cântărind la nesfârșit ce mă atrăgea la fiecare dintre cele trei facultăți, petrecusem optimist o vară agitată, diferită de anii de liceu, care fuseseră întunecați. Optasem cu bucurie pentru română, după ce luasem timp de un an lecții de engleză, neplătite, cu Christina Galitzi, socioloagă în Școala Gusti, care-și trecuse doctoratul în Statele Unite cu o teză — aveam să aflu mai târziu — despre asimilarea românilor americani la noua lor viață. Tot vorbind despre New Deal, într-o engleză pe care ea o pronunța gutural cu naturalețe, dar care mie mi se părea tot depeizantă îmi dădusem din ce în ce mai bine seama că lucrul pe care mi-l doream era, mai degrabă, să înțeleg ce se întâmplă în jur, de unde vin toate, începând cu moartea în închisoare a tatei, continuând cu topirea zâmbetului de pe fața mamei, mutată de la o școală de periferie la alta, zbătându-se să ne întrețină pe noi și pe bunica dintr-o leafă mereu amenințată să dispară. Mă imaginam scriind — după patruzeci de ani, îmi spuneam, nu e grabă — o carte adevărată de care să pot fi mulțumită. Engleza și, mai apoi, chiar franceza, pe care o învățasem de atât de timpuriu, încât aproape că nu mi se mai părea o limbă străină, se retrăgeau treptat înspre peisagii neverosimile de vacanță și lux. În octombrie-noiembrie revoluția din Ungaria, iar în decembrie moartea lui Nicolae Labiș, cu toate zvonurile sumbre care au însoțit-o la Facultatea de Filologie, m-au readus la realitate. Facultatea, la fel cu școala, nu era un loc în care

să dai deoparte scutul; trebuia trăit atent, de unul singur, drămuind vorba și cântărind alegerea prietenilor.

Mulți dintre colegii de grupă și de an erau în aceeași situație. Fiecare izolat, neîmpărtășindu-și decât rar secretul „originii sociale" și al gândurilor. Abia după 1989, atunci când trecutul a început să fie prospectat explicit, am văzut, citind ziare și cărți, cât de numeroși fuseseră cei care treceau atunci prin experiențe similare.

În 1958 sau 1959, mai mulți colegi de an au început să fie exmatriculați. Unii erau eliminați pe tăcute, pentru alții s-au ținut ședințe de „înfierare" cu convocator, cerându-li-se colegilor de grupă să se „desolidarizeze" de ei. Mi-a rămas în minte felul demn în care, interpelată insistent, Mira Rusu, studentă în anul nostru, la română, a refuzat cu calm să se preteze la joc. Mira a explicat atunci simplu, cu voce albă și vorbind rar, că nu are cum să denigreze un prieten. Ascultam în tăcere, cu ușurare. Din proprie inițiativă, o altă colegă, Anca Pavelescu, a cerut, mai târziu, într-o ședință de același tip, să vorbească în favoarea unui coleg și prieten pentru care se punea, la fel, problema exmatriculării. Era vorba de Nichi Manolescu. Anca avea un defect de vorbire pronunțat. Poate din cauza lui, ajunsese un minunat vorbitor, persuasiv și puternic, clădind cu vioiciune tenace demonstrații imbatabile, făcându-te să uiți încântat de poticnirile articulării. Conturnând obstacole ideologice de tot felul, proclamându-și implicarea în dezbatere ca animată de sentimentul bunei colegialități și al admirației pentru un coleg cu mari merite, întrebându-se, „pe linie", dacă „nu se face cumva o greșeală" (se făcea, dar în alt sens, o știam cu toții fără a o putea spune direct), apelând la bunăvoința unui prezidiu în mod vizibil și alarmat, și depășit, Anca a reușit să vorbească — nedând ocazie de replică — mai mult de un sfert de oră în favoarea celui care urma să fie exclus (și a fost). O ascultam cu toții, mândri de ea, admirând-o și încercând să deprindem ceva din curajoasa ei dezinvoltură. Știam că soarta celui adus în discuție e pecetluită, dar învățam că se poate totuși ieși din apăsarea neputincioasă și urâțitoare, pe care o acumulam tăcând. Și, în același timp, simțeam că, tocmai prin abilitatea triumfătoare pe care i-o admiram, Anca trebuise totuși să intre în jocul întunecat de care ne feream și ea, și noi clipă de clipă, dar care trebuia, în parte, acceptat dacă voiai să faci cel mai mic gest.

În ceea ce mă privește, eram chemată sistematic pentru „declarații suplimentare" la serviciul de cadre de la Rectorat, în clădirea Facultății de Drept. Îmi învățasem autobiografia pe dinafară, ca toată lumea, dar mi se cereau cu insistență, cam o dată pe lună, elemente noi. În disperare de cauză, mama m-a trimis la Mihai Pop, fost coleg în campaniile monografice gustiene cu ea și cu tata. Am trecut împreună în revistă ordinea și ritmul în care să furnizez detalii suplimentare. După

părerea lui Mihai Pop, ar fi trebuit să „plusez", declarând că tatăl meu, „reținut pentru informații" și „decedat în timpul detenției", avusese în subordine și formase, pe când lucra la Institutul Central de Statistică, „jumătate din guvernul actual al României". Ascultam fermecată, mergeam apoi la Facultatea de Drept, o salutam politicos pe „tovarășa Cotineață" (câteva luni mai târziu am aflat că o chema, de fapt, Coteață și atunci mi-am explicat întunecarea ce-i apărea pe față de cum mă vedea intrând) și aplicam, cu atenuări reticente, varianta lui Mihai Pop, menționând totuși că în Oficiul de Studii al Institutului Central de Statistică lucraseră, sub conducerea lui Anton Golopenția, Corneliu Mănescu, Roman Moldovan, Bucur Șchiopu, Mihail Levente, Mircea Biji — și lista nu se oprea aici. De atunci am început însă, și am continuat s-o fac sistematic în anii 1958 și 1959, să-mi caut numele, în fiecare dimineață, pe tabelele de exmatriculați care erau afișate în holul Facultății de Filologie. Colegii remarcaseră faptul, dar tăceau cu discreție. O singură dată, îmi aduc aminte ca acum, urcam ușurată pe scara din stânga a facultății, spre te miri ce seminar, când, coborând dinspre etajul doi, unul dintre cuplurile simbiotice de studenți de la Engleză — compus dintr-un dezghețat și elegant fiu de membru al Comitetului Central și din altul, mai deocheat ca origine socială, care și-l alesese ca paratrăsnet — mi-a aruncat din mers un „încă nu te-au dat afară?". Vorbise cel care, ca și mine, avea păcate de dosar — în cazul lui o știam de acasă, dat fiind că traiectoriile familiilor noastre se încrucișaseră într-un trecut mai îndepărtat. L-am privit amorțită, mă întrebam și eu, probabil că urmam la rând. Mama îmi spusese în repetate rânduri că anii de studenție sunt anii cei mai frumoși din viață, la ce se gândise și cum putuseră fi cei pe care-i trăise nu ajungeam să-mi imaginez.

Puțin înainte de ședințele de la Dinamo, o serie de colegi de an au început să dispară. Nu eram cu ei în grupă, dar ne obișnuisem să ne regăsim la cursurile comune. Ion Sârbu, ușor mai în vârstă decât noi, care scria poezii, sau Marius Dumitrașcu, faimos prin râsul său răsunător, nu mai veneau la ore din februarie, se vorbea că sunt arestați. După 1989 am aflat, dintr-o carte pe care a publicat-o, ce i se întâmplase lui Ion Diaconu. Ion Diaconu cel mereu vesel, căruia îi treceam notițe pe care le descoperea cu uluire mai puțin complete și îngrijite de cum se așteptase, fusese arestat relativ târziu, în ajun de anul nou, pe 31 decembrie 1959, în trenul cu care plecase spre Cluj să petreacă revelionul împreună cu prietena lui. Îl duseseră la Aiud, la Cluj și, ulterior, în București, la „Uranus"; avea să iasă din închisoare, rănit și încrâncenat, mult mai târziu. Motivul: un cenaclu literar care era tratat ca „asociație politică antistatală", afirmații critice referitoare la regiunea autonomă maghiară ce fuseseră raportate mai sus de nu se știe cine. Arestările studenților se făceau în timpul vacanțelor, ceea ce amintea de arestările făcute noaptea sau de cele în care

oamenii erau ridicați de altundeva decât de acasă, dispărând pentru o vreme sau de tot. Așa se întâmplase cu tata, pe care doi prieteni veniseră să-l caute la Biblioteca Academiei, unde se afla, și pe care nu-l mai revăzusem.

În 1958-1959, ședințele de la Dinamo au fost operații de anvergură, cu o sală uriașă plină până la refuz, în care și studenții și profesorii deveniseră parcă mai vulnerabili și mai tăcuți. Dintre cei de la prezidiu mi-l aduc bine aminte pe Novicov, gesticulând inept și vorbind cu un accent rusesc pe care agresivitatea atacurilor în care se complăcea îl punea descumpănitor în evidență. Mai erau Florian Dănălache, secretar de partid al orașului București, Ghiță Florea, secretarul de partid pe Universitate și alții, pe care nu-i cunoșteam. Stăteam undeva în ultima parte a sălii, nu vedeam bine și nu purtam ochelari, mă concentram, de altfel, ca și colegii mei, să mă separ de ce se întâmpla în jur. Ne bucuram aproape, fiecare în sinea lui, că nu îi cunoșteam pe cei care prezidau.

Pentru mine însă, ședințele de la Dinamo se asociază mai cu seamă cu o deziluzie strict personală și cu un accident. Ajunsesem, pe vremea aceea, parte a unui grup de șase prieteni strâns legați — Olga Tudorică din anul meu, Mihaela Mancaș, Liliana Ionescu, Mihai Zamfir, precum și T., dintr-un an mai mic. Ascultam și nu prea criticile aduse unor studenți și profesori necunoscuți, refuzam să-i privesc și să iau act de felul în care li se încerca umilirea. Aș fi rămas astfel în afara celor petrecute dacă nu l-aș fi văzut urcând la tribună pe T. Era înalt și subțire, îl vedeai cu ușurință, oricât s-ar fi mișcat cei din față. T. era un prieten apropiat, învățasem să-i prețuiesc vioiciunea intelectuală, povesteam cu el și cu ceilalți despre cărți pe care ajungeam ca prin minune să le descoperim și citim, la Biblioteca Academiei între altele, lucram la proiecte comune în cercurile științifice studențești, ne plimbam deseori împreună. Într-o seară căutasem împreună cu T., mai mult la lumina lunii decât la cea dată de felinare, casa la mansarda căreia știam că locuia, undeva pe la Piața Rosetti, cea de care el era pe atunci îndrăgostit. Și, împotriva oricărei logici, o găsisem, într-un București al minunilor, care ne dăduse atunci ce-i ceream. T., așadar, a apărut pe neașteptate pe scenă. Vorbea zâmbind, ironic, gesticulând cu haz, despre un coleg al lui pe care nu-l cunoșteam și care trebuia „demascat". Îl ridiculiza. În sală s-au auzit râsete. Ascultam țeapăn, fără a înregistra vorbele, înmagazinându-le însă rostul și efectul cu o surprindere tristă. În prietenie apăruse o fisură care nu avea cum fi depășită. La plecare, Iancu Fischer, lector de latină pe atunci, omul care după 1989 avea să devină unul dintre cei pe care îi vizitam de fiecare dată când mă întorceam în țară spre a înțelege mai bine și ce se întâmplă și ce s-ar putea întreprinde, s-a apropiat de mine și mi-a spus, în mod vizibil și mâhnit și indignat: „Ați văzut ce a făcut prietenul

dumneavoastră?“ A adăugat apoi că lucrul nu trebuie uitat și a plecat mai departe, pe holul plin de fum, subțire și drept, și tare, cum aveam să-l știu o viață întreagă.

După ședință, pe când mergeam spre casă, înghesuindu-ne în stații, Olga a căzut sub tramvai, am crezut atunci cu toții că o să rămână fără picioare, s-a mișcat însă iute și s-a ales cu două răni mari la ambii genunchi. Am condus-o la spital și, în timp ce stătea la pansat, strângând din ochi fără un geamăt, nu m-am gândit, cum mă gândesc acum, că ar fi putut fi vreo legătură între zăpăceala care îi pusese în primejdie viața și uluirea încercată în fața faptei lui T. Ni se părea atunci, ei — cea care era încercată — și mie, care asistam fără vorbă, că în mod firesc nu au cum să se întâmple decât lucruri de acest fel, întunecate, că acesta ne era și avea să ne rămână tainul.

Eu nu am fost chemată în fața adunărilor de vreun fel sau altul. Atunci când mi se puneau întrebări la serviciul de cadre, mi se amintea doar, în mod implicit, prin insistența cu care se reclamau fapte noi, că mă lupt cu morile de vânt, că într-o bună zi tot mă voi contrazice și atunci, în liniște, universitatea avea să „îndepărteze de la sânul său“ încă un element nedorit. Avea să mă „demaște“ la rece, administrativ, fără multă zarvă.

Ședințele de demascare și exmatriculările erau, în fond, mult mai puțin importante decât arestările efectuate printre colegii noștri de an. Repulsia pe care mi-au inspirat-o, combinată cu retragerea dintr-o prietenie ce înfrumusețase doi ani de studii, m-au făcut să revin la un mod de a fi — tăcută și retrasă, fără dorințe sau ambiții de vreun fel sau altul — din care nădăjduisem, în anii de liceu, că Universitatea mă va ajuta să ies. Mi se confirma o dată mai mult ierarhia întoarsă a vremilor. De acum înainte, ca și până astăzi, vor conta pentru mine — o simțeam fără s-o articulez — cei care au fost închiși, exmatriculați, excluși, „demascați“, marginalizați sau ridiculizați. În ei voi avea încredere. Pentru a mă împrieteni cu cineva, va trebui să fiu sigură că omul respectiv respectă și probează condiția sine qua non a inadaptabilității. Pe cei care anulaseră, umiliseră, urâțiseră viețile părinților noștri și încercau acum să ne dreseze, trebuia să nu îi văd, să nu mi-i amintesc, să nu-i las să pătrundă în cetatea minții sau a sufletului. Reîncepuse viața de umbră.

Î

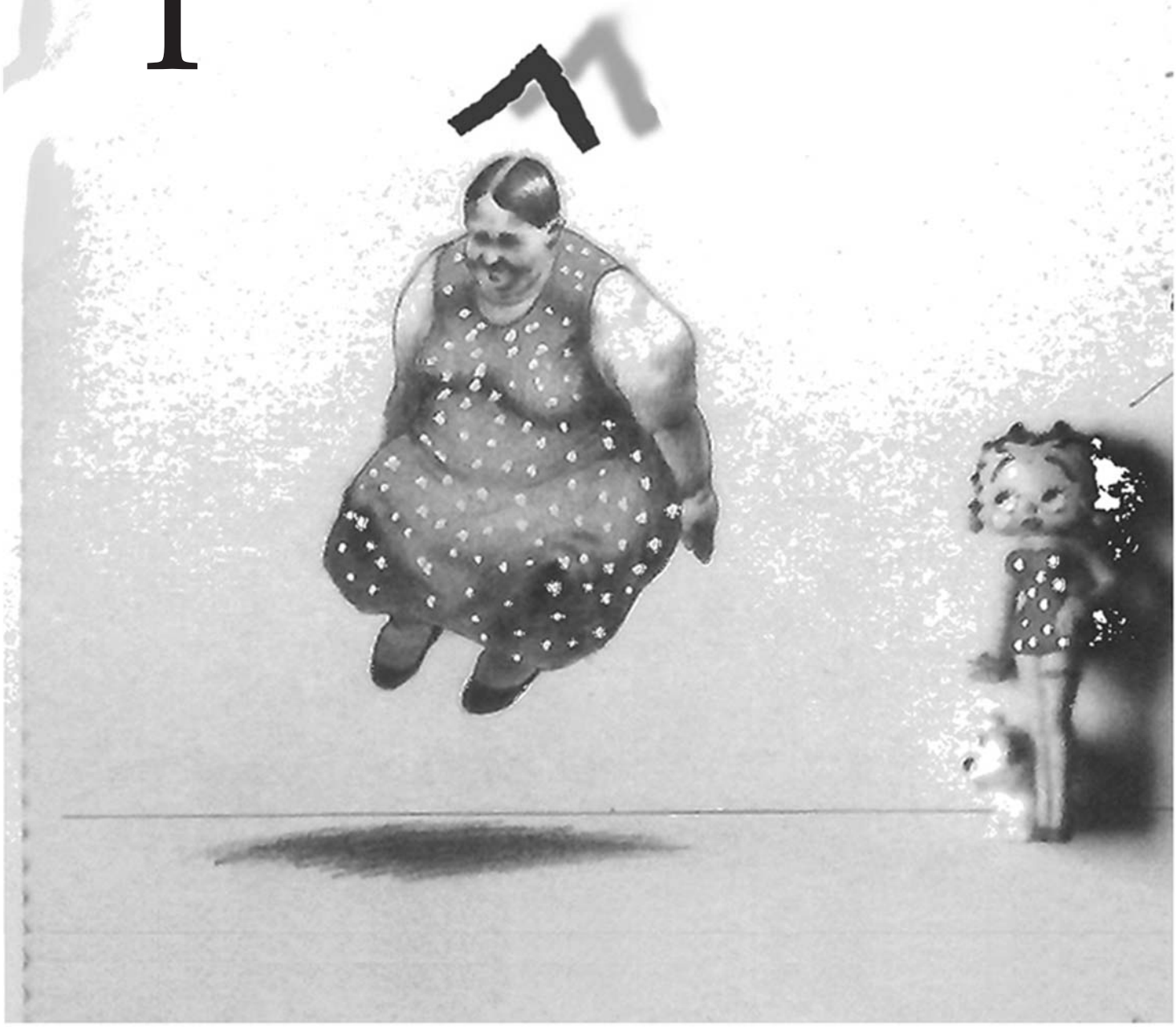

VLADIMIR TISMĂNEANU

Între steagul partidului și Salvatore Adamo

Liceul 24

În martie 1965 eram elev în clasa a șaptea la *Liceul 24*. Liceul, care se înființase în toamna anului 1963, era situat în imediata vecinătate a vechii Televiziuni de pe strada Molière, deci pe strada Grădina Bordei. Inițial, deși menit să educe tineretul din cartierul nomenklaturii (dar nu numai — veneau acolo și copii din zona Florească), nu exista sală de sport sau laborator de științe naturale. Eu veneam de la Liceul „Petru Groza". Tot de la acel liceu (fosta „Școală Rusă", devenită, în 1958, „Școala Medie Mixtă Nr. 28") veneau Nicu Ceaușescu, Vlad Brucan, Lena Răutu, Veronica Drănceanu, Andrei Manoliu. De la Liceul „Caragiale" din Piața Dorobanților veneau, între alții, copiii Licăi Gheorghiu: Sanda, Gheorghe și Mândra. Până în 1963 s-au numit Popescu, după numele tatălui lor, Marcel Popescu, fostul ministru al Comerțului Exterior, căzut în dizgrație după divorțul de Lica (impus, de altfel, de vanitoasa aspirantă la titlul de mare artistă de film). Se spunea că fuseseră înfiați de Dej — oricum, deveniseră „copiii Gheorghiu". Lica se remăritase, după tragicul episod Plăcinteanu, cu Gheorghe Rădoi, fostul director de la Steagul Roșu din Brașov, personaj despre care ar trebui scris separat. Era ministrul Industriei Construcțiilor de Mașini, iar în martie 1965, cu puțină vreme înaintea morții lui Dej, devenea vicepreședinte al Consiliului de Miniștri. Cu Ghiță aveam să fiu coleg de clasă. Îmi amintesc că în prima zi de școală

se afișaseră listele cu repartizarea în diverse clase, cea mai mare fiind a șaptea (atunci l-am văzut pe fiul lui Dănălache, satrapul politic al Bucureștiului, numit tot Florian, propulsat instantaneu comandant al detașamentului de pionieri). Eram cu Nicu Ceaușescu și am văzut că vom fi în aceeași clasă, a șasea A. Lista era ciudată — numele nu erau puse în ordine alfabetică. Primul era Gheorghiu Gheorghe, apoi Ceaușescu Nicolae, Răutu Elena, Onescu Dorina, Doicaru Vladimir, Brucan Vlad și cred că urmam eu. L-am întrebat pe Nicu care o fi logica, iar el mi-a răspuns: „Ne-au pus în ordinea funcțiilor". Cum tatăl meu era pe atunci exclus din PMR și cum nu fusese niciodată printre demnitarii de vârf, i-am răspuns: „Poate pe voi." Nici Radu Stern, nici Liliana Drăgan, nici Andrei Scherman, nici Anca Mușetescu nu veneau din zonele privilegiate ale birocrației (partid, guvern, ministere, Securitate). În genere, niciunul dintre acești copii de ștabi nu făcea caz de poziția părinților (Nicu era cumva excepția). Ceea ce nu însemna că nu beneficiau de avantaje pe care cei mai mulți dintre noi abia ni le puteam imagina. Mă refer la vilele de la Snagov și Predeal, aprovizionarea specială (de unde, mai târziu, vor veni țigările Rothmans și câte altele), bicicletele Peugeot, mai încolo motoretele Vespa, albumele Skira (în cazul celor cu pasiuni ori veleități culturale), uniformele de comandă...

În iunie trecut, 2005, am participat la o reuniune aniversară la liceul care poartă în prezent numele lui Jean Monnet. Am păstrat un moment de reculegere în memoria colegilor din promoția 1970, care nu mai sunt printre noi. Între ei, Ghiță Gheorghiu, Radu Ioanid (Zaza), Nicu Ceaușescu, Florin Cleper. Despre Zaza (ori Zazone), cu care fusesem coleg și la „Petru Groza", aș putea vorbi la nesfârșit. Era un băiat cu un umor irezistibil, de o mare inteligență și formidabil de talentat artistic. Văr cu Andrei și Cheche Doicescu, fiul pictorilor Costin și Ada Ioanid, Zaza avea să devină ulterior un cunoscut operator la televiziune. L-am revăzut în 1990, atunci când m-a vizitat împreună cu tatăl său la Hotel București, imediat după mineriada din iunie. Ultima dată l-am întâlnit în februarie 1997, pe când ieșeam de la televiziune împreună cu Mircea Mihăieș, Biju Morar și Silviu Lupescu, după ce participasem la o serată muzicală a lui Iosif Sava. Vorbiserăm acolo despre junețea mea, despre diverșii potentați comuniști și odraslele lor. Zaza era afară, împreună cu Ghiță Gheorghiu. Amândoi păreau extrem de îmbătrâniți. Am apucat să schimbăm doar câteva vorbe, restul s-a consumat în gândurile, frământările și amintirile noastre. Cu Ghiță apucasem să stau mult de vorbă încă din anii '70, însă regret și azi că nu am reluat discuțiile noastre după 1990. Florin Cleper a emigrat în Israel, a făcut arhitectura și a murit într-o campanie militară în Liban în anii '70.

Avantajele mini-liberalizării

Cum era liceul pe atunci? Eram înfricoșați, obligați să recităm poezii stupide și să cântăm imnuri hagiografice? Ce pot spune este că, după 1963-64, generația mea a trăit avantajele mini-liberalizării. Titoismul *à la roumaine* a durat puțin, însă nu a fost doar o himeră. Cântecele „doftaniste" („Privesc din Doftana prin gratii de fier/departe în zare e-un petec de cer/E cerul sub care închisă și ea/Se mistuie-n chinuri tovarășa mea") fuseseră eliminate din canonul inevitabil. Ba chiar devenise de-acum o formă de frondă să le cânți. Cu un an mai mic decât noi era Pavel Rudenco, fiul lui Teodor Rudenco, ilegalist din echipa Dej, autorul faimoaselor versuri. Mama lui Pavel era Ivanca Rudenco, sora lui Petre Gheorghe, celebrat drept martir al ilegalității. Rudenco-tatăl, ca și Pantiușa Bodnarenko (Gheorghe Pintilie) și alți ruși și ucraineni din anturajul lui Dej, își trăise momentul de glorie în anii '50, când a fost ambasador în China. Acum vegeta la pensie, acompaniat, precum Pantiușa, de nelipsitul clondir de vodcă. Începuse moda muzicii franceze, Lena Răutu avea discuri cu Françoise Hardy și Richard Anthony. În toamna lui '64 juca la „Patria" filmul lui Lelouch, *Umbrelele din Cherbourg*. În vara aceluiași an, familiile Ceaușescu și Răutu își petreceau împreună concediul în Franța. Natalia Răutu și Elena Ceaușescu erau bune prietene. Le zăream uneori pe Bulevardul Primăverii, pe când se plimbau împreună cu fosta soție a lui Chivu Stoica, Tina Micu-Chivu, cu Sanda Rangheț, văduva lui Iosif Rangheț, fostul șef al Comisiei Controlului de Partid, și cu Stela Moghioroș, soția lui Alexandru Moghioroș, membru al Biroului Politic și secretar al CC al PMR.

În vara lui '64, la Teatrul de Comedie a fost pusă în scenă piesa *Rinocerii*, a lui Ionesco, cu Beligan în rolul lui Béranger. În toamnă se deschidea expoziția de pictură americană. Adunările de pionieri erau ca și inexistente. Manualele școlare se schimbau în direcția deschiderii spre valori multă vreme negate și denigrate. De prin 1962 se cânta *Hora Unirii*. Imnul de stat era cel vechi, însă nu se mai cânta strofa cu „Înfrățit fi-va veșnic al nostru popor / Cu poporul sovietic eliberator. / Leninismul ni-e far și tărie și-avânt, / Noi urmăm cu credință partidul ne-nfrânt". În urmă cu câțiva ani, fiica unui înalt potentat economic al epocii Dej mă soma, mai mult sau mai puțin în glumă: „Să nu cumva să zici că nu ai fost fericit în acea perioadă". Nu am s-o spun, însă știam mai bine decât mulți colegi cât de mult se temea lumea de Dej, de partid și de Securitate. Ai mei, cel puțin, erau literalmente înspăimântați. Se vorbea doar prin aluzii, iar mie mi se cerea să fiu cât se poate de atent ce discut cu colegii. Evident, savuram fiecare clipă a deschiderii. Rămăsesem prieten

apropiat cu Florica Jebeleanu, care nu se mutase de la „Groza“ la „24“. Până în iunie 1965 am fost vecini de stradă pe Grigore Mora. Mama Floricăi și a lui Tudor, pictorița Florica Cordescu, înceta din viață la Sinaia la sfârșitul lui aprilie 1965. Câțiva ani mai târziu, Jebeleanu publica *Elegie pentru floarea secerată*.

Festivalul filmului sovietic, ritual obligatoriu al perioadei anterioare, nu mai era evenimentul cultural numărul unu. Rulau superproducțiile vestice: *Mongolii*, *Cleopatra*, *Spartacus* și celelalte. Țin minte totuși că am mers cu clasa la festivalul sovietic să vedem, într-o duminică dimineață, *Tragedia optimistă*. Juca la „Patria“; am mers cu Nicu, Lena, Liliana Drăgan (azi cred că e prin Germania), după care ne-am dus la „Polar“ să mâncăm pateuri și alte noutăți culinare. Lângă „Patria“ era un magazin de unde se putea cumpăra coniac franțuzesc și whisky. Câțiva ani mai târziu a început construcția la noua Televiziune, cu faimosul băruleț din colț, desființat din ordinul Elenei Ceaușescu (intrase odată acolo și o deranjase faptul că se trândăvea la taclale, cu băutură și țigări [După cum scrie arhitectul Roguski în cartea sa, *Ceaușescu, adevăruri interzise*, Elena a desființat bărulețul din cauză că acolo obișnuia să bea, atunci când venea în Capitală, tatăl lui Ceaușescu, Andruța]). În ’65 însă nu se aștepta nimeni că ne vom întoarce la stilul spartan al stalinismului dezlănțuit. La spectacolele oficiale se mai cânta „Steagul partidului“ (cred că Beniuc scrisese textul, paradigmatic pentru poezia religiei politice a vremii: „Lumina-i steagu-nostru-n zare / De vremuri grele amintind / De grele lupte proletare / Ce-n cânt de slavă se aprind“), dar noi ascultam cântecele lui Adamo: „Tombe la neige / Tu ne viendras pas ce soir...“. Pe mine cel puțin, steagul partidului mă lăsa complet rece. Promisiunea anului ’65 era una a deschiderii. România avea să fie câțiva ani cea mai liberală țară din Est (cu excepția Iugoslaviei) în privința traducerilor din limbi vestice. În același timp, deci prin 1965-1966, începea să prindă ființă cultul lui Nicolae Ceaușescu.

J

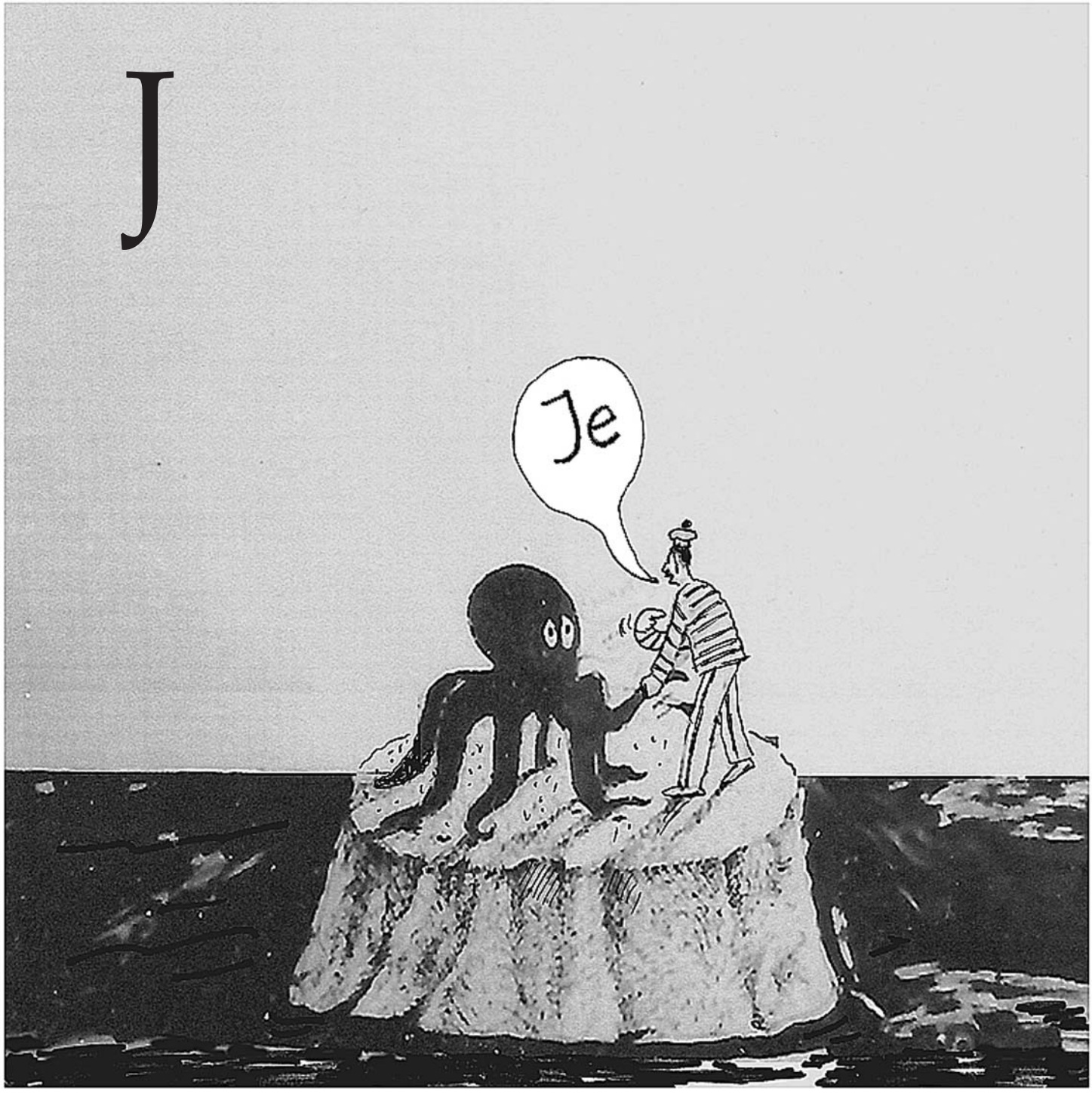

Bogdan Ghiu

Joscomunismul

Jacques dragă,
Dragă maestre,
Jacques dragă maestre,
Jacques frère! Iacă, frate!
Jos, Jos, Jos!

Jeg, Jaf, Jale, „Jur!", Jeans: este bine? *Je*? *Je*-ul, *Je*(g)*ul* lăsat anume să crească, să se întărească și să strălucească pe Jeanși pentru a oglindi și *răsfrânge*, respinge păstrând-o simbolic („formă fără materie": Aristotel), realitatea.

Nu vreau și nu sunt în stare să-mi amintesc nimic, *Jur*. Nu de asta trăiesc, ca să produc amintiri. Am trăit pentru ca să mai (apuc să) trăiesc. Nu am trăit *bine*, dar am trăit *frumos* — în această disJuncție — și cu alții. Macro-comunismul te micro-comuni(tari)za. Dându-ți străinătatea societății ca familie, îți făcea, te obliga la *familii*, să ți le construiești tu în locul celor care le produceau, industrial-ideologic (azi, industrial-tehnologic), pentru tine, în locul tău. Am trăit *în* familie, *ca* familie *în* comunism. Nu prieteni sau iubite, ci frați și surori: în locul celor impuși, cei aleși și produși, eu însumi producându-mă ca frate și soră, astfel trăind cu mine. Soră-nevastă, frate-copil!

„Jos comunismul!“ Jos, comunismul. Josnic și înJositor ca stare artificială, produsă, creată artificial de alții (ceilalți deveniți superior alții) — ca transcendență capac peste imanență. Jos între oameni însă, Jos și mic, Jos-mic pentru a nu fi Josnic, accesoriu, breloc și gadget la Marea Realizare Comunistă a Ființei — *am trăit cu bravadă*, îți/vă scriam tot timpul, cu viața pe Viață scriind, uite, trăiesc, rezist, pot să trăiesc și să cresc (pe mine însumi, pe alții) în comunism, băi, nu ca voi, acolo, în libertate, în metafizica neblocată, ci eliberată să se reinventeze și să se „autodepășească“ plastic-capitalist — și azi viața aceasta, și trăirea, trăirile ei, sunt însuși *păcatul*, păcatele tinereților, păcatul de a fi trăit — limitat, liminar, pre-liminar (în afara și înaintea limitei, fără-limită).

Am trăit *amânând*. Numai așa, sub — *în* — comunism se putea, se poate și trăi, și curat. Venisem pe lumea aceea deJa marcat, deJa „formatat“ și îndosariat de un tată mult prea *oral*, mult prea *vocal*, mult prea spontan și natural *direct*, Verde-n față, *contra* (gemelar) comunismului pentru a nu fi fost din capul locului exclus și obligat să *scriu*, să-mi scriu mie însumi, în primul rând, ca să fiu: comunismul m-a născut în mod inevitabil *scriitor*, și susțin și azi, cu tărie (cu sau fără tărie), că în comunism n-am trăit cu toții decât scriind — societate-familie de *scriitori*: altfel de unde atâtea, azi, *dosare*? Comunismul a însemnat un triumf al scrisului existențial, al existenței scrise.

Înțelegi, *frère Jacques*, că ceea ce tu, acolo, scriai, eu, noi, trăiam — ca scris, tocmai? Înțelegi tu nebunia acestei întâlniri cu adevărat istorice, din care nu mă mai pot (și nici nu mai vreau) desface, pretinzând, iată, că sunt cel mai lucid și cel mai *reprezentativ*, invizibil, discret reprezentativ din toată această zonă? Înțelegi tu nebunia? Haide să-i facem față *scriindu-ne*, ca și până acum, mereu altfel, ca și până acum!

„Vreau să te propun să fii primit în Partid!“ „Nu vă încurcați cu mine, nu vă legați la cap cu mine, tovarășă profesoară!“ Eu nu sunt (încă) eu, ci tatăl meu. (Vezi, *frère Jacques*, *situația de deconstrucție* la care a trebuit să mă adaptez pentru a trăi, vezi cum scrisul, precedându-mă, m-a condamnat la scripturalitate existențială, vezi tu propriul ne-propriu, de-proprierea care precedă obligatoriu ex-proprierea — ai mei fuseseră deJa expropriați atunci când m-am născut eu –, prescrisul, observi? Așa am trăit, de-aia — îți — scriu: *comunismul mi-a dat deconstrucția*.)

Trebuia să amân și să promit, doar, să *fiu*, să *devin*, să *evit a fi*, ființa, atunci, pe loc, direct, imediat, căci ființarea ființei era deJa pre-formată și presupunea nu viața, ci doar trăierea, secundă, a

unei vieți: din *Jeg* să extrag încet, prin *rămânere*, ca reziduu rezistent, *Je*-ul (ceva *tradus*, *străin*, produs-alienat, într-un idiom obligatoriu altul; rezistența — doar ca reziduu, prin rezidualitate, producere de sine ca *deșeu ironic* al celorlalți și pe seama voracității lor epuizate, înfrânte, finitizate: ceea ce ceilalți aruncă, resping, ce rămâne după consum, consumul nu-l epuizează decât pe consumatorul avid și vorace, dar îl selectează, îl „sublimează" pe celălalt, cel numai aparent „consumat", obiectul consumului devenind, prin rest, *subJectum*: asta e etică, e politică, spun azi, dar știam încă de pe atunci.)

(Exist în parantezele voastre, ale discursurilor celorlalți, iar acolo *scriu*: și asta am învățat ca tehnică de viață; viață împotriva tehnicii; tehnici împotriva tehnologiilor, a tehnoideologiilor).

(Hai să-i pierdem scriind labirintic! Hai să-i ținem, să-i ocupăm pe urmele noastre, să-i îngropăm în textele noastre, ce zici? Urmele noastre, mormintele lor. Azi ca și ieri, mereu mâine. Noi suntem mereu mâine, ei, mereu ieri, pe/în urmele noastre. Trăiți scriind, trăiți *scriitorial* dacă vreți să scăpați!)

Și dă-i, atunci, pe loc, *fără amânare* (*ce* mai are de amânat atunci când totul, tu însuți în primul rând, trăiai amânându-te?), și îndrăgostește-te *imediat* (mereu, reportericește, la fața locului propriei vieți, trimisă însă, prin scris, tot înainte, și tu alergând, trimițându-te *după ea*: expediază-ți mereu fața locului). Și dă-i, și căsătorește-te *imediat*. Și dă-i, și fă și copii *imediat*. Pe loc, cu grăbire, în timpul amânării totale: provizii de surse de viață și de trăire a vieții. Repede-repede. De Jur-împreJur, *în mare*, ca o mare cu mareele sale, comunismul, frate Jacques; *în mic*, insule adăpate mareic, familiile (împotriva societății ca Mare Familie) — care trebuia repede-repede și permanent, genezic, înmulțite, proliferate. Locul de viață trebuia creat, ocupat, invadat, înverzit.

Și apoi, în miJlocul a tot și a toate, a tot mai multe produse, generate ca scut uman ofensiv — *stai și scrie, stai și amână, stai și fabrică amânare în care prezența să poată fi totuși posibilă, măcar ca insulă, măcar ca pauză în absență!*

În comunism, cu comunismul *pe tine*, ca *Jeg* pe *Je*-u, nu se putea decât scrie, nu se putea trăi decât, esențial, *scriind*. Nu ne puteam trăi (pe) curat decât ca scris, prin scris, scriind: totul se reducea, esențializator, la un *conflict de scrieri* și de *texte*, ei te scriau, te prescriau, tu trebuie să te

scrii, să te contra-scrii, iar dacă nu trăiai scriindu-te, *sub-scriai*: tot scriai, dar iscălindu-te *sub* scrisul lor, în afara paginii de istorie, sub plumbul ei. Scrisul, faptul de a te scrie, de a trăi „scriptural", „scriitural" însemna *tehnică etică de trăire*. Punct. Puncte puncte. Trec puncte puncte muncitorii.

Scriindu-te și scriindu-ți, amânându-te. Prezența „la sine" era interzisă altfel decât de ei scrisă și mediată, era blocată, Securizată, trecea prin ei, asigurată continuu în locuri sigure și secrete, puse instituționalizat la secret: secretului lor interior sistemului îi răspundea secretul tău exterior sistemului. Ne vorbeam în secret, prin secret, în față. Trăiam scris.

În comunism am trăit în plină metafizică realizată, efectuată, împlinită, blocată însă în pragul „post"-împlinirii sale plastic, de-dialectic capitaliste.

Tu, frate (mai mare) Jacques, (ne) scriai despre deconstrucție, o imaginai, iar noi o trăiam confirmându-ți intuițiile laborioase, infinite — și tocmai de aceea aș vrea să-ți scriu *mâine*, mereu *mâine*, nu mai contează când, amândoi suntem deJa, în moduri diferite, postumi, supra-viețuim în plină postumitate relaxată pe care noi, diferit, am produs-o, în *diferare* (din disperare) *de sine*, am trăit amânându-ne și scriindu-mi, scriindu-ne, sie însuși ca altuia, îți voi scrie întotdeauna *mâine*, după, întotdeauna scriu *mâine*, numai *mâine* se scrie, și tu știi prea bine asta, te-ai dus să(-ți) scrii, după scris, te-ai făcut scris, eu am mai rămas să fac tot asta însă, să continui să-mi scriu din însuși locul deJa postum pe care, în comunism și cu comunismul, la fel ca el/împotriva lui, mi l-am produs scriind, trăind scris. Să mă fac Viitor.

Văd azi proștii, wagnerieni de operetă pitici și burtoși, lați în umeri la cap, reproducând așa-zicând împotriva comunismului însăși schema metafizică care (da: ca-ca! Caca-maca!) a produs (și va reproduce, dacă nu suntem atenți și-i lăsăm să vorbească nesupravegheați) inclusiv, și poate mai ales, comunismul.

Eu și familia mea, eu și familiile mele, eu ca arhipelag de familii, ca familie de mine, a mea, *Je* sub Jeg, am trăit scriptural într-un sistem al pre-scrisului, am trăit deconstructiv într-un sistem al deconstrucției obiective, în act — căci altfel nu se putea nici trăi, nici curat. Etic ne-politic, etic contra-politic. Cum să fii *împotrivă* rămânând necontaminat de ceea ce combați, *în afară*? Trăind scris!

Deconstructiv: scriere *plus* amânare, a-ți scrie (ție însuți, în primul rând) pentru a nu putea fi prins și scris de către alții, în acel sistem al *pre-scrisului* și al *pro-scrierii*. Comunismul m-a învățat/obligat să trăiesc *bravând*, să *supra-viețuiesc*, să trăiesc sărind viața, peste viață, *simultan* (căci spațializat, de-temporalizat) *postum*. (Temporal, postumitatea e *după*. Spațial-scripturalizat, postumitatea este suspendată, în aer. Și dacă tot ești în aer, aruncat în aer, „vaporizat", cum spune Baudelaire, îți pui, cu mâinile, sub tălpi o funie subțire, linia vieții scrisului. Ne scriem totdeauna în palmă, cu *stilul*. Cu funia subțire, tăioasă a scrisului sub tălpi, în Jurul gâtului: sugrumarea produce elocință.)

A fi, știu azi explicit, e *a rămâne*: *este* nu ceea ce, nebunește, *devine*, vrea să *de-vină* (ce nebunie! Vinovat e tot devenitul), ci doar ce *rămâne*, ca *rămânere* din devenire, de pe urma sa: raziduu *Jos-mic*. Am scăpat, ne-am salvat nu supra-uman, ci pe dedesubt, rămânând de căruța Istoriei, pe lângă motoarele modernității, *în urmă*, *ca urmă* niciodată însă a lor: ca pată de sine. Așa am scăpat, numai așa se scapă cu scrisul din scris, și tot numai așa vom scăpa și de azi, de acum, imediat, încolo, tot înainte, *mâine*: nu devenind și nici evadând: ci ca *împreJurare* continuă de viață a liniei subțiri, tăioase, ascuțite a scrisului.

Din comunism *am rămas*, ca urmă pe urmele comunismului, dar nu și ca urmă a sa. Căci am făcut, scriind, comunismul în chiar sânul său, scrierea contra pre-scriere și prescripție, deconstrucție a deconstrucției: numai ceea ce se deconstruiește se poate deconstrui.

Am bravat trăind.

Nu am poveste, nu pot povesti (nu pot nici măcar să înaintez: sunt deasupra, în aer, am transformat tot timpul în spațiu, căutați-mă altfel), pentru că totul, *Je* însumi, exist, tocmai, doar ca poveste, a trebuit din capul locului să mă povestesc ca să nu mă las prins în Poveste, comunismul era motor, uzină de ființă și de ficțiune, și a evidențiat tocmai *ființa ca ficțiune* — și am scăpat neoprindu-mă nicio clipă din scris, din scriere, trăind scriitorial: amânare, metaforă, deportare în Deportare. Ficțiune în Micțiune. Mică, rapidă și continuă Ficțiune în marea și blocata Ficțiune. *Jos-mică* „comunizare" de sine împotriva, și pe cheltuiala, Marii Comunizării *Josnice*. Jos-comunism împotriva Înalt-comunsimului.

Rămân *în* dispersie și imanență — *acratic* (marea întrebare etico-politică, azi ca și ieri: cum să fii *contra* rămânând *în afară*?). Singura mea carte — pe care n-o voi aduna din împrăștierea strategică deprinsă *în* comunism: comunismul a fost ultima mare civilizație a Cărții; arta etică de a supra-vieți prin scris, *ca* scris *în* comunism presupunea, mai presus de orice, *să nu scrii cărți*, să scrii, dar nu cărți, ci *împotriva Cărții* — asta au uitat, au *negliJat* ceilalți, toți, și de-asta bătălia lor, azi, e falsă și falsificantă, și de-asta le-a reușit reciclarea, ca deșeuri nu de sine, ci ale comunismului — s-ar numi *Acrația*: nu suport, nu îndur nici să îndur, nici să exercit Puterea. Trăiescris. Prefer și susțin Autoritatea, care, tocmai (vezi, de pildă, postume KoJève) diferă esențial de Putere: ultima lucrează capilar (cf. Foucault: traduc ca să-mi fac, în sfârșit, școala, în țara mea Profesorii sunt fie proști, fie periculoși, toți însă, bieți plagiatori: eu traduc pe față, nu preiau mascat, ca să-mi dau aere și să-mi fac influență: tot chestiune de etică), imanent; prima se produce și se reproduce, tocmai, ca transcendență. Ultima e exercițiu continuu, prima nu are nevoie să fie „*enforced*" etc. Autoritatea creează spațiu, distanță, detemporalizează, scrie, scripturalizează existența. Puterea produce doar istorie.

Pe mâine, așadar, Jacques! Rămâne pe mâine. Tot mereu pe mâine. De azi, pentru (ca) mâine. Știu că mi-ai răspuns deJa, Jacques, de-asta îți scriu. Știu că mi-ai scris deJa(cques). Rămânem (ca) scriitori, să ne scriem: produse ale Jos-comunismului, ale „comunismului" de Jos nu în sus, ci mereu lateral, contra țarcurilor și împreJmuirilor. Rămâne să ne scriem: numai așa se poate și trăi, și curat.

Pe mâine, în micro-comunismul marilor familii de prieteni, împotriva *înalt-comunismului* macro(cefal) — care nu trebuia, nu avea voie să încerce să se facă *societate*. Comunismul, spectrule drag, e numai de scris, doar pentru scriitorii împotriva Cărții, ființe ale amânării și ale postumității trăite, potenț(ializ)are și virtualizare în act, vii(toare).

Jos!

(Tu, Călin, ți-amintești cum mi-ai cerut să scriu și cum ți-am dat de scris, să faci tu poezia mea din materia informă, informalizată a unei, aparent banale, scrisori? Unul și același *autor*, în depărtare, ca distanță: *nu se putea scrie decât împreună*. Îți revine ție să povestești asta. Te conJur să o faci!)

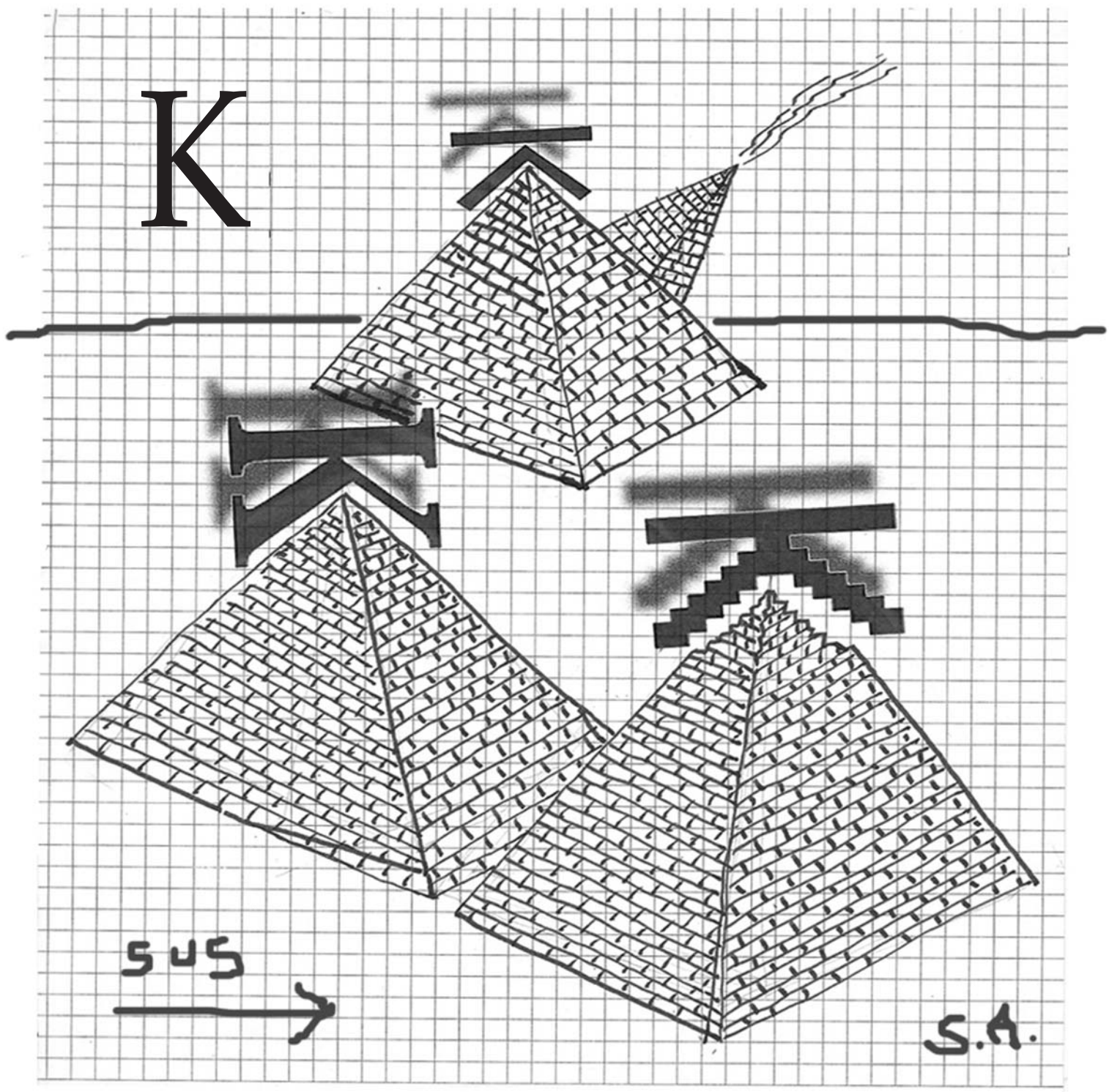
K
SUS
S.A.

MIRCEA-HORIA SIMIONESCU

K

Keops, Kefren și M.I. Kerinos: această monolitică treime a Egiptului antic n-a încetat până azi să mă recomande cunoscuților, altora, drept un subtil istoric. E destul să-i citezi…

De-a lungul a trei sferturi de veac, veacul războaielor (două) mondiale cum n-au fost altele mai fierbinți, dar și a unuia, nesfârșit de promițător de-un al treilea (intercontinental), nu știu dacă am făcut, eu și fratele meu, vreo pauză în disputa cine — Axa sau Aliații — a început gâlceava, cine a lovit primul, cine pe cine a găbjit, cum s-au așezat lucrurile până la urmă, când știe toată lumea că nu s-au așezat niciodată. El, frate-meu, ținea cu unii, eu cu ceilalți. Frumos ne-a stat că, destul de stângaci la școală (am învățat ani mulți și răi, nu i-am terminat nici astăzi, mă întreb cu ce ne-am ales), am fost întotdeauna de acord că istoria, ca materie de sucit minți, nu-i mai mult decât un joc (cine ar putea să spună cât de distractiv…), idiot ca mai toate jocurile. Pentru ca disputa să funcționeze uns, am tras la noroc, el punând temei pe 7, eu alegând să mă însoțesc cu litera K. Alegerea mea e de înțeles: intraseră rușii în țară, Katiușa se afla în conjuncție cu kakaia, de unde: „Kât ceri, sârbo, pe dovlekeii ăia skrofuloși?“ Și, bifurcând șerpește limba: „Unde ai pus frake, kibriturile? Ce, dăduși în korbul kăinilor?“ Kolea și Kostea se-nfrățesk la klo, trageți apa, kă pute (n-aveam apă, nici *tout-à-légout*), trăgeam cu bățul, cu bătătorul de kovoare, covoare neavând, pierdusem războiul, ce mai konta urcușul pe Kilimandjaro (6010 m), acel distins kaka n-avea nevoie decât de o jumate de metru, fiindcă cădea, nu urca ca scara. De calculat câtă mizerie a răbufnit în Europa din cantitatea mâniei proletare, cât a crescut drojdia prin grădinile noastre,

vorba Mamei: „Vedeți voi, copii, tancul ăla proptit în gardul lui Dănescu? Așteaptă să mă înscriu în Komintern. Inaugurează sub nuc, la un rachiu, imperiul jafului și-al samavolniciei".

Mama, prevăzătoare (cât de bine a știut, atunci, în '45, la ce căruță înnoroită se înhăma), deja se descurca onest în traficul unui litru de lapte pentru unica noastră masă consistentă, cu un milion izbutea să ia două sticle, dar progresul vieții ei de văduvă se măsura cu altă măsură: își însușea spectaculos lozincile, chemările la luptă în Coreea, în piață.

Bine nu mai știu cum s-au petrecut lucrurile, dar îmi spun, odată cu Blaise Pascal (dacă firoscosul francofon ar fi avut ocazia să fie o clipită un vizionar al avântului aviației și iarovizării cartofilor), că e preferabil să înnoptezi în amintiri aproximative decât să iei partea celor ce se împing în față, lăsând goale și răsfirate rândurile din spate. De-aș avea atâtea bancnote divizionare, câte divizii presupunea Stalin că are Papa, binevoitor a-i sta, în Cizmă, împotrivă-i.

Nici n-are vreo importanță ordinea întâmplărilor, aș zice că nici timpul istoric, care, bun ceasornicar Timpul, le-a împins spre mine, cel de azi („Băiețaș", strigă mama de pe streașina casei, „trage-te puțin de la joacă și-nghite și tu două clătite, că le toacă pe toate tanti-ta Negoiasca!"), întâmplările sunt făcute special, neîndoios, spre a fi consemnate, căci nimic nu se uită și se prăpădește mai dramatic ca istoria. Pretinzi că ai trăit-o, în realitate n-ai reținut decât camioane cu prelatele sumese și, sub vergelele americane (Legea de împrumut și-nchiriere a lui Roosevelt, mirați că-i mână spre Berlin camioane Studebaker), pigmei mongoloizi, unii probabil femei, ceilalți bărboși cu steag vișiniu murdar, roșul triumfător al comunismului, staționând pe străzile Bărăției, Locot. Pârvan Popescu, Brâncoveanu, înțelept camuflate după colț, la Bizinichi cel cu birtul, cu birjarii, cu două avioane (cu tot rusești) amenințând acoperișul magaziei Predan, umilind cireșul nostru pietros și („Ar fi mai deștept", spune nevastă-mea urmărindu-mi peste umăr relatarea, „să datezi toamna lui '44, căci protestatarii Parisului din 1968 și de mai apoi în Golf nu-și vor plasa corect, în manuale, avântul dialectic, spre Berlin. Frontul al 3-lea Ucrainean abia atinse Gheboienii, Malu cu Flori, comunicatul lui Malinowski, tușant om!, omisese Priseaca, e o cinste pentru târgovișteni că, animat de temeinice sentimente de prietenie, generalissimul a completat cu mâna lui de oțel olograf «și Priseaca», sub orologiu, la bună vedere a ochiului de ceară veghetor din Mausoleu"). Atunci, la semnătură, trebuie să fi început comedia.

Să ne grăbim, la cinema Doina joacă „Cazacii din Cuban", deprindem limba lor, învățăm zicale și motive ca să ne scutească cu Balada Siberiei sau alte destinații ce le-or mai trece prin capelă (să ne ducă acolo în contul despăgubirilor de război?).

Mama, așezată la pian, vreo patru ofițeri sau fruntași ai plutoanelor de pedepsire, ebrietate ostășește stăpânită, ascultă cu lacrimi în ochi tangouri, unii împart în trei un fotoliu desfundat, cel rămas în picioare, notist, întoarce paginile strident vopsite ale partiturilor caselor de editură Ticu I. Eșanu și Jean Feder, iată că tangoul „Femeia, eterna poveste" de Nello Manzatti le prezintă sovieticilor Europa, mama a înțeles dincotro bate vântul marii prefaceri, i-a fost la îndemână să accelereze tangoul lui Manzatti până la decizia ritmică a marșurilor. Dacă atunci s-ar fi aflat în sufrageria cu pian și cu cerc militar combatant în răgaz artistic — simbolic pentru frăția popoarelor noastre — un pictor ca Baranga sau un compozitor ca Sadoveanu, ne-ar fi bucurat până azi cu tablourile înfățișând salonul, am fi știut mai devreme cum tangourile aduc, imperial, anii de foame și anemii, invazii de păduchi, insomnii sub pătura frigului, celelalte mici vexațiuni, precum ridicarea în miez de noapte a unchilor Sache, Ionel, Theo, Petre, Alecu, răvășirea caselor și zburătăcirea întregii noastre familii (cine s-a descurcat, a reușit să ajungă — probabil, înot — în State, la Baton Rouge sau Miami, vorba lui Immanuel Kant, cine a mai auzit de ei până la cutremurul cel mare?). La încheierea audiției, Politrucul (el întorsese paginile, cele zornăind de note false) a ținut în rusească lui de balalaică un discurs patetic despre ceva important și vibratil, nimeni n-ar putea spune despre ce și pentru cine, patriotic e că a spus. Meritoriu.

Zău că n-am știut până azi cum s-au petrecut lucrurile; sunt sigur că nici de-acum înainte… Ba parcă cei patru abia încăpând în fotoliul desfundat (Frate-meu, lăcătuș și rectificator de geografii, ultima lui ispravă: transplantarea Australiei, unde voia să emigreze, sub Alpii dinarici, după ce a scăpat-o primejdios precum că: „Nu vă mai ajunge continentul, parcă vă văd rămânând pe vecie aici, ca și-n '812, și-n '877") (știa istorie), erau numai trei în copaia fotoliului, a mai zis: „Acu' sunt cinci, vezi-i cum ascultă strategic ivanoviciul Valurile Dunării, miroase în încăpere a Dardanele, ei visează — adaugă frate-meu — creșterea și descreșterea imperiului roșu, asta e boală veche, ce rapid o contractează mahalagiii noștri, s-au ridicat în picioare, au salutat, au făcut stânga-mprejur și-au pornit imediat spre Berlin."

Atunci s-a întâmplat ceva foarte nostim și fantezist, bine n-am înțeles nici atunci, nici mai târziu (războiul din Coreea începuse), anume ostașii melomani au ieșit pe rând prin ușa ce da pe (cam) strâmta sală, s-au dus glonț la privata din curte, nu s-au mai înapoiat, doar rămăsese că caută Berlinul și că casa noastră n-avea deschidere spre nord, atât le-a fost să guste din fiorul Occidentului, iar în urma lor, repede, pe înghesuite și clamând cuvinte usturătoare (la adresa nu știu cui, ba vorba Mariei Tănase, eu aș ști, dar nu vă spui), o mulțime de particulari cu ochii sânge de răzbunare, clasa muncitoare, toți români, toți mândri, dar nu ca brazii, nici verzi, hotărâți să-i

alunge pe Rege, pe unchiul Onoriu, pe farmacistul Greff, pe Surugiu, acestuia din urmă să i se confiște hotelul, cărămidăria, pământul de pe valea Ialomiței, vărzăriile, moara, mina de cărbuni inundată de nemți puțin mai înainte, când se retrăseseră. Am reținut numai: „Jos asupritorii popoarelor!“, strigăt avântat, cu brăcinarii în vine ca și soldații noștri întorcându-se de pe Podul Iloaiei și Nămoloasa, împinși de katiușe.

La pian n-a mai cântat nimeni, probabil că mama a trecut la Kabalevski, după cum reiese dintr-o scrisoare a lui Lojek expediată dintr-un lagăr hitlerist mai înainte cu trei ani sau destul de târziu, după ce a izbucnit la București, triumf al forțelor păcii, Festivalul mondial al tineretului din 1953. Eveniment pentru istoria noastră mai important decât revoluția maghiară, alegerea Papei, cioplirea zidului berlinez, pentru că au apărut ca din pământ pâinea, hipermanganatul, marmelada, în lădiță, prezervativele, așadar mama a împlinit 76 de ani, ca mine anul trecut, eu la pian nu cânt. Se puteau auzi până-n Ferentari imnele Lilimar Len și Komanen Hyr… Festivalul a revărsat peste sinistrul București al vânătorii cărturarilor valuri de culori vii nemaivăzute, tineri cu fețe surâzătoare și pas dansant, cu ritmuri demente și purtări amețitor deșănțate, de lume liberă și (bănuit) bine hrănită cu ciocolată, și, minune, prin ferestre Vocea Americii auzindu-se până-n Grădina Icoanei, Glenn Miller și Canover, dar amuțiseră și doi răufăcători, vorba vine, găsiți împușcați în ceafă în Cotroceni, noaptea, nu face nimic, pe culoarul întunecat al catedrelor de Italiană, Clasice, Franceză, un zdrențăros tras la chip îmi șoptește că strânge bani pentru cei din munți. „Să nu-i găzduiești“, zice mama, „e o provocare, toți sunt de la poliție“. „Nu le dau un șfanț“, răspund, „căci n-am nici de leac, polul pe care mi l-ai trimis pentru pantofii pe cartelă l-am dat pe *Renașterea* lui Burkhardt, anticariatele sunt pline ochi — perchezițiile, evacuările, alungarea onorabililor profesori ai Universității la care ne-am înscris cu speranța că, așa cum s-a zis, nu ne vor încorpora la detașamente pentru trei ani, ca fii și nepoți ai aparatului burghezo-moșieresc de represiune a clasei muncitoare, în frunte cu comuniștii“. (Aluzie, desigur, la prezența în casa părintească a pianinei cu tangouri). Pe prima foaie a volumelor din anticariate, semnătura unor filosofi, mari avocați și constructori, pe sub tejghea, la evrei nostalgici, ex librisuri Brătianu, Micescu, Dongorozi, Murnu, și — se putea prevedea — Oțetea împreună cu arțăgosul Brătescu-Voinești. „Ne-ai umplut casa cu mari deținuți“, m-a mustrat fratele, de sub Steyerul încăpățânat să nu-și desprindă pneurile din mocirla zăpezii celei mai aspre ierni postbelice, „în realitate toate iernile au fost cumplite, de vină e burghezia, ne-a spus la sindicat“, a încheiat el răsucind cu cheia franceză o rotiță a vechii noastre pendule din sufrageria-dormitor unde și gătim. Odată plecat trei ani sub arme Rheinmetall, la Reșița, ca să-l găbjească prin aer pe Tito cu titoiștii lui (Arma

Antiaeriană), iar mama punându-se la adăpost — și punându-ne în eventualitatea dată ca certă că se va da, în Coreea, Vietnam, Ploiești, Slatina, Bratislava, Viena, Trieste, Londra, bomba atomică (cei cu katiușe), le vorbesc 24 din 24 de ore numai despre ațâțătorii la război, se pretind încă, zexe, popor muzical, dar 50 de ani, învârtind butoanele radiourilor scăpate în ascunzători, n-am prins decât cornuri, uite că în privința asta nu le-am copiat, ca-n toate, obiceiurile, poate o să scăpăm și de sovromurile naționale aidoma, deocamdată a fost descindere la Biblioteca italiană, unde visam Bologna și Siena, ziua descinderii m-a prins acasă cu febră, pe cei găsiți acolo i-au legat, nimeni nu le-a mai dat de urmă, un eveniment zguduitor, după demascarea devierilor de dreapta, de stânga, de sept și de opt (din partid, din universități etc.), a fost neîndoios voiajul Ceaușescului urmat (!) de întregul popor, cu zeppelinul, între balconul Pieții și haznaua Plenarei din 1971. În tot acest timp am avut din belșug motive înalt patriotice să îmbătrânim și să ocolim — în marș victorios din cincinal în cincinal scurtat — propriile umbre, să ne înghițim flegmele nesfârșitelor grețuri.

Speranță de schimbare? Mama a abandonat pianul (Patetica, A Lunii, Appassionata, nu s-a putut atinge un minut de Hammer 106, timiditate și umilință), în schimb s-a înscris în A.R.L.U.S. și m-a sfătuit, deoarece atinsesem majoratul, să mă înscriu si eu în do minor. I-am promis să rămân copil cât timp va dori. Și-am rămas.

Bine nu-mi amintesc, prefer aproximațiile memoriei, fidele în fluxul cel larg, transcontinental, al evenimentelor (diminețile strălucitoare când și-au retras osteoporoșii rachetele din Cuba Limaxieră, și tot ei au aruncat sub masă și sub scut, prostiți dintr-o dată de realitatea că imperiul lor sfânt, al arțagului, a devenit nul și risipit, așa cum, de altfel, se prezentase încă de la început.

O, ce grandioasă căderea de pe perne a servitorimii noastre! Amortizată grăbit, ca nici unde pe întinsul lagărului, de mulțimea bleagă/ vigilentă a eșalonului secund, nu ne dăm seama cât de adânc a lucrat ideea roșie în materia moale din care suntem clefetiți! Trei generații abia abia vor face ochi, ca pisoii, ca să vadă dezastrul și cadavrele ciuruite ale deceniilor devenite istorie. Mamă, după masă, până la telejurnalul de seară, jucăm cu toți copiii cartierului măreața și înălțătoarea fiestă Cântarea României, Gury Diculescu va călări un băț și își va zice Mircea Cel, Valerică se va îmbrăca ca Cel Cumplit, Jean Băilă îi va afirma cântând pe Petru Cercel, Petru Groza, Vasile Luca, tot el o va demasca pe Ana Pauker, din văi și de pe coline va rosti sentințe, ori Bogdan în rolul lui Leonte Răutu, ori Oncescu Alexandru (Cel Bun de Gură și Dări de seamă).

Iubitul conducător conduce toată suflarea.

„Să nu vă jucați cu focul", a zis Mama, și n-au trecut două minute, că și-a deschis larg aripile. Și-a luat zborul către Sud, era marți, încă nu visase cum ar putea fi visată intrarea noastră în

N.A.T.O., încă nu pusese punct poetul lungilor lui verse și reverse (dacă nu cumva averse, cum cu destul prost gust asonant le-a numit Charles Dickens de la Sportul Popular). Nu alții decât șobolanii noștri au întreținut, prin toate pâlniile radioului, ulterior ale televiziunii, prin foile de plăcintă ale gazetelor, psihoza bombei, fixarea în mintea fiecăruia a ciupercii pierzaniei de tot. Fratele meu, deloc panicard, dar precaut, a ținut la căpătâi, până către sfârșitul lui la 75 de ani, lădița de cătană tip 1950, burdușită cu pesmeciori, antibiotice, pansamente, polivitamine, repeta adesea că, în ce-l privește, se află în fiece clipă gata să pornească mașina și să fugă spre Vest sau în peșterile din Apuseni (dacă nu în Carsticul croat). Tu, mamă, deși înscrisă în Asociația de prietenie etc. etc., ne-ai iscodit mereu, întrebându-ne pe la ce Mozart, El Greco, Expoflora sau Monel Segal ne-am mai dus, ca să aflăm printre cuvinte dacă și noi auzim noaptea uruitul tancurilor vecine hulubăriilor (nărod camuflaj!). Ce să-ți răspundem, urechile începuserăm să le îndesăm cu bumbac, fiindcă uruitul îl întrețineau, ca să glumim pe seama genialilor împușcați (născuți, crescuți și retezați de armele plutonului, conform învățăturii năucite de ei, așadar uruitul îl întrețineau ședințele de câte 12–14 ore, seminariile cu infernalele lor conspecte, cercurile de lectură, lângă strung, pe muchea biroului, în hala de pește a Oborului, în mănăstiri, înainte de utrenie, a articolului de fond din Scânteia. „Să mai vorbim și despre ale noastre“, intervine fratele meu, „uite cum curge apa pe zidul din spate, haznaua de-acolo e plină ochi“. „Nu“, îl cheamă la ordine mama, eu de partea ei, principial, „nu, trebuie să ne înarmăm cu învățătura marxist leninistă“, spun eu sau spune mama, „e timp destul să chemăm pentru hazna gentilii căcănari, noaptea, neînarmați nu vom putea petrece pleoapă pe pleoapă“. Și, mama, mie: „Înaintăm pe calea luminoasă a socialismului, dar ce ți-a mai năzărit de-ai umblat pe la Mărcuța Colentinei și pe la numărul 9, că, slavă Cerului, pari sănătos, slujbă ai, casă îți dă, iar la grătarul Moldova încă se mai servesc (e deceniul cel mai relaxat, al șaptelea) mici și organe — cu castraveciori și, în perete, cu microfoane –, de ziua națională sunt expuse și caise, struguri, piersici, crenvurști“. „Lasă-l, dragă“, sare în apărarea mea Dorina. Ajunsese să deschidă și să închidă de zece ori pe noapte fereastra odăii, să înlăture obloanele și să strige „Feriți capetele!“, căci orașul se prăbușește sub bomba hiroșimeză, coborâți în ordine în lacul de pucioasă, Bucureștiul nu mai e, s-a năruit, Ajutor! Ajutor!

„Înțeleg“, a zis mama — și ar fi întărit și fratele meu, dacă n-ar fi fost chemat la a treia concentrare cu manevre la Midia și-n Bărăgan (locul e secret militar) — ar fi înțeles și el, s-ar fi mulțumit în tăcere. Să-și ia de toartă lădița de campanie și să se îndrepte spre. Spre nicăieri. „Decompensare?“, întreabă doctorul. Ședințe de prelucrare a importantelor materiale plenare și agitatorice. Câte pe zi, câte pe săpămână? Cu cele de la căminul copilului, de la casa de ajutor a

pensionarilor, de la lansarea librărească a ultimului volum al Tovarășului, al Omagiului, al Congresului, nu mai mult de 7, câte zile-n săptămână… „Dar reținеri vi se fac?", mai întreabă — după Caragiale — resemnata mamă. La care eu (ce e drept, rău damblagit și bine temperat de tranchilizante): „Ce e drept, nu". Atunci, ca rusul care a defilat prin fața Mausoleului timp de 50 de ani, strigând: Moarte dușmanilor imperialiștilor! — nimeni dintre oficialități, din poliție, neprinzându-se că lozinca îi ținteа — schemă verbală ireproșabilă. An de an, tot timpul diurn și-n restul, era socialistă se împlinea din tot felul de minute secundare, eram pecetluiți, ne prefăceam în fel și chip, la chip în primul rând, că într-altfel nu suntem. Fericiți, da, cine e contra? Cine împotrivă? Cine strănută și nu spune? În unanimitate, tovarăși. Da, în unanimitate s-a votat oprirea pe loc a zâmbetului, râsului public sau cosmopolit. Nu se poate să nu se poată, îl citează Mama pe Strateg, eu n-o aud, n-o aude nici fratele meu, plecat în păduri și-n munți cu lădița de campanie ținută strâns de curea. „Să fi fugit de spaima bombei probabile", se-ntreabă Mama, „sau îi e teamă că el, glumețul, va scăpa un hohot de râs la descoperirea unei prăvălii care distribuie cafea cubaneză și halva subbalcanică". „Gestionar retrograd", l-a pontat fratele meu, „ăsta n-a aflat că prăvăliile orașului au menirea, tovarăși, să nu comercializeze niciun fel de mărfuri. Ce i se năzări ăstuia din colț, unde se crede, cine l-a îndemnat să se abată? Formidabil m-am mai înveselit auzind despre solemnul mariaj între halva și bomba atomică".

Sentimentul vinovăției, imprimat și pe vecie iute persistent în întreaga noastră ființă, acela că în timp ce se construiește șopronul cu plenare și directive, până la cupola boltită precum discursul conducătorului, persistăm și iarăși persistăm a nu face saltul calitativ, brânciul național. Fratele meu, dragule, vino la gard să privim printre uluci cum se joacă ceilalți, dincolo, uite cât de plină e curtea, cât de înecată strada, ce mulțimi mărșăluiesc spre viitor prin oraș, prin văile județului, cum se umple țara cu omenire, plecară din stânga copii, privește-i maturi și copți, ieșind rânduri-rânduri din Academia Ștefan Gheorghiu pentru a ajunge la grădiniță doctori sau emeriți (academicieni, oricum și negreșit!). Mătușile mele Nuța și Jeana, sărmane funcționare pe la Statistică, pe la debaralele unui minister în curs de comprimare (peste tot se comprimă revoluționar) și-au scotocit prin geantă și au tratat printr-o cunoștință să mă accepte chiriaș pentru 200 de lei. M-am mutat, băiete, într-o vilă „cu trecere la baie" pentru proprietari, situată la ieșirea străzii Ernest Broșteanu cu Polonă. N-a trecut o jumătate de an, și bătăi în ușă ne-au adus doi indivizi în haine de piele ținând loc de legitimație: au sarcina, au spus, să ne evacueze degrabă din întreaga clădire, pentru că urmează să ofere spațiul unor consilieri sovietici foarte importanți. Proprietarul, fruntaș al partidului liberal al lui Tătărescu, pare-se și rudă a acestuia, s-a opus cocoșește somației, apărat

de înalta protecție a ilustrului om de stat, aliat sub somație comuniștilor. „Cu mine nu merge șantajul", le-a strigat în față indivizilor, „știți cine sunt eu? Aflați, domnilor, că eu am fost unul dintre primii reprezentanți în România ai Societății Chibriturile!"

Prestigiul Societății Chibriturile l-a salvat pe bătrânul liberal; l-au mutat într-o vilă confortabilă, dar pe mine m-au înfundat într-o odaie cu peretele spre closetul unei bodegi, hrubă având tot ce se cuvenea unui moțat ca mine — ploșnițe, igrasie puturoasă, gândaci exploratori, vecini epileptici cârâitori lângă ușă, trei dulăi neprietenoși.

Mă angajasem de-o lună reporter la Scânteia; nu-mi dezvăluisem rușinoasa calitate care, desigur, m-ar fi apărat de acest abuz, căci ar fi trebuit să mărturisesc neleguirea de-a fi nepot al liberalului tătărăscian, ceea ce mi-ar fi luat neîntârziat pâinea de la gură.

Nostimă a fost Mama, ștergând de noroi niște pantofi refuzați de unchiul Petre, atunci ieșit de la Jilava: „Cred, dragul mamii, că ai fost singurul oficiant al regimului comunist la putere, care din discreție te-ai păstrat în ilegalitate, unde nici prin gând nu-ți trecuse să fii…"

L

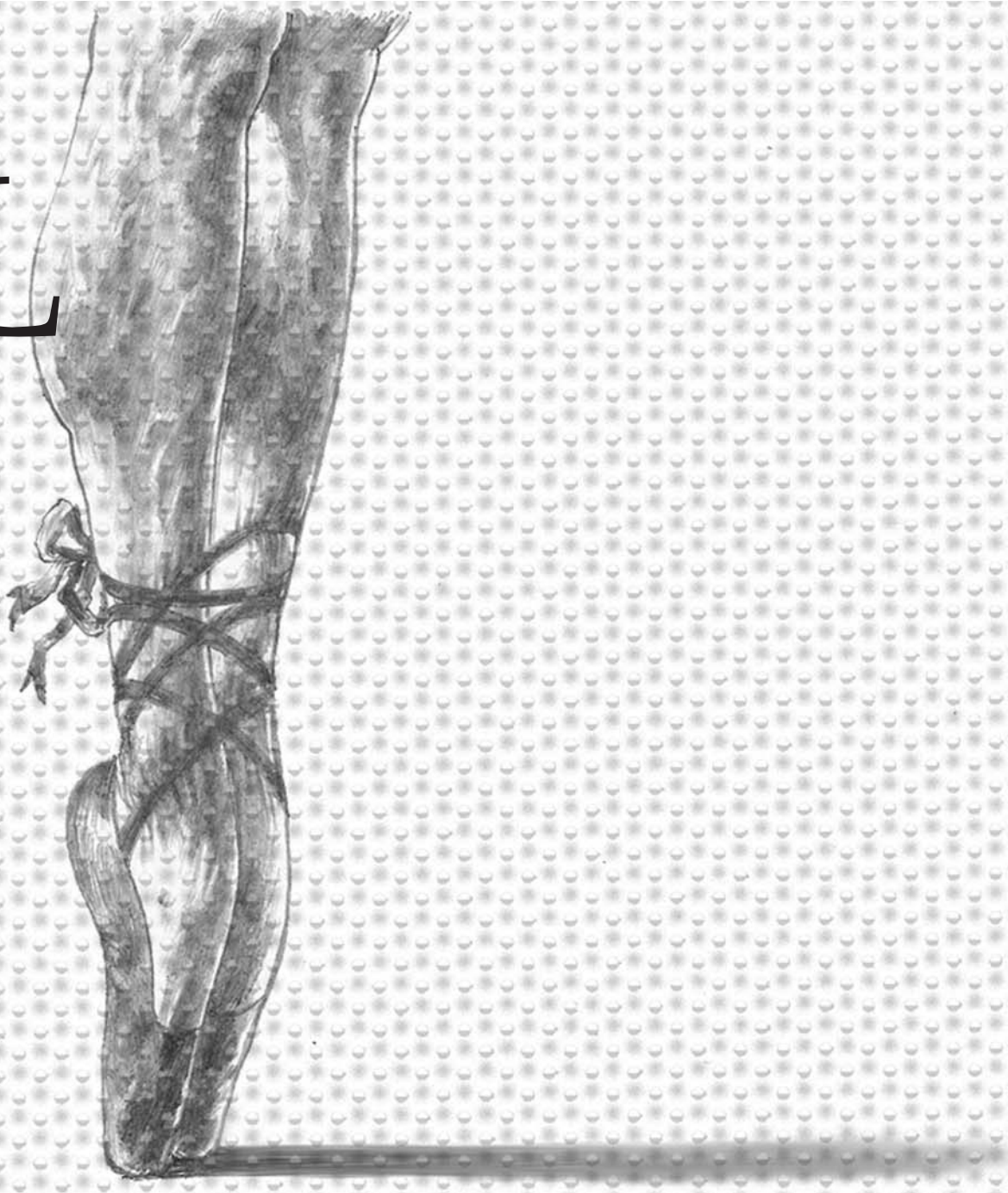

Adriana Babeți

Laculebedelor

Laaaa la-la-la la-laaa-la-laaa... Auziți? Vedeți? Mirosiți? Pipăiți? Gustați? Cele cinci întrebări nu-s puse degeaba, fiindcă pentru mine povestea cu *Lacul lebedelor* a început brusc, în 1954 toamna, cu toate simțurile răvășite, într-o sâmbătă seara, ora 18,50, la Timișoara și a continuat în alte patru acte, până la 23 noiembrie 1984, ora 20,15.

Actul 1. E sâmbătă seara și pentru prima dată în viața mea sunt la operă. Stau în lojă într-un fotoliu, cocoțată pe o pernă vișinie, cu ochii cât cepele și mâinile reci de emoție. Am aproape cinci ani, ciorapi albi prinși cu jartieră, ghete negre, o rochie roz, de catifea, cu guler de dantelă și model cuib de viespi pe piept. În vârful capului părul face o buclă mare, prinsă cu agrafă, ca o sarma, care se cheamă cocoș și prin care-mi bag mereu degetul să văd dacă nu-i desfăcută. Orchestra își acordează instrumentele, lumea se așază în semiîntuneric. E ceva haotic în aer, cum scârțâie viorile, cum se foiesc oamenii și vorbesc încet, cum se învălmășește lumina cu bezna, dar tocmai asta îmi place, asta mă atâță, pentru că presimt o mare surpriză. Miroase a parfumurile Velur și Carmen, a carton presat, prăfos. Mi-e puțin frică și mă uit în spate, să văd dacă mama și bunica n-au plecat. Sunt acolo. Ca să mă liniștesc și mai tare, îmi strecor mâna în poșeta de lac negru pe care-o țin în poală, scot din ea o batistă brodată și-o bomboană de lapte mică, ovală, cu zgrunțuri, pe care, după ce o râcâi vreo două minute cu unghia, o sug în viteză până devine lucioasă. Treptat toate luminile se sting. Apare dirijorul, se înclină spre public, orchestra începe să cânte o melodie vrăjită și deodată cortina se ridică. Înmărmuresc. Se vede o stâncă, un castel în ruine, o poiană.

O fată slăbuță vrea să culeagă flori, se cațără pe munte și un drac cu aripi mari se repede la ea. De groază, înghit ce-a mai rămas din bomboană. Zmeul o acoperă pe fată cu aripoaiele negre. Simt că îngheț. Încep să morfolesc un colț din batistă, cu ochii în lacrimi. Când, minune! Balaurul își desface aripile și răsare o lebădă într-o fustă scurtă, ca o spumă albă, cu multe volane, ce poartă pe cap o coroană din pene și pietre scumpe. Umblă pe vârfuri, sare, se apleacă, se învârte, zboară ca o pasăre. Aproape că am înghițit toată batista. Mama îmi șoptește la ureche *asta-i odet*.

Ce urmează mai departe nu poate fi descris în cuvinte. Nimeni și nimic nu biruie să mă smulgă din lojă până când, după ultima cortină, sala se golește. Nici în pauze nu mă clintesc, de strajă în picioare, cu ochii țintă la scenă. Nu vreau nici sirop cu sifon, nici ciocolată Vinga, nici savarină de la bufet.

Ajungem acasă, pe Ion Vasi 13, târziu. Totul mi se pare străin, întunecos și sărac, ba chiar urât, până când bunica își dă jos baticul negru, de sărbătoare și-și pune cârpa albă cu floricele mici albastre. Zice *ioai doamne ce frumos o putut fi* și-mi încălzește laptele în care înmoaie bucăți de pâine albă. Nu vreau să mănânc. Ne strecurăm sub dună și începe să șoptească *Tatăl nostru*. Nu vreau să mă rog. Se supără și nu-mi spune povestea cu moartea care vine la un bărbat și îi cere un strugure ca să-l mai las un pic pe pământ. Adorm repede, istovită, mozolind colțul dunei și visez că sunt când Odette, când Odilia, când stolul de lebede mici, iar prințu-i Vulpescu Mihai.

Actul 2. E peste doi ani, toamna, duminică dimineața și pentru prima dată în viața mea nu vreau să mă trezesc. Sunt deja în clasa întâi și visez în fiecare noapte că mă prefac în lebădă și că Gigel Drăghici e Siegfried. Tocmai îmi închipui că facem o nuntă mare la castel. Stau ghemuită, cu ochii închiși și molfăi un colț de la dună până-i fac gaură și ies trei pene de gâscă. Miroase a cearceafuri fierte în leșie, a scrobeală și pisici. Puri și Țili sar în pat lângă mine, încep să toarcă și să zgrepțene salteaua. Mă dezmeticesc cu greu și-i trag un șpiț lui Puri. Mă dau jos din pat și mă văd în oglindă în pijamaua roz, de diftin, cu claia de păr negru, cu ochii cârpiți de somn, cu obrajii ca două gogoși umflate. Simt că mă cuprinde o ciudă năprasnică. Mă uit lung la mine și troscpleosc îmi ard două palme peste buci, de-mi dau lacrimile. Intru în baie, îmi pun apă rece în lighean, mă împroșc cu niște stropi pe față și țâșnesc înapoi în dormitor. Nu-i nimeni să mă vadă cum scot pentru a suta oară combinezonul alb de saten cu bretele subțiri, cum îl trag peste cap, cum bretelele-mi vin până la buric, cum îmi atârn un șirag de perle peste piept, cum îmi iau cipicii de lână, cum mă-mpleticesc în furou în timp ce mă învârt ca un titirez, mă ridic pe vârfuri, zdupăi și iar mă-nvârt. Lălăi cântecul trist când Odette îl părăsește pe Siegfried, până-mi pică toate penele

pe care le-am scos din dună și le-am înfipt în păr. Vreau ca a doua zi Gigel să întindă mâinile împreunate spre mine, să se zbuciume, să implore iertare, să mă ia de mijloc și să mă poarte prin aer. Fac o piruetă rapidă pe un singur picior. Amețesc și cad în fund pe covorul de iută. Apuc să-mi arunc o privire-n oglindă. Văd doar cum din chiloții tetra prea largi îmi ies picioarele, ca niște bețe subțiri și scurte. Îmi vine să plâng. Repede îmi revin, mă ridic în genunchi, îmi întind un picior în față și mă chinui să mă aplec peste el, în timp ce fâlfâi pătrunsă din mâini și zvâcnesc din degete, de parcă ar fi ultimul zbor. De lângă sobă, unde stă încolăcită, Țili se uită lenevos la mine și toarce.

Din stradă se aude bârâind mașina militară pe care o conduce tata lui Mihai Vulpescu. Motorul se oprește, o portieră clămpăne tare. Poarta-i dată de perete, geamurile de la ușa dinspre terasă zuruie, cizmele bocăne. E tata care strigă din coridor *stați în casă nu ieșiți afară îi necaz*. Îl aud cum șoptește cu mama și pleacă. Iar zdrăngănituri, iar trosnitură, iar motor ambalat și bârâială. Bunica intră val-vârtej în dormitor. Cotrobăie în dulap în caseta ascunsă după prosoape, unde-s două verighete, un inel de aur și un ban mare de argint, le îndeasă într-o batistă, o strecoară sub șorț, în buzunarul de la rochie, în timp ce bombăne ceva cu dracu, revoluțiile și comuniștii *care-or cotropit casa și țara asta.* Stau nemișcată, fără să suflu, ca Odette în poiană și încep să rod tivul de la furou. Bunica parcă nici nu mă vede.

Actul 3. E miercuri după-amiaza, tot toamna, dar peste încă doi ani și pentru prima dată în viața mea vin la o școală de balet. Stau cu ochii holbați, cu urechile ciulite și mâinile înghețate de frică la intrarea în apartamentul de la etaj într-o casă veche din Iozefin. Am aproape nouă ani, cozi lungi pe spate, prinse cu funde albe, scrobite, un palton kaki făcut dintr-o manta și un batic roșu cu buline albe. Pe sub palton e uniforma pepit de pânză, șorțul negru cu volane, gulerul mic alb, prins cu nasturi și cravata de pionier, destrămată la colțuri. În picioare port șoșoni negri peste pantofii din piele moale, gălbuie, făcuți de tatăl Helgăi Müller de pe strada noastră. Sunt cei mai frumoși și mai moi pantofi pe care i-am avut vreodată. Când îi încalț, destul de rar, să nu-i stric, bunica zice că se vede că-s ieșiți din mână de neamț și-l căinează pe săracu' domn Müller, ajuns pe Ion Vasi direct din Siberia. Bombăne apoi întotdeauna ceva din care nu înțeleg nimic despre cum mai întâi i-au belit nemții pe ruși și după aia rușii pe nemți. În jocurile noastre, în cărți și în filme nu se vede decât cum rușii îi împușcă pe nemți. Bălăngănesc de la stânga la dreapta o plasă mică în care am înghesuit o pereche de cipici și o fustă scurtă din pânză în cloș, albă, două felii de pâine cu untură și boia învelite într-o foaie de caiet dictando și o pungă cu bomboane de lapte Kandia,

lunguiețe. Stau lângă mama și nu-mi pot dezlipi privirea de la clanța aurie. Ne deschide o fată cu tutu alb și poante legate cu panglică de saten roz, care ne întoarce repede spatele, fuge cu tălpile depărtate, ca o rață și deschide o ușă înaltă, albă, cu clanță strălucitoare. Amuțesc de uluire. La capătul unui hol întunecat, cu multe mobile înghesuite, văd ca prin tunel o sală uriașă, cu un candelabru în plafon, din care se revarsă peste parchetul lucios o lumină ca soarele. Mă apropii abia suflând.

Oglinzi uriașe reflectă minunăția de strălucire pe capacul pianului, pe geamuri, pe chipurile celor zece fete. Ele stau în șir, își țin mâinile coroană deasupra capului și-și mișcă picioarele pe-o muzică zglobie, ca la operă, când patru lebede parcă-s legate una de alta și sar mărunt pe vârfuri. Acum melodia-i cântată la pian de o băbuță în rochie maron, cu mânșete și guler de dantelă. Miroase a parfum paciuli și puțin a transpirație. O doamnă slabă, cu părul strâns într-un coc mic, în pantaloni negri foarte strâmți și maieu tot negru strigă *și-acum develope lateraaal așaaa și unu doi trei fandaaați și unu doi trei spatele drept spatele drept așaaa și unu doi trei foarte bine eva guuut șatili.* E doamna Moschli.

Nu-mi pot desprinde privirea de la prima fată din rând, pe care doamna o strigă mereu pe nume și o laudă ca pe-o comoară. O cunosc din vedere, pentru că stă pe Turgheniev, în spatele școlii, nu departe de noi. Eva Ziepser e ca o zână de frumoasă, blondă, cu părul numai onduleuri pe spate, cu ochi albaștri, nici grasă, nici slabă, cu un costum de lebădă ca o spumă, cu poante albe, cu tutu-ul înfoiat, din tul, cu zeci de fustițe subțiri, vaporoase una peste alta, de sub care se zăresc niște chiloți perfecți din ceva care nu-i tetra, bine strânși pe fund. Mă săgetează un amestec de admirație și invidie. Stau copleșită, cu inima cât un puric lângă ușă, până ce se termină melodia și doamna zice *pauză gata pe azi*. Îmi bag în gură colțul drept de la cravată și-ncep să-l morfolesc. Fetele se îmbracă lângă geam. Eva are o rochie cum n-am mai văzut, dintr-un material moale, în carouri gri cu negru și alb, care se-ntinde și nu-i stofă, ciorapi care se lipesc de picioare și se trag în sus ca niște chiloți, un palton gri și o bască albastru închis pe care și-o pune-ntr-o parte, pe o ureche. Mă uit ca vrăjită la cât de repede și de sigură pe ea face toate mișcările. Iar când își aruncă după gât fularul alb de angora și începe să-și tragă mănușile pufoase pe mâini, când întrezăresc sclipirea rubinului de pe inel, împietresc și colțul stâng al cravatei se face un țurțure roșu pe care încep să-l sug.

Actul 4. E tot atunci, miercuri după-amiaza și pentru prima dată în viața mea îmi vine să mor. Stau cu ochii bulbucați, cu mâinile sloi în fața oglinzii uriașe și mă chinui icnind să-mi ridic

piciorul drept pe bara de lemn înfiptă în perete. Am cipici albi, fusta cloș scurtă, chiloți și maieu tetra. În stânga și dreapta mea sunt vreo zece fete, toate aplecate, cu mâini cu tot, peste piciorul întins pe bară. La un moment dat ele se ridică încet, cu o mână înălțată ca un catarg. Doamna Moschli vine în spatele meu și zice *hai drăguța mea hai pipili sus sus* și dă să-mi salte piciorul ca la celelalte fete. Simt că mă rup și-i văd fulgerător pe horiacloșcașicrișan în tabloul unde doi dintre ei stau despicați pe-o roată cu mațele afară. Încep să plâng încet când o aud pe doamna Moschli cum îi spune mamei cu părere de rău că n-are niciun rost să mă înscrie, fiindcă n-am înălțimea potrivită pentru baletul care se face la ea. Dar putem încerca la doamna Fleischmann sau la Pipi Pinkert, unde-i mai ușor pentru copiii mici. Sau chiar la pionieri, unde merge oricum. Simt tot mai clar că n-o să ajung niciodată lebăda albă cu așa o stârpitură de trup. Brusc mă străfulgeră gândul că n-o să fiu nici măcar lebedele mici, câtă vreme de mine atârnă ca niște ghiulele poreclele Chiști, Pișpi și Andibandi. Trec în colț și, abia stăpânindu-mă să nu izbucnesc în hohote, îmi trag uniforma peste cap, îmi pun șorțul negru, mă încurc în șireturi, îmi îndes cravata și cipicii în plasă. Mama mă ține de mână, mă mângâie, mă alină. Îmi promite că mergem pe Corso, la Violeta, să mâncăm pireu de castane și savarină. Mă smiorcăi tot mai resemnată și bârâi *hai repede la palat* în timp ce desfac din hârtie pâinea cu untură.

Ne oprim cu tramvaiul 1 în fața Sfatului Popular, la Palatul Pionierilor. Urcăm la etaj și ajungem pe un palier cu trei uși. Pe fiecare e câte o bucată de carton scrisă cu creion chimic: balet, gimnastică, dansuri populare. O deschid pe prima. Vreo zece fete cu fustițe, maieuri și cipici albi stau aplecate ca niște lebede moarte peste piciorul drept întins în șpagat pe-o bară de la lângă peretele din oglinzi. Trântesc repede ușa. O deschid pe a doua. Vreo douăzeci de fete în chiloți, maieuri și cipici albi tocmai fac icnind podul și-și scot capul printre picioare. Trântesc repede ușa. O deschid pe a treia. Vreo zece perechi de fete și băieți dansează chiuind de mama focului polca. Băieții au pantaloni negri, cămăși albe și un fel de cravată scurtă la gât, iar fetele poartă o mândrețe de fuste lungi, înfoiate, în toate culorile bomboanelor de mătase. Stau ca trăznită de vrajă în prag, în timp ce mama mă împinge ușor de la spate. Atunci, instructoarea lasă jos acordeonul, zice *gata pauză*, iar copiii abia se pot opri, gâfâind și râzând. Ea se apropie de mine, îmi pune o mână pe umăr și-mi spune *aici sunt dansurile popoarelor îți place?* Dau din cap până aproape mi-l smulg. *Vrei să-ți caut o pereche?* Iar dau din cap semn că da, până amețesc. *Atunci, hai*. Mă ia de mână, mă duce într-o cămăruță unde miroase a teniși, îmi dă un jupon lung, scrobit, o fustă albastru deschis din saten, un șorț mic negru, un șal tot negru, cu franjuri, o pereche de cipici albi și mă așază în rând, pereche cu un băiat clăpăug, care nu poate fi Siegfried. Își pune acordeonul, polca saltă pe

clape, iar eu țopăi fericită alături de el, cu gura până la urechi, în linie dreaptă și-n cerc, până ni se taie la toți răsuflarea. Nici nu bag de seamă că mama a plecat. Mă întorc singură acasă cu tramvaiul 6 și, cu toate că-i aproape întuneric, nu mi-e frică. De la colțul străzii până la poartă vin în pas săltăreț de polcă și lălăi în gura mare *o-di-ri-di o-di-ri-di-di-na o-di-ri-di-din-na u-ha*, fără să-mi pese de foxterierul negru al fraților Galamboș care mă latră în draci.

Urc val-vârtej treptele de la terasă și dau de perete ușa din hol. Intru țopăind îmbujorată în bucătărie, unde bunica mestecă în niște cratițe pe plita Vesta. Miroase a fum, a lapte fiert și a slănină friptă. Îmi arunc pe-un scaun paltonul, lângă bufet șoșonii, pe masă plasa cu cipici. Rămân în uniforma pepit fără guler, cu șorțul negru șifonat, cu cravata-ntr-o dungă. Încep să-i povestesc aţâţată tot ce-am văzut și făcut de la trei la șase, dar cel mai mult despre Eva și cum am dansat ca șvabii. Se oprește din mestecat, se uită lung la mine, ochii i se umplu de lacrimi și spune ceva ce nu înțeleg despre cum s-a răsturnat lumea cu fundu-n sus, despre cum au ajuns ai mei pe Ion Vasi și despre ce au pățit tata și mama lui Eva Ziepser, doamna Moschli, vecinii Arsici, Moșorca, Princz, Roșcoban, Teltsch, Klein, Szantó, Rusu, Türbach, Cireșan, Baschand, Georgevici, Lörinczy, Grosskopf, Müller, Beiser, Galamboș. Le face un fel de pomelnic, de parcă am fi la cimitir și le amestecă numele cu tot soiul de întâmplări și cuvinte dintre care îmi sună înfricoșător în urechi și mă îngrozesc mai ales *or ars-o pă mamă-sa de la șimleu și pă toate neamurile or putrezit în închisoare s-o spânzurat s-o aruncat în Bega i-or omorât cu zile or plecat unde-or văzut cu ochii.* Apoi, aproape după fiecare nume adaugă ca un refren *tot le-o luat tototot* și *numa lacrimi și durere*. Vorbește întruna, cumva șoptit, se îneacă, abia suflă, de parcă ar turna în canal oala mare albastră cu apă clocotită. Zice că are sufletul greu, dar eu nu înțeleg mai nimic, adică de ce ar fi așa de rău când eu sunt așa de fericită. Stau cu ochii zgâiți și ascult în picioare, sprijinită de ușă, cum ies din bunica vorbele astea și mă ia un fel de frică atunci când ea spune cumva amenințător *na acuma a voastră-i lumea a ta a lu mamă-ta și-a lu tată-tu o venit rându vostru*. Se oprește brusc, se bate cu palma peste gură, zice zâmbind strâmb c-a spus numai prostii, c-ar fi bine să uit și mă-ntreabă în șoaptă *da ce putem face noi*. Răspund tot în șoaptă, după ce tac mult, *nimic.* Mâinile mi se fac sloi și încep să morfolesc amândouă colțurile cravatei.

Actul 5. E sâmbătă seara și pentru prima dată în viața mea mă simt prozator. Stau în dormitor, înghesuită între zid și birou pe-un taburet, în fața mașinii de scris Consul. Port rochia neagră cu frunzulițe gri, rămasă de la bunica, un pulovăr negru de melană și, peste toate, un laibăr tricotat din lână crem. Peste ciorapii lungi am un trening, șosete groase și papuci ca niște ghete din

pâslă bej cu pătrățele maro, cu clape de metal. Mi-am înfășurat gâtul în baticul alb cu floricele albastre. Părul e împletit într-o coadă și prins în agrafe ca un brioș pe ceafă. Nu miroase a nimic. Iau două coli albe și-un indigou, le vâr cu grijă după tambur, le potrivesc. Prin lentilele groase, mă uit cu ochii mijiți la pagina albă minute în șir, pe măsură ce mâinile mi se răcesc de emoție. Mă pregătesc să compun o scrisoare și nu știu cum să încep, cum să fac să se vadă ce simt, dar și că am talent. O aud pe mama cum zdrăngăne niște farfurii în bucătărie și pe tata din pat, unde zace după infarct, cum foșnește paginile din sportușidrapeluroșu. O mai aud pe Țilișor în camera de alături că fojgăie prin dulap, că zdupăie pe parchet, în timp ce lălăie printre gâfâituri aria plecării Odettei. Deodată ușa de la dormitor se dă de perete și ea răsare în toată frumusețea, ca o zână, cu părul negru pe umeri, cu o coroniță de pene cu perle, cu tutu-ul dăruit de însăși prim-balerina Operei din Timișoara, Rodica Murgu, puțin prea larg, dar înfoiat, cu zeci de volane din nailon, cu un corsaj lucios, de saten. Se chinuie să stea pe poantele cu câteva numere mai mari, strâns legate cu panglici de mătase. Dă din mâini tot mai repede, de parc-ar vrea să zboare, cu ochii strălucitori, îmbujorată și zice *mami pune repede lebăduștele*. Mă ridic ca teleghidată și dau drumul la picap. Placa-i acolo, gata pregătită. Îmi tremură mâna până potrivesc brațul cu ac în șanțul de unde începe aria iubirii lui Siegfried și Odette.

Până ce acul atinge ebonita și fâșâie gâjâit, parcă trece un veac. Parc-aș muri chiar atunci, fiindcă apuc să revăd totul, cu ochii larg deschiși, ca pe un film derulat cu viteză: mă văd în prima seară la operă, apoi în fața oglinzii din sufrageria doamnei Moschli, apoi la Palatul Pionierilor și în dormitorul de pe Ion Vasi, văd cum defilează ca printr-un epidiascop rapid foștii vecini, îmi trece ca un glonț prin cap că, de fapt, au dispărut aproape toți, că nu mai e nimeni acolo, că cei mai mulți au plecat în Germania, Israel, America, Australia, că trei s-au sinucis, că doi au înnebunit, că patru sunt în azil, o văd pe bunica în timp ce se roagă pe marginea patului, apoi mă văd cum încep să uit de lebede, fiindcă dansez cu ceilalți pionieri sârbe, polci, ceardașuri și cazaciocuri, până când ajung în tabăra de studenți de la Izvorul Mureș, în august ’68, mă văd cum improvizez un laculebedelor scurt împreună cu Dumitru Radu Popa, îl văd pe derepeul mic cum mă ține de talie să fac o piruetă și cum un bărbat necunoscut năvălește în club strigând să ne oprim, fiindcă rușii au invadat Cehoslovacia, ne văd ca două stane de piatră pe scenă, fără să înțelegem nimic, apoi mă văd cum uit definitiv de balet, fiindcă-mi pare demodat, prăfuit, fiindcă sunt hipioată, cu părul despletit până mai jos de brâu, cu brățări la glezne și rochii indiene, mă văd învârtindu-mă-n transă pe plajă la Costinești, văd cum visul cu Odette și cu Siegfried e gata să se șteargă, pentru că sunt la casa mea, am copil și vreau să mă fac scriitor, mă văd cum citesc printre picături zi și

noapte, cum mă forțez să scriu măcar o pagină bună fără să reușesc, mă văd cum stau la birou și bat la mașină o scrisoare în două exemplare și simt că visul reînvie, văd cum Oana intră pe ușă ca o lebădă, cum mă ridic, cum apuc brațul picapului, cum îmi tremură mâna, cum trece o vreme până acul intră în șanț și izbucnește *laaaa la-la-la la-laaa-la-laaa*, cum mă întorc la birou, cum mă așez din nou în fața mașinii de scris, cu ochii în lacrimi, cu plexul explodat și mâinile reci, cum rod capătul creionului cohinor verde păstrat dintr-a-ntâia și cum bat în dreapta sus a paginii *23 noiembrie 1984*, în timp ce Oana zboară prin cameră îmbujorată, cu ochii strălucitori, iar eu încep să scriu propoziția *tocmai termin de plâns*.

M

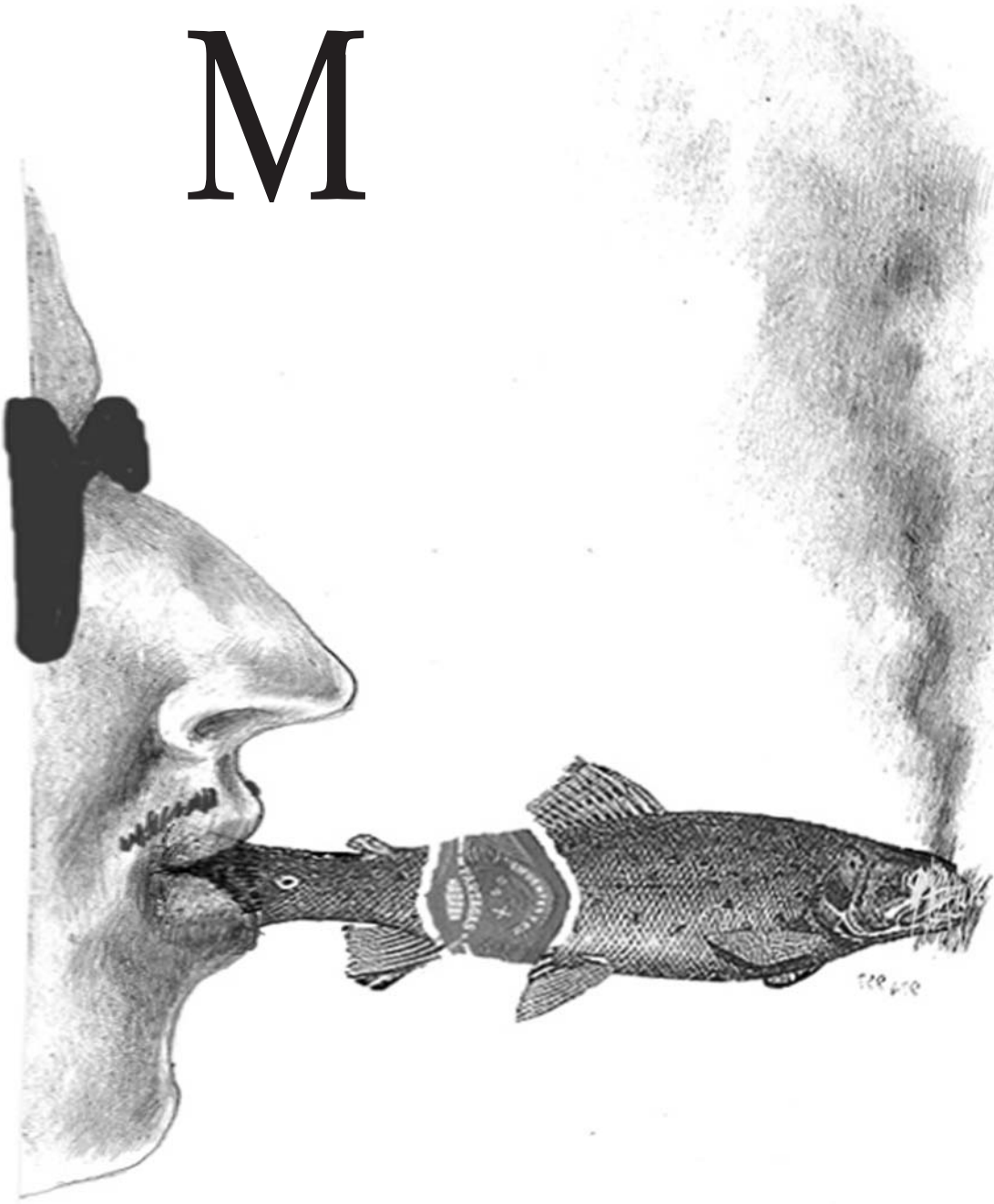

ANGELA COZEA

Ministrul cubanez

„În acest lac artificial cultivăm știuca, ale cărei dimensiuni sunt cu zece centimetri superioare, în medie și aproximativ, dimensiunilor știucii găsite in condiții naturale".

Ghidul nostru, care împlinește în același timp și functia de șofer, ne arată, cu un gest grav spre stânga, întinderea de apă de-a lungul căreia drumul își urmează cursul de o bună vreme deja. Mă întorc spre Ministrul Cubanez al Agriculturii și Pescuitului, care, de pe bancheta din spate, încearcă să ghicească secretul acestui lac. De pe poziția mea incomodă, la dreapta soferului, cu gâtul strâmb, dar complet dedicată oaspetelui, ascultător politicos și atent, traduc: „En ese lago artificial cultivamos lucio ..." Am senzația că sunt victima unuia dintre acele dialoguri previzibil comice între pescarii motivați să-și repete reciproc poveștile neverosimile (*Ce faci aicea, pescuiești?/ Eu nu, cine ți-a spus?/ Păi văd c-ai un cârlig și-un băț,/ De el un vierme prins.../ Da, ai dreptate, îi spun eu / Am un cârlig și-un băț / De el am prins un vierme / Și să-noate îl învăț ! / Ha, ah ha ha, ah ha ha ha — pescarul amator !!!*). Spre surprinderea mea, fără multă ezitare, joc deja rolul unui asemenea amator: „Cultivăm știuci atât de mari", continui, serioasă, indicând cu mâinile bine depărtate dimensiunea de necrezut și totuși admirabilă a acestui pește mitic pe care fiecare pescar îl va fi — spre admirația anturajului său — într-o bună zi, pescuit.

„*Grandes así* ???", repetă oaspetele, bănuitor, încercând să se regăsească în spațiul prelingvistic de dincolo de schimburile de cuvinte, să înțeleagă cauzele obiective și gesturile ambigue care le însoțesc. Ghidul nostru oficial, însărcinat, pe de o parte, cu industria peștelui din Dobrogea, iar pe de cealaltă, cu dificila răspundere de a conduce mașina oficială, o Dacia neagră, vizibil și

inevitabil uzată la colțuri, nu poate să înțeleagă decât vag și fragmentar în ce mod îi pun eu cuvintele la lucru și, mai puțin încă, ce culoare au gesturile care însoțesc aceste fraze. Motiv pentru care continuă să ne furnizeze informații precise referitoare la câștigurile și progresul gigantic pe care le-a cunoscut industria romană a pescuitului în ultimii douăzeci de ani.

Din momentul în care a coborât din avion pe aeroportul minuscul unde îl așteptam, Ministrul a abordat un aer agreabil, dar oficial; interesat, însă reflexiv; relaxat, și, în același timp, extrem de atent la detaliile descriptive și calibrative cu care îl copleșim imediat — dat fiind că, în mentalitatea ghidului și ca urmare a instrucțiunilor directe pe care acesta le urmează strict, conferința începe la coborârea din avion.

Ședință de lucru, activitate serioasă, muncă împlinită conștiincios de acești bărbați întreprinzători, care își pun fără ezitare toată energia în slujba respectivelor lor popoare, pentru care se simt și se știu responsabili în mod absolut.

În așteptarea lui, petrecuserăm deja o săptamână pe malul mării. O saptămână de pregătire sub tutela Secretarului căruia îi revenea obligația de a mă iniția în *la cosa cubana*. Spaniola mea, pe care o învățasem în compania lui Cervantes și Don Quijote, era, bun înțeles, insuficientă. A trebuit să mă obișnuiesc cu sunetele și apoi să cuceresc extravagațele acestei limbi spaniole speciale, încăpățânată și rebelă, după cum mă asiguraseră cei care erau pe cât de chemați să mă instruiască, pe atât de neputincioși să o facă. Modul nostru de funcționare fiind în mod atemporal logodit cu normele și regulile instituționalizate, în aura anchilozei tradiționale, orice abatere de la normă se vedea punctual pedepsită.

Limbă spaniolă, cum spuneam — da, spaniolă în ultimă analiză, dar aparținând unor vorbitori care se încăpățânau să nu pronunțe sfârșitul cuvintelor — un fel aberant de a vorbi. Aici se ascundea izvorul angoasei care făcuse ca toate persoanele contactate înaintea mea, cu mult înainte, și cărora li se oferise această răspundere traductologică de prestigiu, remunerată de altfel, să se eschiveze sub tot soiul de pretexte. Organizatorii oficiali care mă căutaseră au acceptat candidatura mea în ultimă instanță, închizând ochii la articolul lipsei de potrivire dintre caracterul extrem de secret al lucrărilor congresului și caracterul meu, unde un element isteric, o bănuială de imprudență, se profilau deja.

Ministrul meu se dovedi vorbitorul unei splendide limbi avântat latine, lirice, grandilocvente, care își lua zborul pe deasupra capetelor turmentate, în vârtejuri idealiste, revoluționare, decise. Rare erau urmele jargonului ideologic și administrativ la care mă așteptasem; felul său de a vorbi îmi apărea, mai cu seamă, sub specia graiului comunist originar, purtat pe aripile convingerii și

aparținând unor începuturi greu de imaginat. Pricepeam tot ce spunea, dar dacă vreun sens îmi scăpa uneori, Ministrul era pregătit și bucuros să mi-l clarifice cu încântarea patriarhului care a regăsit plăcerea de a dezvălui, unei femei tinere, secrete ce nu mai sunt de mult secrete pentru el, experiențe pe care le descoperă, aranjate în sertarele memoriei, pline de strălucire încă, și așteptând, răbdătoare, să fie chemate la lumină.

Prima vizită oficială s-a desfășurat la bordul unui vas de pescuit, în spațioasa cabină a comandantului. Prima noastră gazdă, comandantul portului Constanța. O imensă masă ovală ocupă cabina; vizitatorii își caută locul în jurul mesei, delegațiile rusă, bulgară, poloneză, cehă, ungară, german-răsăriteană și cubaneză, fiecare în compania interpretei sale; în capul mesei, gazdele române.

Ofițerii poartă uniforme bleumarin cu nasturi mari, auriți, în centrul cărora lucesc, lustruite de curând și simetric recapitulate, ancore sugerând vag o seceră culcată și un ciocan dispus perpendicular, și caschete albe cu șnur. Miniștrii și secretarii lor, în costume gri, adaptate ocaziei, cu cravate ofilite monoton. Ministrul meu este singurul îmbrăcat într-un costum de blue jeans a cărui jachetă bleu respiră neglijența estivală. Semn, poate, al obișnuinței de a trăi în apropierea mării. Pielea de metis, cicatrizată de o variolă transmisă din generație în generație, e iluminată de bucle aspre, rebele, aproape albe. Ministrul meu are obiceiul să-și privească interlocutorul direct în față, cu o privire omniscientă, melancolică. Întotdeauna în apropierea lui, întotdeuna atent la cea mai mică mișcare, ghicind posibilele întrebări, secretarul Ministrului, negru prevăzător, păstrează o dispoziție nezdruncinat-jovială, temperată de nesfârșite căutări de date și de cifre conținute toate, conștiincios, în dosarul enorm de care nu se desparte decât la sfârșitul zilei.

Paharele au apărut de îndată ce, aranjați în jurul mesei, ne pregăteam să ne așezăm. Fiecare dintre noi a primit un pahar care fusese îndelung ținut pe gheață, și ale cărui proporții m-au făcut să-mi imaginez că gazdele noastre aveau să ne aducă apă foarte curând, și că acestă apă avea să fie foarte rece. Mă înșelam. Doi marinari în uniformă, purtând câte două sticle de vodcă rusească fiecare, au început să ne umple grijuliu paharele. De îndată ce a văzut paharele pline așa cum le dorea, comandantul și-a ridicat solemn cascheta și a dispus-o reglementar sub brațul stâng. Cu paharul în mâna dreaptă, întinsă marțial la înălțimea ochilor, gest pe care l-am copiat, îndatoritori, pe dată, ne-a urat, tuturor onorabililor și onoraților oaspeți, și delegați, aici reuniți, bun venit în țară, și a propus un toast în cinstea frăției și prieteniei care uneau în mod permanent și iremediabil țările pactului de la Varșovia, aici prezente. Ne-a urat o conferință fructuoasă și ne-a ordonat, în vederea împlinirii tuturor acestor urări de frăție, de prietenie și de succese din ce în ce mai mari,

să golim paharele dintr-o mișcare, până la fund, înainte de a ne așeza și a începe fructuoasele dezbateri.

O spaimă intensă îmi pătrunse rărunchii, niciodată până atunci vizitați de conținutul fulgerător al unui pahar de vodcă de asemenea proporții (mai cu seamă că vizitarea viscerală era să preceadă începerea lucrărilor congresului). Am privit pierdută în direcția șefilor mei de peste mări, pe care îi speram agenți dubli și deci salvatori. Ministrul și Secretarul său îmi întoarseră privirile cu o înțelegere neputincioasă, care îmi spunea limpede că, atâta vreme cât ordinul venea de la propriii mei compatrioți, tovarăși și superiori, ei, oaspeți și simpli martori, nu puteau să mă ajute cu nimic. Două sau trei traducătoare protestară cu voci slabe, înfricoșate, în timp ce restul delegaților, obișnuiți de multă vreme cu asemenea ritual, rămâneau senini. Comandantul repetă, întrucâtva nerăbdător, ordinul; pe noi, sex slab și frumos, ne așteptau ei, cu paharele pline ridicate. Toată lumea, adică toți bărbații prezenți și însetați, marinarii și agricultorii emeriți, ne urară, printre hohote de râs, vigoare și viață lungă. A trebuit să dăm paharele peste cap. Un moment și un gest care aveau să se dovedească începutul unei obișnuințe.

Lucrările reuniunii delegaților Pactului s-au dovedit la fel de susținute ca și mesele și petrecerile cu care aceste discuții se încheiau zilnic. Invitații erau găzduiți într-unul dintre cele mai elegante hoteluri din Mamaia, splendidă în vara aceea. Dimineața ne reuneam în sala de conferințe a hotelului, unde discuțiile erau lungi și încete. Atunci când vreunul dintre delegații ruși lua ceremonios cuvântul, secretarul ministrului meu îi traducea direct, cu o voce imperceptibilă, la ureche. Pentru toți ceilalți vorbitori, interpreta corespunzătoare persoanei care intervenea traducea în limba română, și din română, fiecare interpretă retraducea, în limba delegaților pe care îi aveau în sarcină. Mult dus și întors, multă neînțelegere, întârziere, repetiție, la care se adăuga suspiciunea țărilor mici, cum era Cuba, în fața celor mari, puternice, suverane: Uniunea Sovietică și Germania de Est. Deoarece în sânul acestei frății și prietenii raporturile de forță nu puteau fi ignorate, nici resentimentul pe care ani de colaborare inegală îl semănaseră, perpetuaseră și transformaseră într-o condiție cronică fără leac.

În același timp, în fiecare seară frăția și prietenia se regăseau, reafirmate, în jurul dineurilor somptuoase oferite de ospitalitatea românească, și ca efect al împărțirii drăgăstoase și nemijlocite a numeroaselor sticle de vin, vodcă, rom și țuică, pe care toți acești reprezentanți ai agriculturilor diverselor țări își făceau o onoare din a bea cu frații și prietenii lor. „Atmosfera e extraordinar de relaxată“, mă asigură ministrul meu, care tocmai participase la o conferință în Germania de Vest. „Acolo“, îmi mărturisi el, „ne vorbim cu cuțitul sub masă“.

La câteva zile după începerea lucrărilor, am ieșit în oraș în căutarea unor pantofi de dans. Nu prevăzusem că aveau să îmi fie absolut necesari. Cubanezii, iubitori ai muzicii de orice fel, nu-și puteau imagina o seară fără dans — și, de altfel, în prima săptamână, cea a inițierii în arta și dificultățile meseriei de interpret, companie și ghid, trebuise deja să participăm la exerciții ce vizau practica înclinațiilor noastre muzicale și mișcărilor ritmice corespunzătoare.

În ciuda statutului său oficial de ministru, soț, tată și bunic, Ministrul cubanez își făcea onoarea și plăcerea de a dansa. De altfel, monogamia nu făcea parte dintre calitățile revoluționarului pe care îl întruchipa. Și era evident că, în mijlocul acestor comuniști prin definiție, reuniți prin obligațiile ocazionate de congres, Ministrul meu se arăta a fi, de departe, singurul revoluționar, în sensul întrucâtva mitologic câștigat de acest cuvânt. Printre frații și prietenii lui, îl simțeam cel mai apropiat — ori mai puțin depărtat — de idealurile pe care acești bărbați se presupunea că le apără. Sarcină la care participanții prezenți la congres nu puteau decât să eșueze mizerabil, fiecare în felul lui.

Faptul că acest om trăia în strânsă, exigentă și capricioasă proximitate cu Fidel, faptul că luptase sub ordinele și în compania lui Che, dădeau minei sale mândre un nimb căruia îmi era cu neputință să rezist. Emoționată, convinsă pentru prima și ultima oară, mă descopeream dedicată absolut unei cauze necunoscute, dar ideale.

Poveștile victoriilor obținute în lupta împotriva agresiunii americane se confundau cu istoriile aventurilor de dragoste efemere, furate între două campanii, retrageri, noi atacuri, se adăpau vesel la sursa paharelor de Havana Club îndoit cu Coca-Cola și dădeau un ritm subversiv dansului care, în fiecare seară, ne arunca în euforia misiunilor eroice, dincolo de împlinire ori eșec. Un adevăr care încerca de o vreme să se deseneze pe linia orizontului meu îmi apăru, acolo, dintr-o dată clar: o ființă poate veni pe lume nu numai într-un loc complet nepotrivit, dar, lucru mai grav, mult prea târziu.

În seara dineului oficial care avea să încheie lucrările congresului, ne-am împodobit cu cele mai arătoase veștminte de găsit în modestele valize și am abordat starea de spirit festivă potrivită circumstanțelor, dar contrazisă de o tristețe care ne încerca în secret. Geamurile înalte ale restaurantului dădeau către deschiderea încă vag însorită a unei plăji pustii. Deasupra mării, apusul de soare se făcea, din roșu, violet, și se desfăcea, fugărit de discul alb al une Luni imense, imaculate. Mesele erau acoperite de fețe de masă albe, impecabile, nenumărate pahare de cristal și piese de argintărie rusească, de forme și dimensiuni ezoterice. În spatele fiecărei delegații, un ospătar aștepta, în cămașă apretată și frac negru lucit la coate, cu părul lins, sprânceana încruntată, mâinile

transpirate, tremurând imperceptibil. Familiaritatea, creată de-a lungul săptămânilor între frații și prietenii adunați, era atacată de o realitate mai grea, mai înăbușitoare decât bunele lor intenții. Miniștrii se vedeau obligați să redevină miniștri, secretarii, secretari, interpretele simțeau cum limba străină, devenită o a doua natură, redevenea străină, le scăpa iarăși, ca în primele zile, dizolvată de frica de a nu putea regăsi spontaneitatea maniacală fără de care orice traducere simultană e imposibilă. Redeveniserăm toți și toate funcții și jucători anonimi. Tăcerea cucerise reuniunea acestor sărmane suflete care căutau, cu ochi îngrijorați, discul roșu al unui soare pe jumătate înecat în Marea Neagră.

Din fericire, oficialitățile române reluară kiriela automulțumirilor, autofelicitărilor și urărilor pioase, a căror banalitate oferea comesenilor un început de confort, reamintindu-le că erau, fiecare, ceva mai mult și mai bun decât ceea ce le poruncea să se supună. Ospătarii se puseseră în mișcare între timp și umpluseră paharele cu șampanie, și toastul închinat frăției Pactului sfârși prin a înmuia rigiditatea posturilor și a estompa neliniștea din priviri. Scaunele, dispuse la o distanță prea mare unele de altele la început, se mișcară ușor, destul pentru a da ocupanților lor iluzia confortului regăsit. Farfuriile apăreau ca prin miracol. Antreurile erau delicioase, deși nu puteam distinge ce ingrediente intrau în compoziția lor. Fără îndoială, fructe de mare. Pentru a decide ce instrument trebuia să folosesc la ce fel de mâncare, și ce pahar, observam îndeaproape gesturile Ministrului meu, îl copiam. Ministrul părea relaxat, deși îi simțeam rezerva. Pentru felul doi, mielul, depus în fața mea, îmi dădea curaj; în sfârșit, un fel de mâncare pe care îl preferam și pe care știam cum să îl mănânc. Amabilă, surâdeam împrejuru-mi, cu o siguranță cât de cât restabilită.

Cu a doua îmbucătură, nenorocul mi se prezentă fără să mă anunțe, inevitabil, inconturnabil. Eram paralizată. Mielul familiar, mielul român, neaoș întrucât milenar, mielul baladelor care ne veneau din noaptea tradițiilor ancestrale, orale, transmise din tată cioban în fiu cioban, în fiică, pe dealurile blânde, la umbra prietenoasă a pădurilor și pe întinderea pajiștilor verzi ale spațiului mioritic, mielul sacru pe care îl mâncam cu respect și delicii, cald, și pe urmă, și mai bun încă, rece, la fiecare sărbătoare de Paști, fie că eram comuniști sau nu, după ce dăduserăm turul bisericii din cartier, cu o lumânare aprinsă în mână, ori turul unei alte biserici, mai mari și mai arătoase, mai căutate, mai la modă în anul acela în rândurile tinerimii care protesta astfel împotriva ideologiei sufocante, care ne limita, care ne domina, protestând prin această celebrare nupțială, superbă între toate sărbătorile, a Învierii Domnului Nostru, afirmată, în fiecare an, în cântul miilor de voci ce se ridicau la unison către cer, care, pentru câteva ore, înceta să mai fie cerul liber al comunismului,

albastrul steagului roșu, galben și albastru, pentru a deveni Cerul către care Domnul Nostru se înălțase, înviind din morți, cu moartea pre moarte călcând, și ce-e-lor din mor-mi-in-te-e, via-a-ță dă-ru-i-in-du-u-le-e, mielul, în fine, sub portretul căruia mamaia întreținea religios, în ciuda pericolului de incendiu, o candelă aprinsă pentru eternitate, mielul acela se dovedise, în farfuria mea caraghioasă, dar caraghioasă de prost gust, farfurie caraghioasă în mod dezgustător, un miel malefic. În locul cărnii dulci, condimentate și supuse, purtătoare a parfumului de ritual și credință, mă chinuiam încercând să mestec cu disperare un cartilagiu suficient de voluminos ca să nu-l poată înghiți, și pe care înalta bucătărie rezervată Pactului nici nu știuse, nici nu voise să-l înlăture din farfuria mea. Privind în jur, înțelegeam că fusesem singura menită să cad peste asemenea ghinion. Încercarea prin care treceam — cu alte cuvinte, cartilagiul din gură — era de talie, și mi se părea de neconceput să depun zgârciul înapoi într-o farfurie pe care mă știam obligată să o păstrez la fel de elegant dispusă, la fel de artistic ornamentată, precum o primisem inițial.

În jurul meu, comesenii își mișcă nepăsător maxilarele, fără să se grăbească, dar fără să se eternizeze înainte de a înghiți, cum mi se întâmplă mie în acest moment. Trebuie să trec la acțiune. Mă întorc spre Ministrul meu, singurul ghid în măsură să-mi ofere sfatul de care am nevoie. Îi adresez, îndurerată, în timp ce încerc să păstrez invizibil, într-un colț al gurii, acel conținut ofensant, întrebarea la fel de presantă precum umilitoare: „Ce recomandă eticheta diplomatică, atunci când o persoană se vede obligată să se debaraseze, la o masa atât de aleasă, în văzul unor atât de înalți demnitari, de *ceva* ne-mestecabil, ne-înghițibil, in-digest, care s-a rătăcit în farfuria sa printr-o întâmplare nenorocoasă, obiect căruia această persoană inocentă i-a devenit recipient?“ — bun înțeles, gândul că răspunderea pentru o asemenea nefericită aventură i-ar fi putut reveni altcuiva decât mie personal nu mi se năzărise nici pentru o clipă ...

Ghidul și Ministrul meu luă întrebarea foarte în serios. Aplecându-se către mine în mod rezervat, dar afectuos, îngrijorat de îngrijorarea mea, îmi spuse, confidențial: „Într-o asemenea situație, această persoană își ia șervetul de pe genunchi și în mod discret, dar decis, depune obiectul jignitor în șervet.“ Ideea nu-mi putea veni singură, ținând cont de faptul că aveam pe genunchi un șervet alb, apretat, imaculat, pe care, ca și în cazul farfuriei, mă simțeam obligată să-l predau, la sfârșit, în aceeași stare virginală în care îl primisem la începutul mesei. Gestul prin care aș fi ruinat o asemenea curățenie îmi părea o barbarie căreia, până la urmă, a trebuit să-i cedez. Buna continuare a sarcinilor mele depindea de acest gest, la fel cum depindeau, în ultimă instanță, onoarea și încrederea cu care fusesem învestită, măcar că accidental, odată cu susnumitele sarcini de traducătoare, interpretă, parteneră de dans, revoluționară și ghid.

N

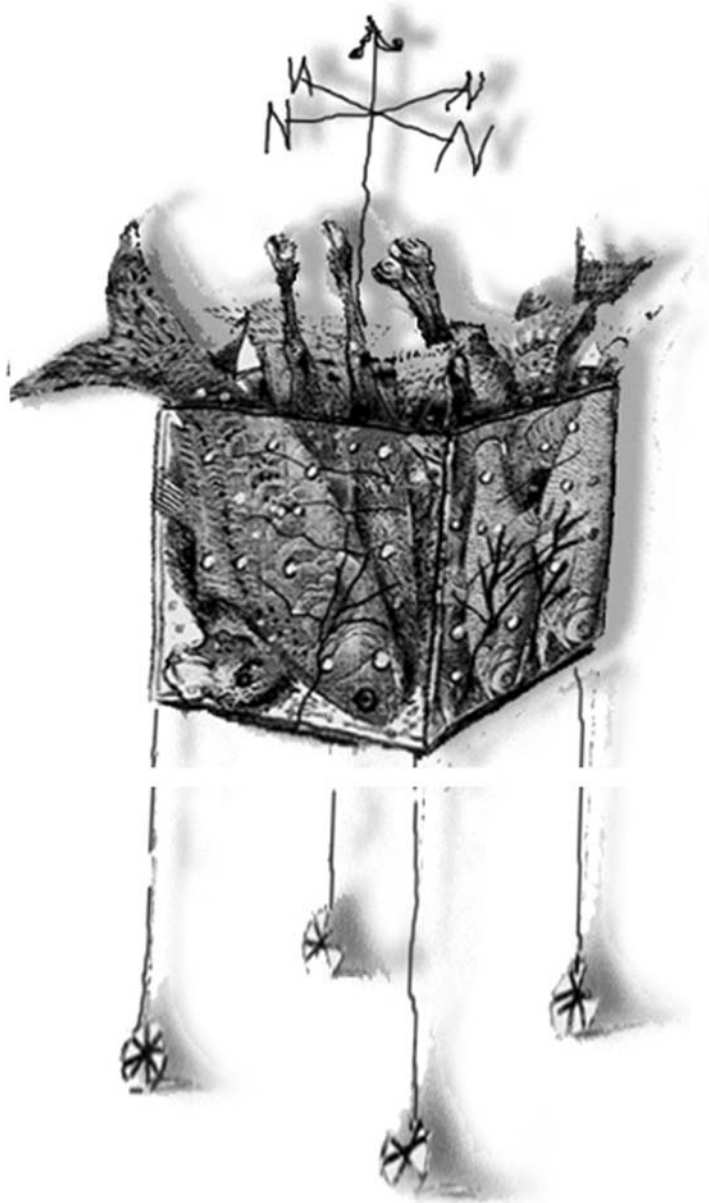

Doina Jela

(les) Niveaux des eaux du Danube

Sau monologul nostalgic al unui peștișor care nu știe dacă lichidul în care plutește este un acvariu sau o ciorbă de pește și nici cum ar fi mai bine pentru el să stea lucrurile.

Tot mai greu să-ți afirmi identitatea de peștișor nostalgic. Nicio corectitudine politică, dintre acelea grijulii cu minoritarii, nu ne ocrotește pe noi, care avem ghinionul să fim o majoritate.

Și totuși, sunt cel puțin două categorii de motive pentru care nostalgia noastră e nu numai psihologic justificată, ci chiar îndreptățită. Prima categorie ține de șansele la fericire ale ființei. Pe atunci eram fericiți. Nu mai fericiți, sau mai puțin fericiți. Fericirea fiind un superlativ absolut, nu are grade de comparație. Ești sau nu ești fericit. Iar noi eram fericiți. Iarăși, ar fi un pleonasm să spunem că eram „cu intermitențe", întrucât fericirea fiind un paroxism, un orgasm sufletesc, este prin definiție discontinuă. Cu cât o aștepți mai mult și cu cât survine mai rar, cu atât este mai deplină. Și carnea, cafeaua, hârtia igienică, brânza, ouăle, salamul de Sibiu, cașcavalul, portocalele, apăreau rar. Dar mulți nici nu pot să-și imagineze câte asemenea ocazii de fericire aveam. Un peștișor cu un colier din suluri de hârtie igienică, dobândită la o coadă providențial apărută în calea lui, este doar una dintre imaginile posibile ale supremei fericiri. Unul cu veșmintele sfâșiate, dar cu aripioarele dorsale ducând triumfător deasupra capului, asemenea portretului unui conducător iubit, un cofrag de ouă, este o alta. Obținut după o așteptare chinuită de incertitudine de 12 până la 24 de ore și o scurtă încăierare cu semenii, el lasă o amintire de neșters. Înlocuiți cofragul cu un pachet de pulpe, piepturi, ficăței de pui sau, practic, cu ce vreți dumneavoastră. Mai

puțin creveții vietnamezi. Sau tocana de legume, adidașii, tacâmurile. În rest, practic totul, unt, zahăr, ulei, o carte. Oh, mai ales o carte! Se citea enorm în rândurile populației ihtiologice, în special la lumânare, la beculețe mici, de lanternă, la lampa cu petrol moștenită de la bunici. Și se vedeau filme, se râdea și se aplauda entuziast la orice nimic din piesele de teatru cele mai inocente. Și asta nu numai, cum s-ar putea crede, ca să nu degerăm cu totul în sălile înghețate, unde, dacă erai în primul rând, vedeai părul de pe brațele balerinei, zburlit de frig.

Dar momentul de maximă fericire pe care memoria mea nostalgică de peștișor l-a păstrat este primul sunet al telefonului. Dacă intensitatea orgasmului psihologic — am convenit s-o numim așa — este direct proporțională cu prelungirea în timp a așteptării, atunci acesta a fost orgasmul cel mai intens: când, în fine, după șapte ani, cererea familiei mele ihtiologice fusese aprobată, a venit o echipă, a instalat în casă acest aparat, care, dumneavoastră, peștii din apele (sau ciorbele) mai mari, nu vă trezește niciun sentiment, am dat bacșișul respectiv și pe care, după ce-am închis ușa după instalatori, l-am privit ca sfânta Familie pe pruncul Iisus, cu emoție și recunoștință, și i-am auzit divinul glas pentru prima dată. Și mai sunt și altele. Într-o viață de pește sunt multe momente de fericire; la rememorare s-ar putea să-și scape cele mai intense.

Cea de-a doua categorie de motive are implicații mai metafizice și nu că n-aș avea încredere în inteligența celor care vor fi interesați să parcurgă acest monolog nostalgic, sau în cultura lor generală, sau în empatia lor ihtiozotică, ci mă tem pentru caracterul mai fastidios și mai arid al expunerii mele. Voi începe prin a spune că lumea în care existam — observați că nu vreau să trag pe nimeni pe sfoară cu ajutorul cuvintelor folosindu-l pe mai nesigurul „trăiam“ — era una cu sens. Cu început, mers ascendent și mai ales finalitate. Nu sfârșit, ci finalitate, rost. Și toate celulele trupurilor noastre peștești erau impregnate de acest sens.

Partidul e-n toate, e-n cele ce sunt,
Și-n cele ce mâine vor râde la soare
E-n pruncul din leagăn și-n omul cărunt,
E-n firul de iarbă și-n ……vânt,
E-n viața ce veșnic nu moare.

Era acolo și ceva cu bobul de grâu, de asemenea un obiect care flutura în vânt, dar memoria, fie aceasta și una fidelă, cum este cea a unui peștișor nostalgic, nu e, din păcate, infailibilă. În fine, nu asta e important.

Versurile acestea le-am învățat la vârsta de șapte ani.

Când m-am născut eu, așteptată nu atât de părinții biologici, care, s-o spun pe cea dreaptă, nu m-au prea dorit, cât de Tatăl și Mama Națiunii (Părinte și vitează călăuză etc.), Partidul era acolo de cel puțin șapte ani veșnici — și firește, din fericire, pentru o veșnicie, „în viața ce veșnic nu moare". *Du coup*, îmi vine să spun, negăsind în dialectul nostru o conjuncție la fel de potrivită, rostul vieții însemna și absența fricii de moarte. Știai că și după ce tu, exemplar al speciei tale dispari, lumea va rămâne aceeași pentru eternitate. Un sentiment de certitudine, de rost, de sens profund dincolo de ființa ta, și care îți pătrundea ființa. Azil narcisist, s-a spus, cu puțină răutate, despre partid. Dar despre asta mai târziu. Atunci, la șapte ani, totul era un cântec și o poezie: *Teslă vim, România, Roșuleee, frate, Flutură în vânt, Zălog de legământ, Privesc din Doftana*. Asta era despre eroi. Cu eroii erau mici probleme. Cu Eroii și cu Părinții. Cei care ne făcuseră, biologicii, aveau la drept vorbind o problemă. Deranjați, probabil, de cântecele noastre,

(*Departe încă tunurile bat*
Și flăcări ard în vălmășagul vremii
Dar pentru puști e timpul minunat
Cu un tătuc atât de bun ca Lenin),

unul dintre ei de prin vecini s-a exprimat că „atunci să-ți dea să mănânci tătucul bun Lenin, sau Partidul" — nu mai știu la care din doi s-a referit — și tocmai atunci niște oaspeți, mă rog, nu-i chemase nimeni, intrau pe ușă și i-au auzit, și la scurt timp s-au întors și i-au luat pe amândoi, undeva unde se construia socialismul. Cu sacrificii, desigur, fără sacrificii nimic nu se construiește. Numai în lichidul nostru, apă sau ciorbă, au fost, se spune, vreo șase sute de mii de asemenea sacrificii. Printre ei și părinții (biologici, nu cei adevărați) ai vecinului meu.

Ne-am dedicat de atunci existența părinților adevărați, cei metafizici, cum am spus, păstrându-le totuși o recunoștință moderată celor ce ne-au adus pe lume, spre deosebire de alții, care au preferat să-și piardă, fără să-și împărtășească, viața lor unică. Și asemenea jertfe, se spune azi, au

fost de circa șaizeci de mii. Brusc, după ce Tatăl și Mama națiunii nu au mai fost, aceștia, biologicii, au căpătat brusc o mai mare importanță; acum se vorbește mult despre ei. Și ne mai punem și alte întrebări. Bunăoară, rememorând, la ora actuală, atât de emoționantele versuri *Tes-lă-vim-româ-nie-pământ-părintesc*, îmi dau seama că *teslă* știu ce înseamnă, dar *vim* nu numai că nu știu, dar nici nu m-am întrebat vreodată. Fiindcă nu aveam pe atunci nevoie să pătrundem sensul cuvintelor pentru ca simpla lor intonare să dea vieților noastre fragede sens.

Era, categoric, mai bine, mai sigur, mai limpede totul. Erau multe alte avantaje, dar, în primul și-n primul rând, în ciorbă era cald, mai cald ca în ocean. În fine, o fi căldura de staul de care zicea Besançon (Besançon!!!! vă dați seama!) că-i este dor lui Soljenițân și de-aia bodogănea el Occidentul… Dar câte nu ne-au mai auzit urechile de la el și de la alții, după. Că am fi fost orbi, că am fi fost așa și pe dincolo.

Și totuși, și totuși….

Ziua în care Tatăl și Mama națiunii ne-au părăsit, fără știrea mea, fără voia mea, și mult mai presus de voia mea, ziua aceea deci a fost cea mai fericită din toată viața mea de peștișor deja cu oarecare experiență în ale fericirii, ca să nu mă mai aștept la surprize. A fost orgasmul psihologic cel mai intens.

Nu îmi vine să cred că nu mi-au plesnit atunci arterele. Aceea a fost adevărata fericire, ca să spun așa. Ca și cum dintr-un lichid fusesem mutată în alt lichid, despre care nu aveam de unde să știu nici măcar că exista. Aproape că plămânii nu-mi ajungeau. Înotătoarele nu-mi ajungeau. Doamne, acele pere în plopi*, acele împușcături, acele discursuri nebunești și acele steaguri găurite și noi plângând și îmbrățișându-ne — „Nu suntem lași“, „Mai bine mort decât comunist“ și…

Pentru ca, pe la începutul anului 1990, atunci când trăiam cu toții foarte intens, ce mai, definiția fericirii înseși să se schimbe, să se prelungească, rămânând intensă ca un orgasm care ar dura șase luni, în vreme ce judecata critică ne fusese temporar suspendată, și nici prin minte

nu ne trecea să ne uităm la ce făceau în acest timp unii pești mai mari dintre noi, l-am auzit pe unul, tot un pește și el, un polonez, cred că Adam Michnik, care a pus o întrebare. Zâmbea așa și a pus o întrebare nevinovată, chipurile, dar care a căzut ca o lovitură de trăsnet pentru noi: „Dintr-un acvariu se poate face o ciorbă de pește, dar dintr-o ciorbă de pește se mai poate face un acvariu ?“

Lucrurile se vedeau atunci foarte de aproape și, ca întotdeauna atunci când le vezi de aproape, multe detalii îți scapă. Oricum, am înțeles că la noi se referea. La noi, ăștia, din Est. Adică lichidul nostru era o ciorbă de pește și noi eram morți.

Eram toți morți? Toți-toți? Nu că din narcisism mi-aș fi pus atunci întrebarea „Chiar și eu?“ — fiindcă despre mine înțelesesem, pur și simplu, că da. Dar mă întrebam totuși: „Chiar și Doina Cornea?“ „Chiar și Radu Filipescu?“, „Chiar și Vasile Paraschiv?“ Mă rog, câțiva, puțini, dar dintre „noi“. Fiindcă nici prin cap nu-mi trecea atunci că în lichidul nostru există „noi“ și „ei“. Mi-au trebuit totuși ani, în euforia mea, hai să nu-i zicem chiar fericire, ca să disting în lichidul nostru categoria „noi“ și categoria „ei“. Și să mă întreb apoi, hăt, mult mai târziu, și până azi, dacă atunci când vorbea cu atâta seninătate despre peștii morți, polonezul se gândea numai la „noi“, nu și la „ei“? În tot cazul, azi știu că nu a avut dreptate. Nu eram o ciorbă de pește, în 1989, fiindcă într-o ciorbă se presupune că toți peștii, până la ultimul, sunt morți.

Or, unii erau — s-au dovedit ulterior cum spune un cântăreț — mai vii și mai viguroși ca Urâtul. De parcă ar fi fost doar adormiți, doar în amorțire și și-ar fi revenit, aproape imediat. În timp ce „noi“, se înțelege, sper, ce vreau să zic prin „noi“ de data asta, ne trăiam euforia, extazul, orgasmul psihologic, într-un fel de abulie, ei s-au trezit, transformând ciorba într-un adevărat ocean. Un ocean unde peștele cel mare îl înghite pe cel mic cât ai zice pește, pentru a face și un joc de cuvinte, să mai descrețim frunțile. Hotărât lucru, apa în care plutim noi acum este, dacă nu un ocean — nu vreau să nu păstrăm proporțiile –, măcar o crescătorie fojgăitoare, mișcătoare, cu exemplare extrem de robuste, extrem de vorace, deci de vii …. Și noi, ceilalți, nostalgicii…

Și totuși, nu e așa de simplu. Întrebarea lui Michnik, care-mi dă atâta bătaie de cap, seamănă în mod suspect cu un zvon tot așa de sinistru. Cică socialismul ăsta, mă rog, viața aceea a noastră „care veșnic nu moare“ — și uite că a murit –, cu partidul care „e-n pruncul din leagăn și-n omul cărunt“ — și uite că a fost –, dar, de fapt, mai bine nu era… Iau propoziția de la capăt, că e prea lungă și o să uitați începutul: zvonul spune că ele, cele două feluri de socialism, cel trăit de noi și cel din apele spre care ne îndreptăm acum tot atât de voioși, sunt cele două feluri posibile de a găti

homari — o specie înrudită cu noi, în tot cazul, tot de apă. La noi s-a pus apa la fiert și după ce a dat în clocot au fost aruncate în ea homarii vii, adică rudele noastre, adică noi. În apa mai mare în care ne grăbim să ne vărsăm s-a pus apa rece, s-au pus homarii, în ea, și s-a lăsat la încălzit în vederea fierberii, de vreo patruzeci de ani. Rezultatul final o să fie același: și homarii, și noi, peștii, care cu atâta avânt ne îndreptăm într-acolo, vom fi până la urmă fierți și numai buni de mâncat. Ceva asemănător cu o ciorbă de pește din acest punct de vedere.

Ceea ce nu e o consolare, firește, nici pentru noi, nici pentru homarii care ne așteaptă acolo. Și nici nu mă lămurește prea mult, pe mine, biet peștișor post-sovietic, în ce fel de lichid exist**.

Liviu Papadima

O

Puțintică ontologie

obiectiv — adjectiv care se referă la tot ceea ce nu există într-un mod în care existența lui/ei devine de netăgăduit; pentru aceaasta, se însoțește numai și numai cu substantivul *caràcter*. Variantă alofonă: *legic*. Elevii învățau la școală că „Libertatea este necesitatea înțeleasă", dar, dat fiind că dialectica hegeliană era una întoarsă cu susul în jos, filosoful, aflat în această poziție incomodă nu mai reușise să spună nici care necesitate, nici de către cine înțeleasă.

ocupație și **odihnă —** drepturi și îndatoriri fundamentale ale oricărui cetățean, aflate într-o relație dialectică: cine nu are o ocupație trebuie să primească un loc de odihnă, fiindcă cine nu e odihnit nu-și poate duce ocupația la îndeplinire. Drept urmare, cei care nu au o ocupație primesc un loc de odihnă, de exemplu, la Jilava, cei care au vor primi și ei, cândva, de pildă la Sovata. Fără odihnă, ocupația ia forme periculoase — de exemplu, *trupele imperialiste de ocupație*.

a oglindi — treabă de artist.

olimpiadă — sezon anual de migrație a elevilor dinspre școală spre sector / comună / oraș, de aici mai departe spre județ și tot mai departe către națiune. Din nefericire, cei mai mulți mor pe drum, de osteneală — uneori chiar și dintre cei îmbărbătați de strigătele mămicilor, profesorilor, directorilor, inspectorilor, miniștrilor. Fenomenul continuă și în zilele noastre.

optimism — stare de drept.

optimizare — derivat al adverbului „mai".

orășenizare — ce te-mpingi, bă agricultură!? (conversație din mijloacele de transport în comun). Nu trebuie confundat cu termenul de „urbanizare". Dacă, mulțumită primului, un țăran devenea orășean, cel de al doilea putea preschimba un întreg sat într-un oraș.

a se orienta — noțiune inefabilă, al cărei sens a rămas încă neelucidat de către experți. Se folosește într-un tip unic de enunț: *„S-a orientat!!!"*, însoțit întotdeauna de o coborâre melancolică a pleoapelor.

orizont — obișnuiește să se îndepărteze pe măsură ce te apropii. Ca atare, poate fi unanim recunoscut drept țința ideală.

Of!

obscurantism — atitudine de împotrivire la acțiunea de răspândire a științei și culturii în popor (Academia Republicii Socialiste România, Institutul de Lingvistică din București, *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, România, 1975, p. 616, rândurile 46-48 de sus în jos).

obsedant — deceniu. Către sfârșitul anilor '60 scriitorii din România au fost contaminați cu o virulentă obsesie colectivă, indusă de constatarea că mai-nainte fusese totuși mai rău decât dup-aia. Pentru a combate acest flagel, oficialitățile au fost nevoite să implementeze un larg program de reabilitare, numit anii '70-'80, astfel încât lucrurile au putut reveni treptat pe făgașul normal.

Occident — 1. entitate de forme și dimensiune variabile, prezentând către exterior un aspect nedeterminat datorat unor materiale diverse (hârtie, carton, pânză, celofan etc.), iar către interior un conținut neprecizat; pachet; 2. acolo unde nu; 3. emisiune radiofonică; 4. ăia; 5. o oră, și să mor!; 6. intră cine vrea, iese cine poate; 7. las' că știu eu cum a fost la Yalta; 8. și Albă ca Zăpada.

opiu — religia popoarelor (descoperire stupefiantă a filosofilor fără de doză).

opresiune și **oprimare** — din zorii ideii de alteritate. Descoperirea „celuilalt" — capitalistul, imperialistul, burghezo-moșierul, chiaburul etc. — a fost dusă de către regimurile comuniste pe culmi neatinse în istoria mentalităților.

ospiciu — club politic de orientare alternativă.

Din Obor

opaiț — lampă mică, primitivă, care luminează cu ajutorul unui fitil introdus într-un recipient umplut cu seu, ulei sau untură (tot *DEX*), folosită masiv, în special în cartierele de blocuri, pentru efecte speciale de luminiscență.

ou — fiert tare, moale, sau cleios, ochi, jumări, omletă, răscopt sau pârpălit în tigaia așezată pe fierul de călcat (metodă nerecomandabilă dacă nu aveți la dispoziție un dinam de bicicletă performant, pentru că, după alimentarea cu gaz metan, se oprește, de regulă, și curentul electric; este, de aceea, preferabilă organizarea în cadă a unui foc temperat de picioare de scaun). Oul precede în mod categoric, în ciuda dubitațiilor intelectualilor șovăielnici, nu numai găina, ci și toate cele. Crește în pâlcuri de câte 20, în cofrete de carton (acestea trebuie purtate în permanență la subraț, în vederea momentului în care se bagă ouă).

orangutan — animal din *Animale din continente*, poziția 12. Dat fiind că „trăiește numai în pădurile din insulele Sumatera și Kalimantan" și mai ales că „duce o viață singuratică, coboară rar pe pământ", era dificil, poate chiar imposibil de procurat în Piața 16 Februarie.

oțel — greu de achiziționat, în stare brută, în ciuda abundenței sale notorii, în magazinele de resort. Constituie un produs fără utilitate alimentară imediată, ci mai degrabă de uz vestimentar. Se livrează sub formă de tone pe cap de locuitor, protejând de canicula și de intemperii.

ospătar — maestru în arta conversației în locații cu destinație incertă. De exemplu: VIZITATOR: Aș dori o bere și o porție de crenvurști. OSPĂTAR (*înclinare imperceptibilă din cap; exit; reapare după circa Ķ oră cu o sticlă pe care o așază grijuliu pe masă; se răsucește pe călcâie și se îndreaptă către ieșire*). VIZITATOR: Hei, v-am rugat și de o porție de crenvurști. OSPĂTAR (*întorcând capul în timp ce își continuă drumul*): Nu mai sunt. VIZITATOR (*curios*): Și când vă mai vin? OSPĂTAR (*la fel*): Niciodată. (sursă: restaurant Berlin, București, 198...)

Oleiuri înmiresmate

ofrandă — materializarea imaterială a sentimentelor profunde de dragoste și de prețuire pentru conducătorii patriei. Inventarul formelor de manifestare a ofrandei — sau *prinosului* — este controversat. Puteau servi acestui scop: cuvântările rostite în ședințele de analiză a producției, delațiunile privind colegii de serviciu, orele suplimentare pontate de maistru contra 1 buc. pachet

Kent, scrisorile de felicitare semnate „un grup de oameni ai muncii", cât și daruri ocazionale precum o balanță din partea întreprinderii Balanța, un electroaparataj din partea întreprinderii Electroaparatajul, un tablou din partea întreprinderii Sabin Bălașa etc. — daruri pe care Ceaușescu a avut la un moment dat ideea înduioșătoare de a le reuni într-o expoziție personală de mare impact.

om — substantiv foarte neregulat, se declină astfel: la singular *Primul Om*, la plural oamenii care(-l) urmează. O formă atipică a declinării la singular poate fi identificată într-o ilustrație de epocă, în care este înfățișat un măcelar cu satârul în mână, în ușa prăvăliei sale, adresându-se unei mari mulțimi de indivizi încolonați: „Să intre primul om!"

Om bogat, om sărac — serial de televiziune occidental, foarte popular în anii '80, din care reieșea cu claritate câte griji și câtă nefericire aduc banii pe lume. Versiunea românească, *Om trăi și om vedea*.

omagiu — publicație periodică, cu editură, colectiv de redacție, coordonator, autori, dimensiuni, design, tablă de materii și greutate variabile și conținut *ne varietur*. În evoluția variabilelor din componența omagiului fenomenul cel mai frapant îl constituie creșterea în timp a greutății acestuia. O lovitură aplicată cu omagiul către sfârșitul anilor '80 — de pildă, de către profesor unui elev impenitent, în urma extragerii corpului contondent din vitrina clasei — putea provoca leziuni sau tulburări de comportament grave. Ca atare, s-a împământenit obiceiul de a tezauriza omagiul în locuri sigure, protejate de accesul în clipe de furie și nesăbuință.

operă — în sens colectiv, exprimă tenacitate, spirit de sacrificiu și o remarcabilă capacitate de coordonare — de ex., *opera de milenii a poporului român*; în sens individual, se obține cu ajutorul *gândirii luminoase*. Un raft de bibliotecă poate deveni operă numai dacă eventualele citate din acesta sunt compatibile cu formula introductivă „din gândirea...". La metru linear, au concurat pentru supremație trei opere: V. I. Lenin, M. Sadoveanu și N. Ceaușescu. Cel de al doilea a fost descalificat din competiție, deoarece producția sa nu emană din gândire, ci doar din talent. Cel dintâi se pare că ar fi rămas, cândva, pe parcurs, prin Polonia. Ca și textul folcloric, opera are un caracter colectiv — concură la realizarea sa textieri autorizați –, anonim — numele textierilor rămâne, pentru neinițiați, necunoscut — și sincretic — este însoțită adesea de muzică, dans, tremurări emoționate ale vocii, deschideri largi ale brațelor, poziționarea frunții la 120-130 grade, strălucirea umedă a ochilor și, cel mai adesea, aplauze și ovații (prelungi, puternice etc. — vezi mai jos). Ajunsă la apogeu, opera dezvoltă însușiri de ubicuitate. Rămas singur în competiția la metru, N. Ceaușescu se spune că ar fi declarat, într-o întâlnire cu scriitorii, că nu înțelege de ce aceștia fac atâta caz de

chestiunea drepturilor de autor, fiindcă dacă el, de pildă, le-ar revendica pentru fiecare citare, ar fi, cu siguranță, unul dintre cei mai bogați oameni din lume.

ovație — *la belle époque* = Labele, poc!

www.comunism.org

organ — la singular, companion nelipsit: *tovarășu' organu'*, utilizat la acompanierea cetățenilor în activitățile lor cotidiene, atât diurne, cât și nocturne. Tovarășu' organu' putea fi găsit și mai ales te putea găsi pe stradă, în parcuri, în localuri publice, la intrarea în instituții, la ușa sau înăuntrul locuinței proprii. Cititor împătimit, obișnuia să-ți ceară hârtiile pe care erai obligat să le porți la tine pentru a-i satisface pasiunea de lectură. Tovarășu organu' umbla însoțit de bulanu' și era totdeauna albastru, spre a se deosebi de omologul său kaki, tovarășu' gradu'. La plural organele sunt *de partid și de stat* (aici conjuncția copulativă are un rol crucial). Ele sunt totodată competente, autorizate și de resort.

organizare — prima casă de toleranță deschisă în București în vremea regimului popular, într-un building supermodern de zece etaje, funcționa astfel: cetățeanul doritor să beneficieze de serviciile instituției se adresa întâi de toate ghișeului de registratură de la parter, unde o instructoare extrem de amabilă îl întreba dacă preferă o blondă sau o brunetă. În funcție de opțiunea cetățeanului, i se înmâna spre completare un formular galben sau unul verde, cu care era îndrumat către un birou de la etajul întâi. Aici i se cereau detalii privind preferințele asupra taliei, consemnate în scris pe un formular ce urma să fie depus la etajul doi, unde cetățeanul era rugat să consemneze înălțimea dorită, la etajul următor culoarea ochilor, apoi a pielii, limbile străine agreate ș.a.m.d. La etajul al zecelea, cetățeanul solicitant putea obține astfel programarea ideală, de regulă, într-un termen de 6-8 luni. Similarmente, în aceeași perioadă, cursul de educație sexuală introdus în învățământul liceal era organizat sistematic în patru module, corespunzătoare anilor de studii: dragostea dintre un bărbat și un alt bărbat, zisă și homosexualitate, complet nerecomandabilă, așa că nu merită să vorbim despre ea, dragostea dintre o femeie și o femeie, la fel de indezirabilă și, ca atare, inutilă ca obiect de studiu, dragostea dintre un bărbat și o femeie, acceptabilă, dar neinteresantă, și dragostea de partid și de conducătorii iubiți, studiată *in extenso* în clasele a IX-a, a X-a, a XI-a și a XII-a.

organizație — rezultatul social al procesului de organizare (vezi mai sus). Trebuie reținut faptul că fiecare cetățean era dator să aparțină la cel puțin două organizații. De altfel, era imposibil să fii afiliat uneia singure, pentru că orice organizație se constituie prin subordonarea mai multor organizații — fenomen cunoscut sub numele de *centralism democratic*.

organizație de bază — celula vie a societății.

orgasm — manevră conspirativă; rezistență pasivă.

orgie — și-altă dată și-altă dată o s-o facem și mai și mai lată; rezistență activă.

or'ginal — comunism în versiune autohtonă.

P

SORIN ANTOHI

Poliție politică: Cele două fețe ale turnătoriei

Pe 29 martie 1976 am semnat un angajament de colaborare cu Securitatea. Sub numele conspirativ „Valentin", până în 1982 am furnizat note informative. Am informat în scris Securitatea despre unii prieteni și cunoscuți. Am făcut-o fără să-i previn, fără să le-o mărturisesc *post festum* până la scrierea acestui text, fără să-mi cer iertare, fără să-mi asum public acest trecut nedemn și dureros. I-am turnat. Dar nu am fost agent provocator; nu am primit misiuni de niciun fel; nu mi s-au promis și nu mi s-au acordat avantaje; notele mele informative s-au limitat la generalități și la date pe care le consideram deja cunoscute. Deși nu mi-am trădat niciodată prietenii și cunoștințele, deși am rămas, până la sfârșitul anilor '80, ostil Securității și partidului-stat, vina mea e certă. Mi-o asum.

Îmi voi spune pe scurt povestea aici, reconstituind câteva episoade relevante. Mărturisirea aceasta și expresia publică a căinței mele vin prea târziu: gravității morale a faptelor mele de acum 25-30 de ani i se adaugă aceea, imprescriptibilă, a tăcerii — a vieții trăite în minciună și duplicitate. Doar din perspectiva întrucâtva impersonală a istoriei e mai bine *prea* târziu decât niciodată.

Primele întâlniri cu Securitatea

Spre sfârșitul anului 1974, pe când eram elev de clasa a XI-a la liceul „C. Negruzzi" din Iași, am produs revista manuscrisă, într-un singur exemplar, *Major*. Eram trei, și toți redactori-șefi —

Dan Merișca (deja un autor publicat, activ în cenaclul și redacția revistei liceului, *Corolar*), Sorin Simion (alt coleg și prieten apropiat, care nu și-a urmat vocația pentru studiile umaniste) și eu. Eram teribiliști și egalitari anarhist-adolescentini. Faptul că toți trei aveam numărul 1 era și o măsură de prudență față de dificultățile pe care le anticipam. Securitatea a aflat și, după un timp, am avut parte de primele anchete, în care am fost toți trei interogați și amenințați în fel și chip. Foștii noștri admiratori (dirigintele — profesorul de română Puiu Filipescu, și directorul liceului — profesorul de istorie Eugen Vârgolici) s-au dezis de noi. Acel episod traumatic mi-a schimbat, în multe privințe, cursul vieții.

Pe data de 29 noiembrie 1974, Inspectoratul Județean Iași al Ministerului de Interne — Direcția Securitate redacta o notă internă dactilografiată (nr. 00114170) în care cita din scrisoarea mea din 26 noiembrie către o prietenă din altă localitate:

De curând am scos o revistă (MAJOR) (…) cuprinzând articolul-program (semnat de mine, ideologul și „spiritus rector"-ul publicației) (…) Fără îndoială, pentru a nu fi interzisă, am închinat-o Congresului al XI-lea." Nota cita în continuare, după un banc despre moartea lui Ceaușescu, un fel de concluzie ironică: „Ei, și așa decade nivelul conștiinței tineretului român. Până și fruntașii noștri s-au dat cu nihiliștii!" Mai cita paragraful introdus de mine cu gândul că scrisoarea ar putea fi deschisă de Securitate: „Secretul corespondenței e o vorbă goală. Golanu' ăsta de poștaș tot îmi deschide scrisorile."

Scrisoarea, ajunsă la Securitate, avea să joace un rol major în următorii ani ai vieții mele.

Cum am devenit turnător

Un raport strict secret în exemplar unic, semnat de locotenentul major Viziteu Florinel (Inspectoratul Județean Iași al Ministerului de Interne, Serviciul I/Tineret) și emis la 24 februarie 1976, pe când eram în clasa a XII-a, menționa aventura revistei *Major*, al cărei conținut pro-occidental fusese coroborat și de sursa „Mărgineanu", redactor la revista ieșeană *Convorbiri literare*. „Pentru a nu fi interzisă revista respectivă, a fost închinată Congresului al XI-lea al PCR", scria elevul Antohi Sorin unei prietene din Pitești. Raportul adăuga și că acesta mărturisise că s-a deplasat de câteva ori în străinătate (R.S.F. Iugoslavia) făcând afaceri cu medicamente și băuturi alcoolice,

o afirmație, scria autorul raportului, „făcută din spirit de bravadă pentru a-și impresiona colegul, [când] în realitate el nu a trecut granița niciodată." Deci: „[a]vând în vedere preocupările și manifestările ostile la adresa regimului și a conducerii superioare de partid ale lui Antohi Sorin, propunem a se aproba avertizarea sa de către organele de securitate", avertizare aprobată de doi locotenent-colonei la 2 și 3 martie, 1976.

Am fost, toți trei, avertizați, pe 4 martie, de către doi ofițeri de Securitate: locotenentul-major Viziteu Florinel, *the bad cop*, și colonelul Cloșca. Cei doi ne-au amenințat din capul locului cu exmatricularea și închisoarea, dar ne-au lăsat să ne apărăm — ceea ce am și încercat să facem. Apoi ne-au luat pe rând. Pe mine, după ce mi-au spus că aveam să fiu pedepsit sever, m-au convocat la sediul Securității de pe cinic intitulata stradă a Triumfului. La 29 martie 1976, am urcat spre numita stradă cu oarecare curaj, sperând că voi putea scăpa cu, doar, un alt „avertisment serios", formulat într-un cadru oficial pentru o mai puternică impresie. Când, câteva ore mai târziu, am coborât Copoul spre locuința mea, cedasem presiunilor: dădusem o declarație ce mă inculpa, în care inserasem, după dictare, formule care mă incriminau (cum ar fi: „calomnii la adresa orânduirii sociale socialiste și de stat"; „pentru a nu fi interzisă, am dedicat-o Congresului"; „aceste fapte reprezintă încălcări ale legii, fiind conștient de consecințele ce decurg de aici"). Asta a fost prefața angajamentului de informator. După ce am semnat-o, mi s-a spus că, de „consecințele ce decurg" din „încălcările legii" pe care le recunoscusem, pot scăpa numai devenind informator. Căzusem într-o cursă stupid de simplă. Așa am devenit turnătorul „Valentin".

Turnător nesincer, turnător turnat (1976-1978)

La data de 29.03.1076 Antohi Sorin a fost recrutat în calitate de colaborator al organului de securitate primind numele conspirativ [„Valentin"] și a fost folosit pentru realizarea supravegherii informative la cursul pos-tliceal de pe lângă uzina „Tehnoton" din Iași (...) Antohi Sorin a furnizat un număr de 10 note informative în perioada 16.04.1976-15.05.1978, toate cu conținut general privind starea de spirit din clasă, mai puțin două note informative de cunoaștere a unui coleg lucrat prin D.U.I. Nu a primit sarcini să furnizeze informații din alte sectoare de activitate și nu există niciun material de verificare asupra acestuia din care să rezulte relațiile și preocupările lui în afara școlii post-liceale.[9]

Între aprilie 1976 și mai 1978 mi-am teminat liceul, am dat examen de admitere la Sociologia din București, unde nu am intrat, apoi la o școală post-liceală de tehnicieni, unde am intrat, am studiat și mi-am făcut practica (la întreprinderea ieșeană „Tehnoton"). Nu-mi mai amintesc exact ce îl interesa pe altminteri jovialul și frustul lt. Rotaru, care s-a ocupat de mine începând din toamna lui 1976, dar țin minte că, la un moment dat, mi-a cerut note informative despre niște colegi care fuseseră într-o excursie organizată în Polonia, precum și, cu alt prilej, despre un alt coleg acuzat de furt. Lt. Rotaru nu a reacționat când îi pomenisem de desele mele discuții cu lectorul britanic Christopher Lawson, pe care-l vizitam în apartamentul său.

În acești doi ani și mai bine, Securitatea a ajuns la concluzia că notele mele informative nu erau utile — că eram un turnător nesincer. Dovada se găsește în adresa strict secretă nr. RV/0010393/11.12.1978 a Inspectoratului Județean Iași al Ministerului de Interne către Biroul de contrainformații al U.M. 01214 Ineu, jud. Arad, păstrată la CNSAS: „Sus-numitul [Antohi Sorin] a fost colaboratorul organelor de securitate, dar a fost scos din rețeaua informativă pe motive de nesinceritate."

Turnător „demobilizat", turnat, urmărit (1978-1980)

Un superior al lt. Rotaru va fi citit totuși mai atent notele mele informative, astfel încât relația mea cu Chris Lawson avea să fie pusă pe tapet în mod susținut mai târziu.

La sfârșitul lui 1978, în timp ce eram în armată, am fost „demobilizat" ca turnător. La 30 decembrie, o rezoluție manuscrisă a Șeful Biroului C.I. al UM 01241 dispunea deschiderea unui D.U.I., operată la 14 ianuarie 1979. În această dispoziție (cu nr. 592), mi se dă numele „Nicodim". Din turnător „nesincer" și turnat de alții, (re?-)deveneam urmărit.

Două erau motivele pentru care căpitanul Câmpeanu și alții s-au tot învârtit în jurul meu pe întreaga durată a anului 1979. În primul rând, era clar că avusesem, în „civilie", „relații cu cetățeni străini", în particular cu Chris Lawson, suspectat de activități „ostile", cum ar fi culegerea și transmiterea de date privind situația minorităților din România. Despre Lawson nu dădusem note informative, și nici el nu mă menționase în rapoartele sale oficiale. Însă „Spiridon", un colaborator mai vigilent, transmisese că Lawson și cu mine eram „mereu împreună și discuta[m] probleme intime", precum și că, mai suspect, „ înainte de plecarea definitivă a lui [Lawson] din România, acesta a căutat să stea mult timp izolat cu Antohi Sorin." Un colonel a înregistrat *manu propria* pe

nota raport 00592/12.01.79 a căpitanului Câmpeanu părerea altor ofițeri (nenumiți) că: „Antohi Sorin nu apare în rapoartele întocmite de lectorul englez, deoarece ar fi [fost] luat în studiu pt. recrutare de către el.“ În al doilea rând, în momentul primirii la U.M. 01214 a dosarului meu de Securitate, eu lucram deja pentru Șeful de Stat-Major al unității, încuiat pe dinăuntru în biroul acestuia, la planșele din documentarea „Tunului românesc fără recul“ 110 mm model 1979, pe atunci „strict secret de importanță deosebită“. Loc nimerit pentru un posibil spion.

Fandaxia a durat cam un an, timp în care am fost interogat de multe ori și pe diverse tonuri. Mi s-au întins fel de fel de curse puerile, cu participarea șefului de stat-major, căruia i s-a cerut să mă lase singur în birou, pentru a vedea dacă nu cumva mă reped la documentele secrete. Aceste manevre, la care au participat și alți informatori, s-au încheiat la sfârșitul anului 1979. Oricum, am fost scos rapid din acel post și trimis înapoi la o baterie al cărei comandant colabora și el cu ofițerul C.I. Un an întreg le-a trebuit „organelor“ să ajungă la concluzia că nu spionasem. La 15 decembrie 1979, dosarul de urmărire informativă a lui „Nicodim“ a fost închis.

Turnător reactivat și urmărit (1980-1982)

Din păcate, raportul lui Câmpeanu îmi era prea favorabil. El considera că suspiciunea de nesinceritate față de organul de securitate nu se confirmă și s-a datorat faptului că nu a fost folosit în mod corespunzător în raport cu posibilitățile sale (...) Cu Antohi Sorin să se organizeze o discuție completă privind relațiile și posibilitățile de care dispune în rândul cetățenilor străini și reactivarea acestuia în calitate de informator. În procesul urmăririi informative Antohi Sorin a manifestat o atitudine pozitivă, concepții politice sănătoase (...) sinceritate și corectitudine, verificare care s-a realizat prin continuarea legăturii cu acesta în baza faptului că a fost în rețeaua informativă.

Ultimele paragrafe ale raportului din care am citat mai sus mi-au pecetluit, din nou, soarta: eram reactivat, după ce fusesem demobilizat, sau, mai bine zis, doar „trecut în rezervă“.

Nu mai vedeam decât o singură ieșire din porcăria în care mă găseam din nou: să fug în Vest. Voisem să trec clandestin granița iugoslavă în toamna anului 1979, pe când eram la munci agricole în Stamora Germană, dar mă simțeam urmărit și mă temeam de acuzația de dezertare mai mult decât de aceea de trecere frauduloasă a frontierei. Așa că am plănuit să fug peste graniță la scurt timp după terminarea stagiului militar, cu ajutorul unor foști camarazi, în care aveam încredere. Planul a căzut, și nici ei nu au mai plecat, până la urmă.

N-am avut curaj; nu am fugit; m-am resemnat să rămân; a trebuit să continuu să torn.

Perioada 1980-1982 a însemnat, pentru mine, întoarcerea la viața civilă, examenul de admitere la Facultatea de filologie din Iași, reușit în vara lui 1980, și primul an și jumătate de studenție, cu succesele lui academice și publicistice. Atunci am cunoscut mai mulți scriitori, universitari, artiști și lectori străini. Din 1982 și până în mai 1983 am fost redactorul-șef al revistei studențești *Dialog* și am participat la turnura sa radicală din acei ani.

Nu am trăit această deschidere fără povara duplicității. Mi s-au cerut, iar eu am dat, note informative. Multe dintre ele se refereau la prieteni apropiați, oameni de la care am avut atâta de învățat. Unii dintre ei — cum ar fi Dan Petrescu, Luca Pițu și Tereza Culianu-Petrescu, ori lectorii străini — erau urmăriți strict, inclusiv prin ascultarea electronică a conversațiilor din casă, nu doar a celor telefonice. Nimic din ce am scris despre ei nu-i acuza de ceva, nu le atribuia fapte sau afirmații incriminabile. Eram și sunt convins că Securitatea compara notele mele cu informațiile culese pe alte căi, inclusiv prin supraveghere electronică. Acel exercițiu comparativ le va fi demonstrat de partea cui eram, fiindcă nu raportam niciodată pozițiile radicale exprimate de prietenii mei în interogatoriile lor directe, la telefon, în public ori în corespondență.

Colonelul Gașcu, cel care m-a preluat la sosirea în Iași ca student, în toamna lui 1980, s-a întâlnit cu mine de mai multe ori la sediul din str. Triumfului și în două birouri conspirative. Era un tip de vreo cincizeci de ani, poate mai mult; rubicond, aproape plешuv, cu o figură vicleană și roșcată, sfătos până ce își pierdea răbdarea cu mine și îmi cerea imperativ câte o notă informativă, sugerându-mi formulări ori dictându-mi unele pasaje.

În această perioadă, eu mă bănuiam urmărit: nu aveam habar de acel D.U.I. din armată, nici de — poate — altele, dar știam că Securitatea se interesa de persoana mea și primea declarații scrise despre mine din mai multe surse, începând de la școala unde lucrau părinții mei și până la gazdele la care locuiam. Unii dintre acești oameni, spre cinstea lor, m-au prevenit că dăduseră declarații; au mai făcut-o, în perioada 1984-1988, unii colegi de cancelarie de la Liceul Industrial din Negrești, jud. Vaslui, cărora le sunt recunoscător. Multe alte incidente îmi sugerau că eram în vizorul Securității și ca turnat, nu doar ca turnător. De pildă, caietul meu de însemnări din perioada 1980-1981, în care însă nu mai consemnam, nici măcar criptic, contactele cu Securitatea (ci mă limitam la lecturile mele și la unele schițe de eseuri), s-a „pierdut" cam o lună, fiindu-mi returnat în iunie 1981 de un coleg de facultate despre care știam că era turnător.

Securitatea m-a lăsat în pace o vreme, fără să-mi mai ceară delațiuni — în mintea mea, asta se datora încercării mele de a le da informații inutile, de a-i agasa cu raportarea unor discuții intelectuale neutre politic, și de a-i face, astfel, să mă abandoneze ca sursă. Dacă tot nu aveam curajul de a rupe „pactul cu Diavolul", speram ca măcar să-l fac inoperant, căci, interior, eram de partea opusă — și asta nu era o formă de a-mi ascunde până și de mine mizeria morală.

Urmărit (1982-1990)

Din 1980 am intrat în mediul celor pentru care libertatea cuvîntului și libertatea de opinie erau esențiale. Am trăit acea perioadă duplicitar, și o spun din nou, asumându-mi vinovăția pentru delațiunile făcute. Delațiunea e delațiune: mi-am înșelat prietenii. Dar nu i-am trădat.

Treptat, colonelul Gașcu devenea tot mai nemulțumit de mine și începuse să mi-o spună în față. M-a amenințat și el, în special cu exmatricularea și cu închisoarea. Cum nu furnizam Securității date utile despre cei vizați de notele mele informative, Gașcu îmi amintea, pe un ton fără echivoc, că acele încălcări ale legii de care mă făcusem vinovat nu erau nici prescrise, nici uitate. Pe de altă parte, refuzul de a o rupe cu prietenii mei din lumea intelectuală ieșeană mă acuza încă și mai mult.

„Despărțirea de Securitate" și-a urmat cursul: începusem să chiulesc de la întâlnirile cu Gașcu, contactele cu el deveneau din ce în ce mai rare și mai ostile, iar avertismentele și amenințările sale — tot mai explicite. Nu-mi amintesc bine data la care am scris ultima notă informativă, care a precedat ruperea legăturilor cu Securitatea: lectura publică, în decembrie 1982, a unor pasaje dure din romanul pe care îl scriam împreună cu Dan Petrescu, Luca Pițu și George Pruteanu (v. mai jos, nota 3).

M-am distanțat de Securitate, apoi am avut, în fine, curajul de a nu mai fi turnător; nu-mi mai păsa într-atât de consecințe, voiam numai să-mi protejez, pe cât posibil, familia. Dacă am un regret privind perioada 1982-1989, acela este acela de a fi renunțat de mai multe ori, în ultima clipă, să-mi asum public rolul de opozant. După mai 1983, am trecut adesea, împreună cu prietenii mei — pe care-i admiram, dar pe care-i turnasem — prin momente grele. Și chiar dacă unii dintre ei m-au suspectat de colaborare cu Securitatea, iar acum se văd în fața dovezilor diferenței noastre de natură — cea dintre turnător și turnat –, sper că vor avea răbdare să citească tot ce scriu aici.

Referitor la anii 1983-1989[10], am multe întrebări. Cine erau cei care m-au bătut crunt într-o noapte din primăvara anului 1983, pe un maidan, numindu-mă cu numele întreg, umplându-mă de sânge și luându-mi doar buletinul (pe care mi l-a dat înapoi Securitatea în timpul anchetei din mai 1983!), dar nu și ceasul, ori banii? Cine era ofițerul de Securitate care m-a înjurat și m-a molestat în Piața Dimitrov din Iași în dimineața zilei de 14 octombrie 1989, pe când mă îndreptam spre Tereza Culianu-Petrescu, aflată sub escortă? E același mardeiaș care a stat proțăpit în fața universității în toată acea zi, pe când noi eram înăuntru, la „muncă de lămurire" în biroul Rectorului? Același care o urmărise și o insultase pe Tereza Culianu-Petrescu? Care, tot pe 14 octombrie 1989, agitând o bâtă de oină, îl înjura pe Liviu Antonesei, și se prefăcea că îl calcă, pe trotuarul Căii 23 August, cu o Dacie 1300? Care îmi supraveghea locuința zile în șir, din aceeași Dacie alb-gălbuie? Sau, ca să dau un exemplu binecunoscut celor din jurul lui Dan Petrescu, unde o mai fi misteriosul ofițer D.I.E. „Codrea", trimis de urgență la Iași în mai 1983? Relativ tânărul colonel Codrea, care era mai spilcuit, călătorise în străinătate și știa limbi străine, devenise *notre officier traitant*, venind la cei ce fuseserăm anchetați ceva mai dur în 1983, pentru a vorbi cu fiecare „ca de la om la om." El e cel care ne spunea, în vara lui 1987, să mai avem răbdare vreo doi ani, insinuând că

regimul lui Ceaușescu urma să se prăbușească prin 1989. Ce s-a întâmplat cu ofițerii cu care am avut de-a face? Unde sunt ei acum?

Voi aștepta documentele de la CNSAS, apoi voi extinde acest text, dezvoltându-l până la proporțiile unei cărți. Acesta este doar începutul, în care esența a fost spusă fără rest, iar restul — schițat.

Mi s-a permis să văd, pentru prima oară, o notă informativă despre mine în vara anului 1990, pe când eram Director General la Ministerul Învățământului și Științei. Era proaspătă, scrisă de SRI pe o coală-tip a fostei Securități, și adresată Ministrului, profesorul Gheorghe Ștefan. Descria în detaliu discursul meu de deschidere a unei reuniuni cu cadrele didactice, în care criticasem virulent noua conducere a României, începând cu Ion Iliescu. Nota, strict secretă și într-un singur exemplar, a fost adusă ministrului de un mesager. Gheorghe Ștefan l-a poftit pe curier în anticameră, m-a chemat la el pe o altă intrare, mi-a arătat hârtia, a așteptat să plec pe aceeași cale, apoi l-a convocat pe omul de la SRI și, după cum i se ceruse, i-a restituit înscrisul. Aș fi vrut să-l fotocopiez, dar nu am avut timp să o fac. În orice caz, textul era extrem de asemănător producțiilor Securității.

* * *

Dacă nu am vorbit despre toate astea nici după 1989, când nu mai eram atât de amenințați de „sistem", este pentru că am vrut să-mi construiesc o viață nouă. M-am manifestat atunci așa cum îmi dorisem mereu să fiu: liber, pentru prima dată într-adevăr liber. Dar până azi libertatea mi-a fost minată — de azi, și în public — de tăcerea mea. În fine, toți cei care au avut vreodată ceva serios de ascuns vor înțelege ce vreau să spun, că adaug sau nu faptul că am urât, cu o ură dublă, Securitatea și întregul stat-partid și pe toți slujitorii săi: atât pentru ceea ce le făceau tuturor, cât și pentru ce-mi făceau mie, de la privațiunile pe care le sufeream alături de ceilalți până la presiunile prin care mă făcuseră să devin turnător.

M-am simțit întotdeauna culpabil și mi-a fost greu să-mi privesc în ochi prietenii. Nu știu dacă o voi putea face vreodată. Am mințit, fie și numai prin omisiune, și pentru asta mă simt vinovat și azi. Nu mă îndoiesc de duritatea judecății lor.

Budapesta, 2-4 septembrie 2006

(Versiunea inițială a acestui text a apărut, pe 4-5 septembrie 2006, în *Cotidianul* — fragmentar în ediția tipărită și integral în cea on-line).

R

Ștefan Anastasiu

Robii RobineteloR

Ce bine că noi (Românii) nu „gRaseiăm“… Cum aR suna „h’obii“?... Hmmm?... h’obii h’obinetului… Hmmm?... Să-i dăm KezaRului (mai ales lui M. I. KeRinos) ce i se cuvine, iaR Râ-ului Rulat Românește, Restul de cRedit.

Cum eRa? Ram cașa…nu…Mac aRa… nu… nu... a!... da!... Deci : Cum eRa? Cam așa: în apaRtamentul nostRu — la comun, ca multe altele — existau nu mai puțin de cinci Robinete. Erau Roșii, că bietul Tata le badijonase migălos cu miniu de plumb pe toate, nu caRe cumva să Ruginească. Osteneală-n zadaR, căci

cât am locuit acolo, la etaj,
noi niciodată!
n-am văzut vRe-un stRop de apă…
……
Nici măcaR o picătuRă.[1]

Așa că toată ziua-bună-ziua, mici copii și părinți tineRi adulți, iar mai târZiu adolescenți cu părinți — tot tineRi, însă pentRu noi: „bătRânii“, căRam apă de la subsol cu căldăRile. Vă mai

aduceți aminte de Mickey al Disneylui, cel din *Ucenicul VRăjitoR*?...Ei, și noi cam tot așa…doaR cozile de topoR și mătuRile… nu, scuzați, topoRul și cozile mătuRilor… în fine, ce-a fost a fost, nu mai aRe nicio impoRtanță, tot nu făceau paRte din același film.

În Rest, eRa cam bine în HeRmannstadt-ul meu natal: eRam Regii toloacei, ba chiaR împăRați… Ce ne păsa nouă, copiiloR, că toate eRau pe caRtelă și maRmelada costa cinci lei kilogramul — da, Dom'le, să vă dea Dumnezeu sănătate, maRmelada aia în lădiță, m-a apucat o nostalgie teRibilă; à pRopos — Tata, locotenent-colonel medic, pRimea mini-Rație gRatuită și aducea în fiecare sâmbătă cubul de maRmeladă învelit în hârtie ceRată de la Spitalul MilitaR … Și mai eRa, chiaR pe HohestRaße, tRamvaiul, din lemn, vopsit Roșu-lăcuit, cu un vagon deschis vaRa, ca ălea din San FRancisco, din filme, pe cuvântul meu, cu vatman și taxatoR cu chipiu asoRtat, nu mai eRa nimeni ca el, toți copiii se băteau să tRagă de cuReaua lucioasă, de-ți lua ochii, caRe acționa un clopot de-alamă-de-adevăRatelea, și tRamvaiul meRgea până-n RășinaRi, pe lângă Spitalul MilitaR și-Goldenthal-și-miRosul-de-la-GRădina-Zoologică-și-DUMBRAAAVAÂÂÂ!!! URAAAAA!!!!...

Și mai eRa cam așa… cald vaRa la Păltiniș, iaRna multă zăpadă, albă ca neaua... [3]; de Paștele Mă-ti (așa-i ziceam noi Paștelui catolic, Mama fiind din Secuime), meRgeam cu stRopitul, daR pe săsește, că eRau mai mulți și făceau cozonac bun, după aia MăRțișoRul (sau inveRs?), apoi celălalt Paște, cu ouă pictate Rusește, că Tata eRa pe jumătate Rus (fugit din Chișinău de bolșevici, noRocul nostRu, că pRimește Mama acum supliment de pensie de Refugiat, bilete de tRen cu duiumul… și cu-nsoțitoR cu tot, vă Rog… daR nu călătoRește decât cu avionul, înspRe Canada, la mine, și înapoi) și mai eRau Moș Niculae și Moș-CRăciun-de-a-ascunselea-daR-de-a-adevăRatelea, cu peRdelele tRase, să nu se vadă lumânăRile de-afaRă, și colinde în șoaptă, să nu ne-audă vecinii de pe scaRă, să nu ne pârască — Tata eRa ofițeR… și mai eRa mai ales cam așa, sfârșietoR ca-n veRsurile din VeRlaine caRe anunțau debaRcarea aliată, da' le tot uit, când cădeau castanele și începea dRaculuI școala… Doamne ce-am mai putut s-o mai uRăsc, bine-nțeles, excepție făceau oRele de desen cu Doamna VeRa MaRcu (seRvus AndReiu'!), la Casa PioneRilor ți-apoi cu Doamna MaRia GRoppa — à pRopos, pictuRa la baza ilustRatiei de la „Zî" e un GRoppa oRiginal, cu dedicație, din colecția mea peRsonală, și-i chiaR zaRea Vămii la Doi Mai… și mai eRa Domnul Dobjansky — FRanța-Anglia-AmeRica… și Palestina, făceau vecinii, dragă Doamne, politică. Domnul Weltman cu Doamna Pankievici, HeRR BoRgeR der AlteR contra lui Piasețki și

Zisu, (Süß ca fată, altădată)… Klein cu SubțiRelu, (pRimul - pRopRietaR, pedepsit de cătRe dictatuRa pRoletaRiatului cu al doilea — ca locataR)… MaRa, Bitea și Moș Niculae (ultimii tRei RRomanișeli… lui Moș Niculaie nu-i cunoștea nimeni numele de familie, daR nimeni nu cositoRea tingiRile ca el!)… HeRR SchusteR, Colonelul URziceanu, Doamna Naum și MaRiana Capdebo (pianista)… politică făceau toți, caRe mai de caRe, adevărați patRioți Români neaoși, sibieni înveteRați și de pe-aceeași stRadă… A, eRa cât pe ce să-i uit pe Domnul WebeR, caRe avea singuRul automobil din caRtieR, un AdleR cu mustăți... și Attila Muszolin, al cărui tată călărea, la fel de necRuțătoR ca și temutul său înaintaș și tiz, o Motto-Guzzi, apelație contRolată (numai de el) cu toate piesele de oRigine... și Madama KRușevan, care ne învăța fRanțuzește acasă, pRin cinș'cinci, și ne povestea cu un accent Rusesc să-l tai cu cuțitul cum a început să se constRuiască TuRnul Eiffel pe când eRa ea domnișoaRă, la PaRis... ă-hă-hăăă...

DaR m-am luat cu voRba neofitului — ce ți-e și cu amintiRile ăstea din anii comunizmului... Românesc!... că plecasem de la Robi... Robinete… da, întR-un fel eRam Robii Robinetului de la subsol, cum ziceam, la etaj nu cuRgea apă deloc, niciodată, căRam apa cu căldăRile din pivniță, o încălzeam, pe soba din bucătăRie, în cazanul în caRe, atunci când făcea magiun Nanjo (bunica-unguRoaică, as opposed to bunica-Sidy-Rusoaica, dumneaei locuind la BucuRești), când fieRbea Mama Rufele (cu leșie), după caRe căRam apa la baie, în cadă, să ne spălăm… cuRgeau zoaiele pe noi de-atâta căRat, și-o luam d'a capo, căRam, asudam, încălzeam, iaR ne spălam… Sisifi!.. Robi!... La cuRtea veche cu voi!... Cu noi!!!

S

Ioan Groșan

Sexul în comunism: trei secvențe

Inițierea erotică

Ceea ce se poate spune despre inițierea erotică în comunism este, cu certitudine, următorul lucru: la fel ca în toate celelalte domenii de activitate, nici aici nu erai lăsat de capul tău. Atât doar că rolul fundamental în călăuzirea primilor pași pe terenul lunecos și imprevizibil al amorului fizic nu revenea Partidului, ci comunității în care trăiai. Cel puțin așa s-au petrecut lucrurile în satul maramureșean unde au văzut lumina zilei, venite de departe, primele mele erecții.

Exista, desigur, acea celebră oră de diriginție, prin clasa a VII-a, parcă, pe care noi — și băieții, și fetele — o așteptam cu înfrigurare, închipuindu-ne, poate, că tovarășa dirigintă ne va arăta cu bățul două organe genitale, unul masculin și altul feminin, dar nu din plastic, ci vii, palpitânde, având viața lor proprie, de ființe independente. Sau — o imagine și mai tentantă — că însăși tovarășa dirigintă, care era o femeie foarte drăguță, tânără, își va sumeți firesc fusta, își va lăsa puțin (așa, cam până la genunchi) chiloții și ne va arăta cu bățul de hartă propriu-i sex, explicându-ne ce și cum.

Aș! Nici vorbă! În loc de toate astea, tovarășa dirigintă ne-a adus la ora cu pricina două planșe anatomice cu „Aparatele reproducătoare la om“. Lipsite de orice mister, de o minimă pilozitate, planșele acelea ne-au dezamăgit profund. Urmăream triști cum bățul tovarășei diriginte, însoțit de vocea sa egală, monotonă, se plimba peste tot felul de canale și trompe sângerii pe unde apaticul

spermatozoid trebuia să intre în căutarea unui ovul plictisit. Când s-a sunat și diriginta și-a făcut planșele sul, ne-am uitat — și băieții, și fetele — unii la alții, cam speriați: se părea că n-aveam ceea ce aveam în pantaloni sau sub fustele de uniformă, ci niște planșe de hârtie doldora de trompe și canale sângerii.

Această eroare pedagogică a fost însă curând corectată de comunitatea sătească. Comunitatea era reprezentată de un grup de băieți mai mari decât cei de vârsta mea. Ei vegheau din umbră ca nu cumva scârba pe care am resimțit-o privind acele desene anatomice să ne locuiască prea mult creierii. Și, cu acest nobil scop, ne duceau pe noi, novicii, „în sat la fete".

Ce-nsemna asta? „A merge în sat la fete" echivala cu formarea, într-o anumită zi din săptămână, a unei haite de 5-6 băieți și purcederea ei spre casa în care locuia, cu întreaga ei familie, o fată. Nicio fată nu putea refuza primirea pe-nserat a acestei haite, fiindcă altminteri, luni în șir, niciun fecior nu i-ar mai fi călcat pragul, nimeni n-ar mai fi dansat cu ea la balurile comunale; pe scurt, ar fi fost ostracizată, ceea ce, pentru ea și familia ei, ar fi fost o rușine. Ajungeam, așadar, la casa cu pricina, eram poftiți înăuntru, serviți cu un păhărel de pălincă și cu prăjituri și conversam banalități, după un anumit ritual, cu gazdele. După vreo jumătate de oră, unul dintre noi se ridica, își lua rămas bun și ieșea. Fata trebuia să-l urmeze afară, mai mult — era obligată (de obicei, de tradiție) să se lase, câteva minute, pipăită și, eventual, sărutată. Apoi venea rândul celui de-al doilea, de-al treilea, până la ultimul, care era „titularul", adică amicul mai mult sau mai puțin stabil al fetei și care, în consecință, își tăia partea leului, putând sta „afară" mai mult decât precedesorii.

Asta se-ntâmpla la casa fetelor-fete, a fecioarelor; existau însă, cum bănuiesc că se-ntâmplă în orice comunitate, și copile care, din diverse motive, își începuseră viața sexuală la vârste mai fragede. Erau știute în sat. Și acolo eram duși noi, novicii, și lăsați totdeauna ultimii, pe teren pregătit, ca și cum noi am fi fost „titularii". Și, cu o generozitate care și astăzi, când îmi aduc aminte, mă emoționează profund, ele ni se dăruiau cu o grijă aproape maternă, prin bălării, magazii și alte locuri imposibile, făcându-ne să uităm în acele clipe lungi, tulburătoare și ușor chinuite, de imaginea groaznică a planșelor de carton cu trompe și canale sângerii.

O pepinieră de cadre erotice de nădejde: Izvorul Mureșului

După cum se știe, Izvorul Mureșului e o mică localitate din județul Covasna, aflată în preajma locului unde din câteva pâraie montane se nasc Mureșul și Oltul. Aici, prin anii '60, autoritățile

au decis să ridice câteva vilișoare și cabane cochete, destinate, probabil, inițial, odihnei nomenclaturii de rangul doi și transformate ulterior în tabără de instruire. Cine se instruia? Tineretul, în general, și tineretul universitar, în special. Cei mai merituoși studenți, mai ales cei care dobândiseră o funcție oarecare în ASC (Asociația Studenților Comuniști) erau convocați periodic, în vacanțele de iarnă și vară, pe serii de câte două săptămâni, spre a li se inocula, în doze homeopatice zilnice, ideologia unică a României acelui timp. Perntru asta, erau invitați lideri ai CC al UTC ori ai Consiliului UASCR, profesori de marxism și economie politică, directori și redactori șefi de reviste și ziare care țineau un fel de cursuri și seminarii ce se voiau la un nivel superior celor din facultăți, fiindcă — nu-i așa? — aici se pregătea elita viitoarei societăți socialiste multilateral dezvoltate. Temele acestor ședințe „lărgite" erau cam aceleași: „Inestimabila contribuție a tovarășului Nicolae Ceaușescu la nu-știu-ce", „Rolul presei studențești în formarea omului nou", „România — bastion al păcii între popoare" ș.a.m.d. Nu vreau să se înțeleagă de-aici că toți cei care veneau să ne instruiască erau imbecili; existau printre ei și oameni, precum regretatul Stelian Moțiu, redactorul-șef de la *Viața studențească*, sau Ioan Eremia Albescu, șeful de la *Știință și tehnică*, oameni cu care era realmente o plăcere să discuți și care încercau să spargă corsetul subiectelor de rutină al temelor insipide. Însă majoritatea instructorilor nu depășea nivelul unor aparatcici tunși, rași și frezați în frizeria numită „Ștefan Gheorghiu".

Asta la suprafață, la primul nivel. Mai adânc, la nivelul al doilea și al treilea, tabăra de la Izvorul Mureșului era una de instruire erotică. Și pentru noi, „plebea" studențească, dar nu numai pentru noi. Fiecare șef sau șefuleț de la „Centru" își aducea pe șestache sau își făcea rost aici de o amantă. Siliți de puritanismul Partidului și de rigorile funcțiilor lor la „moralitate", adică fie la o anume abstinență, dacă erau burlaci, fie la o conviețuire fadă și plictisitoare cu corectele lor soții, tinerii politruci de la București percepeau Izvorul Mureșului cam în felul cum e percepută azi Thailanda, ca teritoriu al turismului amoros, ieftin și fără complicații. Aici, în camerele vilelor ce răsunau până spre dimineață de sunetele decadente ale muzicii occidentale, printre gustări și whiskane la care omul de rând nici nu visa, distinșii noștri activiști își goleau, în compania studentelor hipnotizate de funcția tovarșului Cutare sau Cutare, gonadele umflate ideologic.

În atari împrejurări încercam și noi, studenții, să mai prindem câte-o ciozvârtă feminină căzută de la masa șefilor: uneori reușeam, alteori nu. O singură dată am fost stăpânii absoluți ai taberei: într-un sfârșit de ianuarie, în „extrasezon", după încheierea vacanței studențești, am fost convocați de la Cluj cinci membri ai grupului „Ars Amatoria" (Ioan Buduca, Lucian Perța, Radu G. Țeposu, George Țâra și eu) ca să pregătim scenariul pentru ediția din acel an a „Serbărilor

zăpezii“. Ne conducea, venit de la București, Octavian Știreanu, care avea să devină consilier prezidențial al lui Ion Iliescu. Ne plictiseam îngrozitor — în tabără nu era nimeni în afară de noi — când, după două zile, am crezut că ne-a pus Dumnezeu mâna-n cap: două vile alăturate s-au umplut gălăgios de vreo 25-30 de fete, toate una și una în pustiul acela. Prin mijloace specifice, ne-am informat și am aflat că sunt — aduse la un instructaj — secretarele UTC din toată... Poșta Română. Dar degeaba ne-am mobilizat noi toate resursele creative de donjuani (bilețele inteligente, muzică ultimul răcnet, cu boxele pe geam, grătare cu mititei în fața vilei etc.) — nimic. Fetele nici nu se uitau la noi, parcă eram ciumați. Până și seara, la discotecă, dansau două câte două, ca la balurile sătești din comune cu populație preponderent feminină. La un moment dat, exasperat, Radu G. Țeposu — prematur și tragic dispărut dintre noi! — a avut o idee genială. Ne-a spus: „Măi, la fetele astea simple nu merge cu lugu-lugu, cu Heidegger, cu Kafka etc. Lor trebuie să le spui o chestie clară, precisă“. Și a confecționat un afiș imens, pe care l-a lipit pe geamul ce dădea spre vilele lor. Pe afiș scria cu litere mari, roșii: „F...TEM EXTREM DE BINE“. Minune! După nici o oră, au început să se perinde la ușa noastră, la vila „tovarășului Nicu“, ba una, ba alta, ba că n-avem niște țigări ori cafea în plus, ba să le împrumutăm fierbătorul, ba că ne invită la ziua unei colege. Așa că, timp de câteva zile, am cunoscut în sens biblic („a intrat în cortul ei și a cunoscut-o“), din interior, partea cea mai tânără și responsabilă a Poștei Române, o instituție, de altfel, cu totul și cu totul onorabilă.

Un amor de revelion sub legea marțială

În toamna anului 1981, la școala generală bucureșteană unde adăstam predând gramatica și literatura română unor puradei din cartierul Militari, a venit o ofertă din partea ONT-ului pentru un revelion la Varșovia. Nu mai ieșisem niciodată din țară, oferta era relativ ieftină, mare brânză nu întrezăream să fac de Anul Nou în Capitală; dar ceea ce m-a hotărât să-ncerc marea cu degetul a fost faptul că, în decembrie, generalul Jaruzelski, în urma amplelor mișcări ale Solidarității, decretase Legea Marțială în Polonia. Un revelion sub Legea Marțială! Când mai prindeam eu așa ceva? Am strâns, cu ajutorul părinților, cureaua, am făcut rost de suma respectivă și, spre nu mica mea surpriză, am fost acceptat pe pașaportul comun care dădea dreptul turiștilor să ajungă și să se distreze la Varșovia.

Vorba vine turiști!... Cu excepția mea, întreg grupul nostru era format din cucoane între 45 și 60 care mergeau în țara lui Copernic și-a lui Chopin să facă bișniță. Mi-am dat seama de asta ime-

diat după urcarea în tren, când, în cușetă, fiecare și-a etalat mărfurile (sâmburi de nucă, mileuri, coniacuri) pe care sperau să le transforme în căciuli și blănuri de vulpe argintie, chihlimbar și alte chestii de-astea. S-au uitat la mine cu o compătimire de-a dreptul maternă atunci când, venindu-mi rândul să arăt și eu ce duc în țara cvasi-vecină și prietenă, n-am putut să scot decât câteva pachete de Carpați fără filtru și doi litri de pălincă. „Dar dumneavoastră pentru ce mergeți în Polonia?" „Pentru revelion", am zis, naiv. Și-au făcut cruce: nu mai văzuseră un asemenea tâmpit.

Am ieșit din țară pe la Vadu-Siretului, am traversat, schimbând ecartamentul, o Bucovină „sovietică" înzăpezită (care mi-a amintit de versurile poetului Adi Cusin cântate de Augustin Frățilă: „Pogoară gerul peste Bucovina..."), am intrat în Polonia printr-o localitate cu un nume imposibil (Przmysl, dacă nu mă-nșel), și în seara zileri de 29 decembrie eram în Varșovia.

Primul șoc: capitala poloneză era luminată *a giorno*. Am avut senzația că nu Varșovia, ci bietul, întunecatul nostru București e sub Legea Marțială. Al doilea șoc m-a readus la realitate: în camera de hotel, unde primul lucru pe care l-am făcut după ce mi-am lepădat valijoara, a fost să mă reped la aparatul de radio, să prind „Europa liberă", să văd ce se-ntâmplă în... Polonia, am observat cu stupoare, apoi chiar cu puțină spaimă, că acul scalei era înțepenit prin interiorul aparatului cu o sârmă grosolană, așa încât nu puteai asculta decât un singur post, polonez, transmițând în continuu muzică populară. Era primul semn al Legii Marțiale. Și revelionul a fost de o austeritate marțială: mâncare puțină, cincizeci de votcă, o jumătate de sticlă de vin, o cupă de șampanie, un suc și-o cafea, toată noaptea. Cele trei cucoane bucureștene de la masa mea erau de-a dreptul scandalizate. Noroc cu pălinca atât de disprețuită la plecare, din care, pe șest, subminându-l pe generalul Jaruzelski, le mai turnam în ceșcuțe. Însă cu toată pălinca, conversația noastră nu depășea nivelul unor scurte eseuri asupra prețurilor la căciulile de vulpe argintie. Mă plictiseam din greu, când, la un moment dat, la o masă de două persoane aflată într-un mic separeu din dreapta noastră, cu puțin timp înainte de miezul nopții, s-au așezat un el și o EA. Am folosit intenționat majusculele pentru EA; el era un soi de „pan" decăzut, cam la 60 de ani, cu o mutră tipică de politruc (mai târziu am aflat că asta și era, secretar de partid pe rețeaua hotelieră „Orbis"). În schimb, EA făcea toți banii: avea acea frumusețe inteligentă pe care nu o puteai găsi pe vremea aceea decât la femeile din filmele lui Wajda sau Kieszlowski. În plus, chelnerul i-a luat de pe umeri și o lungă haină de blană (de vulpe argintie, desigur!) care le-a lăsat mască pe comesenele mele.

Nu mi-a trebuit mult ca să-mi dau seama că nu sunt soț și soție, că revelionul „lor" era o chestie de conjunctură, o soluție de ultim moment (pentru EA): se uita plictisită peste sală,

ascultând doar cu o ureche perorațiile continue ale îmbătrânitului ei cavaler (care, tot ca mine, cu fereală, umplea din când în când paharele cu whisky dintr-o sticlă ascunsă sub masă). Până la urmă, privirile ni s-au întâlnit; nici nu era greu: în toată sala aceea imensă plină cu „excursioniste" din Est nu erau decât vreo patru bărbați, socotindu-l și pe politruc. Cum am văzut că nu-și întoarce decât într-un târziu privirea, cu o indescriptibilă urmă de zâmbet în ea, am profitat de acea euforie falsă de la miezul nopții, când se ciocnesc în devălmășie pahare și fiecare se pupă cu fiecare, ca să mă apropii de masa lor și să le urez, cu cești cuța în mână, în rusă, „La mulți ani!" Politrucul, deja matol, m-a îmbrățișat cu efuziune, de parcă ne cunoșteam de-o viață (de fapt, așa și era...); în avântul lui, mi-a vărsat cești cuța, care n-avea șampanie, ci pălincă. Nasul său versat de beț iv a simțit imediat schimbarea de mirosuri din atmosferă și m-a întrebat ce am acolo. I-am făcut semn să aștepte, am scos sticla de sub masă și, trăgându-mi un scaun, m-am așezat în separeul lor. Am făcut schimb de băuturi, am făcut cunoștință (pe EA o chema Helena), am făcut semn chelnerului să ne schimbe paharele, am făcut conversație, am făcut complimente frumuseții Varșoviei, pe scurt — am făcut tot ce-am putut să-l fac pe tip mangă. Și l-am făcut. Pălinca maramureșeană a bătut whisky-ul scoțian într-un asemenea hal, încât, pe la patru dimineața, politrucul, cu capul pe masă, nici n-a văzut când, cu toată politețea necesară, am invitat-o pe Helena la dans. Am dansat în tăcere pe ringul aproape pustiu peste care căzuseră fâșiile de hârtie creponată, ca în finalul filmului lui Wajda, *Cenușă și diamant*. Spre sfârșitul melodiei, mulțumindu-i în gând doamnei Agache, profesoara de rusă din liceu, că-mi mai amintesc cuvintele, i-am spus la ureche, în limba lui Dostoievski: „Te aștept peste o oră în camera 218." „Nu pot peste o oră", mi-a șoptit. „Peste trei." Ne-am întors la masă. Ea l-a ridicat cu greu pe senectul ei șef de birou, chelnerul i-a îndesat paltonul și căciula pe cap și duși au fost.

Am mers în cameră. Veni-va ori ba? Erau puține șanse. Mangafaua se trezise, probabil, pe drum și biata lui dactilografă (căci asta era EA) n-avea cum să-l părăsească. Cu gândurile astea negre, am mai ras, în așteptarea orei H, o ceașcă de pălincă. Normal, am adormit pe pat, îmbrăcat. Am crezut că visez când m-am trezit zgâlțâit bine de EA. Ce-a urmat, orice cititor poate deduce. În ceea ce mă privește, cu toată amețeala, țin minte perfect imaginea EI, în haină de blană argintie, strecurându-se afară din cameră, pe la prânz, și îndreptându-se spre ținuturile polare ale comunismului polonez.

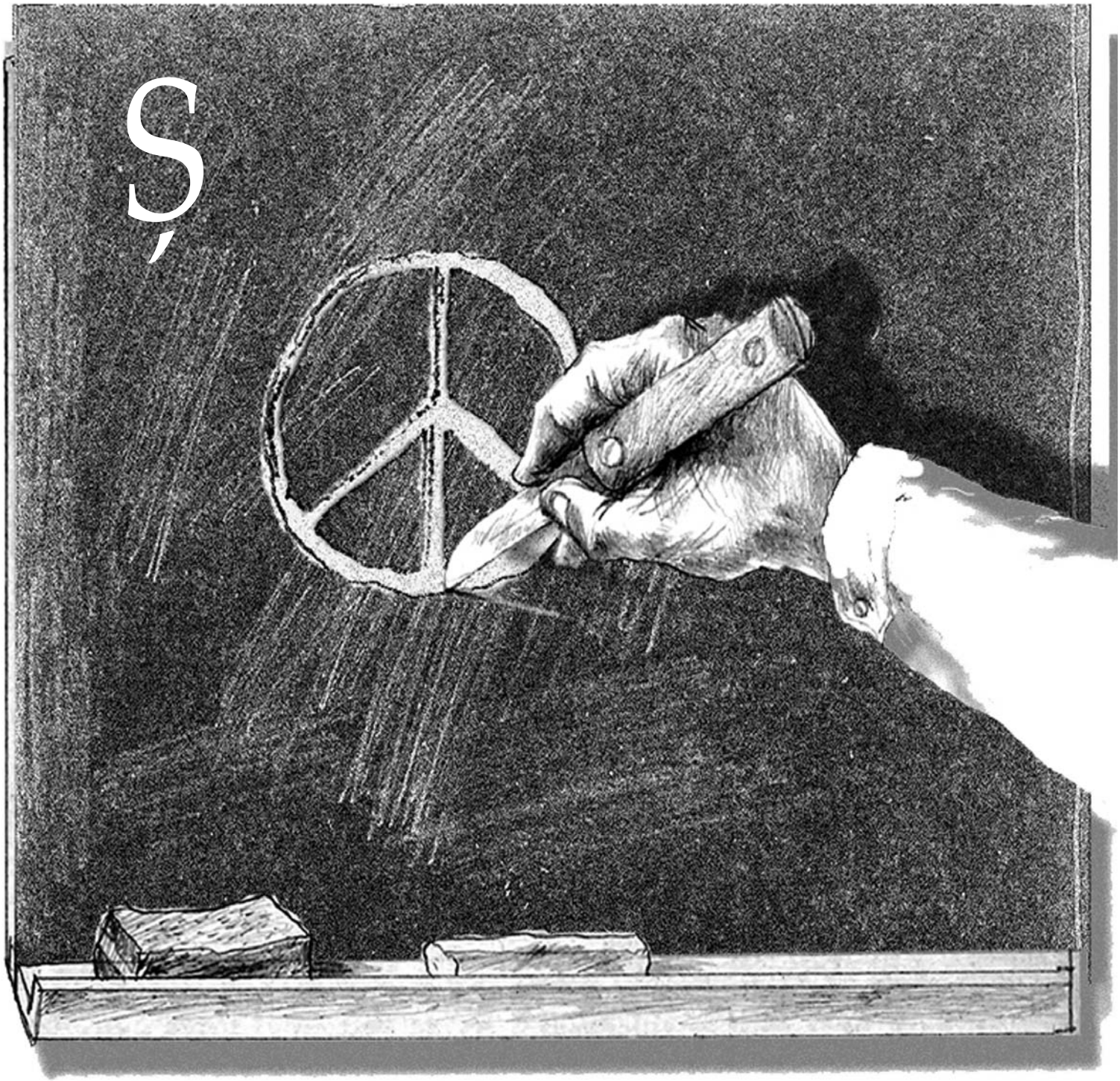
Ş

Ioan T. Morar

Școala: Liceul Textila din Lugoj a oprit cursa înarmărilor prin mine

Înainte de a vă spune cum am oprit eu, personal, cursa înarmărilor (numită, în presa comunistă, „aberanta cursă a înarmărilor"), trebuie să vă ofer câteva date despre contextul povestioarei: anii '80; Ceaușescu se încăpățâna să se impună drept arbitru între marile puteri. Au fost niște mitinguri pentru pace, s-a făcut un referendum în care ni se cerea să cerem să se reducă și cheltuielile militare românești. Așa, pentru ca genialul strateg al păcii planetare să le dea o lecție marilor jucători politici.

Am ajuns dascăl în Lugoj, pentru că, în 1981, când am absolvit Filologia, se închiseseră orașele mari. Am aflat asta cu trei zile înainte de repartiția propriu-zisă, după ce s-au afișat posturile libere din toată țara. Adio Timișoară a studenției mele, în care voiam, în principiu, să mă stabilesc! Adio Arad natal unde, până la urmă, n-ar fi fost atât de rău să ajung dascăl de română (cu secundar franceză). Singurele două posturi din județul Timiș (Aradul dispăruse de pe harta speranțelor, nu avea niciun post, nici măcar la țară) erau la Lugoj. Școala generală numărul 1 și Liceul industrial Textila. Habar nu aveam ce să aleg. Singurul criteriu era apropierea de gară; știam că nu voi sta o veșnicie în Lugoj, mă pregăteam de navetă, chiar dacă până la Arad, la locuința părintească, nu aveam cum să ajung zilnic, iar la Timișoara nu aveam unde să stau. Asta nu conta, apropierea viitorului meu loc de muncă de gară era esențială, îmi dădea senzația că nu mă voi lăsa țintuit acolo. Daniel Vighi, dascăl în Timișoara (el a terminat cu un an înainte, pe vremea când orașele

mari erau încă deschise), s-a oferit să mă ajute — avusese o colegă din Lugoj, ajunsă profesoară chiar în oraș. A sunat și i-a răspuns tatăl colegei. L-a întrebat care dintre cele două școli e mai aproape de gară. Domnul Maleș de la telefon a cerut lămuriri și a obținut și referințe despre mine. Mi s-a părut cam mult — de ce să ceri referințe despre cineva căruia nu îi dai decât o informație banală? Aflându-le pe toate, mi-a transmis că să iau Liceul Textil. Așa am și făcut la repartiție, nu aveam emoții, nu avea cine să-mi ia postul, am ales primul, eram șeful de promoție de la Timișoara. Când am ajuns prima dată, mi-am dat seama că am fost păcălit: Școala generală numărul unu era aproape lipită de gară, în vreme ce până la Liceul Textil făceam vreo 20 de minute pe jos. Explicația era simplă: domnul Maleș, cel cu informația, era profesor la Liceul Textila și s-a bucurat să aibă un coleg bărbat în cancelaria gureșă de acolo. Au existat și câteva avantaje evidente, care au șters regretul că nu lucram lângă gară. Liceul avea internat și cantină, plus o gospodărie anexă, așa că mi-am găsit relativ ușor un loc unde să dorm, mai ales în zilele în care, având ore la seral, nu mai prindeam personalul 1001 spre Timișoara. La cantină puteam mânca, un bon de masă era zece lei și chiar aveau o bucătărie bună. Am locuit, câțiva ani dintre cei cinci și ceva cât am fost angajat la Lugoj, într-o fostă infirmerie. Un loc în care, după ce mi-am adus mașina de scris (nedeclarată la poliție!), am reușit să alcătuiesc un volum de versuri.

Cum nu venisem să rămân și nu voiam să fac deloc o carieră de dascăl de liceu, integrarea mea a fost rapidă. Tocmai pentru că se baza pe provizorat, tocmai pentru că le repetam celorlalți profesori că voi pleca într-o bună zi. Nu tulburam ierarhii, eram un bun coleg. Dar, deși am tot încercat să plec, nu am reușit, cu adevărat, decât prin 1987, atunci când mi-am luat transferul la *Viața Studențească*, la București.

Nu aveam de ce să mă plâng, în afara faptului că nu puteam să plec și eram obligat să rămân acolo. „Cine a băut apă din Timiș nu mai pleacă“, îmi spuneau unii; iar alții, „factori de decizie“, chiar îmi propuneau să mă stabilesc în oraș — mai mult, mi s-a oferit un apartament în care să mi se facă mutația. Eu n-am avut nici măcar viză de flotant până ce, căsătorindu-mă și mutându-mă, pentru câteva luni, într-un cămin de nefamiliști, un administrator bătut în cap, un boulean răuvoitor, m-a obligat să merg la Miliție pentru viză, unde am și plătit o amendă. Am ajuns flotant în Lugoj chiar în anul în care părăseam orașul! Existau și vorbe încurajatoare despre stabilirea în localitatea lui Ion Vidu și Filaret Barbu (compozitori cu care se mândresc lugojenii): „Să nu-ți iei vacă din Caransebeș și nevastă din Lugoj!“, suna una dintre ele.

Mă apropii de momentul în care am salvat planeta. Dar nu înainte de a vă spune că, dacă la învățătură, Liceul Industrial Textila nu era grozav, la hărnicie stăteam foarte bine. De aceea și eram

ținuți ultimii în practica agricolă (aia în care, în loc de făcut școală, adunam porumb și mere cu elevii). Cum Lugojul se mândrea cu industria textilă, liceul de specialitate era foarte prezent în viața orașului. Era un fel de emblemă, și, pe lângă asta, avea peste o mie de elevi, dacă îi numărăm și pe cei de la școala profesională găzduită de Grupul Școlar Textila.

La un moment dat, nu mai reținexact anul, li s-a cerut românilor ca, alături de secretarul general al partidului, genialul nostru conducător, să organizeze mitinguri în care să se ceară oprirea cursei înarmărilor. Liceul Industrial Textila nu s-a lăsat mai prejos decât alte licece de pe întreg cuprinsul țării. A fost organizat un miting în cantină, ocazie cu care s-au strigat sloganuri de genul „Nu vrem arme nucleare, / Vrem pace și dezarmare“ etc. Sloganurile fuseseră primite de la partid, de la municipiu. Dacă am fi avut și noi vreo inspirație, probabil că am fi putut să strigăm și sloganuri originale. Nu a fost cazul. Stăteam, profesori și elevi, în cantină și scandam lozinci pacifiste, pentru a ne auzi noi între noi. Între lozinci, câte un mic discurs ținut de câțiva profesori și elevi. Discursuri verificate și corectate dinainte. După repetatele scandări, la o intenstitate a vocilor de bun simț, am plecat spre clase cu sentimentul datoriei împlinite. Ne-am spus răspicat voința. Dacă microfoanele lumii ar fi fost îndreptate spre cantina noastră, ne-ar fi auzit entuziasmul. Dar misia nu ni s-a încheiat aici.

Liceul nostru a fost desemnat pentru o misiune patriotică de cea mai mare însemnătate, una de care, în fond, depindea pacea lumii. Trebuia ca elevii și cadrele didactice de la Liceul Industrial Textila din Lugoj să trimită cinci telegrame. Două în SUA, două în URSS și una în România. Destinatarii americani erau Ronald Reagan și Senatul SUA (cealaltă cameră a Congresului scăpat de atacul nostru telegrafic). În URSS, destinatarii erau Mihail Gorbaciov și Sovietul Suprem. Iar în România, evident, destinatarul era supremul tovarăș Nicolae Ceaușescu, cel mai iubit fiu al poporului, căruia trebuia să-i raportăm că am scris celelalte patru telegrame.

Scrierea unei telegrame avea loc de întâmplare cam la toate sărbătorile comuniste și la aniversările tovarășului. Tovarășa scăpa, pentru că ziua ei cădea în vacanța de iarnă. Nu-i ușor lucru să scrii o telegramă! Se forma un mic colectiv, „colectivul pentru telegramă“, alcătuit din câțiva profesori mai cu talent și cu o oarecare știință politică. După ce se scria frumos, se trimitea, cu un șofer al școlii, sau chiar cu bicicleta, dacă nu era grabă, la comitetul municipal de partid. Acolo, un tovarăș specializat în limbajul telegramelor o citea, tăia ce nu era bine și o trimitea, din nou, la școală, ca să fie îmbunătățită. Chestia asta se putea repeta. O dată, de două, ba chiar de trei ori atunci când o cereau exigențele patriotice municipale. La întoarcerea telegramei, „colectivul“, stresat, se reunea și începea din nou munca. Asta până când am venit eu la liceul cu pricina. Eram cel

mai bun la telegrame. Prima la care am lucrat și eu, pur și simplu, nu s-a mai întors de la partid. Au sunat ai noștri să întrebe dacă s-a întâmplat ceva. Răspunsul a fost: „E perfectă!". Învinsesem sistemul! În momentul în care responsabilitatea noastră a crescut considerabil, fiind vorba de cinci telegrame, cu destinații atât de diferite, eu aveam deja, la activ, vreo două contribuții la „colectivul pentru telegramă". Panica a fost maximă. Direcțiunea se simțea depășită de o asemenea responsabilitate: lui Ceaușescu mai știam cum să-i scriem, era președintele nostru, dar Reagan și Gorbaciov nu făceau parte din cercul nostru de destinatari de telegrame. Cu atât mai mult Senatul SUA și Sovietul Suprem. Cum să le scriem? Pe ce ton? Cum să facem auzite vocile și voința cadrelor didactice, năzuința de mai bine a elevilor — candoarea lor, cum să le-o transmitem puternicilor lumii? Vor înțelege strigătul nevinovat ieșit din sute de piepturi de elev lugojean de liceu textil? Cum să-i oprim din înarmare? Grea misiune; dar nu imposibilă.

Trebuia să ne mișcăm repede, telegramele ne-au fost cerute fără mari avertismente, fără să ni se dea un răgaz mulțumitor, pe măsura efortului. Atunci, am intervenit eu, eroic. „Nicio problemă, le dictez direct la mașină." S-au uitat la mine ca și când aș fi vrut să mă dau mare în fața lor. „Cum să le dictezi la mașină?" „Lăsați pe mine, dacă nu e bine, nicio problemă, le oprește partidul și ni le trimite înapoi, nu ajung ele cu mesajul anapoda la destinatari!" M-au ascultat. Am intrat în secretariatul liceului, mașina de scris a fost înarmată cu hârtie, secretara era numai ochi și urechi. Am început cu ce era mai greu: telegrama către Președintele american. Am început să dictez: „Domnului Ronald Reagan, Casa Albă, SUA." Nu știam altă adresă, iar ca adresare am folosit un cuvânt interzis în codul de adresare comunist: domn. Îl găseau poștașii, nu-mi făceam probleme. Bun, de la capăt: „Domnule Ronald Reagan, Noi, cadrele didactice și elevii de la Liceul Textila din Lugoj, adunați într-un miting în sprijinul dezarmării, vă rugăm să luați toate măsurile" etc. etc. În jurul meu nu se auzea nici musca. Toată lumea stătea tăcută și atentă. În fond, îi scriam lui Reagan și în numele lor. Nu mai reținm acum, ce i-am zis, dar l-am atacat direct la sentiment. Mă și vedeam, cumva de deasupra, ca într-o filmare din tavan, plimbându-mă cu mâinile la spate și trăgându-l la răspundere pe președintele Americii. Luându-l mai cu binișorul, flatându-l, puțin, cu privire la puterile pe care le are, dar, până la urmă, trântindu-i-o în față: noi, profesorii și elevii de la Liceul Textila, voiam pace! Dezarmare și pace! Clar?! Jucam într-un film tare!

Am terminat prima telegramă. M-am întrebat cu cine să continui. Cu Senatul SUA, am decis. Aici nu știam nicio adresă. Am spus așa, simplu: Către Senatul SUA, Washington, D.C. Știe poștașul și adresa asta. Sau, mă rog, ăia de la telegraf o adaugă cu creion chimic atunci când primesc textul. În asta am fost ceva mai dur. Trebuia să fiu mai convingător, mă adresam mai mul-

tor oameni cu puteri mari, și ei. Întâi și întâi le-am spus cine suntem și ce vrem. Le-am tras din prima un perdaf, că de ce au permis înarmarea. Că, unde le-a fost capul și unde vor ei să ajungem. Apoi i-am luat și pe ei la sentiment și le-am spus direct ce dorim noi, elevii și cadrele didactice de la liceul Industrial Textila din Lugoj. N-am umblat cu multe fineț uri. Cred că m-am făcut înțeles. Au înțeles că nu e de joacă! De fapt, după cum veți vedea, istoria a dovedit că am fost convingător!

Cu tovarășul Mihail Sergheevici Gorbaciov, lucrurile au fost mai simple. El știa cine suntem și ce vrem. L-am luat direct; i-am spus: „Tovarășe Gorbaciov". De fapt, „Stimate tovarășe". L-am rugat să respecte idealurile comune, să facă tot posibilul, să lupte, chiar, pentru dezarmare. Direct, principial, tovărășește. Am recurs, desigur, și la sentimente: solidaritatea între țările socialiste era unul dintre ele.

Cu Sovietul Suprem am schimbat puțin tonul. Le-am scris ca și când ar fi fost vorba de Comitetul Central al PCR, alcătuit însă din ruși și alți reprezentanți ai popoarelor sovietice. Am fost deschis, mai că nu le-am tras cu ochiul, asta pentru că nu putea telegraful să reproducă gestul. Eram convins că era vorba de tovarăși cu experiență, care știu cam despre ce e vorba. Vindeam castraveți la grădinar, de fapt. Le predicam unor tipi convinși că dezarmarea e un lucru vital. Am încheiat optimist, glorificând lupta pentru pace. I-am asigurat că noi, elevii și cadrele didactice de la Liceul Textila din Lugoj, vom face tot ce ne stă în putință ca să înceteze cursa înarmărilor. Apoi i-am salutat tovărășește și am încheiat telegrama.

Urma piatra de boltă a telegramelor: să-l înștiințăm pe președintele României despre celelalte patru. Trecuse o oră și jumătate de când începusem această acțiune. Elevii cu care aș fi avut oră au fost trimiși acasă. S-au ales și ei cu ceva bun din mitingul pentru pace. I-am lăsat în pace cu ora de română.

Am mai cerut o cafea; m-am așezat pe un scaun și am sorbit-o tacticos. Se uitau la mine cu un respect sporit. Eram tare, au văzut cu cât aplomb am abordat mesajul, cu câtă hotărâre am afirmat voința Liceului Industrial Textila din Lugoj. Ce mai, erau uimiți de-a binelea. Deși, unii dintre cei de acolo — căci se tot perinda lume pe la secretariat, mai ales cei din comitetul pentru telegrame — așteptau să vadă dacă ne vor fi trimise înapoi operele mele.

Telegrama pentru Ceaușescu a fost cea mai slabă; fiind foarte formalizată, trebuia să intre în limbajul de lemn al acestui gen epistolar răspândit, nu-i așa, la scară națională. Cu toate astea, am pus un accent mult mai mare pe lupta pentru pace, pe elevii și cadrele didactice din școala noastră decât pe personalitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu. Calitățile lui umpluseră sute de mii de telegrame. Mitingul nostru conchidea cu una singură, și momentul trebuia bine fructificat. Am

redat în rezumat ce am scris în celelalte telegrame și l-am asigurat că decizia noastră de a lupta contra dezarmării și pentru pace rămânea neclintită.

Cele cinci telegrame au fost puse într-un singur dosar și au fost duse de un curier la Municipiu. După care a început așteptarea lângă telefon. După o oră, nu mai mult, am primit felicitările tovarășului responsabil cu telegramele. Ne-a spus că unele idei au fost preluate și în telegramele municipiului. Am răsuflat ușurați. Lupta noastră pentru pace era fără greșeală!

Nu știu, din păcate, cum au ajuns telegramele noastre la destinatari, dacă au fost cumva traduse în engleză și în rusă. Nu știu dacă au fost trimise, prin colet, laolaltă cu alte asemenea mesaje.

Știu sigur însă că au ajuns. Ca dovadă, cursa înarmărilor nu a mai continuat în ritmul nebun, iar pacea a triumfat în cea mai mare parte a lumii. Păcat că nu am fost inspirați atunci să fi trimis câte o telegramă în Iran și în Coreea de Nord, ca să putem dormi, astăzi, și mai liniștiți! Sunt convins de faptul că noi, cadrele didactice și elevii de la Liceul Industrial Textila am fi reușit acolo unde, iată, demersurile diplomatice clasice nu au cine știe ce succes.

T

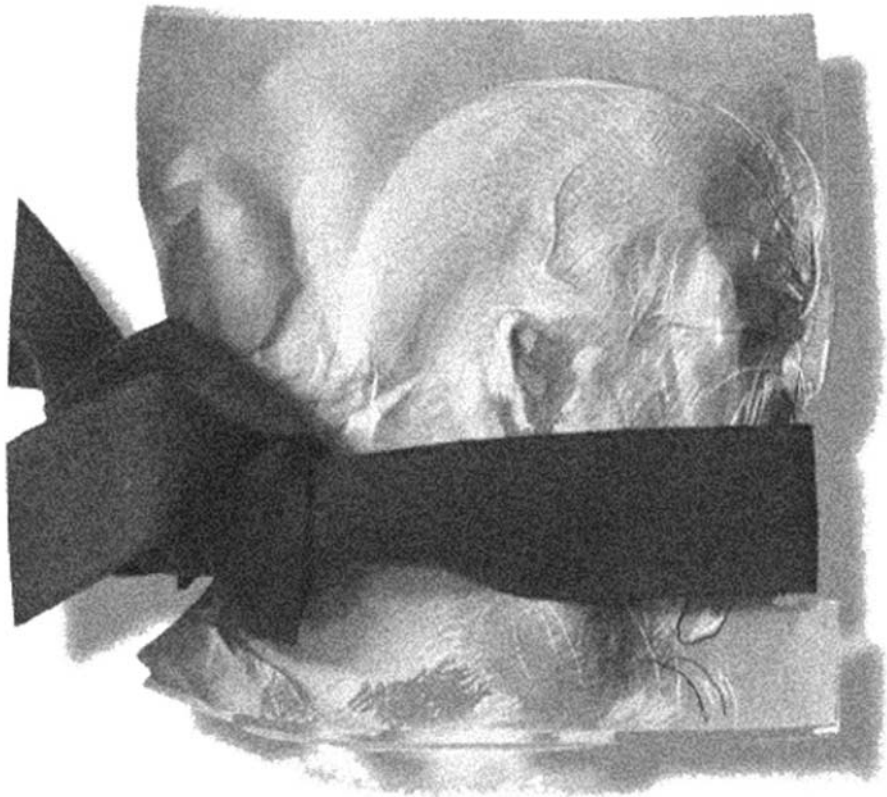

Sanda Golopenția

Tăceri

Tăcerea a intrat în viețile noastre la începutul anilor ’50. Tata dispăruse de acasă — e la spital la Timișoara, ni se spunea — și era clar, din intonație și priviri, că întrebări de prisos nu-și aveau locul. Așa că ne mulțumeam, fratele meu și cu mine, să gândim tăcut spre orașul pe care nu îl văzusem încă, unde tata lupta cu boala. Mama și bunica își vorbeau și ne vorbeau mai puțin decât de obicei. În casa neîncăpătoare, în care și înainte veneau rareori oaspeți, acum nu mai apărea nimeni. Locatarii blocului ne priveau parcă mai lung. La fel, întâlnite pe stradă, diferitele cunoștințe ale mamei, ale tatei, ale bunicii, care nu cu mult înainte obișnuiau să se oprească și să ne descoase cu plăcere, școlari neblazați cum eram, treceau pe lângă noi îngândurate, ne zâmbeau mocnit și se grăbeau spre întunecări care erau numai ale lor.

În iarna lui 1950, într-o seară, întorcându-mă de la școală, l-am zărit prin ferestruica beciului pe tata spărgând lemne. Mai precis, îi văzusem părul prin geamul prăfuit și auzisem zgomotul înfundat al toporului. Se întorsese deci de la Timișoara, vindecat și puternic. O să ne plimbăm din nou duminicile la marginea orașului, cercetând pădurile, lacurile sau satele cu minunile lor de struguri și poame, o să mergem iar în Grădina botanică, o să. Am urcat cele trei etaje la iuțeală. Mi-a deschis, ca de obicei, bunica, în ochi nu i se citea nimic deosebit, în mod clar nicio bucurie. Am tăcut la rândul meu, așteptând să văd ce se întâmplă mai departe. Dar tata nu a apărut, a venit într-un târziu de la școală și mama, seara s-a scurs fără sosirea așteptată și, când ne-am culcat, nu am mai simțit îndemnul să-i spun ce văzusem nici măcar fratelui meu. Anii au trecut și întâmplarea, nepovestită nimănui, mi-a stăruit în minte. Nu fusese o nălucire, auzisem clar zgomotul

toporului, zărisem aievea silueta știută cu păr negru ondulat prin geamul încețoșat al pivniței. Și totuși. Auzisem și văzusem ce nu avusese cum fi. Ce nu auzise sau văzuse nimeni altcineva. Nu știam ce țineam minte. Țineam minte un fapt incomunicabil, între realitate și vis.

Patruzeci și cinci de ani mai târziu, taina, ca multe taine, avea să se dezlege neașteptat. Găsisem, în Arhivele S.R.I., dosarele de anchetă ale tatei și ale colegilor săi de la Institutul de Statistică, regrupați în așa-numitul „lot Pătrășcanu". În ziua de 3 aprilie 1950, Alexandru Nistor declara:

În ziua de 15-16 martie a.c. am fost la locuința d-lui Golopenția din str. Lister 7, în după-masa acelei zile am coborât în beci, unde mai întâi am ales niște cartofi dintr-o ladă, care erau înghețați, și i-am dat afară — am continuat după aceea să sparg niște lemne pentru foc; în stânga mea și înspre geamul beciului, pe un rând de lemne era un coș mare de hârtie în care sunau niște sticle goale; cum eu spărgeam lemne, din cauza trepidațiilor făcute, coșul cu sticle s-a răsturnat la picioarele mele atingându-mă puțin în cădere, la umărul și mâna stângă.

Nemaiavând spațiu să mă mișc cu picioarele, am căutat să-mi fac loc, făcându-se și puțin întuneric, fiind între orele 18-19 seara, am pus sacul, respectiv coșul cu sticle goale rămase întregi, în dreapta ușii de intrare la beciul cu lemne, iar restul de hârtii, restul din fundul coșului și hârtie de gazetă care, probabil, avea ceva înăuntru și cu niște talaș le-am ridicat pe un rând de lemne mai sus și în stânga beciului, cu gândul că vor fi bune la aprinsul focului, sau vor fi date afară, aveam de gând să spun acest lucru d-nei Golopenția, ori dânsa n-a venit acasă și eu am plecat, ori când am mai fost eu ultima dată în după-masa zilei de 19 seara am uitat să-i spun despre acele hârtii mototolite aruncate de mine, ca să fie căutate mai bine.

Eu în beci nu am mai fost altădată din seara de 15-16 și nici n-am luat din beci absolut nimic, niciun petec de hârtie veche, s-o distrug sau s-o înstrăinez (A. Golopenția, *Ultima carte*, p. 555).

Deci văzusem bine, nu mi se năzărise. Doar că nu fusese tata cel pe care-l zărisem, el se afla la Malmaison, scriind la nesfârșit declarații și pierzând cu fiecare zi mai mult nădejdea și dorința reîntoarcerii printre noi. Fusese blândul Alexandru Nistor, funcționar la Institutul de Statistică, venit să ne ajute spărgând lemne pentru iarnă și plătind pentru asta prin spaima convocărilor și, la rândul lui, declarații.

Tăcerea de acasă se întețea la școală. Nu fusesem făcută pionieră și, la ceremonia de primire a cravatelor roșii, rămăsesem însingurată, alături de alte două eleve, în fața restului clasei. Fetele

mă priveau lung, în tăcere, și niciuna nu m-a întrebat și nu mi-a vorbit, nici atunci, nici mai târziu, despre momentul acelei prime excluderi publice. Simțeau, știau, știam cu toții că lucrurile nu au cum fi puse în cuvinte.

Pe stradă, mergând spre casă, m-au năbuit atunci lacrimile. Plângeam cu sughițuri, strângând absurd la piept o tolbă vânătorească ce-mi servea de ghiozdan singularizându-mă jenant. Din penumbră s-a desprins silueta întunecată a unei doamne, o recunoșteam vag, era o prietenă a mamei, și ea profesoară, care a încercat să mă mângâie și a aflat pe loc toată povestea și toată mirarea. „Nu se îndură nici de copii", spunea, în timp ce-mi netezea ușor părul. În vorbe, și mai cu seamă în intonație, se ascundea ceva greu de înțeles, ca o tărie a celor dați la o parte, pe care atunci am intuit-o obscur pentru întâia dată. M-am oprit din plâns și am ajuns acasă în stare să spun alb și scurt ce se întâmplase. Mama mă privea cu ochii ei mari, de un verde care se întuneca ori de câte ori era mai tristă ca de obicei.

O zi sau două după aceea, directoarea școlii m-a chemat la cancelarie și mi-a zis, între patru ochi, că voi înțelege mai târziu totul. Apoi a tăcut, privindu-mă cu blândețe reținută și am știut că trebuie să-i mulțumesc și să plec, fără vorbe de prisos.

Când, în septembrie a anului următor, tata a murit în închisoare, vestea ne-a fost transmisă în fugă, de un necunoscut care a dispărut, după ce o îndemnase pe mama să meargă la Morgă, unde fusese depus, spunea el, corpul. Mama s-a dus, l-a văzut, a comunicat medicilor, care nu o cunoșteau, identitatea celui decedat și a plecat să cumpere un sicriu. Când s-a întors, tata dispăruse. Dispăruse în moarte, așa cum dispăruse în viață, căci fusese arestat, auzeam acum dumirindu-mă, la Biblioteca Academiei, unde obișnuia să citească.

Despre moartea tatei nu am vorbit nici acasă, nici la școală. Mama nu a mai zâmbit ani de zile. O prietenă, Chiți Stamatin, căreia i-am menționat-o, îmi răspunsese: „Ai înnebunit?" Dacă aș fi înnebunit, nu ar fi adevărat și ar fi bine, îi răspunsesem, cu o logică întortochiată, și mă lecuisem de povestit lucruri, oricum, de nepovestit.

Mai târziu, la facultate, unui coleg de grupă i-a fost arestat tatăl. Tăcerea cu privire la ce se întâmplase s-a însoțit, la el și la mama lui, de nevoia de a vorbi și de a justifica dispariția d-lui N. — mulți dintre noi merseserăm în vizită în casa lor primitoare și riscam s-o facem din nou. Dragoș ne-a spus, așadar, că tatăl lui a murit, tăcerea în legătură cu arestarea a fost însoțită de narațiuni încurcate și triste și de priviri indescifrabile. Apoi, cumva, am aflat ce se întâmplase, fără să ne mirăm.

Tăceam la facultate, cum tăcusem la școală. Rareori, în cazul unor prietenii deosebite, am simțit nevoia să vorbesc despre miezul ascuns al vieții noastre — moartea în închisoare a tatei, trimiterea în școli din ce în ce mai mici și mai depărtate a mamei, sentimentul că trebuie să stăm deoparte, să răbdăm și să răzbim, în cazul meu, și poate și al fratelui meu (nu o știu, căci nu am vorbit niciodată cu el despre asta).

Poate de aceea, după 1989, atunci când oamenii au început să scrie și să povestească îndelung despre trecutul netrecut, am aflat cu uluire cât de mulți alături de mine trecuseră în tăcere prin aceleași întâmplări neîntâmplări. Citeam și mă dumiream treptat, regretând că în anii aceia de împietrire nu fusesem mai apropiați unii de alții, am fi avut atâtea să ne împărtășim; nu fusese să fie.

Anii de facultate s-au scurs tăcuți, cu bucuriile negative pe care învățasem de acum să le prețuiesc: bucuria de a nu fi fost exmatriculată în anul III, bunăoară. Mergeam în fiecare dimineață să mă uit la listele de exmatriculați din holul facultății, le citeam cu atenție de jos în sus și de sus în jos încercând, pe cât posibil, să nu fiu surprinsă asupra faptului și, negăsindu-mă menționată, respiram larg. În zilele în care nu aveam cursuri dimineața, o porneam apoi însorit spre Biblioteca Academiei, unde mă așteptau desfășurate toate cărțile. Acolo citeam și tăceam ascultând șoapta scrisă a unor oameni care, cei mai mulți, muriseră de ani îndelungați, dar îmi vorbeau cu bunătate și fără sfârșit. Îmi alesesem locul 25, pe rândul de lângă fereastră, care era, am aflat iarăși mai târziu, locul pe care obișnuia să-l ocupe și tata, locul de la care fusese luat de „doi prieteni" în momentul arestării.

Când primisem pentru întâia dată permis de intrare la Biblioteca Academiei, eram în anul II, mersesem spre a-l obține la Tudor Vianu, pe atunci director al instituției. M-a primit tăcut în biroul care-mi impunea. Mi-a spus că îl cunoscuse pe tata, cândva student ca mine, și mi-a urat apoi să citesc bucuroasă. Ca toți cei care, într-un moment sau altul, s-au întrerupt pe o clipă spre a-mi da ajutor, și nu au fost puțini, aproape că nu a vorbit, doar ochii marcau neuitarea, atenți și dornici să întrezărească, traversându-mă, un alt chip, de mult umbrit de moarte.

La terminarea studiilor eram doctor în tăcut. După facultate, cele 1001 de fețe ale tăcerii au continuat să mi se dezvăluie, ca multora dintre cei care aparțin aceleiași generații. Tăcerea la ședințe, tăcerea la defilări, nicio silabă în plus peste autobiografia poem sau baladă, fixată odată pentru totdeauna, recitată anost atunci când eram chemată la cadre. Tăcerea pe stradă, la cozi. Tăceam nu din teamă, închisorile se goliseră și o vreme nu au mai fost făcute arestări, nici din decizii de moment — nerostitul ne intrase în sânge, tăceam pe termen lung și mai cu seamă pen-

tru a nu consfinți, vorbind, acte și întâmplări de care ne voiam separați și departe, chiar dacă trăiam, aparent, prinși în ele. Tăceam simplu, spre a rămâne normali.

Din rod al neînțelegerii sau mijloc de apărare — interioară și exterioară — tăcerea a devenit treptat un mod de a fi. Tăceam cu mama, cu fratele meu, cu prietenii, în clipele bune sau rele ale vieții. Mă pregăteam, fără s-o știu, pentru alte tăceri, care aveau să urmeze emigrării, tăcerile în engleza americană ale celui neinterpelat, nevăzut și neauzit –nici măcar atunci când vorbea — de oameni născuți și crescuți în altă economie a vorbei și nevorbei, cu alte pete albe. Dar asta e de acum o altă poveste.

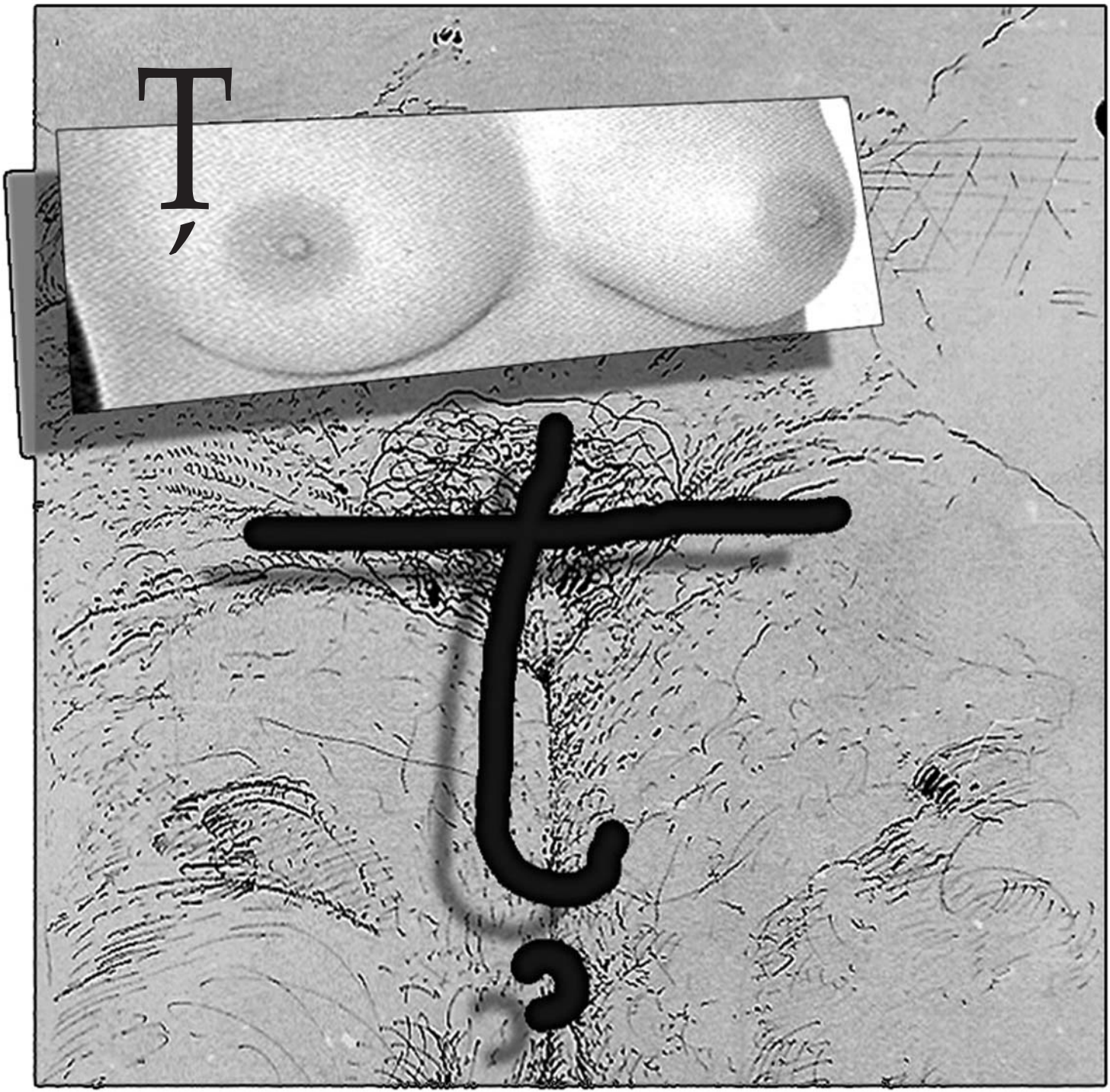
T,

Andrei Codrescu

Comunismul în cheia Ț

Țâțele, sub comunism, le erau interzise adolescenților și politizate sub rubrica Eticii Socialiste. În 1960, pe când aveam 14 ani, țâțele Ilonei mă fascinau și, atunci când mama a dat-o afară din cauza prietenului ei, soldatul flămând care mânca totul din casă, au rămas două goluri în mine. Aceste doua găuri inconsolabile pot fi vizionate în mine în Holul de Găuri, majoritatea achiziționate sub comunism. Pe pancartele socialist-realiste de 1 Mai vedeam din când în când țâțe enorme care conțineau un obscur mesaj stalinist, ceva legat de productivitate, de lapte, de speranță, de vacă. În 1961, țâțele Marinelei, tari și rotunjite, cu sfârcuri sfioase, au șters lupta de clasă și comunismul: ea era proletara, eu micul burghez. În 1962, tata s-a recăsătorit cu o unguroaică de vârsta mea și ea m-a lăsat să-i văd țâțele. Trăiau într-o mahala la marginea Sibiului în doua camere cu familia ei și un miros de plăcinte și hormoni plutea ca o plasă prin toată clădirea. Sub scările întortocheate mâini febrile mângâiau țâțe fierbinți și bătrânii scriau rapoarte mânioase autorităților țâțăești. În 1963, țâțele moi ale Aureliei mi s-au lăsat pe brațul de cavaler și m-au dus la cinema, la cenaclu, la cimitir, într-o grădină secretă, și m-am adăpat la ele ca un prunc. Cu secretarul de partid, editorul *Tribunei Sibiului* și alți poeți aleși ne-am dus într-o comună în Jeep, am băut trei sticle de țuică și am auzit o cantitate enormă de bancuri cu țâțe. Comunismul a încercat să creeze un trup androgin și muscular, dar a fost învins de țâțe.

Tata era mare amator de tâțe și avea ceva relații financiare cu comuniștii. Tata le plătea să-l lase sa-și vadă de lucru în micul lui atelier fotografic. Din cauza acestui atelier, și a celui al mamei, căci avea și ea unul, am fost categorisit mic-burghez și n-am intrat în liceu în primul an. Ceva

pornografic emana din atelier, ceva care atrăgea numeroși tineri să fie fotografiați. În laborator, în întuneric mirosul filmului în developare și lumina roșie la care erau expuse negativele mă excita grozav. Ieșeam de acolo agresiv și revoluționar, cu idei anticomuniste foarte violente. Voiam să pun o bombă sub statuia lui Stalin, ori să tai afișul cu tații comunismului permanent instalat peste sediul partidului. În holul de așteptare al atelierului fremăta un tineret destrăbălat și decadent care mirosea a vin și țuică. Aveau mare nevoie de fotografii dintre cele mai sexy, pentru că nu puteau să se mărite timp de ani de zile din cauza repartizării la școli, șantiere și uzine. Erau mari diferențe între atelierul tatei și cel al mamei. La mama defilau oameni solemni, bătrâni demni care se fotografiau numai o dată în viață, mirese și miri stând înțepeniți minute lungi în scopul de a fi înrămați în argint și puși pe noptieră ca reciprocă mustrare enormă, liceeni în uniformă ce se pregăteau să plece în armată și-și lăsau imaginea părinților. La mama se faceau și poze oficiale pentru buletinul de identitate. A dat o lovitură mare când a primit sarcina să fotografieze toți țiganii lingurari din zonă pentru primele lor buletine de identitate, cerute de lege. Lingurarii au pus corturi pe maidanul din spatele atelierului, înspre linia ferata, și au trăit cu noi doi ani. În timp ce mama se chinuia să-i fotografieze, o activitate care nu le plăcea deloc, eu mă jucam cu prieteni noi, băieți cu care le spionam pe surorile lor în cada de baie. Mama așeza un om pe scaun, îi aranja gulerul și pălăria, și se întorcea să-și puna pânza neagră pe cap ca să se uite în obiectiv. În acest interval, omul își trăgea pălăria pe ochi și-și ascundea fața. Mama își lua pânza de pe cap, se întorcea la subiect și-i rearanja pălăria, că legea cerea să se vadă fața-n poză. Acest proces se repeta de multe ori și mama avea nevoie, în majoritatea cazurilor, de o zi întreagă ca să fotografieze un singur om. Femeile erau și mai greu de prins, că-și acopereau fețele cu năframe și voaluri și numai confiscarea lor și amenințarea cu chemarea miliției le linișteau timp suficient ca să fie capturate. Eu am învățat să fac linguri și castronașe cu cuțitul din lemn fraged și frumos mirositor și să fac distincție între țâțe și alte atribute feminine cu ajutorul experților mei prieteni. După doi ani s-a terminat proiectul și ne-am despărțit, eu plângând, mama oftând de ușurare. O tristețe enormă m-a cuprins pentru restul adolescenței mele, o tristețe pătrunsă din când în când numai de sfârcuri fragede de fată. Am râs bine și maliții os când am auzit că noile buletine de identitate la care lucrase așa de din greu mama au fost aruncate de rromi la gunoi și că autoritățile au decis atunci să se limiteze la numărarea lor. De atunci și până astăzi s-au mai sofisticat stăpânii — un singur rrom trăia în România: Numărul 858, care făcea toate infracțiunile. Eu cred că 858 era bunul meu prieten, Mutu, din familia Mutu, un copil cu o mutră luminată de planuri profund subversive, din ochii căruia emana o bucurie nemaipomenită, care mă umplea de deliciu și forță. Familia Mutu era

descrisă în registrul mamei ca posedând 22 de membri. Alte familii se chemau Surdu, Orbu, Șchiopu, Oropsitu, Blestematu — nume bine gândite să spună autorităților și mamei, în termeni categorici, că oamenii ale căror nume se trag de la nenorociri nu au nici fețe, nici identități oficiale. Dar nici comuniștii, nici micii burghezi nu aveau urechi să asculte. În atelierul tatei veneau altfel de oameni, mai impulsivi, tot soiul de golani, fătuci ușoare, șarlatani șarmanți, jucători de cărți și zaruri pe miză mică, infractori ghinionişti, găinari și nebuni. Pentru toți aceștia, posesia unei fotografii era un mijloc de a face o esrocherie, de a crea o impresie falsă, de a ocoli autoritățile. Clientela tatei era avangarda unei lumi care știa ce valoare are imaginea pentru a falsifica realitatea. Această cunoaștere venea dintr-un comunism care producea numai fațade, imagini goale lipsite de realitate, pancarte și sloganuri fără substanță. Sistemul se baza pe goliciunea imaginilor și cuvintelor, inspirație sublimă pentru arivişti, imoraliști, oameni alungați, pustiiți, singuri, covârșiți de imaginație și impotență. Tata le fotografia și pe prietenele lui care mai arătau ceva tâță și un pic de coapsă și făcea cadou aceste imagini atotputernicilor de la partid care-i țineau soarta în mână. Ei își regăseau gravitatea în această traducere în termeni umani a ideologiei, care le dădea numai contururile mari.

U

CENZURAT
CENZURAT
CENZURAT
CENZURAT
CENZURAT
CENZURAT
CENZURAT
CENZURAT
UNDELIVERABLE MAIL OFFICE
BUREAU DES REBUTS

Șerban Foarță

Urâta urmă a uneltelor de scris

Nu știu cum va fi fost aiurea; în municipiul nostru, însă, (m)anualul test, mereu același de-a lungul unui trist sexeniu, pe care, începând cu anul lui Orwell (și Amalrik), îl impunea ocârmuirea deținătorilor de simple, dar virtualmente subversive și, *eo ipso*, vinovate de-a binelea, mașini de scris, consta în cele ce urmează:

după, în antet, „Fișa persoanei“ cu, dedesubt, numărul fișei, și după, în extrema dreaptă, nume, prenume, domiciliu, iar în cealaltă, tipul, marca și seria pașnicei unelte (cu, de acum, regim de armă), urmau, sub titlul „Claviatura“, optzeci și opt, în cazul meu, de caractere: semne, cifre și litere (cele din urmă, majuscule, ca și de rând), — toate acestea aliniate, în succesiunea celor patru registre și a tastaturii, cazon, de câte două ori; apoi, aceleași caractere cu, între ele, „h“ sau „H“: *2h3h4h5h*..., *„H/H%H&H*... (rezonul cărora-l ignor — de nu cumva aceste hășuri-hățùri tradau, în ocurență, obsesia unei „ore H“?!); și, în sfârșit, încă o dată aceleași, dar, acum, spațiate: *2 3 4 5*..., *„ / % &*..., — ceea ce face patru sute treizeci și șase, în total, de biete dactilografeme, pe care inchiziția roșie le ridica, însă, la rangul unor amprente digitale, făcând, într-astfel, dintr-o sculă standardizată o „materia signata vel individualis” (spre a vorbi ca Achinatul, într-un context dezonorant).

(În paranteză fie spus: n-am să-i tăgădui tocmai eu, estet sau, mai curând, designer al paginii mașinoscrise[11], mașinii o anume grifă specifică, sigiliu-i propriu; dar cum se vor fi descurcat cinovnicii Securității în dactilografologie, rămâne, încă, de văzut.)

Ci, revenind la ale noastre, să spunem că acestea toate erau un simplu exercițiu de digitație, niște game, pe lângă recitalul însuși, de obstinația și plictisul unei toccate de partid; și, subsecvent, pe lângă micul, dar lamentabilul impozit ideologic indirect, care urma în josul filei și căruia, în dulcea Franță, i s-ar fi spus, pesemne, *pensum*, — cuvântul având a denumi acolo (căci, la origine, acesta semnifica zilnicul caier pe care trebuia să-l toarcă, în Roma antică, o sclavă, dacă, firește, va fi fost o „textilistă", o *textrice*) o punițiune școlărească, dar cvasi-inchizitorială, ce, între altele, constă în a transcrie de un număr de ori aceeași propoziție, în cazul că vei fi greșit-o gramatical sau ortografic.[12]

Or, o asemenea corvoadă ne aștepta pe fiecare dintre suspecții posesori de gureșe mașini de scris, la începutul lui ianuarie — spre și mai marea amărâre a revelioanelor din urmă ale domniei ceaușești.

Căci nu era vreo fericire să bați în dublu exemplar, fără a face, însă, uz de vreo „hârtie copiativă" (cum se mai cheamă indigoul în neoromâneasca noastră), un text penibil *manu propria* (ceea ce, unora ca mine, n-avea cum să nu ne aducă aminte clasele primare, când aritmetica, ea însăși, era prilej de propagandă — enunțul a o sumedenie de tot mai silnice probleme având incipitul acesta: „Într-o Gospodărie Agricolă Colectivă..." / „Într-o Gospodărie Agricolă de Stat..."); și numai stricta dependență de respectivul ustensil[13]: un ustensil profesional, în cazul că „dactilofragă" (vorba șăgalnicului Leonid Dimov) sau scriitor mașinoscrib, te putea face să consimți, cu școlărească resemnare, la inomabilul obol.

Care, în rest, reprezenta o varietate de *brainwashing* (cu tot sadismul presupus de un asemenea lavaj) — și care reprezintă, încă, în creierele spălățele ale destulor foști tovarăși (dl. Iliescu *y compris*), un veritabil crez politic de sursă resentimentară (în ciuda proaspetei, să zicem, „brain Washington"-izări a lor!), sub masca unei obiective doctrine economicești.

Transcriu, în încheiere, textul în cauză, nu fără scârbă, dar cât se poate de corect (cu *î*, desigur, nu cu *â* — și fără semne diacritice în cazul rândurilor scrise cu verzale):

„Dificultățile crescînde cu care se confruntă în ultimul timp țările în curs de dezvoltare, și mai cu seamă cele subdezvoltate, își găsesc explicația în principal în agravarea crizei economice

mondiale. Nu lipsa de hotărîre și eforturi, nu insuficiența programelor și măsurilor de dezvoltare ale acestor țări le-au dus la marasmul economic în care se află acum, ci condițiile externe defavorabile pentru continuarea unui proces de creștere inevitabil dependent de străinătate. — Recesiunea prelungită, practicile protecționiste, politica monetară restrictivă din țările capitaliste au concurat în a frîna exporturile țărilor în curs de dezvoltare, afectînd principala lor sursă de încasări în valută.

IN ACELASI TIMP CU REDUCEREA SENSIBILA A INTRARILOR DE VALUTA DIN EXPORTURI, TARILE IN CURS DE DEZVOLTARE AU FOST NEVOITE SA SUPORTE INSUPORTABIL COSTUL DATORIILOR EXTERNE. SE STIE CA FIECARE PROCENT DE CRESTERE A DOBINZILOR A INSEMNAT O MAJORARE A SERVICIULUI ACESTEI DATORII CU CIRCA 3 MILIOANE PE AN, IN ANUL 1982 AJUNGINDU-SE LA UN TOTAL AL PLATILOR NUMAI DIN DOBINZI DE PESTE 60 MILIOANE DOLARI.

EXPRESIE SINTETICA A RAPORTURILOR ECONOMICE CU STRAINATATEA, OGLINDA INTRARILOR SCAZUTE SI IESIRILOR CRESCUTE DE FONDURI VALUTARE; BALANTA DE PLATI A MAJORITATII TARILOR SUBDEZVOLTATE S-A SOLDAT IN ULTIMII ANI CU IMPORTANTE DEFICIENTE!“

Urmare

În ziua de 8 iulie 1984, împlineam 42 de ani.

Am 42 de ani, le spuneam prietenilor mei, pentru că m-am născut în ’42.

Această „poantă“ mă făcea să uit mizeria anului distopic orwelliano-amaurician.

Îi zic așa nu din prețiozitate, dar pentru că A. D. ’84 nu-l dezmințea — pe Orwell, cel puțin — prin însuși acest strict control asupra gândului (mașino)scris.

Ceea ce era, în ’84, o revenire, alta, la stalinismul anilor ’50, când, făcând uz (fără autorizație) de vreo rablă antebelică de scris, puteai ajunge, din deținător al ustensilei, deținut (politic).

Convocați la ora 3 p.m., în vederea jalnicului test, aveam să stăm în „sălile de curs“ ale Miliției Județene până în jurul orei 9 seara.

Aceasta, fie dintr-o proastă organizare tipic indigenă, fie dintr-un sadism profesional, — care-l făcea pe șeful sălii noastre să se preumble ca un zbir printre nevolnicii de noi, ce aminteam cutare vers (viceversabil !) al lui Ilarie Voronca, și anume: „boabele stau în păstaie ca școlarii cuminți în bănci.“

Eram într-adevăr „cuminți“, cooperanți și pusilanimi, căci ne credeam pierduți fără mașină.

Fără mașinile de scris, ce țăcăneau pe zeci de voci, cu un elan (cetățenesc) de nedescris.

Ce scriau ele, am văzut.

Urmează să vedem ce-aveam să scriu, după o vreme, eu, în versuri epicureic-defetiste, cu panglică neagră-roșie (singura truvabilă, un timp, în papetăriile române):

P(as de mai) S(crie)

Banda mașinii mele de scris e bicoloră
aduce cu lampasul unui generalisim
să nu v-aud că ăsta e azi un grad rarisim
când eu bat pas de gâscă (’naintea-i) de o oră

să nu v-aud că ăsta e azi un pas rarisim
când panglica mașinii (la care de o oră
bat-bat-bat-bat: bat pasul pe loc) e bicoloră
și-aduce cu vipușca unui generalisim

să nu v-aud că asta-i o poezie soră
cu proza și că banda (mașinii) e simplisim
s-o semui cu paspoalul unui generalisim,
căci vă aduc aminte că vine o neoră

când panglica ajunge ea însăși un rarisim
product căruia omul de litere-i deploră
disforica absență și care (incoloră)
e-orice numai lampasul unui generalisim
nu

V

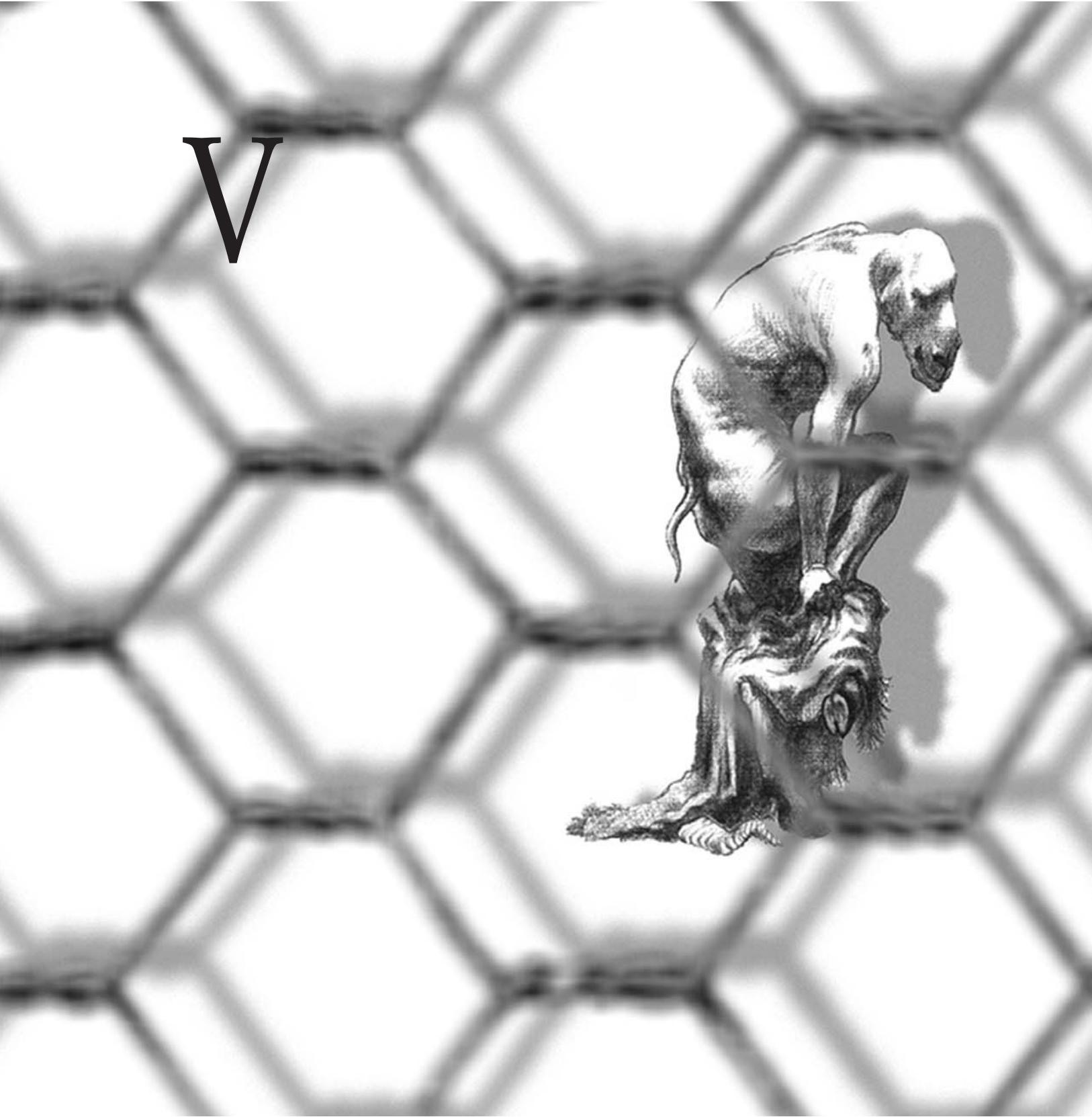

TRAIAN UNGUREANU

VRANVS

Ce-mi aduc aminte din comunism? Totul! Adică prea mult. Mi-l amintesc pe Ceaușescu vorbind 4-5 ore în fața unei săli de roboți năduși ți. Mi-o amintesc pe Elena Ceaușescu, așa cum era ea: verde, cu un corn ciobit, din fudulie, în tinerețe, la o petrecre cu proastele satului. Zoologia e principala știință-adjunct a istoriei comunismului românesc. Vai sociologiilor viitoare! Dacă vor încerca o revizuire a istoriei, vor avea de târât, în concepte, bestiariul comunist român. Nu râdeți — nu ne vom despărți de istorie râzând! Elena Ceaușescu era o româncă tipică pentru viitorul prezent pe care îl proiectează trecutul. Venea dintr-un folclor hâd și cred că e pictată, încă, pe vreun perete de biserică, între dracii cu care ne înțelegem, istoricește, atât de bine. În sensul ăsta a fost Elena Ceusescu o româncă veche și tipică. Țin minte și oameni cu fața asfaltată de pește oceanic și conserve. Îmi amintesc aproape fiecare chip al prostiei. Fiecare. Și erau câteva milioane. Activiști, milițieni, securiști (unul a încercat să mă recruteze, prin 1982-1983, dar avea costum și față de securist și nu m-a lăsat inima — conștiință nu aveam, fiind și eu o parte a indiferenței generale). Țin minte și prostia neoficială. Înghesuiala la carne, la Cenaclul Flacăra și la denunțuri. Beția de uzine și beția din uzine, moldovenii tăindu-se în cuțite, la Brașov. Le țin minte pe toate, pentru că n-au dispărut.

Indiferența se câștigă greu. Cel mai probabil, înainte de naștere. Vechea discuție despre „continuitatea românilor pe aceste meleaguri" a fost o pierdere de vreme. În definitiv, ocupăm teritorii din care nu mai putem fi scoși, pentru că ne-am fixat, adânc, în cultura indestructibilă a nepăsării. Mai cu seamă, și fără grijă, am pârjolit orice legătură de simpatie cu trecutul palpabil. După 1735

de ani n-am terminat de pălmuit retragerea aureliană. Răzbunarea prin neîncredere ne-a reușit de minune. Social, artistic și literar, am izbutit, întotdeauna, comedia. Drama nu ne-a ieșit niciodată. Ștefan, împăiat în farsele lirice ale lui Delavrancea, ne-a dat premisele Cântării României. Caragiale, practicant al autopsiei preventive, ne-a surprins de timpuriu în flagrant de dispreț față de Dreptul Civil și Politic. Toată caricatura politologică a istoriei naționale, de la 1918 încoace, l-a confirmat. Nepăsarea e fundamentul cultural al societății în care schimbăm timpuri și regimuri, fără a ieși din atitudinea istorică originară. Avem o nepăsare prescrisă parcă genetic față de tot ce nu ne e la îndemână. Teoria despre „continuitatea românilor în aceași postură sociologică" e adevărata temă. De aici, o prospețime de invidiat. Neavând memorie și regrete, modele și deficite, pornim, harnic și nepăsător, spre erori pe care le-am mai făcut. Ce s-a dovedit o dată greșit s-a dovedit degeaba, căci nu ne atinge, iar ce se va dovedi greșit nu contează, pentru că îi va atinge pe alții. Aceste două calcule dure obliterează, cu un șpagat infinit, trecutul și viitorul, spre a lăsa slobod un prezent sălbatic, nesimțit și flămând. Imitația e motorul favorit al acestui timp de unică folosință. Febra sincronizării nu ne-a părăsit (1848 — occident, 1947 — despotism, 2007 — europenism) și acest lucru ar trebui să dea de gândit. Sunt, oare, mobilurile necontenitei imitații românești cu totul inocente? Pofta de modele nu a venit mâncând progres, ci vomitând orice răspundere față de tradiție. Din acest motiv, am construit prezenturi isterice și parvenite. Scornicești, de pildă, a fost sistematizarea unui cult temporar. Astăzi nu mai e, dar, între timp, Cornu a devenit „prima comună din România, la nivelul standardelor europene" (așa scrie pe „Cornu online", pagina de Internet a comunei dintre vile).

În fața acestei constante istorice, către sfârșitul anilor '80 și, mai ales, la începutul anilor '90, am încropit o schemă elementară de protest: anticomunismul stradal și literar. Necunoscut de popor și nefericit între câțiva intelectuali izolați, anticomunismul militant a devenit, mai întâi, specatcol, apoi plictis și, în cele din urmă, o replică zadarnică. Anticomunism e, în România, totuna cu a fi împotriva unei lumi care, majoritară și profund indiferentă, deține integral prezentul. A fi împotriva sa reprezintă un act de curaj, dar și o necugetare dezastruoasă, în lipsa unei rețete de seducție sau de presiune (bani, demagogie, putere militară sau o sută și ceva de ani de răbdare). Lipsit de mijloace și împresurat de mutația generală spre capitalism aparent, anticomunismul ca profesie, anticomunismul ca antiteză infinită, a spus tot ce avea de spus, fără să lase urme în trăinicia toxică a lumii pe care o contestă. Și asta pentru că, în duelul acestor două continuități inegale — permanența indiferenței istorice și insistența teoretizantă a anticomunismului –, prima e o formă de existență, iar cea de-a doua un simplu argument etic. Nu există exemple de societăți

care au acceptat să se schimbe din cauza unui argument corect sau a unei teorii de succes. Cunoaștem puține cazuri în care teze sau reparații etico-juridice au triumfat cu adevărat, redefinind o societate. De fiecare dată, ele au fost impuse prin violență — legitimă și de masă, în cazul revoluțiilor etico-religioase (secolul al XVII-lea englez); nelegitimă și conspirativă (cazul dictaturilor radical-socialiste, începând cu statul bolșevic și cu cel național-socialist). Anticomunismul românesc, o idee excentrică, susținută doar de exemplele ascetice ale unor D. Cornea sau V. Paraschiv, nu putea forța și menține o revoluție.

S-a spus că nu există rețetă de trecere de la comunism la capitalism. Ideea suferă de optimismul contagios care a excitat începutul anilor '90. Ce a lipsit cu adevărat, și de mult mai devreme, a fost rețeta de intrare din capitalism în comunism, căci România anului 1945 nu era un stat decis, ci o construcție socială neadjudecată care a trecut, prin urmare, relativ ușor la comunism. Am devenit un stat comunist integral și asta a contat enorm, la sfârșit, în 1989. În vreme ce Polnia, Ungaria și Cehia au apărut, la finiș, cu potențialul unor societăți pre-capitaliste, România, slăbită de țesutul său social neterminat, a reușit aproape perfect osmoza cu comunismul. În fața noastră se deschidea, amplu și obligatoriu, pos-tcomunismul. La urma urmei, rezistența anticomunistă română nu s-a desfășurat la vedere, în instituțiile civile sau religioase ale societății, ci departe, în munți, unde câteva mii de fundamantaliști și-au făcut numărul, în dosul cortinei. Cehia (care i-a votat din inimă pe comuniști) și Polonia n-au avut nevoie de așa ceva. Anticomunismul lor a fost civil și popular, dispersat și nu grupat, de familie și nu conspirativ. Această discrepanță tipologică e ușor de ignorat și greu de recuperat. Chiar dacă simulează cu oarecare talent revenirea la puterea vieții civile, după 16 ani de tentative reformiste, România pare condamnată la un post-comunism de durată istorică. Post-comunism — termenul celei mai slabe definiții cu putință, aceea care remarcă trecerea timpului fără a semnala vremuri noi — e o etichetă din ce în ce mai nimerită pentru societatea românească. Motivul principal al acestei stări ciudate care poate ține o țară în loc, sub hipnoză, dându-i iluzia schimbării și amintindu-i mereu că anumite lucruri nu se schimbă niciodată, e mult mai vastă decât eșecul anticomunismului. Ea ne spune că suma datelor interne ale societății românești e mai mare decât suma cunoștințelor noastre istorice despre comunism. Ea ține și de ceea ce știm despre comunism, și de ceea ce generația noastră nu știe despre generațiile dinaintea sa. Există un spațiu în care indiferența istorică față de istorie se întâlnește și lucrează armonios cu suplimentul violent și doctrinar adus de comunism. Rezultatul acestei interacțiuni e prezentul: timpul, locul și felul în care trăim. România. Un exemplu ne va ajuta să vedem cum și cu ce efecte are loc acest joc de forțe.

Până la sfârșitul anilor '70 a existat, în București, un loc extraordinar. Se numea Uranus. Nu e singurul loc distrus, scos cu desăvârșire și indiferență, din București. Alte cartiere vechi au fost, de asemenea, demolate — și, probabil, am pierdut, odată cu ele, ceva ce nu vom mai întâlni vreodată. Doar întâmplarea a hotărât ca eu, copil al blocurilor, să cunosc bine cartierul Uranus. Sora mamei mele a trăit acolo mai bine de treizeci de ani, într-un bloc mic, în stil „american", sus, chiar în punctul cel mai înalt al Dealului Spirii. Ceva mai jos era Arsenalul, un grup de clădiri masive, învăluite într-o solemnitate posac-militară. Ceva sentimental, sudic și mahalagesc, neînsemnat și cuceritor, dormea noaptea peste cartier și o lua de la cap, dimineața, odată cu primii papuci târșâiți prin curți. Era Paradisul. Timpul se oprise, în sfârșit, la adăpost de frământările care munceau alte părți ale orașului. Străzi înguste, cu piatra lustruită de biciclete vechi, coborau în pantă, coteau, deodată, ca un izvor strâns de munți, și se întretăiau cu alte străzi, în piețe mici, ascunse sub lumina vreunui felinar tăcut. Pe margini, peste pereții caselor, balustrade lungi de fier curgeau, iederă. Oamenii locului se țineau cu o mână de ele și urcau treptele mărunte ale străzii, cu priceperea și cumpătarea șerpașului. Vara, din loc în loc, oamenii se strângeau pe lângă garduri vechi de fier, cu înfloriturii calme, și vorbeau tot așa. Iarna, sub zăpadă, Uranus devenea locul marii recapitulări.

Din străzile zidite în zăpadă nu se mai putea ieși decât pe cărări late cât să lase un mosor la vale. Pe acolo umblau, ziua, oamenii după lucruri de trebuință: până la Pâine, până la Sifoane. Dar seara felinarele rămâneau singure în piețe. Prin lumina lor palidă trecea, rar, câte un câine, lăsând în zăpadă, pentru câteva casuri, desene ascuțite, de vers japonez. În rest, tăcere, întreruptă, neașteptat, de câte un radio sau vreun strigăt târziu, după cel plecat să mai aducă un braț de lemne. Lumea se retrăsese, de bună seamă, pentru a-și recapitula viața de peste an. Lumina răzbătea mulțumită, din case modeste și curate ca un costum de funcționar chemat la șef, în ziua avansării. Pacea acestei lumi mărunte mirosea a vechi și era bine așezată. Ea venea de demult, din lumea micilor funcționari, ultimi posesori ai unei bune-cuviințe ce scapă vremurilor noi. Panorama Uranus începea acolo unde se termina înțelegerea școlărească a *Schițelor* lui Caragiale. Uranus a fost, probabil, esența vechii civilizatii orășenești a României, de care același Caragiale a râs mult mai puțin decât ne-am obișnuit să credem. O mulțime de oameni modești păstra, în Uranus, un miracol cumpătat. Descurcându-se cu pricepere, din lefuri și pensii mici, acești oameni se simțeau răsplătiți de simplul fapt că trăiau împreună, spunându-și, fără greș, „Domnul..." și „Doamna...". Miracolul din Uranus ținea de o religie ferită de mari exigențe, fără alte izvoare scrise în afara *Informației*, gazetă bucureșteană cu urme de cronică măruntă a faptului

cotidian. Obișnuința cuminte și ordinea spontană a legăturilor dădeau, împreună, o formă de viață banală și pre-burgheză. Viața în Uranus avea conturul blând al unei icoane afumate. Nicio idee radicală, ba poate nicio idee, n-a tulburat acest loc adâncit în propriul echilibru, ca într-o superstiție. Nicio noutate obraznică și nicio modă dizolvantă n-au pătruns, cu adevărat, în acest loc îndestulat de propria magie. Până în 1982.

Cartierul Uranus a fost demolat și cred că acest lucru nu mai are cum să ajungă la cunoștința noastră în toată gravitatea sa istorică. Orașele se schimbă, desigur. Timpul macină, până la pulbere. Dar Uranus n-a fost acoperit de lavă, nici abandonat și îngropat, apoi, de nisipuri. Uranus n-a avut o moarte onorabilă. Și nici oamenii care l-au locuit. Locuit? E vorba de mult mai mult. Oamenii care au „locuit" în Uranus au dat vieții un înțeles pe care noua Românie l-a pierdut. Viața vechilor cartiere bucureștene a fost un act de bun gust, oricât le-ar fi fost de coșcovite casele și oricât de curioase țațele. Aceste locuri trăiau dupa reguli complicate și, cel mai adesea, invizibile. Ascultau de o etichetă cotidiană de neînțeles și la fel de neobligatorie, pentru vremurile noastre, ca buna-cuviință, pantalonul călcat și propozițiile clare. Aceasta fină reglare fără rost imediat a vieții trece adesea drept rutină, iar literatura modernă a „inadaptării" a făcut tot ceea ce putea face pentru a o discredita. Teoriile sociale care au exaltat și exaltă urbanismul absolut au adăugat impresia de înapoiere și au recomandat sau poruncit fățiș înlăturarea acestor spații „depășite". Însă viața potolită și ticăită a fostelor cartiere bucureștene a fost cu totul altceva. Literatura a înțeles prea puțin; marxismul industrial și cultul urbanismului sunt vinovate de crimă. Viața pe care ele au discreditat-o și apoi au distrus-o era rezultatul unui raport spiritual complicat. Armonia vieții în cartierul Uranus era izbitoare tocmai din cauza acestei înțelegeri netulburate. Nicio constrângere și niciun viitor obligatoriu nu au apăsat aceste locuri, foarte sigure de rostul lor. Însă, în jur, în concentrările de blocuri numite, prin abuz, cartiere, spațiul e dominat de constrângeri și obiective zdrobitoare.

Oamenii blocurilor locuiesc acolo, în mod fundamental, din nevoi dictate de construirea societății noi și de distrugerea lumii vechi. Să nu uităm: blocurile au fost construite pentru a adăposti, în masă, brațele de muncă cerute de industrializare. Oamenii blocurilor au fost, de la bun început, pasageri. Ei au aterizat în apartamente, constrânși de imperativele doctrinare ale noii societăți și arendați unui viitor mereu anunțat. Situarea lor în timp e precară. Ei locuiesc provizoriu într-un spațiu de-abia mai stabil decât baraca de șantier. Locul nu e al lor, deși, cu timpul, ei au reluat gesturi clasice de integrare: au plantat pomi în fața blocului, au pus bănci, au montat uși monumentale pe holuri insalubre. Gesturile evocă împământenirea, dar lumea blocurilor nu poate întoarce

spre locuitorii ei nimic pe măsură. Spațiul e străin, căci rămâne ce a fost de la bun început: un loc viran construit. Dacă produce totuși ceva, spațiul blocurilor încurajează o lume dizarmonică, o populație ai cărei indivizi, neputându-se ignora, sunt, adesea, legați prin raporturi ostile. Așa au învățat oamenii blocurilor să conviețuiască într-o camaraderie de subzistență, un model de viață lipsit de arta de a trăi, de finețea și discreția vieții împreună, de ceea ce s-a numit, odinioară, și în România, civilizație.

Demolarea cartierului Uranus a fost o crimă istorică. Am pierdut ceva ce nu se pierde nici în războaie: știința de a trăi. Problema e că asemenea lucruri nu se pot recupera. Istoria nu poate fi derulată și trăită în reluare. Din acest punct de vedere, teoria care încearcă să ne liniștească, asigurându-ne că România se va îmburghezi, e o iluzie. Da, România se va îmburghezi enorm în latura decorativă și deloc în mentalitate. Istoria disprețuită costă. Ce s-a pierdut e bun pierdut. Tocmai acest tragism a scăpat anticomunismului de după 1989. Campaniile menite să dezvăluie dimensiunea criminală a demolărilor au enumerat la nesfârșit liste de monumente arhitectonice. Firesc, dar insuficent. Tragismul lumii românești sub comunism e, în primul rând, o lecție despre autodistrugerea istorică. Tot ce era unic și sacru prin frumusețea conviețuirii a fost scos, cu buldozerul, dintre valorile națiunii. Operațiunea a făcut să scapere o nepăsare uluitoare. Un nivel de inconștiență națională pe care clasa conducatoare comunistă nu putea să-l inventeze cu totul. Operațiunea Uranus a lovit în acel centru de echilibru propriu oricărei societăți: capacitatea de a trăi împreună, siguranța că eu sunt eu și tu ești de acord cu mine. Limba a rămas, ca în vechea teorie a „continuității românilor", singurul element de legătură și recunoaștere — dar și această propoziție face parte, de prea multă vreme, din supersitițiile culturale prin care evităm realitatea. De limbă se ocupă manelele și televiziunea, presa scrisă și destulă scriitorime, cu un vandalism coborât tot din nepăsare istorică. Efectele traumei nu s-au consumat odată cu benzina din buldozere. Chiar dacă și-ar dori-o, generațiile post-comunismului românesc nu mai pot recupera acele acte de civilizație socială distruse de aparatul de stat comunist și, mai înainte, de lunga tradiție a indiferenței culturale. Tinerii post-comuniști români trăiesc cu senzația acută a unui destin strict individual, excepțional și autonom. Cu rare excepții, post-comuniștii generațiilor noi se raportează numai la victoria profesională, căci geografia spirituală locală a fost devastată și nu mai are relief. Harta detaliată a oligarhiei, cu toate hățișurile și subhățișurile sale regionale, e îndestulătoare. Trecutul a existat și deci nu mai există. Viitorul depinde de un deget bine pus pe hartă.

X

Afra H

X
centric

Paza bună trecea; disperarea îi dădea geometriei finețe. Tranziția se numea fie provizorat, fie amânare — amândouă, forme de stagnare tensă: crisparea, superstiția, hieratismul cariat al lui Ceaușescu, înțepenirea în proiect, înghețul la coadă și priapismul stalinist zbârcit ne lăsaseră magazinele goale, frigiderele goale, rezervoarele, sufletele și sertarele samizdatelor goale. Nimic nu se mișca, totul se mișcula. Ceaușescu personifica fascinant și derizoriu acest centru mecanic, obscur și utopic, și inexistent. Uniunii românilor împotriva lui i se spunea „monoateism": rezistență la credință prin supunere la incredibil. Ne sufocam de vii în vidul nemișcării și în labirintul aiurea al descurcăreților care făceau din agoră un obor și din el doar abur toxic. Fum al camioanelor, al tractoarelor, fabricilor, vapoarelor. Nu al armelor ori al abatoarelor de oameni — ci al gunoaielor arse, al țigărilor proaste, al cauciucurilor, al hârtiei; fum făcând focul futil, fum din fum, Phoenix plebee. Ție, făt apneu, parcă ți-era lehamite să te mai trezești. Să te trezești — la ce? Să foșnești peste ambalaje goale? Să te trezești în tangajul dintre mitocani? În ambuscada de cururi cu față umană? În existențialismul fudul de drama lui? În simulacrul de basm în care ne făceam că făceam și se făcea că nu eram? Suprarealismul sclavilor comuniști punea lipici pe somn și vise; dincolo de ele, incredibilul ne dădea măsura prin suprarealismul central-securist. Stăpânii ne erau stăpâni nu pentru că erau gata să moară, ci — sclavi și ei, bieții de noi — pentru că turnau supraviețuirea sclavilor într-un film golit de sens și cimentat în fum. Ieșeau, încă ies, din filmul ăla, cadre, pancarte, sloganuri desenate pe carton, pe metal sau pe cer, luminate din interior, ca și cum inima le-

ar fi fost făcută din fosfor; luminau, iluminau, orbeau, acoperind coada la experiențe cotidiene cum, acum, pe aceea la amintiri, întrerupând fluxurile vieților noastre atunci întârziate și pe al celor de mai târziu. Un Manole monoton ne armase în beton, la loc de dat cu capul în viitorul nul, cu umerii strânși a mirare și grijă, pe post de note de subsol inundat. Ne vedeam originali, pentru că nimeni nu se mai coborâse atât de jos, în mlaștina datoriei de la poalele vinovăției fără de sfârșit, pe cât ne închipuiam noi. Urlam ca temnicerii ori dădeam televizorul tare, ca să acopere picamerele care ne spărgeau temelia, pereții, acoperișurile, asfaltul de pe stradă, picamerele ce ne gâdilau de moarte până când betonierele veneau ca dricurile și se duceau învârtindu-se, gata să-și prefire prin anus kitsch-ul cimentului exultant

NU LUCRA LA BENA NEASIGURAT!

În centrul vieții românești — țară mică, valori munte — păreau a sălășlui provizoriu miriade de necunoscute. Dar ele, x-urile mici și dese — unele, de cercetat, celelalte, de evitat prin alte mijloace — se lăsau absorbite de Totalul X: Întotdeauna-Același Care Era Nicăieri. Un centru-chiasm (o clepsidră înghețată? o betonieră șuie?), regulat de o trei simplă fără variabile sau varice. Nimic altceva, vreau să spun — doar o formă, un mit descărnat: chiasmul care-nvârtea lucrurile cu susu-n jos și care, în carnavalul nesfârșit de zile, le dădea înțelesuri generale ce atrofiau speranța: o logică, și ea, cu susu-n jos până îi venea tot sângele erectil în cap. Coerent era Totul consistent

INTERSECȚIE PERICULOASĂ!
ÎN ULTIMUL AN AICI ȘI-AU PIERDUT VIAȚA 18 PERSOANE.
CONDUCEȚI CU ATENȚIE SPORITĂ!

Despre grădina schizoologică a vremilor când „a ști“ era sfâșiat de „a fi”“ și puritatea morală, prea amenințată, nu era rară — e cu neputință să ne amintim. Și tocmai de aceea trebuie să o facem! Când chiasmul totalitar poate fi depășit doar trăind disjuncția dintre amintire și memorie involuntară, ar fi înțelept să privim cum ies — din cimitirul trecutului, creeat de amintire — spectre de nestăpânit

UN MAELSTRÖM E-N TOATE, E-N CELE CE-N VÂNT
NU POT SĂ SE ȚINĂ ȘI CAD SUB PĂMÂNT

*
* *

Sexul mi-e nehotărât, nu îmi pot lăsa numele în voia publicului; dar vreau, poate ca și voi, să călăresc pe centaurul trecutului. De când m-am trezit exilată în sex, am încercat să mă conving că tocmai am ieșit din închisoare, tunsă chilug ca veșnicia. Uneori îmi ieșea; alteori mă organizam prea bine, dar când nu știam unde mă aflu, unde mă aflaseră, o vedeam, de pildă, pe mahalagioaica din Ferentari, femeie cu cișmea în curte și atât de puține clase, că a prins singură chichirezul cuanticii. Văzând că feciorului ei tuleiele îi dădeau în barbă sadea, i-a zis: „Când te duci cu vreo fată, băiatul mamei, să știi că niciodată nu prea știi cum iese! Fetele sunt năbădăioase: dacă te culci cu ele o dată, e prea puțin; dacă te culci de două ori, e prea mult."

FUTASIUL ESTE UN ELEMENT
INDISPENSABIL ALCHIMIEI SOCIALE

, însă asta nu mă lămurește cum eram eu pe atunci, cum mi-am pierdut, din neatenție, un rinichi, apoi, când m-a izbit din spate un val care m-a aruncat în contrapunctul venind din viitor, ochiul stâng. În uraganul ăsta frunzele rămâneau neclintite; îmi închipuim că sunt Marlena, vecina pe care au violat-o șase șantieriști, a stat în spital, a vorbit de nu știu câte ori cu milițienii și cu procurorul, au adus-o cu salvarea acasă, n-am mai căutat-o nici eu, nici ea n-a mai dat vreun semn, împărțeam aceeași rușine, familia nu mai voia să audă de mine, a trebuit să fug într-un sat din Harghita, să-mi pierd urma. Dar asta nu-mi merge până la capăt; bărbat, o apăr fără greș, îi căsăpesc pe șantieriști, zâmbesc strâmb în somn: un erou al altor vremi. Am coșmare, nu le țin minte, mă trezesc pe din două, mai nimic de mâncare, doar niște fulgi vietnamezi, mă lipește foamea de mine

LA FOLIE CULINAIRE

mă excită de nu mai știu cum să mă bâlbâi în pat. Mă apuca tremuratul, până și sub plapumă era frig, mâinile, prea înghețate ca să le las să mă atingă; jumătatea mai puternică era securistul din mine, mă ținea de ceafă cu fața spre hău, alunecam în paralizie progresivă până nu mă mai mișcam de loc, doar leguma dinlăntru ce prindea să se legene, neștiutoare. Ea conducea, de obi-

cei; bărbățelul din vintre se gudura urmând-o. Când mă simțeam superioară și disponibil, ieșea prost: mă striga vreuna cu gura mai mare:

SURIOARĂ BUNĂOARĂ
LASĂ-MI-L MIE DISEARĂ!

Striga pe dracu' așa, dar tot îl lăsam cu aia... care mă ducea la hogeacul ei, ca o libelulă, rujată, ce mai... mă lua cu friguri, nu știam încotro or s-o ia lucrurile, mă lipseam de mine, mă lipeam de ea, întâi să mor, mai vedem noi dup-aia, în penumbră și cu alte fereli, când se apropia, dădeam să fac pe mine, aprindea lumina, m-au luat odată la secție — undeva prin Grant, că mă întorsesem în București — pentru moravuri grele, m-au pus să mă dezbrac, „Cum să-ți spunem, fă? Bă?", unul scria procesul verbal fără pastă-n pix, mi-au dat teul să spăl dușumelele, se uitau la mine hohotind, într-un târziu m-au lăsat să mă îmbrac, puțin câte puțin, m-au dat afară în șuturi, am fugit, câinii înnebuniseră prin curți, am căzut în noroi, m-am prelins pe lângă un gard, mi-au intrat așchii în țâțe, am trecut pe pod, o voce groasă mi-a zis să mă arunc sub tren, aia mă făcuse fătălău, că o să zică-n târg, m-am uitat înspre Gara de Nord, gata să mă arunc, un slogan orbitor se năpustea înspre mine ca un tren scăpat de sub control:

LUMEA CREATĂ DIN RÂSUL ZEULUI
SFÂRȘEȘTE ÎN HAZNA

nu mai aveam loc, eram ca Ei. Alergam pe acoperișurile blocurilor, printre antenele de prins bulgarii, când oboseam, mă tolăneam să fumez o țigară, fusesem comandant de detașament de pionieri, la uteciști nu m-am mai băgat sus, se vedea prea mult din mine, mă simțeam acasă fumând pe acoperișuri, mai rupeam câte un fir de antenă ca să am de ce să fug tare, să mă ascund mai bine, m-am ascuns, vremea a trecut, las' că trece! eX-ul meu mânca o duzină de ochiuri dimineața — asta, cât am avut; după aia îi făceam sandvișuri cu salam de soia, pleca înfometat și morocănos dimineața, venea târziu noaptea, mirosind a țuică și a femeie, „Să-ți fie de învățătură!", mă mai cârpea, îi mai trecea, stătea cu mine câteva nopți, nu mai știam ce să-i fac, mă dădeam de ceasul morții, până când a venit cu un măr în mână și mi-a rânjit: „Na, Albă ca Zăpada și Proastă ca Noaptea!" M-am uitat într-o parte, în jos; i-am făcut ce mi-a poruncit, îmi venea să-i sug și ficații, l-am îmbătat, l-am îmbrăcat, l-am dus către malul râului, cădea, îl ridicam, îl țineam, îl

împingeam, iar cădea, până când am ajuns pe un pod, Dâmbovița avea pojghiță de gheață, i-am zis că-l omor dacă mă mai înșală, a mormăit ceva, a încercat să-mi tragă un pumn, nu m-a nimerit, s-a rotit, i-am bat brânci în apă, am stat să văd cum nu mai iese, a doua zi m-am dus la Miliție, că mi-a dispărut omul, m-au chemat după o vreme, îl pescuiseră la stăvilar, la autopsie i-au găsit atâta alcool în sânge, mare minune că murise de apă și nu de țuică, i-am făcut și parastas de patruzeci de zile, că eram singură

VIOREL RIMEAZĂ CU CARUSEL
ȘI NU MAI E NIMIC DE FĂCUT

munca voluntară, un abțibild de nedezlipit: munca-noastră-vrerea-Lor — dar asta măcar te ținea departe de târla colaborării, unde trebuia să împarți și muncă, și voință cu Ei,

FAȚĂ-N FAȚĂ CU CURUL PUTERII

până ți se lichefiau genunchii și șira spinării ca să treci prin gaura de cheie și de șarpe. Puteai să te joci cu udul rațiunii, de parcă ar fi fost un morcov fiert, ori un Buratino de dus la budă. Și mirosul, pipăitul, enumerarea simțurilor, copyrightul meu de femeee, mângâierea, zgârietura de amor, genunchii roșii de covor — că în afară de sex era doar deșertul; ce fusese bărbat în mine se schimbase în femeie după revoluție, poate prin vreun chiasm al științei cât explozia unei eprubete, știința de care știu eu și de care tu habar oi fi avut, dar nu-ți păsa, astea nu se uită, nu că le-ai fi știut tu vreodată pe bune! Tu veneai pe-aici doar când te voia alta, și pe mine mă lua cu vârtej, poalele îmi săltau și rădeau capul — ce să se mai despartă de otrava din jur! — să mușc pereții cu dinții goi. Le cântam dracilor să joace, să-mi joace sângele în vine și în ochi, să le sparg chiasmele și chiagurile lor de geometri cu știaif... vârtejurile care nu se mai opreau și caruselul x-urilor tâmpe și superstiția științei, a socialismului științific, a alimentației științifice, a dușului științific, a științei partidului, pe care viața o demonstra-n prostie, pe când eu cădeam din suspendare, din familie, prietenie, orgasm, prăbușindu-mă-ntruna ca-n mormântul numit după mine, de unde, de atunci, cascada asta de ulei de frână îmi curge pe creștet și pe picioare

PĂPUȘI,
ÎN VOI DORM FUTURELE MĂTUȘI!

Y

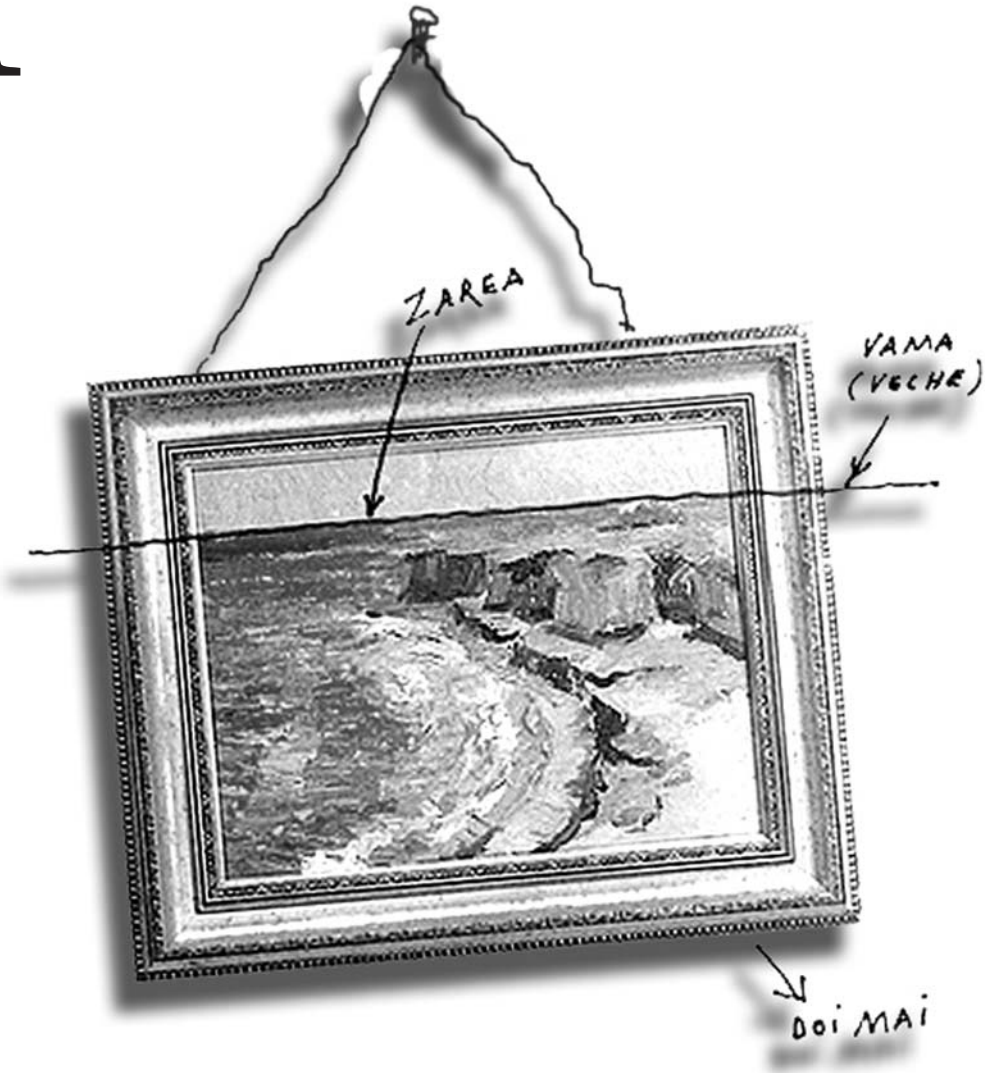

Călin-Andrei Mihăilescu

Zarea Vămii la Doi Mai

Cu buza-n Doi Mai, cu meduza la Vamă, crăcănați într-un rai, unde poame ne cheamă — să ne amintim de-alcool, alcov, nisip și iarăși. Acum un sfert de veac și încă, ieșit, cum îi era felul negru, dintre spirite pe care doar duhul său știa să le deosebească de altele, Dan Laurențiu a imnizat cam tot așa. Pe-atunci puteai mânca doar la „Musuret", la „Dobrogean" ori la pensiuni mai mult clujene; de atunci cârciumile s-au făcut miriadă, de la „Tina" din colțul nordic al plajei doimaiote până la „Expiratul" capului sudic al Vamei; s-au alungit digurile, pătrunzând stângace în mare ca poduri orfane, ca dinți din coajă de pepene ce-s; în loc să crească, plajele s-au îngustat, refuzând degeaba grefa digurilor. Șantierul de la Mangalia a crescut la dimensiuni sud-coreene și culori suedeze; unele femei din sat lucrează acolo (una dintre ele, macaragiță, are brațul gros cât trunchiul de bărbat și bea o oală de cacao cu lapte dimineața). Umbrarele de viță au rămas aceleași, dau umbră generoasă și nepăsătoare, praful ulițelor se ridică, implacabil-dobrogean, la fiecare pas mai apăsat. Prin praf și fata morgana, prin nopțile dansate-n amor, prin mahmudelele mahmurelii, o prevedeai, o vezi: vama dintre doi mai este moleculară, pierzându-și forma pentru a rămâne și renaște, într-un timp fără descriere. Vama-i contemplare, transcendență imanentă, stare între doi mai, *a tale of two villages*. Căci sufletele noastre bune și ușoare se găsesc la Doi Mai și în Vama Veche, unde ne-așteaptă sosirea trupurilor. Și trupurile ne lasă în lenevă extază ș'aicea fim, iubim și scrim.

La nord de utopia doivamaiotă se pierde-n orizontul său realul betonului și-al bonului de masă, strâns-dungă lungă între mare și calea ferată, -ori șosea: Mangalia, Mangalia Nord (defal-

cată mai apoi în Saturn, Venus, Neptun, Olimp — mai scumpe decât Doi Maiul, pe vremuri, azi mai anoste decât Grecia-Turcia accesibilă iarăși), Costineștiul (mă rog...), Eforiile (cea de Sud numită o vreme „Vasile Roaită", o sirenă puturoasă de concediu și nămol; apoi, dincolo de limba de pământ împărțită de tabăra nomenclaturistă „Cravata roșie" și de radarele pitite-n crânguri; cea de Nord — sanatoriu învelit în faianța albastră dragă stilului Ghe.Ghe. Dej-târziu), Agigea (se sudează oase frânte pentru-alte fracturi future), Mamaia (tufiș nuvoriș), Tataia (dispărută prin renumire), Năvodari (penitenciar la nord de vară, dar meridional rafinăriei midiatice) și, în zare, hâcâit, Portița (minimalistă și cool), Sfântu Gheorghe & Sulina — cu imensitatea plajelor lor pândite de ciurde de țânțari — și-atât. O deviere de septentrion să te împle râsul de ecouri! Toate aliniate ca trupurile micuților tricotate sub soare cinci minute pe față, cinci nu. Soarta face autostopul pe linia asta de adăposturi pentru sezoniștii neloiali, care, ca orice linie ce nu vrea să moară într-un punct, nu trăiește cu adevărat.

Melancolia Doi Maiului și-a Vămii se lasă însă înțeleasă de cei fermecați de cea iscată de Apuseni ori de Maramureșul oriental, deschis în acordeon de descălecări și încălecări spre pasul Prislop. În ea se topește îndârjirea de a a măsura ce e dintotdeauna (pierdut) față de ce era înainte: înainte de revoluție, ori de război, ori de când au plecat atâția, vraiște, lăsând vraiște-n urmă, ori de când Corina se dădea (de ceasul morții după mine în timp ce eu după Miki în timp ce eu mă lăsam și Miki nu), ori de cavalcada lucioaselor mașini $WD ale băieților de firmă.

Ubi-s, când aici erau? Tanti Aneta, a cărei casă fusese pictată de Marina Carafoli, grande dame (cum doar Ioana Crăciunescu acum și Bizi Cantacuzino cu ochi mirabili, jadis) a cărei siluetă îi dădea trestiei pascaliene stilul unui trup — tanti Aneta care, cu o vorbă, îți ghicea și impunea viitorul depărtat? Unde Vania, zis „Stânca de la mal" (citez trunchiat, cum Nina Cassian n-ar merita), care se arăta ținând în dinți mese de fier și-al cărui trup s-a fofilat către sfârșit tremurând, ca orb, într-un alcool pe care marea nu putea să-l mai încapă și cu care Virgil Mazilescu fraterniza la sânge, într-o dimineață fiebinte, îmbrăcat în costum, cu pantalonii suflecați, cu cravată și, în dreapta, cu o servietă diplomat de un vinilin mai ieftin încă decât viețile noastre, pe-atunci, pe când stânga-i ținea o sticlă de vodcă ce se golea, uleios de repede alunecând pe gâtul poetului care își întorcea ochii închiși către soare. Între cimpanzeii *zum Tode* și zeii mai *high* eram noi, dar eram toți; eram la mijloc, însă nestrânși; și învățând că sticla cu gura în jos perpetua spiritul vieții ca un falus erect. Ubi-i Andrei Rauscher, băiat frumos spulberat pe-o Autobahnă, ori Kuki Fuiorescu, cu care, pușți fiind, ne smotoceam la toate cele, la ring și pétanque, ba chiar și la mersul pe jos? Unde Lulu Ulici, care clefăia șlemuri dând cu carisma-n masă la bridge-urile de sub viță? Unde mulții unul

câte unul Sturdzești, Cantacuzeni și alți cu blazon veniți la o plajă pe furate 'nainte de a o lua, 'n bejenie, spre Vest? Unii vin des, alții deloc, și încă alții revin mai rar, ori nevăzuți ca spectrele, ori și mai organizat (Tudor Brătescu a montat o reîntâlnire a doivamaioților occidentalizați într-un iunie de acum câțiva ani; eu însă, dintr-o-ntâmplare ca menită, cu mai mulți mă întâlnesc la Toronto sau New York decât la Doi Mai).

Dar aici sunt, sigur și neclintit, Dana și Liviu Papadima, negri în august și zvelți mereu, și Ariadna din fire, și Rodica Zafiu, deși ea s-ar ascunde până și în Sicilia ca să nu-i mai tundem noi unghiile și Miki Gânju, care cântă cu voce dăruită „Nu poci, nu poci, căpitane!" în cinci limbi și în latină, și Ioana Tudora, cotoiul de pe gard, și Țuculescul Răzvan, care ne întreabă dacă vrem să ne aducă ceva de la budă, ori Poaha, a cărei caritabilă inimă m-a făcut dependent de Rivanol, și toți marii mimeuri ai locului, de la Ileana Balș la Catri Cândea, care povestesc până le și-i dor mâinile ca să ghicești „așa mai vii de-acasă" sau „șmen"? Ori dansatorii nopților Vămii, cu tălpile însângerate de așchii și capete de cuie prea delicat bătute în podelele îmbătrânite elastic? Ori stufstockiștii, care vin cu miile de mii acum, august de August, pe care m-au împins amicii să mă pun să-i îndemn: „Ca s' veniți la Vamă-n ceată, fără mamă, fără tată, fără mafii să vă cate la liman de libertate, vele, volintiri și iele, band-uri, singeri, toate cele, am pus-o de-un *Stufstock3* să le crape fierea-n ei — fierea nealternativă, firea flască și captivă. Cum cool-u-i cool, cu rock pe rol, cu mediul — înconjurător, cu-extrema în interior, cu suflet plin și cu trup gol, magnetul Vamei, limitrof, clipind ca contele Onoff, vă trage-acuma către sine din toate urbele vecine ca să: salvați căluți de mare; dansați pe plajă car' cu care; nu faceți porcărele groase (ci doar în gafele duioase să vă-ncercați); să țineți, leș, manele-n lesă, pe caporali, zâmbind, de tresă și mintea-vă la unison (și tot așa *el corazón*, să vă-nchinați). Cum toate cele bune's *drei*, acum la *Stufstock3*! Know, high!" [?] Ori nudiștii și budiștii, toți și toate, tatuați și tatuate uni cu lumină? Ori chitarele, învelitul în saci de dormit pe nisip sau în hamace, baia goi în marea neagră, zgribulirea de după, astâmpărată de vodcă, focurile de pe plajă, garizii, guvizii și tizii sfârâind în frigărui? Ori generațiile pierdute în somnul pe nisip până la amiază? Ori bârfitorii subțiri — dar niciunul ca Mioara Neicu? Ori adoratorii cânepei? Ori blehătinzii de la „Ovidiu" molfăind castraveți murați dimineața? Ori jucătorii de bridge și diplomat (și de whist, și de yams, și de Monopoly, și de pinacle)? Ori căluții de mare, pe care cine să nu vrea să pună șeaua? Ori tu; și tu?

Aici suntem toți!

Ca într-un Macondo, cei plecați în alte lumi se întorc fără greș la vama dintre doi mai, unde totu-i în trei — who's who and with whom — ca într-o arcană ce ne prinde pe noi toți, umbrele

soarelui. Pe Nietzsche gândul eternei reîntoarceri l-a întâlnit la munte; dar el era de sușă protestantă, nu plajnic ca noi, prin care timpul trece și doar așa rămâne; ci eu, când e să fiu acolo, pe dată, voi să imn:

Vama mia, vama mia!

mai am un singur vai,
la Vama &-n Doi Mai,
unde te răstignești
între femei și pești:

că-i vama con Dios,
ori că e Vampa veche,
soarele muls pe dos
'ți-a trupul, și-n ureche

îți crește-un creștet nou,
îți url-o altă gură –
e-un vai netrupuit
de-o stranie natură,

ci-a ei, și-a lui, și-a ta –
iubite, rase, arse
cărți de nisip *à trois*
profane, sacre, farse.

un vai mai am,
un doi, un mai,
o vamă netrecută, veche.
hai!

Despre autori

Ștefan Anastasiu (n. 1950, Sibiu). A absolvit Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu", secția grafică, în 1974. Animator, regizor (trei filme de autor), Animafilm, București (1974-1981). Artist și regizor „free-lance" în Elveția și Canada, autor de filme de animație la Oficiul Național Canadian de Film (Montreal); filme publicitare; a publicat peste 3000 de ilustrații de carte, revistă, benzi desenate etc. (1981-1988). Din 1988, profesor la Școala de Cinematografie „Mel Hoppenheim", Universitatea Concordia, Montreal. Din 1974 până în prezent, în paralel cu celelalte activități, a continuat grafica de șevalet, desenul și gravura. Numeroase expoziții și premii internaționale. Își pregătește retrospectiva „35 Years of Still Images from Impossible Motion Pictures" (2010).

Sorin Antohi (n. 1957, Târgu Ocna, Bacău) este profesor la Central European University, Budapesta, unde conduce Departamentul de Istorie, Școala de Istorie și Studii Istorice Interdisciplinare, precum și Pasts, Inc. Institute of Historical Studies (le-a fondat pe ultimele două). Secretar General al Comisiei Internaționale de Teoria și Istoria Istoriografiei, membru în Biroul Comisiei Internaționale de Științe Istorice. Este istoric al ideilor, teoretician al istoriei, eseist, publicist, traducător. Cea mai recentă apariție editorială este dialogul său cu Moshe Idel, *Ceea ce ne unește. Istorii, biografii, idei* (Polirom, 2006).

George Astaloș (n. 1933, București). Carieră militară, apoi scriitoricească. Debutează într-o revistă școlară (poezie 1948). În momentul în care Armata Roșie invadează Cehoslovacia, Bucureștiul era plin de afișe anunțând, pentru stagiunea '68-'69

a teatrului „Casandra", piesa lui Astaloș *Vin soldații*. Piesa nu iese din afișe pe scenă, dar autorul primește Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru volumul *Vin soldații și alte piese* (Eminescu 1970). Pleacă la Paris, unde se stabilește în 1971. Autor a peste 60 de volume în română și franceză – publicate, unele în traducere, în șase țări – de poezie, teatru, eseu și teorie literară, și a mai mult de 200 de studii analitice și articole critice. Poezia i-a fost publicată sau difuzată la radio și televiziune în 15 țări, iar teatrul i-a fost reprezentat în aproximativ 50 de orașe din 20 de țări. Editura bucureșteană „Capitol" îi publică operele complete. Între 1972 și 2002 a fost redactor-șef al revistei plurilingve de arte, litere și științe *Nouvelle Europe*.

Adriana Babeți (n. 1949, Timișoara) predă literatura comparată la Universitatea de Vest din Timișoara. A publicat volumele *Bătăliile pierdute. Dimitrie Cantemir, strategii de lectură* (Amarcord, 1997; Premiul Uniunii Scriitorilor pentru critică și istorie literară), *Europa Centrală. Nevroze, dileme, utopii* (coord. cu C. Ungureanu; Polirom, 1997), *Europa Centrală. Memorie, paradis, apocalipsă* (coord. cu C. Ungureanu; Polirom, 1998), *Dilemele Europei Centrale* (Polirom, 1998), *Arahne și pânza* (Ed. Universității de Vest, 2002), *Dandysmul. O istorie* (Polirom, 2004; Premiul Uniunii Scriitorilor pentru critică și istorie literară, Premiul Asociației de Literatură Comparată și Generală din România), *Ultimul sufleu la Paris. 69 de rețete culinare* (Polirom, 2006). Împreună cu Mircea Nedelciu și Mircea Mihăieș a scris romanul *Femeia în roșu* (1990, ed. I – Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru proză; 1998, ed. a II-a; 2003, ed. a III-a).

Profesorul **Andrei Codrescu** regretă sărăcia cunoștințelor sale erotice sub comunism (a emigrat la 19 ani), dar a adăugat tot ce și-a amintit din corpul socialist în proiectul lui de viață, *Corpus Vivus*, o antologie alcătuită din cele mai frumoase părți ale corpurilor pe care le-a iubit. Acest colaj, cuprinzând țâțele românești, va fi publicat de editura Abrams. Cărțile recente ale lui Andrei Codrescu sunt *Miracol și catastrofă,* răspunsuri în limba română la întrebările teologului Robert Lazu (Ed. Hartmann, 2005) și *Wakefield*, roman tradus de Ioana Avadani (Polirom, 2006).

Angela Cozea (n. 1955, București) este profesoară de literatură în Departamentul de Franceză al Universității din Toronto. Din 1979 trăiește în Canada, unde a obținut un

doctorat în literatură comparată la universitatea din Montreal, după care a predat la universitățile din Calgary, Halifax, Kingston și London, Ontario. Volume: *La Fidélité aux choses* (Montreal, 1996), *Petit traité du Beau à l'usage des mélancoliques* (Montreal, 2002) si *L'Énigme thérapeutique au cœur de la philosophie* (Montreal, 2004), toate trei sub semnul gândirii lui Walter Benjamin. Fragmentul publicat aici este tradus de autoare din *Interruptions définitives* (Héliotrope, Montreal, 2006).

Șerban Foarță (n. 1942, Turnu Severin). Volume: POEZIE – *Texte pentru Phoenix* (în colaborare cu Andrei Ujică, 1976; ed. a II-a, revăzută și adăugită, 1994), *Simpleroze* (1978), *Șalul, eșarpele Isadorei/Șalul e șarpele Isadorei* (1978; ed. a II-a, revăzută și adăugită, 1999), *Copyright* (1979), *Areal* (1983), *Holorime* (1986), *Caragialeta* (1998; ed. a II-a, revăzută și adăugită, 2002), *Un castel în Spania pentru Annia* (1999; ed. a II-a, revăzută și adăugită, 2006), *Erau ziare, evenimente* (2000), *Opera somnia*, antologie, cu un studiu introductiv de Mircea Mihăieș (2000), *Spectacol cu Dimov* (2002), *Caragialeta bis* (2002), *Poezie/„carte-borcan"* (2003), *Fractalia* (2004), *Ethernul Pheminin* (2004), *Rebis* (2005), *Rimelări* (2005), *Jeu de paume* (în colaborare cu Alex. Leo Șerban), plachetă electronică, 2006); ESEISTICĂ – *Eseu asupra poeziei lui Ion Barbu* (1980), *Afinități selective* (1980), *Afinități efective* (1990), *Dublul regim (diurn/nocturn) al presei* (1997), *Prolegomene la o Retorică publicitară* (curs universitar, 1998), *Clepsidra cu zăpadă* (2003), *Honorificabilitudinitatibus* (2004); TRADUCERI din Paul Valéry, Francis Carco, Stéphane Mallarmé, Edward Lear & Comp., Serge Gainsbourg, Evghenii Sokolov, Salvador Dali, Paul Verlaine, Guillaume Apollinaire, Victor Hugo, Anavi Ádám, Hans Bellmer, Böszörmenyi Zoltan.

Bogdan Ghiu (n. 1958, București), copilărit și alfabetizat la Constanța, de unde a evadat pentru a reveni și a absolvi (căci prea era păcătoasă!), la București, Facultatea de Litere a Universității locului, alături de colegi prestigioși, binecunoscuți azi mai ales ca profesori, lingviști, jurnaliști, scriitori (Cenaclul de Luni). Când (s-)a putut, a început să evadeze din nou, mai cu seamă prin Europa, studiind cu Jacques Derrida, apoi (de) pe loc, sub forma a aproape 50 de traduceri din filosofia și literatura franceză (*dont nottamment* Foucault, Derrida, Deleuze, Bataille, Bourdieu, Baudrillard, Bergson, Didier Anzieu, Sarah Kofman, Sade, Baudelaire, Artaud, Leiris, Duras, Louis Calaferte, Annie

Le Brun etc.) și a mai multor volume de poezie (*Cinci*, 1982; *Manualul autorului*, 1989; *Poemul cu latura de 1 metru* și *Arta consumului*, 1996; *Pantaloni și cămașă*, 2000, reunite în 2004 în ediție definitivă în *Manualul autorului*, Cartea românească), de fragmente diverse (*Grame*, 1997) și de eseuri despre filosofie, literatură, media-comunicare etc. (*Ochiul de sticlă. Texte privind televiziunea. 1991-1997*, 1997; *Evul Media sau omul terminal*, 2002; *Facultatea de litere. Mic îndreptar de gîndire greșită*, 2004), pentru care a primit mai multe premii și diverse distincții. Conferențiar în țară și în străinătate, redactor și colaborator permanent la principalele publicații culturale românești (*Contrapunct*, *22*, *Dilema*, *Cuvântul*, *Idea*, *Luceafărul* etc.), realizator și „strateg" radio-TV, profesor ocazional (atunci când este poftit), pregătește pentru 2007 prima sa carte în limba franceză (titlu de lucru agreat de editor: *De l'intolérable inutilité de l'être*). Tată (Miron și Daria), bunic (Anais), amant, nomad. Scrie, scrie, scrie. Întotdeauna în mers.

Sanda Golopenția (n. 1940, București), stabilită în S.U.A. în 1980; din 1981 este profesor în departamentul de Franceză al Universității Brown (Providence, Rhode Island). A predat cursuri de limba italiană la Cornell University, semiotică și literatură la Vanderbilt University, și pragmatică literară, teatru francez, cultură franceză a secolului XX și istoria limbii franceze la Brown. Între volumele publicate: *Mitul pagubei* (Providence: Hiatus, 1986), *Les Voies de la pragmatique* (Stanford: Anima Libri, 1988), *Voir les didascalies* (în colaborare; Toulouse-Paris: CRIC-Ophrys, 1994), *Cartea plecării* (Univers, 1995), *America America* (Ed. Fundației Culturale Române, 1996), *Desire Machines. A Romanian Love Charms Database* (Ed. Fundației Culturale Române, 1998), *Vămile grave* (Univers, 1999), *Intermemoria. Studii de pragmatică și antropologie* (Dacia, 2001), *Chemarea mâinilor negative* (Cartea românească, 2002), *Hacia una nueva definición de las didascalías* (în colaborare), Madrid, sub tipar.

Ioan Groșan (n. 1954, Satulung, Maramureș). Absolvent al Facultății de filologie (secția română-spaniolă) din Universitatea „Babeș-Bolyai" Cluj în 1978. Profesor (1978-1989), apoi redactor la *Contrapunct* și *Academia Cațavencu*. În prezent, publicist-comentator la ziarul *Ziua*. Volume: *Caravana cinematografică* (povestiri; Cartea românească, 1985; Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor; republicat în 1999, Ed. All și 2005, Ed. Corint),

Trenul de noapte (povestiri; Cartea românească, 1989), *Planeta Mediocrilor* (Ed. Cassandra; republicat în 2001, Ed. Aula), *Școala ludică* (teatru; Ed. Ghepardul, 1991), *O sută de ani de zile la Porțile Orientului* (roman; Ed. Fundației Culturale Române, 1992; Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor; republicat în 2001, Ed. Aula), *Jurnal de bordel* (Ed. Seara, 1995), *Jurnal de Cotroceni* (Scrisul românesc, 1996), *Județul Vaslui în NATO* (Ed. Aula, 2002). Nuvelele și povestirile sale au fost traduse în franceză, germană, maghiară, poloneză, rusă și vietnameză.

Afra H (autoarea/autorul nu își dorește publicate amănuntele bio-bibliografice).

Doina Jela (Jela Despois; n. 1951, Vadu, Constanța). Între 1997 și 2004 editor la editura Humanitas, unde a cordonat colecțiile „Memorii, Jurnale, Convorbiri", „Procesul Comunismului" și seria „Istorie"; din 2004, editor la editura Curtea veche. Volume: *Cazul Nichita Dumitru, încercare de reconstituire a unui proces comunist* (Humanitas, 1995), *Telejurnalul de noapte* (Polirom, 1997), *Această dragoste care ne leagă* (Humanitas, 1998), *Drumul Damascului, Spovedania unui fost torționar* (Humanitas, 1999; ed. a II-a, Humanitas, 2002), *Lexiconul negru, unelte ale represiunii comuniste* (Humanitas, 2001), *Afacerea MT* (în colaborare cu Cătălin Strat și Mihai Albu; Humanitas, 2004) și *Do or Die – convorbiri emailate cu Vladimir Bukovski* (Humanitas, 2003). În volume colective: proză în *Vînzătorul de enigme*, Revista *Tomis* și editura Europolis (1993); *Analele Sighet* (1997, 1998, 1999, 2001, 2002). Traduceri din franceză din Philippe Malaurie, Edouard Behr, Stephan Courtois, Boris Souvarine, Anne Applebaum, Margueritte Yourcenar, Olga Lossky. Articole, eseuri, interviuri în *România literară*, *România liberă*, *Adevărul literar și artistic*, *Universul cărții*, *Dilema*, *Vatra*, *Observator* (München) etc.

Călin-Andrei Mihăilescu (n. 1956, București) este profesor de literatură comparată, teorie critică și spaniolă la University of Western Ontario (London, Canada – țară în care trăiește din 1987). Publicațiile sale (în engleză, franceză, română și spaniolă) din acest fals mileniu includ volumele: Jorge Luis Borges, *This Craft of Verse* (coord., Harvard, 2000, tradusă în 17 limbi), *16~17. Renaștere, manierism, baroc* (2002; ed. a II-a 2005), *Țară europsită* (2002), *Calendarul după Caragiale* (în colaborare cu Liviu Papadima și Rodica

Zafiu; 2002), *Călindar de noapte* (2003), *Don Global suit pe cal* (povești scrise împreună cu copiii săi, Ilinca și Andrei; 2003) și *Antropomorfina* (2005; toate volumele în română au fost publicate la editura Curtea veche). În lucru: *Gambling Theory*, *The Book of Points (a ballet of ricochets*), *The Age of Borges*, *Hypnotheses* și *Tetra-logia*.

Vintilă Mihăilescu (n. 1951) a studiat psihologia – la Universitatea din București – pe vremea când aceasta nu fusese încă desființată, iar după reînființarea științelor sociale a predat sociologie și antropologie la aceeași universitate, apoi, și până în prezent, la Facultatea de Științe Politice a Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative. Între timp, a făcut mult teren prin satele României, despre care a povestit în felurite chipuri în diverse cărți, de la *Fascinația diferenței* (Paideia, 1999) la *Hai-hui prin arhipelagul România* (Polirom, 2006), precum și în variate cursuri predate în multe locuri, din Quebec în Petroșani. Din 2004 a devenit și directorul general al Muzeului Țăranului Român. De curând, el a fost lăsat la vatră, fiind actualmente petrecăreț profesionist în rezervă.

Autodenunț

Subsemnatul, **Ioan T. Morar**, m-am născut în 13 aprilie 1956, la țară, în comuna Șeitin din județul Arad, foarte aproape de granița cu Ungaria, fapt suficient pentru a fi plasat în zona suspecților. Am făcut școala în Arad, unde am locuit de la patru ani până la facultate. Calificarea mea, după ce am terminat Liceul de Industrial de Chimie, a fost *operator mecanic instalații hidro*, ceea ce m-am și angajat la Combinatul Chimic din Arad, astăzi o frumoasă ruină post-industrială a zonei. Cum Aradul nu avea facultate de filologie (doar o secție serală de subingineri), am devenit student la Timișoara, unde, pentru o scurtă perioadă, am lucrat și ca actor mânuitor la Teatrul de Păpuși din localitate. Am debutat într-o piesuliță istorică, interpretând simultan doi daci. După ce mi-am terminat studiile, am ajuns profesor la Liceul Textil din Lugoj. Din 1986 m-am mutat în București, iar din 1987 am fost redactor la *Viața studențească* și la *Amfiteatru*. Am urmărit revoluția jumătate în stradă, jumătate la televizor. Partea de la televizor mi s-a părut mai tare! Am fost o vreme în Divertis, o vreme la TVR (un an), apoi, alături de un grup alcătuit, mai ales, din ingineri, am fondat Academia Cațavencu. Am publicat patru cărți de poezie și

un roman, *Lindenfeld*. Am acceptat să scriu pentru acest volum deoarece am fost supus la presiuni de către inițiatorul lui. Până la urmă, am scris și am semnat:

Ioan T. Morar

P.S. Pe tov. Călin Mihăilescu îl cunosc de tânăr și cred că este un element bun, deși a fugit din țară înainte de 89. Întrucât a revenit de mai multe ori după Revoluție, consider că nu are nimic de ascuns.

Liviu Papadima (n. 1957, București). Istoric și critic literar; Decan al Facultății de Litere, Universitatea București. Volume: *Literatură și comunicare. Relația autor-cititor în proza pașoptistă și postpașoptistă* (Polirom, 1999), *Caragiale, firește* (Ed. Fundației Culturale Române, 1999); în colaborare: (coord.), cu Petra Lindenbauer și Othmar Kolar, *Der politische Diskurs in Rumänien* (Humanitas Educațional, 2003); cu Călin-Andrei Mihăilescu și Rodica Zafiu, *Calendarul după Caragiale* (Curtea veche, 2002); cu Alexandru Crișan, Ioana Pârvulescu, Florentina Sâmihăian și Rodica Zafiu, *Limba și literatura română,* manuale pentru clasele a IX-a, a X-a, a XI-a și a XII-a (Humanitas Educațional, 1999-2006); *Comediile lui I. L. Caragiale* (prefață, analize de text, note, bibliografie comentată; Humanitas, 1996).

Ioana Pârvulescu (n. 1960, Brașov) este conferențiar la Facultatea de Litere din București, redactor la *România literară*, și coordonatoare a colecției „Cartea de pe noptieră" a Editurii Humanitas. Volume: *Lenevind într-un ochi* (versuri, 1990), *Alfabetul doamnelor* (eseu, 1999, Premiul pentru Critică literară al Uniunii Scriitorilor), *Prejudecăți literare* (teorie și critică literară, 1999), *Întoarcere în Bucureștiul interbelic* (eseu, 2003), *În intimitatea secolului 19* (eseu, 2005, Premiul pentru „Cea mai râvnită carte"; premiul jurnaliștilor la Târgul Gaudeamus, Premiul pentru eseu și critică literară al Uniunii Scriitorilor, Premiul de excelență „Cartea anului" al UNPR), *De ce te iubesc. Paradoxurile iubirii în poezia lumii* (antologie, 2006). Traduceri: Angelus Silesius *Călătorul heruvimic*, Maurice Nadeau *Să fie binecuvântați*. Coautor la manuale de *Limba și literatura română* (seria Humanitas Educațional).

Răzvan Petrescu (n.1956). Absolvă Facultatea de Medicină București în 1982. Profesează opt ani. Din 1990 lucrează pe rând la revistele *Cuvîntul* și *Amfiteatru,*

Ministerul Culturii și editurile Litera, All și Rosetti. În prezent, este redactor de carte la editura Curtea veche. Volume: PROZĂ – *Debut '86* (volum colectiv de proză scurtă, 1986), *Grădina de vară* (1989; Premiul Fundației Liviu Rebreanu), *Eclipsa* (1993; Premiul literar Târgoviște pentru cea mai bună carte de proză a anului), *Într-o după-amiază de vineri* (1997; Premiul Cartea Anului la Salonul Național de Carte de la Cluj-Napoca; Premiul ASPRO pentru cea mai bună carte de proză a anului; Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor – Asociația Scriitorilor din București), *Mici schimbări de atitudine* (antologie, All, 2003); TEATRU**:** *Farsa* (1994; Premiul UNITER pentru cea mai bună piesă de teatru a anului), *Primăvara la bufet* (1995; Marele Premiu la Concursul Național de Dramaturgie „Camil Petrescu" ediția I; Premiul pentru teatru al Uniunii Scriitorilor).

Dumitru Radu Popa (n. 1949, BucureÕti), stabilit în S.U.A. din 1986, este Director al bibliotecii Facultății de Drept, New York University. Volume: *Antoine de Saint-Exupéry. Aventura conÕtiinței* (Albatros, 1980), *Călătoria* (Albatros, 1982), *Fisura* (Cartea românească, 1985), *Panic syndrome!* (Univers, 1997), *Povestea seminței* (Univers, 1998), *Traversând Washington Square* (Cartea românească, 1999), *La revoluția română* (Univers, 2000), *Sabrina și alte suspiciuni* (Polirom, 2004), *Skenzemon* (Curtea veche, 2005), *Lady V.* (tr. engleză, Spuyten Duyvil, New York, 2006), *Lady V.* (Curtea veche, 2006).

Mircea Horia Simionescu (n. 1928, Târgoviște). Membru al „Școlii de proză de la Târgoviște"; a debutat la 41 de ani, în 1969; autor al tetralogiei *Ingeniosul bine temperat*, al unui mare număr de volume de proză și al unui jurnal (ținut între 1946 și 1990, urmat, până azi, de *Nocturne*, note abreviate înregistrate pe reportofon). Volume: *Dicționarul onomastic* (primul volum al tetralogiei *Ingeniosul bine temperat*, 1969; *Jumătate plus unu* [continuare până la Z a *Dicționarului onomastic*, 1976; Premiul „Ion Creangă" al Academiei]; text integral, ALLFA, 2000), *Bibliografia generală* (al doilea volum al tetralogiei, 1970), *După 1900, pe la amiază* (proze, 1974; Premiul pentru Proză al Uniunii Scriitorilor), *Răpirea lui Ganymede* (fals jurnal de călătorie, 1975), *Nesfârșitele primejdii* (roman, 1978), *Învățături pentru delfin* (roman, 1979), *Breviarul* (*Historia calamitatum*) (al treilea volum al tetralogiei, 1980), *Banchetul* (povestiri picarești, 1982), *Ulise și umbra* (note de călătorie, 1982), *Toxicologia sau Dincolo de bine și dincoace de rău* (ultimul volum al tetralogiei, 1983) *Redingota* (roman, 1984), *Licitația* (roman, 1985), *Trei oglinzi* (primul

an de jurnal, 1946; 1987), *Asediul locului comun* (roman, 1988), *Îngerul cu șorț de bucătărie* (nuvele, 1992), *Paltonul de vară* (roman, 1996; Premiul pentru Proză al Uniunii Scriitorilor), *Fărădelegea vaselor comunicante* (povestiri, 1997), *Febra* (jurnalul anilor 1963-1971; 1998), *Târgoviște – scurt excurs sentimental* (1999), *Cum se face* (roman, 2002), *Literatură dus-întors* (publicistică, 2005). În 1998 i s-a decernat premiul *Opera omnia* al Uniunii Scriitorilor din România.

Mihai Șora (n. 1916, Ianova, Banat). Licență în filosofie, București, 1938; doctorat în filosofie, Grenoble, 1945. Volume: *Du Dialogue intérieur. Fragment d'une anthropologie métaphysique* (Gallimard, 1947; tr. rom., *Despre dialogul interior*, de Mona și Sorin Antohi, Humanitas, 1995), *Sarea pământului. Cantată pe două voci despre rostul poetic* (Cartea românească, 1978; Premiul Uniunii Scriitorilor), *A fi, a face, a avea* (Cartea românească, 1985), *Eu & tu & el & ea... sau Dialogul generalizat* (Cartea românească, 1990), *Filosoficale* (Elion, 2000), *Câteva crochiuri și evocări* (Scrisul românesc, 2000), *Mai avem un viitor? Mihai Șora în dialog cu Sorin Antohi* (Polirom, 2001), *Firul ierbii* (Scrisul românesc, 2001), *Locuri comune* (Ed. Universalia, 2004), *Clipa și timpul* (Paralela 45, 2005).

Traian Ungureanu (n. 1958, București) a absolvit Facultatea de Limbă și Literatură Română, secția română-engleză, în 1983. Volume: *Manifestul fotbalist* (Humanitas, 2004), *Războiul timpurilor: declin occidental și asediu islamic* (Humanitas, 2006), *Tehnica neputinței la români* (Humanitas, 2006). În pregătire pentru editura Humanitas: *Jocuri și eroi populari*, *Despre Securitate* și ediția revăzută a *Manifestul*ui *Fotbalist*. A publicat comentariu politic, editorial, eseu, sport în *Viața studențească*, *Amfiteatru*, *România literară*, *Caiete critice*, *Viața românească* (înainte de 1989), iar apoi în *Revista 22*, *Idei în dialog*, *Dilema*, *Timpul*, *Contrafort*, *Evenimentul zilei*, *România liberă*, *Cotidianul*, *Prosport*, *Gazeta sporturilor*; corespondent media BBC, Europa liberă, Realitatea TV. Redactor, *Viața studențească* și *Amfiteatru* (1986-1988), BBC (1989-2003), Senior editor, *Cotidianul* și coresponent Realitatea TV (2005-). Premiul Grupului de Dialog Social, 2003; Premiul „Alexandra Indrieș" al Societății Timișoara, 2003.

Vladimir Tismăneanu (n. 1951, Brașov). Studii de sociologie la Universitatea din București; Doctor în filosofie (1980). În 1981 a părăsit România, iar în 1982 s-a stabilit în

SUA, mai întâi la Philadelphia, apoi la Washington. Între 1983 și 1990 a fost cercetător la Foreign Policy Research Institute din Philadelphia, iar între 1985 și 1990 a predat la University of Pennsylvania. Predă din 1990 la University of Maryland, unde este profesor și director al Centrului de Cercetare a Societăților Postcomuniste. Este președintele Comitetului Editorial al trimestrialului *East European Politics and Societies* și membru a numeroase consilii editoriale, inclusiv *Studia Politica*, *Democracy at Large* și *Journal of Democracy*. Colaborator permanent al posturilor de radio Europa Liberă, Vocea Americii, Deutsche Welle și BBC. Volume: *Reinventarea politicului: Europa de Est de la Stalin la Havel* (Free Press, 1992, paperback cu un nou epilog, 1993; tr. rom. Polirom, 1996), *Fantasmele salvării: naționalism, democrație și mit în Europa postcomunistă* (Princeton UP, 1998. tr. rom. Polirom, 1999), *Stalinism pentru eternitate: O istorie politică a comunismului românesc* (U. of California Press, 2004; tr. rom. Polirom, 2005), *Democrație și memorie* (Curtea veche, 2006). Împreună cu Mircea Mihăieș a scris trei cărți de dialoguri despre tranzițiile la democrație și a coordonat, împreună cu Sorin Antohi, volumul *De la utopie la istorie* (Central European U. Press, 1999; tr. rom. Curtea veche, 2006). Este Doctor honoris causa al Universității de Vest din Timișoara și al Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative. Premiul Brătianu al PNL. Președinte și coordonator al Comisiei Prezidențiale pentru analiza dictaturii comuniste din România (din 2006). În prezent lucrează la două volume despre comunism, fascism și tensiuni ideologice ale secolului douăzeci.

Rodica Zafiu (n. 1958, București) este conferențiar la Facultatea de Litere, Universitatea din București, Catedra de limba română, și cercetător la Institul de Lingvistică „I. Iordan – Al. Rosetti", București. A publicat *Poezia simbolistică românească* (antologie comentată; Humanitas, 1996), *Narațiune și poezie* (All, 2000; Premiul „Timotei Cipariu" al Academiei Române), *Diversitate stilistică în româna actuală* (Ed. Universității București, 2001). A colaborat la *Enciclopedia limbii române* (coordonator: Marius Sala; Univers Enciclopedic, 2001) și la *Gramatica limbii române*, I-II (coordonator: Valeria Guțu Romalo; Ed. Academiei, 2005). Coautoare a manualelor de *Limba și literatura română* pentru clasele a IX-a, a X-a, a XI-a, a XII-a (Humanitas Educațional, 1999-2006). În 2002 a publicat, în colaborare cu Călin-Andrei Mihăilescu și Liviu Papadima, *Calendarul după Caragiale,* la editura Curtea veche. Ține o rubrică săptămânală de lingvistică (*Luceafărul*, 1990-93; *România literară*, 1993-).

Cuprins

Înainte
A — Mihai Șora — *Atunci: Nasul Cleopatrei… sau Despre Providență*
Ă — Vintilă Mihăilescu — *Ăștia eram noi*
B — Dumitru Radu Popa — *B*
C — Rodica Zafiu — *C*
D — Ioana Pârvulescu — *Dicționarul navetei*
E — Călin-Andrei Mihăilescu — *Egzerciț*
F — Dumitru Radu Popa — *F*
G — Răzvan Petrescu — *G-text*
H — George Astaloș — *Hazaika Romanski*
I — Sanda Golopenția — *Inchiziții*
Î — Vladimir Tismăneanu — *Între steagul partidului și Salvatore Adamo*
J — Bogdan Ghiu — *Joscomunismul*
K — Mircea Horia Simionescu — *K*
L — Adriana Babeți — *Laculebedelor*
M — Angela Cozea — *Ministrul cubanez*
N — Doina Jela — *(les) Niveaux des eaux du Danube*
O — Liviu Papadima — *O*
P — Sorin Antohi — *Poliția politică: Cele două fețe ale turnătoriei*
R — Stefan Anastasiu — *Robii RobineteloR*
S — Ioan Groșan — *Sexul în comunism: trei secvențe*
Ș — Ioan T. Morar — *Școala: Liceul Textila din Lugoj a oprit*

cursa înarmărilor prin mine
T — Sanda Golopenția — *Tăceri*
Ț — Andrei Codrescu — *Comunismul în cheia Ț*
U — Șerban Foarță — *Urâta urmă a uneltelor de scris*
V — Traian Ungureanu — *VRANVS*
X — Afra H — *Xcentric*
Z — Călin-Andrei Mihăilescu — *Zarea Vămii la Doi Mai*
Despre autori

Editor: GRIGORE ARSENE

CURTEA VECHE PUBLISHING

str. arh. Ion Mincu 11, București
tel.: (021)222.57.26, (021)222.47.65
0744.554.763
distribuție: 021/222.25.36
fax: 021/223.16.88
e-mail: redactie@curteaveche.ro
web: www.curteaveche.ro